

CEZAR PETRESCU

I 4487.

**CALEA
VICTORIEI**

ROMAN

EDITURA NAȚIONALĂ S. CIORNEI

DE ACELAȘI AUTOR :

- La „Națională“ S. Ciornei:
Simfonia fantastică, (roman) ed. II.
- La „Cartea Românească“ :
Omul care și-a găsit umbra.
Intunecare (roman) 2 vol. Ed. II.
La Paradis general (roman) sub tipar.
- La „Cultura Națională“ :
Drumul cu plopi.
- La „Ramuri“ :
Omul din vis, gravuri în lemn de *Horațiu Dimitriu.*
Carnet de vară, cu desene de *Demian.*
- La Socec :
Scrisorile unui răzeș, ed. V.
Aranca, stima lacurilor.
- La „Fundăția Regele Mihai“ :
Alexandru cel Mare, Macedoneanul. (Cartea Vremii), colecția „Oamenii Mari“.
- La „Librăria Nouă“ :
Neamul Ciuraevilor, traducere după *G. Grebenșeicov.*
- La „Istituto per l'Europa Orientale“ Roma :
L'Uomo del Sogno, trad. de *Gioacchino Miloia.*
- La editura „La Nuova Italia“ Veneția :
Simfonia Fantastica, trad. de *A. Silvestri Giorgi.*
- La ed. Alfred Klug :
Die Schwarze Spinne, trad. de *Alfred Klug.*
-

CEZAR PETRESCU

CALEA VICTORIEI

ROMAN

BUCUREȘTI
EDITURA „NAȚIONALĂ”
S. CIORNEI

C. PETRESCU, C.V.

329

PARTEA ÎNTÂIA

„J'ai tout donné pour rien”.

THÉOPHILE GAUTIER

BUCUREȘTI — GARA DE NORD

Un întineric dens, materializat, de păclă. Nici o constelație sus. Nici steaua polară. E de mirare din ce noapte cu duhuri vrăjmașe a descins peste câmpuri o besnă atât de opacă și grea. E de mirare și parcă de teamă.

Numai ferestrele trenului preling un șirag de lumini, ireal și fantast. Văzut de departe arată ca pachebotul fantomă cu pasagerii strigoi. Știi, vasul nălcă din legendele marelor nave, navigând cu lampioane de bal și orgie, spre naufragiul aîn flecare miez de noapte, unde toți vor pieri ca toți să învie, până la deslegarea blestemului rău.

Dar teama e absurdă și romantică înșelare. Locomotiva cu picurii roșii pe piept spintecă parte în întinericul gros, pe-un drum străbătut de o mie de ori. Acolo, în fund, mijeste o geandă fosforică. Și când a ajuns, nimeni nu mai privește înapoi.

Domnul din față, ațipi cu ziarul despăturit pe genunchi. Surise îndată prin somn unui vis șăgalnic care-i descrunță figura osoasă și fină, cu profil de medalie.

Sabina duse degetul la buze în semn de tăcere :

— Ssst ! A adormit Caton Austerul. Și pot să vă spun ce visează de-i atâta de fericit...

— Sabina ! Te rog liniștește-te. Dacă domnul se deșteaptă ? se alarmă în șoaptă doamna Elena Lipan.

Sabina păru că nici n'a auzit admonestarea maternă. Continuă :

— Visează că în sfârșit a căpătat autorizație să dărime Cartagena și că a pornit cu Rex-Ingram să

filmeze ruinele. Ascultați-l ce spune (declamând, cu mâna întinsă):—„*Ceterum censeo Cartaginem esse delendam*“! Mania lui. Nu-l lasă nici prin somn...

Intr'adevăr, [domnul strein poreclit de scorniturile Sabinei cu numele bustului depe biblioteca părintească, își întrerupse surâsul.] Dormind, șoptise câteva cuvinte neînțelese. Se răsuci foșnind ziarul și căută o poziție mai comodă, apărându-se de lumina verticală a becului. [Sabina rămase cu gestul suspendat, prefăcându-se că-și orânduiește în fața oglinzii, părul sburlit și obraznic.]

— Sabina, încetează odată! porunci cu asprime Constantin Lipan.

— Dar ce fac, Papa? se miră cu ipocrizie copila, dovedind încă odată că nu-și câștigase stând cu brațele încrucișate reputația de capul drăciilor. Mai întâi nu scrie nicăiri că-i interzis să vorbim despre Caton. Citește și mata toate afișele: „Scuipatul oprit. Fumatul oprit. Urcatul cu picioarele pe banchetă oprit!“ Despre Caton nimic. Și pe urmă, de unde poate să știe că el e Caton, Seniorul?... De altfel, e momentul să profităm de ocazie și să aflăm cu cine am avut onoarea să călătorim.

Se înalță în vârful pantofilor și întoarse rama de piele, în care se afla agățată de mânerul valizei din plasă, cartea de vizită.

Citi cu ochii măriți de mirare: *Dr. Mihai Pop-Spătaru. Profesor Universitar. Fost ministru de Instrucțiune. Fost ministru al Sănătății publice.* [A-tâtea titluri o intimidară mai mult decât severele observațiuni de adineori.] Se așeză cuminte la loc.

tipărindu-și fustele scurte de uniformă, cu mutra foarte spășită.

— Ei, ce e cu domnul Catone al tău ? întrebă Nelu Lipan, cu aerul lui insuportabil de frate cu un an mai mare, trecut de doi ani în cursul superior de liceu.

Sabina se plecă, șoptindu-i în ureche numele și titlurile lui Caton Austerul. Știrea trecu din ureche în ureche, transmisă la toți membrii familiei Lipan. Și toți deveniră deodată cucernici, respectând somnul înaltului personaj.

Constantin Lipan își pipăi involuntar cravata. Elena Lipan își verifică în oglinda poșetei, obrazul cu pleoapele ostenite de drum și de fum. Copiii își rectificară ținuta prea desordonată după atâtea ceasuri de călătorie plicticoasă. Toți își recapitulară în gând cuvintele și gesturile care-au putut să indispună tovarășul de compartiment. Era o familie crescută în cultul mărimilor și în respectul înalte lor titluri.

Un timp se auzi numai tăcănitul monoton al roților. Vuetul trenului pe poduri sonore de fier.

Elena Lipan închise poșeta, după ce orânduise conținutul cu toată luarea-aminte de femeie meticuloasă și economică, apoi cuprinse cu o privire satisfăcută și protectoare, copiii strânși în juru-i ca puii de cloșcă în cuibar.

Așa îi voia și ea : cuminți, ordonați și cuviincioși.

Pe figura pretimpuriu vestedă, cu ochii decolorați și cu subțiri cute în jurul buzelor, trecu o lumină de destindere. Viața începea însfârșit să le

suradă. După douăzeci de ani, dorința lor ascunsă se afla împlinită. Constantin Lipan, înaintat însă de îndelungă vreme pe loc, era mutat la Curtea de Apel din București, prin bunăvoință și capriciul Ministrului de Justiție, fost trecător coleg de școală. [Cariera lui de magistrat model, slăvită până acum platonice în toate memoriile și rapoartele, își găsea o încununare mai puțin vagă. Douăzeci de ani, Capitala le apăruse un pisc inaccesibil, spre care aveau drept să năzuiască numai cutezătorii cu glesna tare și cu plămâni largi : oamenii înălțimilor. În existența lor restrânsă și mediocră, capturați de smârcurile neînsemnatei urbi dela marginea țării, renunțaseră osteniți să se mai măsoare cu asemenea privilegiați ai norocului.] Când mutarea neașteptată, aproape inexplicabilă, le-a căzut ca o recompensă de natură divină.

Femeia aruncă o privire piezișă bărbatului.

[El găsi încărunțit prea devreme, slăbit, cu trăsăturile amare.]

„Încă doi ani, trei, și îl dădea gata provincia !” — gândi cu ură la tot ce lăsase înapoi : bârfelile și spionajul cocoanelor adunate la ceaiu și la maus, șicanele mărunților satrapi locali nemulțumiți de rigorile acestui magistrat scrupulos până la manie, necazurile de gospodină care și-a mistuit tinerețea cu slugi toante, grija copiilor crescuți într’un târg cu școli puține și sărăcăcioase. Toate sfârșeau. Rămâneau un vis urît și lung, de care și amintirea va fugi mâine cutremurată.

— Cât e ceasul Const ? Nu mai ajungem oare în

astă noapte ? întrebă, incapabilă să-și mai biruie nerăbdarea, acum, la capătul drumului.

Constantin Lipan deschise capacul gravat al cronometrului de aur — cadou de logodnă datând de peste două decenii — șterse cu ticăiala dintotdeauna sticla ochelarilor și păru că descifrează cine știe ce inscripție herogrifă, cu atenție concentrată de egiptolog miop.

— Incă o oră și trei sferturi ! anunță, închizând delicat capacul și introducând ceasornicul în pungulița de piele mată.

Amândoi aveau mișcări încete, pline de precauție, pândiți parcă de nevăzute și perfide amenințări. Cum descoperise Sabina, în competența ei de jună pasionată a cinematografului, trăiau viața „*au ralenti*“. O economiseau cu avariție de bătrâni. Și păreau într'adevăr mult mai vârstnici decât ar fi arătat actul de naștere, cu ochii lor uzați, cu mâinile lor prelungi și uscate, cu hainele îngrijit periate, dar păstrând un iremediabil miros de naftalină, benzină și garderob întunecos.

— Numai de-am găsi camere la otel. Și numai de-ar sosi mai repede vagonul cu mobile, să ne putem aranja casa, își repetă Elena Lipan, îngrijorarea care-o muncise tot timpul, cu o săptămână încă înainte de plecare.

— Eleno, iar începi să-ți crezi panică din șenin ! o dojeni bărbatul. De două ori, șeful de stație și-a dat cuvântul că vagonul pornește chiar în astă seară. Iar la otel, am dat de ieri telegramă, să ne rețină camerele.

— Dormim la otel? se bucură Sabina, frământată din nou de neastâmpăr. N'am stat nici odată la otel. Pot spune așa, că mi se împlinește în astă seară, unul din idealurile mele. Dacă are să fie mai ales o cameră cu fereastra la Calea Victoriei, n'am să dorm toată noaptea. Și mâine dimineață, ieșim toată trupa la plimbare, ca familia lui Enache Colocoș.

Elena și Constantin Lipan, o fulgerară cu dublă, aspră privire. Sabina își încrucișă brațele pe piept, pocăită. Dar ochii negri, de luciul antracitului, sau cum spunea ea — „ochii de galoși noi, Tretorn“ — clipeau de nerăbdarea atâtor desfătări mult așteptate. Căci pentru toți patru copiii, cu toată deosibirea de vârstă și de fire, Capitala era necunoscutul, miraculos, cetatea miragiilor, vrăjită turbincă unde fiecare va afla tot ce-i pofteste inima și tot ce i-a urzit, himeric, închipuirea.

Pentru Ana, domnișoara *Annie*, care de un an terminase pensionul și tânjise în mocneala orașului de provincie, Capitala însemna drumul însfârșit vrednic de făptura ei înaltă, rece, aristocratică și țâfnoasă. Loja la teatru și la operă, relații cu altă lume decât cea vulgară de unde venea și de a cărei atingere se ferise cu orgoliu — poate o prietină de neam ales, poate un logodnic. Pentru Costea, „rebelul tribului Lipan“ — cum îl numise Sabina, absolvent cu elogi al liceului, dar adolescent pîrsut, încăpățânat și ursuz, Capitala reprezintă Facultatea, conferințele și biblioteca Academiei, an-ticarii și cursurile savante. Și însemna mai ales,

camaradul necunoscut, care fără îndoială se află undeva, așteptându-l și căutându-l cu antenele fine în nevăzut, pentru a-l consola de orizontul mărginit al familiei unde se simțea strein, disprețuindu-i pe toți deavalma cu excepția Sabinei, pentru prejudecățile lor burgheze și pentru egoismul lor orb, de soboli. Nellu, al treilea frate în ordine cronologică, închipuia Capitala ca un fabulos garaj de unde nu lipsește nici o marcă de automobil și ca o imensă arenă sportivă, unde în fiecare zi se deslănțuie războiul între două echipe. Iar pentru Sabina, Capitala însemna larmă, prilej de înveselire și de încântare a ochilor, forfotă de bălcu a mulțimei, un necurmat film în care comedia irezistibilă și drama patetică se alternează într'o reprezentație fără pauze; cu programul mereu schimbat și cu actorii mereu întineriți la isvorul nimfei Jouvence.

Tot ce auziseră, tot ce citiseră, tot ce știau pe nevăzute despre orașul zugrăvit când ca un Babilon al tuturor pierzărilor, când ca un feeric Paris oriental, se transfigurase în fiecare imaginație, după chipul, dorința și asemănarea fiecăruia.

Iar acum toți trepidau de nerăbdare.

În întunericul nepătruns, câte-o haltă singuratică rămânea în urmă cu lumini palide și triste.

Sabina își turti nasul de fereastră, să citească din treacăt inscripția de pe banda unui felinar anemic. Nu isbuti și se așeză la loc, mândioasă.

— Vintileanca ! informă cu un surâs binevoitor Caton Austerul.

Nimeni nu observase când s'a deșteptat și de

când cu ochii lui albaștri și reci, îi înfășurase încă odată pe toți, într'un examen atent, aplicându-le profesional, diagnosticul.

Elena și Constantin Lipan priviră apăsate la Sabina. Abia atunci, copila își dădu seamă că uitase să mulțumească.

— Mersi ! spuse și isbucni în râs, fără motiv, numai fiindcă irupea toată tinerețea voioasă din ea.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru, profesor Universitar și fost de două ori ministru, neștiind că a devenit prin somn Caton Austerul, zâmbi mai departe cu nevinovăție. Scoase din buzunarul vestei o cutiuță de email cu pastile parfumate și înainte de a se servi, o întinse Sabine !

— Imi faci plăcerea, domnișoară ?

Sabina roși pară, fiindcă întâia oară o trata cineva ca pe-o domnișoară în toată puterea cuvântului. Ba încă un cineva atât de important.

Părinții o încurajară din ochi să primească.

— Mersi ! rosti, fără să mai aștepte de astădată muștrarea privirilor care-o struneau cu hățuri invizibile.

Iar cum era atât de copilă, în loc să savureze încet bomboana ca orice plăcere care trebuie să dureze cât mai îndelung, începu să o crântăne cu dinții ei mărunți, albi, tari și voraci.

— V'au cam deranjat copiii cu neastâmpărul lor... căută prilej de vorbă Constantin Lipan, gata să se prezinte, spunându-și că o asemenea cunoștință ar putea fi cândva prețioasă, pentru el sau pentru copii.

— De fel ! reteză scurt Caton Austerul și privește îndată pe fereastră, în noapte, arătând astfel că el n'are nici o poftă să-și recruteze relațiuni în drumul de fier.

Îi cântărise pe toți. Îi găsisese insignifianți și de o jalnică platitudine. O familie de provinciali cu sângele sleit. Numai mezina vioaie și impertinentă, cu sfârcul obraznic al nasului și cu ochi de cărbune, îl încântase ca un pui de leopard născut pentru sprintene salturi în aer liber. „Au s'o asfixieze cu mediocritatea lor — gândi. Sunt o familie de pisici jigărite în care s'a ivit o felină nobilă, de junglă“. Asemuirea cu puiul de leopard, îi revenea stăruitor, fiindcă în țări depărtate de unde se întorcea, în preziua plecării, admirase la grădina din Anvers, o pereche de asemenea pui, hârjonindu-se și încercându-și elastic puterile tinere, fără să sufere încă de marasmul captivității.

Sabina terminase de ronțăit. Înțelese după mustră-i desnădăjduită, că rebelul tribului Lipan se sfârlogea pe banchetă căutând un pretext să evadeze pe culuoar și să fumeze a șasea țigare clandestină. Știa numărul exact, căci între dâșii exista o veche complicitate.

Îi făcu semn cu un imperceptibil tremur al genelor :

— Mergi cu mine, să ne desmorțim puțin, Costea ?

Costea se ridică și o însoți cu înfățișare resignată de om care se sacrifică tuturor capriciilor. Dar

abia ajunse pe culoarul îngust și pufni ușurat, prinzând-o de umeri și scuturând-o cu recunoștință.

— Uff! Bine că ți-ai adus aminte... Credeam că mă înăbuș. Ai auzit? „V'au deranjat poate copiii cu neastâmpărul lor, prea înalt Stăpâne?“ Numai n'a milogit cunoștința. Era gata să ducă mâna la buzunar și să scoată cartă de vizită. Știi tu, cartă de vizită nou-nouță, tipărită după gustul lui mamă și al Anei: „Const. Lippan, Consilier al Curții de Apel din București“. Const, prescurtat fiindcă li se pare mai puțin banal decât un simplu Constantin sau Costică. Și Lippan, cu 2 p, fiindcă se cred așa, dintr'odată înobilați. Pe bunicul nostru îl cheama Costache Lipan; popa Costache Lipan din Cârligi. Și nu văd în asta, nici o rușine.

— De ce vorbești așa, dragă Costea? îl întrepruse rugător Sabina. Cu tine, nu poate avea nimeni nici o bucurie. Ne înveselim cu toții fiindcă am scăpat de „Hai la gază, gazăăă“, de cățelușa lui madam Știubeiu care trecea cu codița bârligată printre gard și de toate meschinăriile din târgul nostru, de care tu te plângeai cel dintâiu. Iară nici n'am ajuns bine să respirăm și iată că ai început din nou cu ale tale...

Vorbind, Sabina imitase volubil pe jupân Fișel când strigă „Hai la gază, gazăăă!“ așteptând cu bidoanele la porțiță, pe madam Știubeiu care se vaetă cu glas pițigăiat din cap, urcată pe zaplaz, când i-a scăpat Firfirica plecată cu coada bârlig în aventuri galante, și ar fi fost gata să mimeze toate cucoanele din oraș când se adună la ceaiu să des-

coase pe cele care lipsesc — numai să descrețească posomoreala fratelui mai mare, întotdeauna în războiu cu familia, și cu tot universul.

Costea aprinse țigarea, coborî fereastra și rămase rezemat de bara de alamă, cu părul aspru răscolit de vânt. Sabina păși în vârful picioarelor, lipită de perete, să facă de strajă și să tușească, semnal de alarmă, în clipa când vreunui din părinți i-ar fi venit în gând să iasă din compartiment și să surprindă fiul rebel, în flagrant delict de fumat. Apoi sătulă de imobilitatea de sentinelă, trecu la cealaltă ușă și se iși înlăuntru.

Veni repede, cu schime misterioase, anunțând o senzațională descoperire :

— Inchipuește-ți ! Pinguinul și cu Barbara Ubrich s'au împrietenit. S'au pus la șezătoare !

Costea dădu din umeri, cu ostilitate de plebeu pentru toată umanitatea din clasa întâi, în care se afla înregimentat numai prin tirania familiei: „Să le fie de bine ! Ce-l interesează pe el ?“

Sabina fu cu toată veselia stinsă. Cu un frate cum e Costea n'avea niciodată chip să se desfete de tot ce-i oferea spectacolul vieții, amuzant și pitoresc. El e întotdeauna posomorît și revoltat pe cineva. Trăește numai împotriva cuiva. Dacă ar fi altfel de om, ar recunoaște și el că nu există o scenă mai nostimă ca discuția care s'a încins între Pinguin și Barbara Ubrich. Pinguinul stă cu pântecul revărsat, abia mișcând din mâinile scurte ca aripile ciunte ale păsării antarctice ; Barbara Ubrich îi vâcă căngile degetelor în ochi, gesticulând

repede și după aceia căzând în imobilitate letargică, probabil să mediteze la jalnica ei tragedie.

Așa îi botezase Sabina mai de vreme, când i-a întrevăzut în compartimentul vecin, făcându-și *vis-a-vis*: bărbatul corpolent din cale afară, cu haina de lustrin neagră și cu vesta albă bombată pe pântec, dormind cu obrazul lucios de sudoare ca uns proaspăt cu unt-de-lemn; femeia uscată ca o scândură, cu profilul tăios, cu ochii sticloși de sufragetă care a făcut greva foamei și cu degete încovoiate de vrăjitoare.

Acum Pinguinul se deșteptase și vorbeau. Păreau că se cunosc decând lumea. Iar pentru Sabina, dialogul dintre aceste exemplare reprezentând două contraste extreme și caricaturice ale speței umane, e lucrul cel mai înveselitor cu putință. Nici nu pot să vorbească altceva decât ceiace-și spun hazliu, doi eroi de comedie americană înainte de a începe să spargă teancurile de farfurii, să se ridice cu plafonul vagonului în cap, să se fugărească pe scări înguste, unde Barbara Ubrich rămâne atârnată de coade și Pinguinul nu mai încape de pântec, bărând defileul ca un butoiu de bere.

Bietul Pinguin ! Biata Barbara Ubrich ! Conversația lor n'avea cu toate acestea nimic înveselitor. Și poate chiar Sabina ascultându-i, și-ar vedea veselia întunecată la presimțirea atâtor măhnite întâlniri câte sunt pe acest pământ.

Când Pinguinul se urcase în vagon, răsuflând astmatic și tamponându-și broboanele de nădușală,

nici nu aruncase o privire la tovarăşa de drum pe care i-o rezerva întâmplarea. Se trântise între braţele jălţului, gemând ca un om greoiu ce era, îşi înfăşurase o batistă în jurul gulerului înmuiat de sudoare şi aţipise la comandă. Călătoarea din ungherul opus făcuse o mişcare de surpriză, gata să-i vorbească, părând că recunoaşte ceva dintr'un foarte îndepărtat trecut. Apoi renunţase. Şi au mers așa, ceasuri întregi : bărbatul horăind, femeia cercetându-i cu fixitate obrazul invadat de grăsime, în care abia mai dura suvenirul unui astfel de chip, tânăr, vivace, agresiv.

Dela Buzău, Pinguinul se deşteptase. I s'a părut că necunoscuta-i surâde prietenos. A zâmbit şi el, așa într'o părere, de bunăcuviinţă, întrebându-se cu cine-l cufundă oare. Iar numai cu încetul, s'a lămurit din pâcla de ani, amintirea. Venea acum, de atât de departe !

Dacă s'ar fi întâlnit în mijlocul străzii, pieptiş, în plină lumină a zilei, ar fi trecut fără să se recunoască, foşti tovarăşi de bancă în anii universităţii din care nu mai supravieţuia nici cenuşa.

Şi-au strâns mâinile cu înduioşare. Şi-au povestit. Şi-au amintit, scormonind unul pe faţa devastată a celuilalt, deşertul peste care a bântuit vremea.

Ea se întorcea după cincisprezece ani de lipsă cu o diplomă de doctorat a Sorbonnei. Noaptea de veghe, cărţile, laboratorul, lipsurile îndurate cu încăpătănare şi bravură pe târâmurii streine, painjeniseră obrazul în creţuri mărunte şi multe, ca un

fruct cules crud, și uscat. În glas avea ceva neplăcut, de sticlă sfărmată ; în toată făptura, ceva ucis pentru totdeauna de formule și de ariditatea tratatelor. Ochii bărbatului nu se puteau desprinde de la mâinile arse de acizi ; mâini fără feminitate, cu grația devorată de lichidul fiolelor și de fumegarea retortelor.

Fusese atât de vie, de nebunatică, întindea spre cerul primăverilor de atunci mâini atât de delicate și ochi fragezi, atât de însetați de toate nălucirile tinereții — și o regăsea atât de streină, cu glasul acela strident, cu ticuri nervoase, cu ochii sticloși !

Privirea fixă cu deosebire îl neliniștea, silindu-l să plece pleoapele. O simțea măsurându-l cu neîndurare, descosându-i fiecare trăs, ca o confruntare intolerabilă cu un alt seamăn al lui, care a murit de mult și a fost îngropat ; pe care l-a uzurpat ca să-i poarte numele, dar căruia nu i-a putut smulge și tot ce celălalt luase cu el, proaspăt, generos și pur.

— Am auzit că ai devenit scriitor mare. Ziarele pe care le primiam din când în când din țară, pomenea despre dumneata, ca despre cel mai mare... Ii dai voie unei prietene vechi să te felicite ?...

— O ! se apăra Pinguinul. Toate sunt exagerări. În cărțile mele se află atât de puțin din ceia ce crezusem odinioară că am într'adevăr de spus !...

— Erai ambițios și ai devenit modest. Erai pornit să cucerești lumea și te regăsesc desgustat, tocmai poate fiindcă s'a lăsat cucerită atâta de ușor.

— Nu. Eram tânăr și acum nu mai sunt. Uite la

grăsimea aceasta... S'a hrănit dintr'un mort. Din celălalt eu, de atunci, pe care l-am asasinat.

Femeia râse, clătinându-și pălăria ei urită, cu un șuerat desagreabil printre buzele vinete și subțiri :

— Eu văd dimpotrivă, că ai rămas acelaș. Literaturizezi viața...

Omul gras, vru să adaoge ceva. Făcu un gest neisprăvit cu mâna scurtă. Demult știa că vorbele nu pot exprima, ceiace rămâne turbure și nespus în fiecare cuget.

Tăcură.

Priviră amândoi, ca să-și ocolească ochii, în besna unde despica tunel, găfâind, expresul. Câmpuri negre fără conturul satelor. Intinderi ascunse misterios în noaptea fără fund.

O singură luminiță afară, dincolo de geam : becul reflectat de sticlă, călătorind alătura de dânsii, suspendat în aerul negru și atât de aproape și atât de clar, încât ar fi crezut amândoi că e destul să coboare fereastra și să o atingă cu mâna. Dar dacă ar fi coborît geamul, luminița — părelnică amăgire a ochilor — ar fi dispărut și ea, iar dincolo n'ar fi rămas decât întunericul aspru și amenințător.

— Am parcurs viața întovărășit de-o asemenea amăgire, spuse târziu omul, ridicând mâna greoaie spre reflexul luminii ireale de afară. Pentru alții, pentru dumneata bunăoară, cum am înțeles din cele ce-mi vorbeai adineaori, sunt vrednic de invidiat. Tot ce doream atunci — îți aduci aminte

serile noastre când ne întreceam construind proiecte? — s'a împlinit... Faimă, un teanc de cărți, Academie. Și mai ales ceia ce socoteam în acea vreme că e suprema fericire. Putința să ne realizăm, cum spuneam cu termenul care ne obseda și ne era scum. Ți amintești, prietină?

— Evident! răsese femeia, arătând dantura cariată și pe alocuri știrbă de tot. Evident că-mi amintesc, fiindcă dumneata erai cel mai înverșunat dușman al celor care căutau fericirea „în afară“...

— Tocmai! Când în jurul nostru toată tinerețea forfotea de ambiții vulgare, unii pregătindu-se să cucerească situații politice, alții avere, alții mai știu eu ce satisfacții terestre, noi singuri ne înțelegeam și ne credeam plămădiți dintr'un aluat excepțional... găsisem cheia fericirii. Era, cum bine ți-ai amintit, în noi, nu în afară de noi. Dumneata te mulțumeai cu un laborator. Eu nu pretindeam decât o cameră cu o mesuță de seris, undeva, într'un loc tihnit, apărat de toată gălăgia asurzitoare a camarazilor. Ca să ne realizăm! Mă temeam să nu înăbuș în mine, comprimând, un întreg univers. Fiindcă văd că atât de bine ți amintești totul, sunt sigur că n'ai uitat nici veșnica dumitale tachinare, cu care mă întrerupeai de câte ori spuneam cu emfază pretențioasă că nu-mi aparțin. Că am o singură datorie: să eliberez lumea aceia care crescuse în mine, odată cu mine... În ziua când ne-am despărțit și am pornit fiecare pe drumurile noastre, îți mai amintești veche prietină, te mi-aj urat?

Femeia închise o clipă ochii. Fără lucirea sticloasă, fața avu paliditate și nemișcare de cadavru.

Pe urmă îl privi iarăși cu luciditatea-i atroce și vorbi :

— Ți-am urât dacă nu mă înșel, să-ți clădești singur socul statuei... Un morman de cărți. O movilă cât să nu încapă în Biblioteca Fundației.

Vorbind, clădi în spațiu, cu cângile slabe, mormanul imaginar. Apoi se retrase în fundul banchetei și micșoră privirea, părând că măsoară dela distanță un soclu a avea și se întreabă dacă va suporta un asemenea om, mare și gros.

Omul mare și gros, clătină din cap aprobând și ștergându-și sudoarea din jurul gâtului.

— Ei bine, prietină, cărțile acelea le-am scris. Nu chiar atâtea, dar mai multe decât ale altor contemporani. Mi-au adus ce nu le cerusem. Cum ai văzut : Academie, faimă, bani chiar... Mă întorc de la proprietatea mea — ai crezut că am să devin și proprietar, eu care mă sbăteam la sfârșitul lunii să-mi împlinesc chiria camerei ? Dela vila mea — ai crezut că am să am o vilă, eu care locuiam într'o bojdeucă, perete în perete cu un coteț de pășări, unde cocoșul ținea loc ceasornicului amanetat la muntele de pietate ? Mă întorc la editor, cu un manuscris închis colea în acest geamandan. Un manuscris transcris curat la mașină ca un raport administrativ — ai crezut că voi avea și o mașină de scris ?... Știu că mâine dimineață au să mă salute respectuos pe Calea Victoriei, oameni de al căror nume nici nu-mi amintesc, dacă îi voi fi cunoscut

cândva. M'am deprins acum să simt în urma mea câte un necunoscut întorcând capul și șoptind cu evlavie : „Acesta e Teofil Steriu, scriitorul, romanțierul, președintele Academiei !“ M'am deprins și mă lasă rece. Poate o singură imputare îmi fac toți : nu corespund imaginii convenționale de om de litere. N'am chică. N'am port-romantic. Sunt un domn oarecare, cu burtă și cu chelie. Incolo toți au căzut de acord : sunt cel mai mare talent, cel mai puternic creator de viață, cel mai fin psiholog... Cel mai, cel mai ! Ți-a căzut cumva în mână vreunul din romanele mele ?

— Nu ! mărturisi femeia care toată vremea nu-și desprinsese privirea sticloasă dela el, urmărindu-l cu mare încordare ca pe o foarte curioasă experiență de laborator menită să dea la lumină încă mai curioase fenomene. Nu, fiindcă după cum spuneam, abia sosesc în țară. De altfel, chiar să-mi fi căzut o carte de-a dumitale în mână, n'ași fi avut răgaz să o citesc. Eram și eu obligată să mă consacru numai și numai „realizării mele“.

— Cu atât mai bine. Și pentru prietenia noastră veche, e încă mai bine să nu le citești niciodată. Sărmane prăvălii de păpuși umplute cu tărățe de lemn ! Sărmane caricaturi ale oamenilor vii, pe care poate într'adevăr, i-am purtat odată în mine!.. Le văd aceste paiate. Mi-e scârbă de ele și totuși la ele nu mai pot renunța, cum nu pot renunța pătimașii la vițiul lor. Nu mai trăesc decât pentru ele. Viața din afară nici nu mă mai interesează. Nici n'o văd. Nu există. Mă așez dimineața la masă, ca

un copist conștiincios și nu mă ridic de pe scaun până nu mi-am împlinit orele. Când s'a adunat numărul cuvenit de pagini, le țâcănesc la mașina de scris și predau pachetul frumos șnuruit editorului care-l primește ca pe cine știe ce sacră comoară. Incasez onorarii de invidiat. Accept cu seninătate toate elogiile. Mă las fotografiat și nu mă indignez, când alții descoperă viață, acolo unde n'am pus de cât sfori grosolane.

Făcu o pauză. Nu mai vorbise așa, nimănui, niciodată. Se răsuci și bancheta gemu sub greutate. Continuă :

— Așa „m'am realizat“. Pentru aceasta mi-am interzis orice pasiune în viață, orice sentiment, toate plăcerile, orice nebunie generoasă. N'am nevastă, n'am copii, n'am prietini. N'am știut altceva, decât să mă așez atâtea ore la birou și să scriu, să scriu, să scriu... Am evitat tot ce mi se părea că m'ar putea sustrage dela misiunea mea. Dela misiunea de a popula lumea cu încă vr'o câteva duzini de fantoșe umplute cu tărățe de lemn...

Teofil Steriu își șterse cu o mișcare circulară, sudoarea de pe chelia rotundă, grasă și lucie. Se mișcă și împinse geamul în jos. Luminița din ferastră dispăru. Rămase numai întunericul cutreerat de vânturile începutului de toamnă, unde nu se deslușeau nici câmpurile deșarte, nici lăcașuri omenești, numai la intervale scurte, copacii de cărbune depărtându-se îndărăt, în pustietatea neagră și tristă.

Insufletirea care-i încordase un răstimp liniile

păstoase și scânteiașe un licăr de neliniște în ochii mici, se topi ostenită. Omul privi cu indiferență afară, privi cu indiferență la tovarășa din față, cu ochii dintotdeauna care au văzut tot, cunosc tot și nu mai tresar la nimic. Ochi somnoroși și încetoșați. În bulzul de grăsime.

Târziu, rosti mai mult pentru sine :

— Și mă gândesc că se mai găsesc imbecili, gata să reînceapă aceiași poveste.

Teofil Steriu spunând, nu s'ar fi crezut un profet atât de apropiat adevărului.

În acelaș tren, cu trei vagoane mai spre coadă, pe banca de scândură a unei încăperi de clasa III-a, în fum cătrănit de tutun prost, în duhoarea iute de botfori și de sudoare, călătorea un asemenea tânăr purces să reînceapă aceiași poveste.

Era deșirat, pletos și el nu ațipise o clipă.

Tot ce zărea în juru-i și tot ce trăia într'acest ceas hotărîtor, i se părea lui Ion Ozun de un cumplit interes. Nu și-ar fi iertat să-i scape ceva. În șapte ore, de când se urcase cu lădița de lemn acoperită cu tinichea și cu bocceaua lui de haine sărace, iscodise toate figurile tovarășilor de vagon și pentru fiecare durase un sumbru roman al existenței.

Trăsese cu urechea la întăritata discuție a celor doi negustori de lângă ușă și notase în memorie cu aviditate, amănuntele vrednice de luare aminte. Chipul cum unul privea în fundul gambetei sli-noase, ca și cum de acolo scotea toate argumentele

ca dintr'o pălărie de boscar. Măna pistruiată a ce-luilalt, răsucind vârful bărbiței roșcate și repezindu-se deodată să întrerupă triumfător :

— Și dacă Herș Goldenberg nu poate găsi parale ? Și dacă-i pune sechestru și-l vinde la darabană ?

— Herș are dreptatea de partea lui ! citi în fundul pălăriei negustorul cu barbă și cu ochi fără gene.

— Ce-i pasă Băncii dacă Herș are ori n'are dreptate ? Băncii îi trebuie parale, nu dreptate. Dacă Herș crede că în ziua de azi își poate hrăni cineva copiii cu dreptate, n'are decât să meargă el la Tribunal, să capete dreptate și dreptatea aceea s'o aducă în pachet acasă și s'o deede de mâncare la copii. Să vadă dacă poate el sătura nouă guri cu dreptate... Eu am zis întotdeauna că Herș îi un mare prost.

Ion Ozun, reconstituise vertiginos existența lui Herș care are dreptate, dar n'are parale. Il scosese dintr'o dugheană strâmbă, cu fitiluri de lampă și bulgări vineți de sare și îl plimba la tribunal să-și caute dreptatea, îl aducea îndărăt într'o odăe fumegoasă unde dormeau scufundați în perne roșii de cit o puzderie de odrasle de toate mărimile, care cer mâncare, nu dreptate.

Il așează pe un scaun șaios și șchiop, fără spătar, ca să rămână încă mai încovoiat de poverile înfri-coșate. Ii sprijinea fruntea în palmă și îl lăsa în neclintire de stană, sub gazarnița cu lumina sleită.

— Herș, ți-am oprit zupă și a scrumbie grasă. spune nevasta punându-i înainte o farfurie și tă-

ind o felie de coilici. O adus Haia Idelovici scrumbii proaspete de Dunăre, așa de faină scrumbii că s'o făcut îndată o bătălie ceva grozav care să apuce pe cea mai mare. Și Haie s'o răstit la mine față de toată lumea să-i plătim mâne numai decât datoria. Zice că numai așa un butoiu mare de scrumbie cum o adus ie, costă azi o avere și ei nu-i dă nimeni marfă pe credit.

Herș împinse farfuria neatinsă. N'a auzit nimic. Nu vede nimic. Un nod de iască i s'a oprit în gât. Haia cere datoria. Perceptorul cere datoria. Banca tot datoria cere. Și copiii cer de mâncare.

— Herș, ce ai tu de nu mănânci, Herș ?

Dela Herș Goldenberg și dela cei doi negustori de lângă ușa, Ion Ozun¹ a trecut cu privirea lui vie, de viezure, la soldatul dormind cu gura căscată, rezemat cu ceafa în perete și lăsând să se vadă în gulerul prea larg, nodul beregatei, urcându-se și scoborând spasmodic la fiecare sforăitură, ca o viețate ascunsă și sbătându-se acolo. Pe urmă la femeia care-și alăptează pruncul cu gingii desgustătoare de cauciuc roșu ; la jandarmul strângând carabina între genunchi și scuipând țâșnit printre dinți din cinci în cinci minute ; la țăranii care-au desfăcut desaga ospătându-se cu pită neagră, brânză și ceapă zdrobită cu pumnul ca la un popas de căraușie ; la mahalagioaica vâpsită înflăcărat sub pălăria de catifea verde-strepezit ; la ologul care și-a descătărâmat piciorul de lemn și l-a așezat alături, la îndemână, ca să amenințe cu el doi băieți hliziți, cu buzele și degetele negre de nuci ; la hu-

covineanca rumenă cu sâni tumultuoși în pieptarul strâmt, la tot norodul tixit în vagon, muncindu-și ciolanele pe scândura tare, căscând și scărpinându-se, fumând și scuișcând, povestindu-și ne cazuri amare vecinului abia cunoscut, într'o atmosferă irespirabilă de submarin.

Tuturor le-a descifrat destinul, corectându-l și rotunjindu-l, ca să urzească din fiecare un tip, un personagiu de roman, eroul unei povestiri ori victima unei drame sfâșietoare.

Simțea o amețală plăcută și orgolioasă, la gândul că a pornit să cucerească astfel Capitala, necunoscut și sărac, într'un ungher întunecos de vagon, confundat cu mulțimea netrebnică și osândită la veșnic anonim. Mai târziu, acest episod va fi o amintire vrednică de povestit și fără îndoială, plină de duioșie.

Inadins nu și-a desperechiat cele patru mii de lei, neatinse în buzunar. Ar fi putut să-și cumpere un bilet de clasa a doua. Socotise că e mai bine așa; să înfrunte dela început toate protivniciile, cu tinerețe oțelită, ca să sfarme cât mai multe obstacole și biruința să-i fie cât mai întregă, numai a lui. „La douăzeci și doi de ani, a sosit în București într'un vagon de clasa III, cu singura avuție o lădiță cu schimburi și câteva manuscrise la fund...” — vor consemna biografi viitori.

Și surâdea lăuntric la această certitudine, observând că de pe acum a purces să măsluiască realitatea, potrivit-o cum îi șade mai bine, ca o femeie cochetă în fața oglinzii.

De fapt, nu plecase atât de necugetat în aventură. Chibzuit, în șase luni își pregătise din leafa de copist la tribunal economisită până la ultimul ban, un rând de straie să-i țină un an, o zestre de schimburi neatinsă, un modest dar rezistent echipament de campanie, să nu apară pe câmpul de bătălie sdrunăros și famelic. Trei adrese însemnate în fruntea carnetului cu scoarță de mușama moale, erau menite să-i îmblânzească asprimele începutului. O scrisoare dela fostul dascăl de limba și literatură română, îl înfățișa lui Teofil Steriu ca o mare nădejde a viitorului. Iar celelalte două adrese urmau să-l introducă în tainele vieții bucureștene încă din ceasul descălicării: Mirel Alcaz, jurnalist cu multe cunoștinți, găzduit la dânsii acasă în timpul războiului și Bică Tomescu, fost camarad de liceu, pornit acum trei ani să se inițieze în meșteșugul actoricesc și să-și răsfete făptura de băiat frumos la arzătoarea lumină a rampei. Susținut de aceste trei rezerve și cu munițiile celor patru mii de lei împăturiți în portbilet, asaltul Capitalei îi apărea ferit de surprize.

Bică Tomescu îl așteaptă pe peronul Gării de Nord, cum au hotărât dinainte prin scrisori și telegrame. Vor sta târziu după miezul nopții, să-și istorisească amintiri și să înjghebe un plan metodic de ofensivă. Mâine va închiria o cameră strâmtă cât să cuprindă un pat, o masă de scris, un scaun și un raft de cărți. Ar vrea-o la mansardă, ca să domine toate acoperișurile și să aibă toată sbaterea orașului la picioare, ca un spectacol me-

reu șfichiuitor. Se va așterne fără întârziere la lucru. Teofil Steriu îi va deschide ușa unei redacții de revistă literară; Mirel Alcaz, drum la o redacție de ziar. În câteva luni, toți vor ști să-l prețuiască pentru ceiace simte clocotind în el, cutezător și proaspăt, puternic și generos.

Ion Ozun aprinse o țigară și trecu mâna prin păr, cu un gest pe care îl știa romantic și-l socotea potrivit momentului. Copilul cu gingii de gumă, începuse să zbiere la sânul femeii din față învințindu-se instantaneu ca un ficat, ca și cum în mișcarea nevinovată a tânărului pletos ar fi bănuit o teribilă amenințare. Femeia îl desbrobodi din boarfe și descoperi după scuteț, că pruncul și-a stricat stomacul.

Chiar acest amănunt, urât la vedere și greu la miros, nu isbuti să sdruncine senina încântare a lui Ion Ozun care aduna suveniruri, ca să aibă ce povesti după mulți ani, cu vervă îndrăcită și cu pitorești înflorituri, tolănit într'un vagon de lux, unei admiratoare în extaz :

„Atunci femeia mi-a cerut rușinată :

— „Mă rog, domnule, n'ai mata o bucată de ziar, o hârtie ceva ?

„M'am căutat în buzunar. N'aveam ziar. Singura hârtie era manuscrisul unei schițe destinate să-mi asigure un debut glorios. L-am oferit cu generositate.

„A doua zi am descoperit că nu păstrasem nici o copie. Și nici n'am mai putut reconstitui vre-

dată paginile acele. Era lucrul cel mai bun pe care l-am scris în viața mea...“.

Ion Ozun se vede aeeva, tolănit picior peste picior, scuturând cu un deget neglijent scrumul țigării cu vârf aurit și privind blazat, pe fereastra vagonului, în gară unde s'a oprit trenul și unde vânzătorii de gazete flutură o revistă ilustrată, cu fotografia lui ocupând prima foaie în întregime. E atât de sigur că asemenea scenă închipuită va trăia aidoma peste șapte, opt, zece ani, încât ar vrea morsoorul vremii să se desrăsucescă vertiginos, ca în povestea copilului nerăbdător care-a sfârșit ghemul ursitoarelor într'o singură zi.

Pe urmă, cu o îngrijorare de om neobicinuit să poarte asupra sa o sumă atât de fabuloasă — patru mii de lei — se pipăi cu latul palmei deasupra buzunarului. Port-biletul era la locul său. Savură anticipat clipa, când celebru și plictisit, va repeta aceleași admiratoare în extaz, constatarea unui erou de roman pe care îl jefuise fără scrupul de cuvintele de duh: — „Era, iubită doamnă, vremea când îmi pipăiam partea această a hainei, numai fiindcă acolo au obiceiul croitorii să pună buzunarul port-biletului. Acum am descoperit că natura a mai asezat acolo și ficatul.

— Suferiți de ficat? întreaabă admiratoarea cu îngrijorare. — Se răsbună viața, frumoasă doamnă. Toate excesele și nebuniile se plătesc. Există un ceas al scadențelor. — Și n'ați urmat nici o cură? — Ea da, răspunse el cu un distins scepticism. Două veri la Carlsbad... Dar mă ambetează regi-

mul acela anost. Anul acesta am ales Vichyul. Plec numai să fac gustul medicilor... — E regretabil că nu luați prescripțiile medicilor în serios. Viața dumneavoastră e prețioasă pentru noi toți.—Aș, prețioasă !... rostește cu o strâmbătură boieroasă de dispreț, deși știe el mai bine decât toți cât de prețioasă îi este viața“.

Femeia din față, streină cu totul de aceste episoade ale viitorului în care transfigurată va juca rol fără să știe cândva, întinse cu simplitate scutecul ud pe fereastra vagonului. Oftă de atâtea ne cazuri și astupă gura odraslei cu sfârcul sânelui, imens și lăptos ca un uger de capră.

Ion Ozun citi din mersul trenului inscripția stației Chitila. Cu înfrigurare își inspectă încă odată bagajele să le aibă la îndemână și lungi gâtul pe geam, afară, să se înestuleze de magia amețitoare a luminilor care-l întâmpinau la orizont, orbitor și festiv, asemeni globurilor fosforescente când atrag hipnotic gângăniile din depărtările nopții. Semnalele roșii, galbene și verzi, presărau pământul întunecat cu necunoscute constelații descinse la macazuri din cerul golit. În fund, undeva, dela aeroport ori dela un câmp de exercițiu militar, un proiector tăia cu lama albastră înălțimile, se oprea nemișcat, cădea scurt și cerul părea încă mai enigmatic.

Atunci trenul se opri brusc, patinând, cu toate frânele încleștate.

Și la toate ferestrele năvăliră capete, înghesuindu-se și cercetând noaptea, întrebând cu amestec

de alarmare și de curiozitate. Felinare roșii începură să alege dealungul liniilor, legănate suspendat de mâini invizibile. Locomotiva se vâetă lung, și ecoul răspunse ciudat, ca un țipăt dela alt tren, de foarte departe.

Un glas răgușit vorbi din întuneric :

— A călcat o femeu...

Altul sosi găfâind :

— Un doctor... Intrebați dacă nu se află în tren un doctor !

Mihai Pop-Spătaru își făcu loc din compartiment, cu buzele strânse. În urmă, de pe scările înalte, cu salturi de acrobați, se revărsă toată mulțimea lacomă de priveliști crude, uitând nerăbdarea cu care se plângeau o clipă înainte că nu mai ajung.

Alergau toți pășind peste sârme și lunecând pe traversele unse cu catran, strigându-se pe nume și îndemnându-se unul pe altul, grăbiți să prindă rândul dintâiu. Dar la locul întâmplării se și adunase o roată neagră de privitori, încât s'ar fi spus că de mult așteptau ascunși în câmpul numai înșelător deșert, ca să dea goană la primul semnal.

Cei sosiți mai târziu se înălțau în vârful picioarelor, se cățarau pe umeri, să vadă peste capete.

— S'a aruncat singură. Spune mecanicul că a văzut cum s'a aruncat singură sub roți ! rosti un lucrător cu felinar, rămas în urmă și lărgind pașii să calce din traversă în traversă.

— E a cincea în toamna asta. Ar trebui să se

pună pază, domnule !... Aci vin toate nebunele să-și facă seamă.

— Loc ! faceți loc !... A sosit un domn doctor. Pofțiți pe aci, domnule profesor... Hei, domnule, n'auzi ? Dă-te la o parte să treacă domnu doctor. Ce lume, domnule, ce lume !... Pofțiți, domnule profesor !

Mihai Pop-Spătaru, pătrunse printre rândurile deschise, condus de felinarul omului în uniformă, balansat la înălțimea capetelor. Alte felinare, ieșite ca din pământ, plimbau peste trupul zdrobit, lumina lor murdară și sinistră. Amândouă brațele retezate de deasupra cotului ca două piese anatomiche, zăceau svârlite în sânge și în prund negru, deoparte și de alta. Cineva, atinse una, cu vârful bastonului.

Cadavrul desvelit de îmbrăcămintea sfâșiată, arăta o goliciune impudică și de un alb ireal, cu tot sângele scurs, cu sexul expus tuturor privirilor și cu sâni globuloși, intacti și albaștri, scăpați afară prin spintecătura bluzei. Balta de sânge lucea întunecată ca păcura sub luminile tremurătoare.

— E de mirare domnule, cum nu i-a sfărmat capul ! vorbi un domn scund și cu mustața stufoasă, care luptase cu coatele să-și facă loc mai în față.

Capul răstignit între brațele ciunge, căsca ochi dilatați de spaimă. Un cap blond, mic să nu fi încăput un sâmbure de cuget grav în el ; aproape un cap de copilă.

— S'a aruncat singură ! întări cel care știa. Meca-

nicul spune că a văzut-o mergând liniștită pe marginea liniei. Deodată, când a ajuns locomotiva în fața ei s'a repezit și gata !...

Picioarele mai păstrau încă pantofii negri și sărăcăcioși. Minusculi pantofi prăfuiți de drumul străbătut până aci, la locul ales morții.

— E una de alea... Uitați-vă aci, punga. Domnule jandarm, poți constata dumneata. Sunt martori toți că nu mă ating de nimic din pungă... Un roș de buze. O cutioară de pudră. Trei poli. O batistă. Mai este o scrisoare, o fotografie de marinar și carnetul. Avea condicuță... Dumneata trebuie să faci proces-verbal. Mai au gazetele ce scrie, mâine.

Omul predă jandarmului punga și se uită la degete, să vadă dacă n'au rămas urme de sânge. Jandarmul încurcat și strein, coborît și el din tren ca toată lumea, nu știa ce să facă. Nu era circumscripția lui. Scurpă amărît și se șterse de sudoare.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru își deschise drum afară din cercul privitorilor. Il chemaseră de prișos. Aci era nevoie numai de medicul legist.

Recunoscu copila din vagon, strâns încheștată la brațul lui Costea Lipan.

— Tinere ! îl muștră. De ce tolerezi să privească aceasta ? Nu e un spectacol pentru un copil.

Sabina se acățase cu amândouă mâinile, tremurând, cu ochii în lacrimi :

— E îngrozitor, Costea ! Cum poate să facă cineva aceasta ?

Costea Lipan se întoarse, târând-o cu dinții clăn-

ținând de emoție, dar silindu-se să-și pară tare și nepăsător :

— Tu ai vrut. Ți-am spus că...

— Domnilor! Domnilor! Păziți, sosește expresul!

Două brațe puternice îi smunci pe amândoi de pe linia vecină, trăgându-i îndărăt.

Expresul dinspre București, cu ferestre luminate trecu furtunos în zăngăt de fiare. Aproape îi atinse. Aburul locomotivei îi stropi, vântul le fâlfâi hainele. Din vârtej, se deslușiră umbre plecate la geamuri. Vagonul de dormit cu paturile desfăcute. Arătare rapidă, de bună voie și confort. Fiindcă un cadavru zăcea îmbucătățit pe pietre, întorcând spre cerul negru cinica și oribila goliciune, aceasta nu însemna că viața nu trebuie să colcăie mai departe spre toate nesățioasele-i chemări.

— Era să vă calce... vorbi tânărul înalt care-i smulsese de pe linie, pășind alături de dâșii și a-prinzându-și din mers țigarea.

— Mulțumesc, domnule... Dacă pentru aceasta poate exista mulțumire! Nu-mi dădeam seama ce se întâmplă cu noi... Surorii mele îi venise rău și...

— Imi dai voie să mă prezint : Ion Ozun. Și îndată tânărul înalt adăogă, anticipând : „...ziarist și scriitor“.

— Costea Lipan, student ! anticipă la rândul său, rebelul tribului Lipan. Sora mea : Sabina.

Se apropiară de trenul lor, tăcuți, cu toată atenția concentrată la prundul negru pe care călcau și cu inimile strânse de amintirea priveliștii neștearsă și cruntă.

— E teribil acest București ! declară cu autoritate de adânc cunoscător, Ion Ozun. În fiecare zi două-trei sinucideri. Un Moloh care nu se mai satură.

— Ca ziarist trebuie să vedeți atâtea ! rosti cu admirație Costea Lipan.

Ion Ozun n'avu când să replice.

— Urcați în vagoane, domnilor ! dădu semnalul șeful de tren.

Iși strânseseră mâinele.

— Mi-a părut bine.

— Sper să ne cunoaștem mai deaproape, domnule salvator.

Ion Ozun schiță un gest modest de apărare, ca un salvator de profesie, care nu face caz de asemenea întâmplări foarte firești. Salută cu pălăria uriașă. Toți se urcară la locurile lor. Salvatorul în vagonul de clasa III-a ; Sabina și Costea în compartimentul unde-i aștepta o aspră dojană fiindcă s'au amestecat în mulțimea de gură-cască.

— Se pare că n'a fost un accident. E o nenorocită care s'a aruncat înaintea trenului, spuse Barbara Ubrich, potrivindu-și pălăria urită și începând să culeagă pachetele din plasă.

— În ziua de astăzi, sinuciderile au ajuns fapte curente, încuviință cu indiferență Teofil Steriu, care nu se mișcase dela locul lui și nu arătase nici o curiozitate să afle ce s'a întâmplat.

Pe urmă trenul porni. Și toți uitară să vorbească, apăsăți de imaginea moartei rămasă cu trupul sfărmat, în urmă, în noapte, printre felinarele

murdare, ca un umil, inutil, dar înfricoșat avertisment.

În Gara de Nord, Ion Ozun își căută în zadar cu ochii de viezure, prietenul. Nu se afla nici pe peron. Nu-l aștepta nici la ieșire, cum fusese înțelegerea. Cu toate proiectele dela început răsturnate, nu se hotărî să plece până ce nu colindă toate ieșirile, restaurantul, sălile de așteptare. Depuse lădița de lemn și legătura la casa de bagaje. Se aventură cu mare prudență pe Calea Griviței, simțindu-se deodată singur și neînsemnat, cuprins de torentul norodului fără număr.

Mâncă într'un birt cu miros sfârâit de mititei, printre golani și pungași desmățați, cu șapca pe ochi și cu mucul țigării lipit pe buza de jos.

Sătul, încălzit de jumătatea de vin, prinse din nou curaj. Îi păru iarăși că o voință mai tare decât el, i-a pregătit înadins ceasul acesta dintâiu, să-l trăiască singur, într'o asemenea cârciumă, printre asemenea tovarăși.

Citi numele birtului pe sticla vitrinei, cu literile întoarse, deandaratele : „*triB cimonocE aL lulaC nalaB*“. Il repetă de mai multe ori, să-i rămână bine fixat în amintire, pentru mai târziu : „*Birt economic. La Calul Bălan*“.

Pe urmă intră la un otel eftin. Cum n'avea bagaje, portarul îi ceru plata camerei înainte.

II.

BURSUCĂRIA LUI CHIR PANAIOTI.

Dimineața, înainte de a porni la crâncen războiu, tânărul își reazămă pieptul de pervazul ferestrei, să urmărească jos furnicarea mulțimei și să-și călească oțelite puteri. Acolo, în puhoirea străzii, privirea descopere frați necunoscuți, frați nenumărați. Sunt toți înfrigurați și famelici, cum au evadat din cărțile lui Balzac. Capitala i-a chemat ispitiți de pilda lui Rastignac, Rubempré ori Rafael de Valentin. Se recunosc după pașii grăbiți. După nepăsarea cu care, singuratici în mijlocul mulțimilor, își poartă glorios ca viteze trofee de bătălie, vestimentele lor roase și demult înfruntând vremelnicia modelor. Spre dânsul coboară înduioșarea ca o desmierdare. Li regăsește în fiecare dimineață. Sunt alții și sunt aceiași. Sunt legiune. Ei alcătuesc o lume a lor în cealaltă lume. Sunt legați printr'o ascunsă francmasonerie. Se caută și se urâsc. Se așteaptă și se vor extermina. Merg cot la cot, și vai de cel care va rămâne în urmă.

De acolo, de sus, tânărul le flutură un semn cu mâna, în fiecare dimineață:

— Așteptați. Vă ajung !... Așteptați. Am sosit.

95, 96, 97, 98... Aci se împiedică prin întuneric de o treaptă, mormăi de unul singur oarecare aluzii la sfinții părinți ai bisericei ortodoxe, române și autocefale — și ca întotdeauna pierdu numărul.

De trei săptămâni de când se mutase, Ion Ozun își propusese dintr'o curiositate la început desinteresată, să afle exact câte trepte are de urcat și de coborât de cinci-șase ori pe zi, iar până acum încă

nu izbutise. Intotdeauna i se împotriva un obstacol neprevăzut. Uneori întâlnea un locatar dela alt etaj și ferindu-se din cale, întrerupea șirul. Alte ori își amintea abia după ce trecuse de jumătatea urcușului. Noaptea se poticnea bâjbâind ca acum. Și nici odată nu ajunsese la sfârșit.

Pe urmă, numărătoarea capătă pentru el alt interes. Superstițios, își spuse că atunci când va isbândi, reușita va fi un semn prielnic că s'a încheiat cu toate peregrinările deșarte care-l descurajau și că toate îi vor merge în plin. Inșă pentru aceasta era neapărată nevoie să nu trișeze. Să nu pornească bunăoară din cameră înadins numai pentru asemenea operațiune, sau când a greșit să nu coboare și să înceapă din nou. O astfel de măsluire a oracolului n'ar rezolva nimic.

În antretul îngust și lung, becul împrăștia o lumină muribundă. Era fără îndoială becul cel mai officos care-a fost fabricat vreodată, cu cele mai puține lumini; iar dom' Panaiot proprietarul, mai sgârcit ca Hagi-Tudose, părintele Eugeniei Grandet și avarul lui Molière laolaltă, nu l-a descoperit poate decât după îndelungi și îndărătnice investigațiuni la magazinele de lămpi și accesorii electrice, dacă nu cumva la unul de curiozități. Dar tenacitatea-i fusese cu prisos recompensată. Inregistra câțiva lei economie pe lună la comptuar și chiriașii înaintau cu mâinile întinse în tenebre ca orbii, isbindu-se în praguri și ornându-și frunțile cu vânătași și cucuie. Astfel, adversitățile existentei luau pentru toți un caracter tangibil. Fiecare se

introducea în așternut, pipăindu-și cu duioșie o contuziune, cu satisfacția că s'a întors viu și aproximativ intact, dela o crâncenă încăerare care putea sfârși și mai rău.

Ion Ozun, se lovi de astădată numai la glesnă. Căci culuoarul sepulcral, prezintă pașilor un teren accidentat, capricios și presărat de căpcăni perfide, întrerupt de trepte, urcând o scară și coborând o pantă, trecând un prag și căscând o trapă, încât din cele douăsprezece camere cu ușile înșirate de o parte și de alta, nu se aflau decât perechi-perechi câte două la acelaș nivel.

Se lovi, invocă mai insistent aceiași sfinți părinți ai calendarului ortodox, își frecă osul secăt de durere și înaintă precaut, ca un spărgător fantomatic în exercițiul funcțiunei.

Camera lui era cea mai din fund. Constată că la ușa lui Bică Tomescu, lacătul era pus la amândouă verigile; deci nu se întorsese încă. La vecina din față, Sonia Viișoreanu „absolventă a conservatorului de artă dramatică“ după cum afirma cartonul prins cu piuneză, lumina filtra pe sub prag. Se auzia un sfârâit de Primus. „Își spală ciorapii — gândi Ion Ozun. Sau își fierbe ouă“. Pereții erau atât de subțiri și acustica atât de perfectă, încât toți trăiau sub un regim de control reciproc. Fiecare știa despre vecin când a plecat și când sosește, de câte ori s'a spălat pe zi, dacă a răcit și tușește, câtă vreme îi trebuie să citească ziarul desfășurat cu foșnetul enervant al hârtiei și mai ales când se descalță și dă drumul ghetelor să cadă dela

înălțime pe dușumeaua goală : pac ! și după un răstimp alt pac ! care transmite prin nevăzutele vibrații sonore până într'a șasea încăpere.

Descuie lacătul.

Toate ușile aveau lacăt, fiindcă altfel toate cheile broaștelor se potriveau. Din aspectul acestor lacăte, Ion Ozun încă din prima zi citise ca într'o carte de zodii, firea tăinuită a tuturor vecinilor. Erau lacăte uriașe și grosolane, indiciu al unor firi simpliste, care au prejudecata forței. Erau lacăte complicate, cu secret, trădând firi bănuitoare și ascunse. Erau lacăte minuscule și frivole, cum sunt acele dela sgarda câinilor, dovedind o lipsă totală de seriozitate.

La ușa domnului rotund și chel ca în palmă, care sosea întotdeauna chefliu, spre ziuă și sforăia ca o locomotivă sub presiune până după amiază, un lacăt gigant, de temniță, ar fi înșelat numai indivizii cu judecata superficială, încrezători aparențelor mincinoase. De fapt domnul cel chefliu, pierduse de mult cheia sau poate o aruncase dinadins într'un fund de sertar din ceasul când se mutase ca să scape de o grijă, iar lacătul se afla prins în belciuge numai de formă, îndeplinindu-și misiunea prin intimidare. De cele mai multe ori, uitat într'un singur cârlig, atârna ca un monstruos cercel de dihanie preistorică. Lacătul dela ușa Soniei Vișoreanu, era de alamă și-i lipsea numai funda roz. Lacătul lui Bică Tomescu se deschidea cu un cifru și cifrul „Yoryk“ nu mai însemna un secret pentru nimeni. Bică Tomescu își alesese cu preve-

dere un lacăt care să-l dispenseze de grija cheiței, însă precauția aceasta laudabilă și dovedind o justă cunoaștere de sine, nu-l împiedica să șosească adeseori noaptea târziu fără un singur chibrit. Atunci bătea la vecini, rugându-i să-i dea o cutie de chibrituri ca să poată potrivi cifrul și să-și poată deschide lacătul. În afară de aceasta, în ziua când descoperise un lacăt atât de ingenios, cu un cifru atât de direct adecvat carierei sale dramatice, nu-l răbdase inima să-și găsească astâmpăr până ce nu trecu la toți vecinii (ii cunoștea pe toți, fiindcă tuturor le datora o sumă potrivită puterilor), punându-i la încercare, să deslege secretul ca o șaradă de concurs cu premii. Celor nevrednici să ajungă la un rezultat cu propriile puteri, le demonstrase triumfător, cât e de simplu și cât e de practic.

Ion Ozun își cumpăraseră un lacăt solid și discret, cu o chee de rezervă, încât dacă ar fi pierdut-o pe aceea din lanț, îi rămânea cealaltă prinsă cu un ac de siguranță în buzunarul interior al vestei.

Deschise așa dar, lacătul său patent. Răsuci butonul și la isbucnirea luminei azistă la aceiași panică a gândacilor mari, negri și desgustători, care țâșniră în găuri cu o uimitoare viteză de gângăniei mecanice cu resort.

Ion Ozun și-i închipui îndată, retransați în coltoane, pândindu-l ca tot atâția spioni.

Făcuse experiență de câteva ori. Stinsese becul și așteptase nemișcat, cu mâna pe cumutator. După cinci minute aprinsese brusc. Toți înaintaseră în mijlocul camerei și toți o rupseseră la goană, îm-

bulzindu-se la gurile negre. Ce puteau găsi într' o încăpere atât de deșartă? Cu ce se hrăneau dē erau atât de grași? Aceasta nu și-o putea explica Ion Ozun și categorisise întrebările fără răspuns, printre misterele impenetrabile ale naturei.

S'ar fi resemnat în definitiv la tot ce-i contrariase proectele romantice, când s'a mutat în această cameră. Era departe de ceia ce-și închipuse el. Fereastra răspundea într'un zid grunzuros și coșcovit, acoperindu-i toată priveliștea. Nici vorbă nu mai putea fi de orașul întins la picioare, cum îl voise, cu forfota-i multiplă și tentaculară, ca o fiară pe care avea s'o domesticească subjugând-o. Sgomotele necunoscute din fiecare încăpere, tușetele, râșetele, glasurile și pașii, ciocnetul lighenelor și scrâșnitul scaunelor urnite din loc, nu-i mai îngăduiau singurătatea în care își hotărîse emfatic să se izoleze! cu pieptul rezemat pe o masă de brad, creind în solitudinea înaltă a nopții, opera nepieritoare și vastă, destinată să sguđuie indiferența bestială a plebei de jos. La toate ar fi renunțat măcar pentru un timp. Numai cu prezența aceasta, a gândacilor hidoși și fără hodină, nu se putea deprinde în ruptul capului.

Noaptea tresărea din somn cu impresia că-i a-leargă pe față. Se temea atunci să pășească până la butonul luminei, să nu strivească vreunul sub talpă, oribil, cu o pocnitură împroșcând de sub teasc vâscoșitatea albă.

În mișuneala lor grețoasă, vedea prinzând corp-toate mizeriile mărunte și toată ostilitatea subte-

rană, meschină și trivială a vieții, care nu te invită la luptă loială și bravă, la larg, de unde să te întorci pe scut ori sub scut, ci îți sleeste îndărătnicia în hărțuială ostenitoare de fiecare ceas. După trei săptămâni de adăstat la uși închise și de fâgădueli amânate, Ion Ozun își înfățișă universul ca o armată invizibilă de șvabi, libărci și gândaci de pivniță, pândindu-l din unghere ascunse să-i dea asalt și să-l asfixieze, îndată ce va capitula, sub milioanele lor de picioare agile și sub pântecul lor gras și respingător.

Își aruncă pălăria pe masă. Pălăria nouă, verzuie, cu boruri mici, așa cum o cumpărase chiar astăzi în locul vastei borsaline calabreze, fiindcă recunoscuse toată dreptatea lui Bică Tomescu, atunci când îl sfătuisese să se lepede de această insignă corporativă a poezilor de provincie.

Înainte până la oglinda camerei și își contemplă cu o mare curiositate, chipul renovat și amenajat ca un parc englezesc. Tot după îndemnul prietenului mai vechiu adaptat la spiritul Capitalei, își sacrificase chica pletoasă care îl singulariza ostentativ printre ceilalți muritori.

Aproape nu se recunosc. Din oglinda spectrală și învălurată, îl privea cu ochi de viezure, o figură lunguiată, streină, cu tâmplele indecent goale și cu părul scurt, lipit pe scăfârlie ca o caschetă de jockey fără cozoroc; schimbarea la față nu-l încântă.

Se retrase doi pași îndărăt să se examineze în întregime. Dar sticla poleită îl reflectă amputat de deasupra genunchilor. Oglinda fusese spartă în cine

știe ce accident din epoci inmemoriale. Jumătatea absentă era înlocuită cu o coală de hârtie verde, decolorată, pe care chiriașii predecesori o transformată în agendă, bloc-notes și tabel de calcule.

Astfel se putea citi cu litere mari, trase cu creion roșu, dominând restul textului: „*Sâmbătă ora 5, Ghisela*“. Apoi de aceeași mână, altă dată de o importanță mai modestă, după dimensiunea redusă a literilor: „La 15 Ian. rata croitor“. Pe urmă o listă de rufe date la spălat, un calcul enigmatic și o indicație de laconism telegrafic: „Polița Gogu“.

La început, Ion Ozun, cu promptitudinea unui vechiu obicei, reconstituise după procedul lui Cuvier din câteva oase fosile, existența necunoscutului înaintaș în această cavernă a gândacilor burduhoși. Imaginase un mic roman. Se gândea chiar să-l scrie.

Acum s'ar fi mulțumit în locul inscripțiilor de pe coala decolorată, cu o oglindă întreagă. Nu-l mai pasionau peripețiile altora. Il acaparaseră total, peripețiile proprii. Erau îndestule și deveneau amenințătoare.

Răsturnă pe masă mărunțișul din buzunar și scoase restul bancnotelor din port-bilet, să închee un bilanț exact al situației. Nu se arăta nevoie de un casier-contabil. Numărătoarea dură scurt și sumă se dovedi catastrofală. 377 lei, din care un pol rupt și restaurat din două jumătăți streine. Cu cei două sute de lei împrumutați lui Bică Tomescu din prima zi a întâlnirii, reprezentau o săptămână, maximum zece zile de existență, evaluate în perechi

de crenwūrști cu hrean, salate de boeuf, regale și ridicchi negre cu pâine, cu pâine cât mai multă.

Iar după aceea ?

Ion Ozun își șterse sudoarea rece de pe tâmpurile deposedate de plete.

Proectele grandioase și cutezanța provocătoare se surpaseră odată cu inelata-i coamă de leu. S'ar fi spus că asemeni unui Samson cu proporții reduse, ca pentru astfel de vremi, odată cu părul retezat de foarfecul frizerului ce nu aducea întru nimic cu biblica Dalila, pierduse toată semeția cu care sosise să înfrunte vrăjmășiile Capitalei. Se văzuse sfărmand obstacole tari, pietroase, care sdrelesc pumnul și scapără scânteii în isbitură. Se simțea încleindu-se într'o rezistență vicleană, sorbit de un mâl alifios, unde piciorul se înfundă atrăgându-l mai adânc, cum a citit că există smârcuri ocolite cu groază de drumeți, ca un cimitir blestemat.

A doua zi după sosire își căutase prietenul. Il găsisese dormind. Bică Tomescu se scuzase că nu s'a ținut de cuvânt să-l întâmpine la gară. Un angajament neașteptat, cel dintâiu—un rol de două duzini de replici îl ținuse prizonier la teatru toată seara. Pe urmă se încurcase să sărbătorească debutul. Ajunsese acasă la ziuă. Era încă mahmur, cu gura coclită. Dar nu-l uitase. Ii reținuse cameră. Il târi pe toate străzile și bulevardele principale, să-i fixeze câteva puncte de reper în orașul necunoscut. Ii smulsese cu o grație iresistibilă două sute de lei pentru 24 ore, care au trecut de douăzeci de ori. Și de atunci Ion Ozun, bate la uși închise. Nu

aşa își închipuise cucerirea Capitalei. El îi ceruse să-l pună la încercare și să-i cântărească puterile. Însă nimeni nu-l punea la încercare și puterile lui nu se arătau nimănui de-un folos.

Se trânti îmbrăcat în pat, cu fața în sus, cu mâinile împreunate sub ceafă.

Oricât se silea să-și lămurească un gând întreg și statornic, începuturile se risipeau fără sens, în absurde asociații. Toată ființa se concentra bolnăvicios în auz. Urechea înregistra cu o acuitate tiranică toată viața încăperilor vecine. Sfârâiala Primusului amuțise. Sonia Viișoreanu ieși din cameră în pantofi cu talpa moale. Ion Ozun știa că merge la robinetul din capătul antretului să-și care singură apă. Asculta șuroitul canelei. Apoi ușa trântită la loc, cu piciorul. Pe frontul acesta se făcu tăcere. Acum duruia surd, în încăperea extremă, mașina de cusut. Croitoreasa cu lucru suplimentar de noapte. Pe urmă întrerupt, în răstimpuri, în a treia cameră, studentul gângav și cu fruntea îngustă, care vorbea singur recitându-și cursurile în ajun de examen. Foxul împiegatului dela finanțe, închis acasă, în odaia de lângă scări, începu să șgheptene scâncind. Acestea erau rumorile nocturne. Ziua se adăogau trilurile de flaut, răbufneala țoalelor scuturate, patefonul domnișoarei Sonia, bătăile factorului poștal, zângățul cânilor de tablă și comisionarii căutând o adresă indescifrabilă.

Nici odată Ion Ozun n'ar fi crezut că într'un spațiu atât de strâmt, poate viețui atât de sonor o atât de diversă și tristă umanitate.

— Mai sosesc ca țe vedemo țe ma fațe bursucăria me ! anunța Chir Panaioti Cațafanis, proprietarul, inspectând măcar odată pe săptămână odăile, să constate dacă nimeni n'a deteriorat paturile, n'a șchiopătat scaunele și n'a înstrăinat ceva din inventar.

O mai potrivită denumire nici c'ar fi meritat această adevărată bursucărie.

Ion Ozun nu mai putea vedea altfel locatarii, decât strecurându-se din vizuini ca bursucii, dimineața, prelingându-se pe lângă ziduri, risipindu-se la îndeletnicirile lor misterioase, de unde noaptea se întorceau furiș, să-și ocupe culcușurile în aceleași vizuini, ca să înceapă a doua zi, iarăși și iarăși.

Urechea deprinsă acum să izoleze fiecare sunet, lămuri pași alegându-se din vuetul surd al orașului, urcând treptele, poposind la al doilea etaj, pe urmă continuând până sus și înaintând dibuit pe culcoar.

Ii recunoștea, cum identifica fără greș mersul tuturor celor unsprezece tovarăși de bursucărie. Erau pașii lui Bică. Se opriră în fața lacătului cu cifru.

Pauză.

Apoi în țistuit de surpriză consternată.

Oricât devenise de prudent în administrarea ultimului capitol bugetar, Ion Ozun ar fi pus la mijloc toți cei 377 lei într'un pariu la egal, că prietenul s'a scormonit în buzunare, și a descoperit că-i lipsește cutia de chibrituri.

Două ciocănituri scurte în ușa lui, îi dovediră că n'ar fi pierdut pariul.

— Ești acasă, Jane ?

— Intră, intră ! îl invită Ion Ozun, ridicându-se în capul oaselor, pe marginea patului.

— Iar nu găesc chibriturile, fire-ar ale dracului de chibrituri ! se lamentă Bică Tomescu intrând.

Și îndată observă transformarea radicală din fizionomia lui Ion Ozun, aprobând-o și bucurându-se ca de-o importantă victorie personală :

— Ei bravos ! Așa mai vii de acasă. Ți-am spus eu... Ce era clăia aia ? Plete, pălărie de bandit mexican și lavalieră, poartă azi numai poezii, pictorii și actorii ratați... E uniforma lor.

Vorbind, înaintă în cameră și descoperi pălăria de castor, cu boruri înguste. O examinează cu expertă competență, citi marca din fund, o răsuci pe o parte și pe alta, o încercă pe cap, în fața oglinzii, ridicând din sprincene admirativ :

— Sic ! Știi că începi să te civilizezi, Jane ?!

Ion Ozun surise amar.

În sinea sa ascunsă, recunoscuse pismareț că pălăria nouă se potrivea mai bine prietenului, decât lui, care o alesese răscolind o jumătate de ceas în toate rafturile prăvăliei.

Bică Tomescu era ceia ce se numește un băiat frumos. Vulgar și cu mutră de secătură — dar frumos. În trei ani decând nu se văzuseră, Capitala îl transformase după un tip standardizat, fercheș și cu haine după ultima tăietură, cum apăreau pe

Calea Victoriei și la Șosea, la oră fixă, vreo câteva sute de exemplare identice.

Se răsuci în călcăie :

— Am să cumpăr și eu una la fel. Asta-i boala mea, dragă Jane! Pălăriile și crăvățile au să mă dea gata. La crăvăți să mergi cu mine. Am un fler!.. Uite la asta. Pipăie! îi întinse capătul, plecându-se.

Ion Ozun se supuse și pipăi, deși din toate lucrurile de pe lume, calitatea unei crăvăți era poate problema care îl pasiona în ceasul acela cel mai puțin.

— Ce zici? Mătase curată... Și observă te rog, lungimea! Aș vrea să văd unde ai să găsești tu o cravată ca asta — și cu prețul pe care-l plătesc eu.

Ion Ozun se declară incapabil să găsească o asemenea cravată, și cu atât mai puțin una cu prețul pe care îl plătise Bică Tomescu. Prietinel se înduioșă de atâta lipsă de vanitate :

— Asta-mi place la tine, Jane. Dai fiecăruia ce e al lui. Te-i fi pricepând tu la literatură... Dar în trei chestii să te lași pilotat de mine. În materie de teatru, de crăvăți și de București. N'ai să regreti nici odată. Apropos... Ar trebui să încerci și tu o piesă. Cum ai dialog, reușita e asigurată... Pretinzi să creiez eu rolul principal și dacă nu ți-o plăcea, ce-am să scot din el, să nu-mi spui mie Bică.

Ion Ozun, clătină din cap, strâmbând buzele, cu o desăvârșită lipsă de entuziasm.

— Ce ai bre? Ce naiba, parcă tot îți ninge și-ți plouă!... se minună prietinel de mutra-i posomorită. Toate au să se rezolve. Ți-o garantez eu.

— Garanțiile tale...

— Ce garanțiile mele ? Ți-o spun, fiindcă eu cunosc Bucureștii, cum îmi cunosc buzunările. La început scârțâe. O săptămână, o lună, un an. Pe urmă deodată începe să-ți bată vântul în pupă și atunci fșiut ! te duce, de nu te mai ajunge nimeni din urmă... Uite la mine. Eu nu m'am descurajat niciodată. Și bagă de seamă ; o întind aici de trei ani. Am răbdat, am tăcut, am înghițit și-am dat din mâini. Inseamnă-ți ziua asta în calendar, și peste un an, să ne aducem aminte și să vorbim. ✓

— Până la anul, sunt altele mai aproape. Peste o săptămână se împlinește camera și trebuie să scot din pământ chiria. Iar banii au ajuns la fund. În zece zile, n'am să mai am ce mânca...

— Nu moare nimeni de foame în țara românească ! îl asigură Bică Tomescu, plin de convingere și de experiență. Dă-o dracului de chirie ! Găsim noi. Eu de trei ani, la fiecare sfârșit de lună tot cred că am buclarisit-o și că are să-mi scoată dom' Panaioti calabalâcul afară. Și în ajun, când am epuizat toate resursele, îmi cade chiria de unde nici nu gândesc. Principalul e să dai din mâini...

Bică Tomescu, el nu stătea. Cuvântând, dădea din mâini cu o elocvență artă a gestului.

Se opri cu picioarele rășchirate, în fața lui Ion Ozun, cu mâinele în șolduri, privindu-l în creștet cum stătea pe marginea patului și examinându-l cu autoritate de dascăl care-și supune elevul la interogator.

— Ce ți-a spus Teofil Steriu ?

— N'a venit încă. A stat numai două zile și a plecat. De atunci tot trec și-l aștept. Servitoarea crede că nu se întoarce până săptămâna viitoare.

— Scrie-i !

— M'am gândit. Dar ce fac cu o scrisoare ? Ca să-i povestesc tot, se înșiră o poliloghie. Nici n'are s'o citească. Trebuie să fie sătul de asemenea epistole.

— Și Alcaz ? De ce te poartă cu vorba, Alcaz ?

— De... De unde să știu de ce mă poartă cu vorba Alcaz ? Cum văd, parcă tot eu sunt vinovat...

— Să știi că ești vinovat. Ești vinovat fiindcă nu te ții de el destul de stăruitor. Alcaz are relații. Ii învârte pe toți pe degete. Numai să vrea. Eu în locul tău, m'aș instala să-i spun neted : Uite, nu mă mișc de aci, până nu-mi rezolvi chestia. Dacă vrea, poate. Ți-o garantez eu.

— M'a invitat să i-au dejunul la el, mâine. Zice că altfel n'are timp să stea mai pe îndelete de vorbă.

— Ce nu spui asta, dragă Jan ? se bucură Bică din cale-afară. Dacă te-a invitat la masă se schimbă chestia. E ca și făcut. Ți-o garantez eu.

Ion Ozun nu arăta prea mare încredere în garanția prietinelui. Oftă din adânc. Scoase un pachet albastru de tutun și începu să-și răsucească o țigare, fiindcă în proiectele sale de economie, renunțase la țigările gata fabricate ale Regiei.

— Fumezi tutun acum ? se miră cu dispreț Bică Tomescu. Dă-l dracului de tutun și ia de aci o țigare. Specialitate. Eu nu fumez decât specialitate.

Și să te învăț eu : uită-te întotdeauna să fie lipite și să n'aibă steluță.

Ii întinse port-țigaretul plin.

Aprinse și își opri cutia de chibrituri.

— De-acum la culcare ! spuse. Și mâine pune-i o pilă lui Alcaz. Ascultă-mă pe mine, ce te învață un câine mai bătrân. După masă, după ce-ai aranjat tot cu el, pune-i pe deasupra și-o pilă de o mie de lei. Nu lăsa pila de azi pe mâine. Nu poate să te refuze.

Plecând, Bică Tomescu văzu pe masă, întinsă toată averea lui Ion Ozun : cei 377 lei, din care un pol rupt și cârpit din jumătăți streine. Se miră cu sinceritate și entuziasm :

— Păi ai parale, dragă Jan! Ce te plângi?.. Poți să-mi pasezi și mie o hârtie de-o sută, până iau chenzina dela teatru. Fac în total trei sute. N'avea nici o grijă. Eu țiu socoteală exactă cât și cui dătoresc...

Cu delicateță de prestidigitator, apucă de un colț o hârtie de o sută, o scutură și o escamotă în buzunar, fără să mai aștepte încuviințarea proprietarului.

Duse degetul la buze :

— Pa ! Și noapte bună ! Nu uita mâine pila de o mie. Gândește că e chiria. Ba îți rămâne și rest. Mergi apoi cu mine, și cu restul îți aleg o cravată pă cînste.

S T R A D A.

Altul. Și altul. Și altul. E nelnchipuit cât de mulți trec, au sosit, se întrec și iar vor sosi.

Uneori trotuarele negre par negre omizi cu mii de picioare articulate. De unde vin toți și ce îi gonește?

E greu să admiți că în fiecare palpită, o altă durere, alt sânge, alte ambiții și poate o scântee din focul divin. E greu să admiți că dintr'o mie de mii, cu fețe la fel, cu ochii la fel, cu haine la fel, doar unul ales între toți va supraviețui peste toți. E greu să admiți că domnul ghiontit — vezi colo — domnul acela ghiontit și timid când toți vor fi morți și toți dispăruți fără de urme, el singur încă va mai trăi peste veac, într'o carte, într'o pânză, într'un muzeu.

El astăzi e număr. E cel mai neînsemnat și sfios trecător. Strada îl înghite și strada îl varsă ca pe cel mai netrebnic și sfios trecător.

În soarele palid și blând de Octomvrie, toată Capitala se revărsase pe străzi și pe bulevarde, să se răsfete, ca la o ultimă sărbătoare a toamnei, înainte de ploile urâte și lungi.

Femeile treceau felin, în proaspete toalete de sezon. Din mers se confruntau cu priviri aparent nepăsătoare, cercetându-și reciproc modelul pălăriilor de feutru, blănille moi, un amănunt imperceptibil, dar numai Dumnezeu știe cât de hotărîtor. Rochile se mai scurtaseră încă de un deget și pălăriile își mai expropriaseră încă din perimetru.

Ion Ozun observă acest lucru ciudat : trecătoarele care păseau odinioară elastic, cu râsul voios și cu o fără de grijă copilăroasă în ochi, îndată ce întâlneau venind protivnic o altă femeie într'o mai încântătoare haină de toamnă, strângeau buzele, întrerupeau fraza începută și defilau pe lângă inamic, cu obrazul brusc concentrat și sever. Astfel, află că femeile nu se îmbracă pentru a cuceri admirația bărbaților cum pretind legile biologilor și cum naiv se încântă vanitatea de mascul. E un războiu numai al lor, între ele — și nu e de fel un războiu frivol.

Pe urmă, Ion Ozun recunoscuse desmierdat de razele bune, că viața e îndestul de plăcută și că spectacolul Bucureștilor e câte odată fermecător.

De pe Bulevardul Academiei înaintă în Calea Victoriei și fu înghițit de cele două puhoai, pentru care trotuarul era prea strâmt. S'ar fi oprit la Capșa, unde a dat de atâtea ori târcoale, dar nu cunoștea pe nimeni și nu avea atâta curaj, să intre, să bată în masă și să comande indispensabilul șvarț. Trecu mai departe, încleștat în coloana de necunoscuți, cu bucuria soarelui molatec, întunecată. Se simțea din cale afară strein într'o lume streină, singur și fără nume, la fiecare pas încrucșindu-se cu un trecător pe care nu l-a mai văzut niciodată și n'are să-l mai vadă vreodată — o mie și o mie de fețe ale aceluiași necunoscut.

În târgul lui îl știau toți și pe toți îi știa. Îl saluta birjarul, îl întreba din prag băcanul, foștii profesori traversau strada să se intereseze când

pleacă, să nu se prăpădească într'o asemenea urbeticăloasă ; la cofetăria cu mesele de table și șah era pe cale să devină un personagiu ; trecuse de a treia idilă. Aci l-a absorbit tumultul mulțimei, anonim redat marelui anonim. Iar singurătatea și nimicnicia lui îi păreau mai insuportabile decât într'o pustietate de nisipuri, fiindcă nu există o singurătate mai cruntă ca aceea din mijlocul mulțimilor.

În fața Palatului, puhoiul compact își desceleşă strânsoarea. Toți respirau mai larg. Automobilele soseau rapide, încetinindu-și mersul suplu într'o procesiune de necunoscuți răsturnați, pe pernele moi, de necunoscute privind absent înainte, alături de superbi câini, imobili și aroganți.

Cine sunt toți ? — se întreba Ion Ozun. De unde vin ? Ce însușiri multe și tari, îi îndreptătesc să se bucure de toate bunurile, sătui și fără grijă, surázători și victorioși, așa cum trec toți în soarele auriu ? Nici unul nu părea că aleargă spre o țintă precisă. Pe nici unul nu-l așteaptă o îngrijorare ori un chin. Iși lăsaseră îndeletnicirile și necazurile undeva închise acasă și în birouri, ca tot atâtea jivine stricătoare și plicticoase, însfârșit capturate între gratii, de unde nu vor mai scăpa să-i urmărească, — iar toți trăiau acum numai pentru ceasul acesta de plimbare fără grijă, în lumina pentru toți blândă, poposind la vitrinele încărcate, tărăgănându-și pașii fără nici o direcție, lenevoși și hoinari.

La Tripcovici, dintr'un taximetru hârbuit cobori cu pălăria pe ceafă și cu privirea împainjenită, un

om înfârșit cunoscut. Cunoscut din fotografii și caricaturi : Leon Mătăsaru, poetul suavelor idile și al etericelor nostalgii.

Era cu o bandă întreagă și se vedea lămurit că o duc de astă noapte. Un prietin îl trăgea îndărăt de poala hainei. O femeie cu pălăria tuflită și cu vâpselele prelinse pe obrazul îndestul de bătrân, chicotea răgușit și vulgar.

— Numai un rând de pelinașe să ne dregem și câte-o pârjoală... Eu mor după pârjoalele lui Tripcovici ! se sbătea încăpățânat să scape din cleștele prietinelui, poetul suav și nostalgic, cu o barbă țepoasă de trei nopți.

Ion Ozun și-l închipuise nepământean și devorat de o iremediabilă melancolie. Poetul tristețelor transcendente. Leon Mătăsaru se smunci și isbuti să scape din laț. Se arată foarte vesel de acest succes. Se întoarse și-și înjură tovarășii :

— Ai sictir !

Apoi se isbi peste o doamnă cu un copil de mână. Salută, exagerat : — Pardon ! Se prăbuși pe ușa localului de aperitive, iar ceata de amici cu femeia vâpsită, după un scurt conciliabul, descinse din automobil și îl urmă.

Adânc scârbit, Ion Ozun își șterse idolul adolescenței din tabelul secret al adorațiilor sale, unde alături de Teofil Steriu, poetul atavicelor suspine, era gravat pe frontispiciu cu litere adânci. Pârjoalele lui Tripcovici atât de apreciate de idolul proaspăt detronat, îi amintiră că se apropie ora dejunului.

— La unu, unu și un sfert ! îi spusese Mirel Alcaz. Intrebi de masa mea. Și dacă întârzii cumva, aștepți.

Mai bine să aștepte și între timp să-și recapitu-
leze vorbă cu vorbă, tot ce avea să-i ceară. Grăbi
pasul, făcând drumul îndărăt și cu cât se apropia,
cu atât i se părea mai complicat și irealizabil, ceia
ce astăzi dimineață, în hotărîrea lui, se arătase a-
tât de simplu și atât de ușor.

Își încredință pardesiul și pălăria, persoanei ro-
tunde și afabile dela garderobă. Își pipăi în fața
oglinzii părul scăpat rebel din lăcuita cască de po-
madă, își încheie nasturii și înaintă pipăindu-și
în buzunar cartonul cu numărul vestiarului. Nici
odată nu intrase într'un restaurant atât de luxos.
Se sili să treacă printre mese, cu un aer nepăsător,
refuzând cu gest atent de monarh, invitația chel-
nerilor să ocupe una din mesele libere.

— Masa domnului Alcaz ? întrebă neglijent, ca
un foarte intim prietin al mult cunoscutului ga-
zetar.

— Pofțiți p'acilea... Mitache, condu pe domnu la
masa lui conu Mirel.

Masa era în fund. Așezându-se, Ion Ozun, abia
atunci își dădu seamă că a uitat să depună și bas-
tonul la garderobă. Bastonul moștenit dela un
unchiu, grefierul Tăsică Ozun ; exemplar rar, din
lemn de mahon cu un cap de rață sculptat în fil-
deș, patinat de palma defunctului după o carieră
inseparabilă de treizeci de ani atât de fidelă, încât
contemporanii grefierului nici nu-l puteau imagina

fără acest sceptru al bătrâneței și al unei statornicii model.

Ion Ozun nu știa unde să razeme sceptrul.

Îl puse între genunchi și începu să privească, supraveghindu-se să pară cât mai la el acasă, într'un asemenea restaurant, printre asemenea lume.

Un piccolo îi prezintă lista. O respinse.

— Așteptați atunci pe conu Mirel ? îl înțelese aprobând băiatul sufocat în gulerul prea înalt. Dumnezeu vine întotdeauna după unu jumătate... L-au întrebat doi domni până acum. L-a sunat și la telefon... Vă servim o țuică ?

Și alergă să aducă țuica, fără să mai aștepte răspuns. Ion Ozun se întreba cuprins de o îngrijorare bruscă, ce se va face dacă Mirel Alcaz, prin cineștie ce conspirație de împrejurări va fi împiedicat să se țină de cuvânt ? Va mânca singur, de rușinea chelnerilor, dar își va desechilibra ireparabil rămășițele bugetului, suprimându-și cu o singură masă, subzistența pe trei zile. Trase cu coada ochiului la lista de prețuri. Cifrele erau astronomice. Se simți cel mai focos partizan al prețurilor maxime.

Sorbi țuica și se pomeni cugetând lucruri displăcute și crunte, pe socoteala lui Mirel Alcaz.

Era elev de liceu, în timpul războiului, când biroul de încartiruire îl isgonise din camera lui, în casa bătrânească și săracă, să facă loc acestui locotenent de rezervă, vorbareț și spilcuit, în uniformă albastră de stofă franceză și cu un chipiu fan-tezist, cu cozorocul de lac, îngust de un deget.

Anunțase răsând, că vor scăpa de el într'o săptămână. Se instalează și rămase șapte luni.

Dar mătușă-sa se bucură de un asemenea oaspe, fiindcă în sărăcia ei de văduvă bătrână și bolnavă, ofițerul adusese belșug, bonuri de aprovizionare, zahăr și ordonanță. Era prietin cu toată lumea. Lui Ion Ozun, se păruse că pune oarecare fanfaronadă, în graba de a servi pe oricine, poate mai mult pentru a arăta vanitos, cât îi măsoară puterile.

Aflase mai apoi că a devenit jurnalist cu mare trecere, deși semnătura îi apărea rar și atunci numai în josul unor articole de culise politice, declarații ale miniștrilor, foștilor ori viitorilor miniștri, intrigi și misterioase combinații. Că a ajuns să apeleze la bunăvoia unui asemenea flecar, pe care îl socotea fără talent și cu spinarea cartilaginoasă față de toți stăpânii zilei, i se păru lui Ion Ozun primul simptom al capitulării.

Semn rău și semn trist.

Pe urmă se gândi că și el, face în clipa aceasta chiar, dovada unui asemenea caracter desgustător și amfibiu, ca fostul coleg de bancă, Bică Tomescu. Milogea sprijinul unui om și pe omul acela nu-l socotea vrednic de stimă. Mâine, ce-l va împiedica oare, când înjosnicirea va fi desăvârșită, să-i ceară și o mie de lei, cum îl sfătuiseră prietenul să-i pună „o pilă“ — și cum nu s'ar fi umilit deocamdată, chiar dacă s'ar târi pe stradă, isgonit din bursucăria lui chir Panaioti, sdrențăros și lihnit.

Descoperirea îl mâhni. Se simți împresurat încă

de alte amenințări nevăzute, bestii vâscoase și târitoare, pe care nu le bănuise în ceasul când s'a urcat în tren. Câți din sala aceasta, cu albul de zăpadă al fețelor de masă, cu tacâmuri grele de argint și cu mâncări scumpe, nu-și plătesc oare fiecare înghițitură și respectul slugarnic al chelnerilor, cu astfel de capitaluri ? El râvnea la altfel de victorie, cu altfel de preț.

Ridică ochii să-i măsoare cu disprețul tinereții virtuoză și cu superioritatea sărăciei care nu are de ce roși. Dar din celălalt capăt al sălii, dela ușă, îl întâmpină privirea lui Mirel Alcaz, căutându-l și făcându-i semn. că l-a văzut.

Fu ca o privire fascinatoare de dresor, încovoindu-i moale, de gumă, toată cerbicia.

Mirel Alcaz se oprise să arunce în brațele unui piccolo, pălăria și pardesiul. Distribuie la câteva mese o jerbă de surâsuri cu o subtilă și savantă știință a nuanței, pe rând cordial, indiferent, amical, vag, distant, familiar, proteguitor ori distrat.

Toate acestea în câteva piruete care au durat o singură clipă. În cealaltă clipă a trimis un semn francmasonic perechii dela o masă din ungherul extrem : domnul ras și cu ochelari americani prinși după ureche în cârlige ; doamna cu părul roșu și cu pieptul opulent. În a treia clipă a fost lângă Ion Ozun. I-a scuturat mâna cu o cordialitate exagerată și ocrotitoare :

— Mă ierți ?.. Am întârziat la Externe. Tocmai îmi aranjam plecarea la Geneva și ne-a tras Jan

o șuetă de nu mai puteam scăpa. Teribil pisălog r
Incolo, băiat admirabil, Jan...

Ion Ozun află astfel că mai există și alți Ioni pe lume, mai importanți fără îndoială decât el, dar nu cutează să întrebe ce Jan anume a dat o șuetă la Externe, până după ora unu jumătate.

Mirel Alcaz, abia s'a așezat pe scaun și abia a despăturit șervetul, că a doua listă a și apărut generație spontană pe masă, ca și sticlele din baterie, ca și mastică sosită fără comandă, ca și măslinile înfipite în scobitoare, ca și panerul schimbat, cu franzeluțele dolofane și aurii. El le privește sosind cu o vădită satisfacțiune de om care-i place să-și vadă gusturile știute și respectate. E proaspăt bărbierit, cu o ușoară umbră de pudră, cu părul dat peste cap și străbătut de câteva șuvițe sure. Are ochii verzi, limpezi, surizători de o mare încântare de sine, de alții, de tot ce vede împrejur, de tot ce i s'a întâmplat ieri, i se întâmplă azi, și i se va întâmpla mâine. Chelnerul pare fericit că servește un asemenea client și el pare fericit că e servit de asemenea chelner.

— Nu te-ai fixat încă ? observă cu desaprobară că Ion Ozun a început a citi lista dela capăt. In acest caz, dă-mi voie să fac un menu pentru amândoi. Cunosc toate specialitățile casei. De exemplu : o cegă rasol. Preferi cu maioneză ? Văd aci niște ciuperci cu smântână. Iar ca să încheiem, ne face Iancu o pereche de sitari. Nu-i văd pe listă, dar m'a anunțat de ieri că-mi rezervă. De acord ?

Ion Ozun căzu de acord, descoperindu-și o jal-

nică lipsă de personalitate. Alcaz văzu că mută inecomod bastonul cu bot de rață, căutându-i un loc. Făcu semn picolului.

— Ia bastonul domnului !

Picolo se execută. Ion Ozun se uită după suvenirul de familie cu sincer regret, îndoindu-se dacă are să-l mai revadă vreodată.

Până acum mâinile erau ocupate. Desmierdau botul pasării palmipede și lameliroste, tot așa cum treizeci de ani palma defunctului grefier patinase fildesul gălbui cu neclintită fidelitate. Libere, nu știa ce să facă cu ele. Frământă cocoloașe de pâine. Le clădi în efemere piramide, care nu vor dura cât a lui Keops.

— Imi pare rău că te-am făcut să aștepți... vorbi Mirel Alcaz, turnând maioneza peste cegă. Din principiu vin la toate întâlnirile cel dintâiu și plec cel de pe urmă. E singurul sistem să nu lași prietenilor timp, nici să gândească, nici să vorbească rău despre tine... E tocmai ceia ce-i spuneam ieri lui Minu.

Se opri cuprins de îndoială.

— Îl cunoști pe Minu ?

— Nu ! mărturisi Ion Ozun, privind la sosiera cu maioneză din celălalt capăt al mesei, ca la un astru inaccesibil.

Mirel Alcaz îi înțelese privirea și-i trecu sosiera. Continuă :

— Minu... Minulescu, *mon cher ami!* Trebuie să-i faci neapărat cunoștința. Lui și tuturor, dela Capșa, de aci, din foaierea teatrului și de pretutin-

deni. Ca să răsbești în București, dragul meu, prima condiție e să-ți cultivi relațiile. Ajunge la început o jumătate de duzină. Pe urmă se iau unul dela altul, ca scarlatina. Picolo, toarnă vin și apolinaris ! Jumătate și jumătate !

— Tocmai fiindcă e vorba de relații, așa singur cum am căzut aci din lună... crezu că a găsit o introducere potrivită, Ion Ozun.

Celălalt nu-l lasă să isprăvească.

— Apropos de relații... Imi spunea una bună Puiu. Pe Puiu cred că-l cunoști ?

Ion Ozun declară că nu-l cunoaște nici pe Puiu. Mirel Alcaz se scandaliză cu desăvârșire.

— Puiu... Puiu Iancovescu. Cum văd ai pierdut trei săptămâni degeaba, dacă n'ai parvenit să cunoști pe nimeni. In ce lume te-ai învățit dragul meu, până acum ?.. Neapărat trebuie să-ți schimbi tactica... Dar să-ți spun istoria cu Puiu, fiindcă e nostimă de tot..

Povesti istoria cu Puiu (Iancovescu). Apoi alta cu Istrati (Micescu), cu Mărioara (Voiculescu) cu Pamfil (Șeicaru), cu Gică (Elefterescu), cu Mița (Filoti), cu Mișu (Pop-Spătaru), cu Virgil (Măgearu), cu Ionel (Vulturescu), cu Teofil (Steriu)—cu alții și altele, defilând rapid, apărând și dispărând ca figurile din pragul ornicelor cu cuc. O jumătate din Capitală. E prietin cu toți ; i-a văzut adineori, ieri ori alaltăieri, cel mult acum trei zile ; îi tutuiește pe toți și toți îl tutuiesc : le-a spus ceva, i-au spus ceva.

Ion Ozun nu poate plasa un cuvânt. Cu o sum-

bră desnădejde gândește la bursucăria lui chir Pannaioti de unde a plecat astăzi dimineață și unde se va întoarce diseară, condamnat să nu evadeze niciodată din irevocabila mediocritate a celor unsprezece colocatari. A deșertat înadins paharele de vin, să prindă curaj.

Când au ajuns la cafea și Mirel Alcaz a aprins țigarea de foi, îndepărtând scaunul și rezemându-se cu ceafa de spătar, crezu că a găsit însfârșit momentul potrivit. Dar în aceeași clipă, un domn bătrân, cu ghetre albe și cu monoclu atârnat în panglică lată pe vestă, apărură adus de o divinitate nefastă și fără introducere se așeză la masa lor.

— Mirel, Mirel ! amenință cu degetul lung și uscat, de mumie. *Toujours le même !* Te conservi... M'ai placat alaltăseară și te-am așteptat până la două jumătate...

— Am spus, *mon Prince*, că nu știu precis. Poate vin, poate nu. Altfel, știi că sunt cel mai exact om din lume ! Dă-mi voie să-ți prezint un prietin : Ion Ozun, tânăr publicist și scriitor, despre care are să se audă în curând vorbindu-se. Antoine Mușat.

Principele Anton Mușat, întinse mâna scheletică și dintr'o lăncedă privire a ochilor cenușii și mici, ascunși în văgăunele orbitelor, evaluă individul din față ca pe-un obiect neînsuflețit și lipsit de orice interes. Ion Ozun, își aminti fără voie fotografiile ziarelor dela rubrica fenomenelor curioase, sub titlul : „Un caz excepțional de longevitate“.

Atât de uscat ca pergamenul era acest supravie-

țuitor din neamul Mușatinilor și atât de moartă îi era privirea când tăcea.

— Și cu cine ai stat până la două jumătate, *mon Prince*? întrebă Mirel Alcaz, pregătindu-se să asculte cu mare interes.

— Oribil. O companie oribilă! Toto, Iordan Hagi Iordan, Săvel Grigorescu, un gigolo — nici nu-mi amintesc cum se numește. Și antilopele dintotdeauna: Dorina, Malci, Renée... O dansatoare nouă, o unguroaică, Ilonca. Un animal admirabil, *mais d'une bêtise!*... De mult nu m'am ambetat în așa hal. S'a ridicat o lume foarte vulgară. Nu știu nici să se amuze. Noaptea au devenit sinistre.

Introduse sticla rotundă în caverna orbitei și consultă lista. O aruncă desgustat:

— Nici nu se mai poate mânca în acest București!...

— Sunt sitari. Au fost minunați, nu? se adresă Mirel Alcaz către Ion Ozun, invocându-i mărturia.

— Da, destul de buni! aprobă moale Ion Ozun, silindu-se să nu pară prea entuziasmat, ca un om care toată viața n'a mâncat altceva decât sitari.

Principele Anton Mușat, nu dădu nici o importanță acestor aprecieri. Bătu în masă:

— Două ouă moi, de rață. Un lapte covăsit. O pară și un marghiloman. Bine fiert, fără zahăr.

Ion Ozun își spuse că n'ar fi cutezat nici odată, într'un asemenea restaurant să comande un dejun atât de frugal. Dar ceiace era îngăduit unui prinț de sânge domnesc, nu era permis unui muritor derând, cu toată averea 277 lei, numărați.

Mirel Alcaz, se ridică :

— Mă scuzați o clipă... Numai două cuvinte. Un răspuns unui prietin ! arată spre perechea care de două ori îi făcuse semne nerăbdătoare : domnul cu ochelari prinși în rama neagră, doamna cu părul roșu și sâni opulenți.

— Cine sunt ? întrebă principele Mușat, împingându-și mai profund monoculul să-i examineze.

— Fredy. Alfred Goldstein, bancherul.

— Acesta e faimosul Alfred Goldstein ? se întoarse Anton Mușat, să-l măsoare peste umăr din tălpi până 'n creștet. Bătrânul Aron Goldstein avea o cârciumioară pe moșia tatei. Și Fredy al duminitale, după cât îmi aduc aminte, acum vreo treizeci-treizeci și cinci de ani, umbla desculț și cu cămașa de cit ieșită prin despicătura pantalonilor... L-am bătut odată cu cravașa, fiindcă se acățase în coada docarului meu de vânătoare... Nu s'ar fi spus că avea să devină acest american de Darabani... În orice caz, femeia e epatantă. Imi pare de undeva cunoscută...

— Te cred, *mon Prince*... E o Ghiculeasă. Marie-Jeanne Ghica. E vorba să se mărite cu el.

— *Non !* se miră Anton Mușat, lăsând să-i cadă sticla atârnată în șnur... E leit portretul maică-si, Zoe... Minus sâni aceștia de Svițera. Mă miram de unde-i cunosc ochii, ochii Zoei Ghica...

Mirel Alcaz se depărtase. Principele, fiindcă nu avea altcui să-și împărtășească scandalizarea, continuă adresându-se lui Ion Ozun.

— *C'est inouï !* O Ghiculeasă să ia un asemenea

sale type!... E drept, sunt o ramură colaterală și degenerată a Ghiculeștilor. Născută tot dintr'o mesalianță... Dar Zoe?! Zoe Ghica era una din femeile cele mai bine din Țara Românească, prin optzeci și nouă, nouăzeci! Să-și vadă la ce i-a ajuns fata!... *Pauvre Zoé!*..

Ion Ozun, aprobă stupid, cu un surâs onctuos pe buze, făcând toate eforturile să pară foarte interesat de aceste peripeții și înlăuntrul său, foarte flatat că din bursucăria lui Chir Panaioti, se află aci, la masă cu un prinț de viță domnitoare, confident și arbitru. Asemenea minuni numai în București se pot întâmpla. Dacă e vorba să-și creeze relații, cum l-a sfătuit Mirel Alcaz, a început călcând cu dreptul. Și aprobă mai energic, turtind cu vârful cuțitului cocoloașele de pâine și chiar plasându-și o opinie :

— E trist că noblețea noastră...

Prințul Mușat îl privi sever. El nu tolera să audă părerile lui rostite de un oricine, de un Ion Ozun oarecare.

— Ce e trist că noblețea noastră?..

— E trist că nu mai păstrează... că în sfârșit a părăsit o tradiție... care oricât... se zăpăci Ion Ozun, pierzându-și firea sub privirea cenușie și aspră.

— Ce știi dumneata? rosti Anton Mușat, făcând semn chelnerului să-i schimbe farfuria cu lapte covăsit și presărând zahăr.

Ion Ozun, într'o subită inspirație apelă la un ar-

gument disperat, inventând o poveste neadevărată dela început până la sfârșit :

— Știu, fiindcă m'am ocupat foarte de aproape. Lucrez la un studiu. La un eseu asupra boerimeii noastre în ultima jumătate a veacului trecut. Am studiat documente. Acte și scrisori. Testamente și hârtii de afaceri. Mi-am făcut convingerea că e o clasă calomniată de demagogia așa zisei democrații. Va fi un eseu care are să irite multă lume. O apologie a clasei care n'a fost înțeleasă de brutalitatea oamenilor politici și a fost nedreptățită de expropriere.

Anton Mușat îl cercetă mai atent, ezitând între bunăvoie și neîncredere.

— În acest caz se schimbă lucrurile. Dumneata ești o pasăre rară. Zici că te numești Ion Ozun ? N'am auzit de numele acesta.

— Am publicat numai prin reviste. Numai fragmente fără importanță. Nu sunt grăbit... anunță cu fățarnică modestie Ion Ozun.

— E foarte frumos pentru un tânăr și foarte rar pentru vremurile acestea de oameni grăbiți. Ți mărturisesc că-mi face plăcere. La cea dintâi ocazie, îți stau la dispoziție cu *tuieuri* foarte interesante. Am acasă un sertar cu scrisori de familie în strânsă legătură cu evenimentele politice dintre 1870—1900... Exact în domeniul dumatile. De douăzeci de ani îmi tot propun să le clasific și nu găsesc timp. Dacă ești curios să le cercetezi, ne-am face un serviciu reciproc. Dumneata ai afla lu-

cruri necunoscute de nimeni și eu m'aș alege cu hârțile cartate.

— Oricând... Cu mare plăcere ! se grăbi Ion Ozun, spunându-și că la urmă n'ar fi o idee atât de proastă să debuteze în cariera literilor, nu cu un eseu, dar cu un roman al clasei boierești. Pe urmă, în aceeași clipă se mustră cu desgust de el însuși, dându-și seamă cât de ușor și fără să roșeaască a mințit, renunțând slugarnic la părerile sale și căutând să câștige atât de eftin simpatia unui bătrân decrepit, fălos și desigur inutil. Ce diferență mai era între el și între un cabotin ca Bică Tomescu ? Intre el și un flecar, un om de nimic, ca Mirel Alcaz ?

Mirel Alcaz, tocmai se întorcea. In drum poposea la ultimele mese, să împartă străngeri de mână, bilețele de recomandații, bilete de teatru, o taină politică șoptită la ureche, o glumă auzită dela Minu, Puiu, Jan, Ionel, Istrati ori Simona.

Se așeză, frecându-și mâinele.

— Am aflat o noutate senzațională. Imprumutul nu se mai face. M'a asigurat Fredy, care a avut ieri invitat la masă delegatul consorțiului american. Ceia ce înseamnă că zilele guvernului sunt numărate. Intrăm în criză... Vodă l-a chemat pe Titulescu, telegrafic dela Londra. Incepe iar să fiarbă cazanul lui Satan. Plata !

Plăți și dejunul frugal al prințului Anton Mușat care o luase înainte, așteptându-i la ușă.

— Atunci când vorbim ? întrebă rugător Ion Ozun.

— Ah ! Uitasem !... Treci mâine pe la redacție. Acum trebuie să mă duc neapărat la tipografie să între știrea în ediție. Aranjăm mâine, poimâine. Nu e nici o grabă. Și ascultă-mă ce ți-am spus. Cultivă relațiile !... De exemplu principele Anton Mușat. În două cuvinte te previn : e curățat complet. Trăește din expediente. Toată averea tocată pe Riviera, și aci, în cabarete, la club et ețetera... Dar înrudit cu toată lumea bună a Bucureștilor... Mi se pare că se cam înțeapă de o bucată de timp.

— Cum adică ? întrebă naiv Ion Ozun.

— Ei cum ?! Seringa... Morfină. Ai să-i vezi ochii. Supraveghează-i mai atent privirea. La vârsta lui, ce pasiune vrei să mai aibă ?

La vestiar, Ion Ozun reintră cu bucurie în posesiunea bastonului cu bot de rață. Mirel Alcaz porni spre Sărindar, să arunce vestea proaspătă și senzațională rotativelor.

Principele Anton Mușat apucă brațul tânărului deșirat și stângaci, cuprins de o bruscă simpatie pentru prepusul istoric al clasei boierești sau poate cuprins numai de groaza singurătății.

— Mă așteaptă la colț mașina lui văru-meu, Barbu. Din când în când mi-o trimite pentru plimbare, deși nu suntem în relații prea călduroase. Dacă nu ai altceva de făcut trecem pe acasă. Afli astfel unde stau. Fumăm o țigare, bem o cafea și un lichior. Pe urmă mergem să ne bucurăm de ultimile raze de soare, la Șosea.

Automobilul era imens ca o vitrină. Șofeurul cu

manta albastră și cu nasturii de metal, salută solemn ca un diplomat, deschizând portiera :

— Și Barbu are documente foarte interesante ! spuse principele Anton. Dar cred că nu prea face caz de ele. Un om nou, Barbu, ca pentru aceste vremi. Dacă nu l-aș ști din ce os se trage, aș spune că e un parvenit. Un arivisit. Face politică... bineînțeles democrată. Director de bancă. Terenuri petrolifere în Dâmbovița. A găsit sistemul să se îmbogățească în timp ce noi, ceștilalți, sărăcim. Nici o mirare că relațiile noastre nu sunt prea afectuoase.

Ion Ozun era preocupat să pară cât mai natural tolănit, într'o mașină de-un milion jumătate, cu șoferul purtând blazon princiar gravat pe nasturi.

Locuința lui Anton Mușat nu-l surprinse. Era prevenit că intră într'o casă de om ruinat. O sală și două încăperi laterale. Zestrea unui muzeu, înghesuită haotic, prăfuită, coclită, mucețită, ruginită.

O slugă contimporană cu stăpânul servi cafeaua. Principele Anton deschise o casă de fier, din care scoase sticla de Benedictină, probabil singura valoare vrednică să fie zăvornică în adăpost blindat.

— Te las o singură clipă... Răsfoește aceste albume... se scuză după ce sfârșiră cafeaua, țigarea și lichiorul.

Rămas singur, Ion Ozun, se plimbă cu mâinile la spate, răsucind gâtul la fotografiile și tablourile

de pe pereți. Se afla în fața unui grup dela curse, în costume din preajma anului 1912. Rochii lungi, pălării minuscule cocoțate pe coafuri imense. În mijloc, principele Anton Mușat, în jachetă, cu țilindru și cu tocul binoclului atârnat în curea. Nici odată lumea de acum 10—12 ani în urmă, nu i s'a părut mai bătrână, ca din alt veac și din altă planetă. Fotografia arăta ca o caricatură a timpurilor dispărute.

— Iată ceia ce nu se mai poate vedea astăzi, în epoca aceasta grotescă și fără stil ! exclamă principele Anton, intrând și apropiindu-se să privească și el vestigiul trecutului atât de apropiat. Fotografia datează din 1912. Când pur-sângele meu Ienuper, a luat premiul cel mare. S'ar crede că e un grup de acum jumătate de veac. Mergem repede de tot... Ca Rollsul lui Barbu : *quatre-vingts à l'heure*.

Ochii îi scânteiau înviați ca două licăre sub spuză. Ion Ozun se gândi la informațiile laconice ale lui Mirel Alcaz : seringă, morfină. Desigur a trecut în cealaltă cameră numai pentru aceasta. Să ceară seringei și fiolei, tinerețe pentru încă un ceas.

— Acum putem merge. Știi unde stau. Mă găsești acasă dimineața întotdeauna. Eu înainte de ora unu după amiază, n'am văzut de douăzeci de ani Capitala. Nici nu cunosc aspectul străzilor, la ore atât de absurde. *Allons !*

Astfel Ion Ozun, parcurse toată Calea Victoriei de-alungul, până la Șosea, într'o superbă limuzină, asemeni sutelor și sutelor de necunoscuți pe care îi

invidiasse astăzi dimineață. Răspundea și el la sahurile adresate principelui Anton. Purtat pe perne elastice, avu iluzia că se numără printre cei tari și invidiați.

La Șosea, automobilele și trăsurile se țineau lanț. Alergau întrecându-se, să prindă ultimele zile frumoase ale toamnei.

Cerul era decolorat. Aerul molatec. Adierea leghăna cele din urmă frunze ; desmierda obrazul preferându-se cu o înfiorare voluptoasă.

Femeile priveau spre crepusculul palid cu surâsuri melancolice și absente. De pe toate chipurile dispăruse brutalitatea și graba. Era un amurg grandios și trist.

Trecu un echipaj demodat, prea mare și prea înalt, cu valet în livrea și cu o doamnă bătrână în costum anacronic.

Principele Anton Mușat, salută până la pământ.

— Principesa Agata, spuse. Agata Bogdănișteanu.

Și mai târziu :

— Ai observat cât de streină trece prin această lume nouă ?... Poate nici nu vede pe nimeni. Ea se plimbă pe Șoseaua de acum patruzeci de ani, printre fantomele celor de acum patruzeci de ani... Rudele susțin că i s'a cam slăbit mintea. Eu cred dimpotrivă că e mai cuminte decât noi toți, fiindcă a știut să oprească vremea și să trăiască numai în ceea în care s'a simțit bine... Tinere, oricâte documente vei căuta și vei răscoli, aceasta nu ai s'o poți înțelege deplin. Ca să ne înțelegi, trebuie să înțelegi

farmecul acestui București, așa cum se afla înainte deospăiala lui de modernizare și de occidentalizare. Bucureștii cei mai apropiați de Orient, decât de Apus. Acel din gravurile lui Raffet și Bouquet, cu cișmelile dela Filaret, unde Dinu Păturică, eroul lui Nicolae Filimon, ciocoiul cel nou, cumpăra pentru postelnicul Andronache Tuzluc, ciocoiul cel vechiu, apă boierească de un taler pe zi, încărcată la socoteală cu doi. Ca să înțelegi oamenii și stările de acum, trebuie să te întorci la vremea lui Caragea și a lui Alexandru Constantin Moruz — acolo se află rădăcinele stărilor de azi, acolo năravurile și tradiția, tot ce-i bun și ce-i rău, ce ne-a dat viață și ce ne-a pierdut. Occidentalizarea e numai lustru; a schimbat doar Podul Mogoșoaiei în Calea Victoriei... Incolo? Fă o asemănare între ce-a fost și ce este. Atunci cânta un calemgiu serenade Cherei Duduca. Chera Duduca există încă, numai serenada sună altfel și nu mai este cântată de un taraf, sub geam. Există și Riramelele Arghira, Rozalina, Kalmuca, numai că se numesc Dolly, Renée, Mary sau Nina. Și bucatele cu cheltuială: chialapurile, iahniile și plachiile, crapii umpluți cu stafide și coconari, papornița cu anason de Chio, chiar tămâiosul e tot de Drăgășani. Iar tarafurile de țigani, după care aleargă la hale și la Băneasa, cheflirii snobi în zori de zi, tarafurile acelea nu atrag oare junețea ostenită de jazz-banduri, de banjo și de havaiane, tocmai fiindcă în larma țambalagiilor se prelungesc metarhanelele și tumbelhelurile în jurul cărora se aduna toată gură cască măhălăii.

în ziua când se îmbrăca un nou boier și în poarta Curtii domnești, Bași Bulucbașa striga numele și rangul boieriei? John, oprește un moment!...

Automobilul viră curb în fața Vilei Minovici, făcând front cu alte mașini așezate pe două rânduri, toate lucioase și noi, toate uriașe și scumpe, ca o expoziție de mărci și o întrecere a vanităților. Altele treceau spre Băneasa, altele se întorceau dinspre Băneasa. Clopoței de cleștar din turnul Vilei sunau limpede în aerul sonor al toamnei.

Principele Mușat, cu ochii scânteetori, aprinși din cenușa răcită a privirii din totdeauna, se răsuca și urma :

— Numai așa tinere, ai să înțelegi de ce iubesc și urăsc acest București. În el nimic nu e nou. Totul a mai fost. Numai fața oamenilor e mai vulgară și plăcerile lor mai lacome. Incolo? În sala de bal a domniței Ralu, la Cișmeaua Roșie, protipendada juca menuet, cracoviana, cotilionul, valsul și ecosesul ; la mahala gloata se mulțumea cu pristoleanca, chindia și zoralia. La ceaiurile dansante și la balurile de binefacere, nepoții și strănepoții celor de atunci și mai ales nepoții și strănepoții slugilor lor de atunci, dansează foxtrot, schimmy, tango și mai știu eu ce... Muzica de pe estradă e africană, americană, englezească, argentiniană, cubană ; danțul și-a schimbat ritmul ; dar numai un lucru n'a putut fi schimbat : cei care dansează acum sunt nepoții și strănepoții celor care dansau atunci, sau nepoții și strănepoții argaților care atunci dănuiau chindia și pristoleanca... Ne învăr-

tim în aceeași lume, doar unii coboară și alții se înalță ; doar numele s'au schimbat și porturile... Mahalaua popei Darvaș, se numește altfel. În locul Marghioalei, nevasta serdarului Dumitrache Bogdănescu dela teatrul de scânduri înălțat la Curtea banului Manolache Brâncoveanu, joacă la Național, ori la Teatrul Mic sau la Regina Maria, actrițe care au poate mai mult talent, dar au mai puțin stil. În locul spectatorilor, veliți boieri cu bărbile albe, îmbrăcați în antereu de suvai alb cu vârgulițe de fir, cu fermenea de buhur ca paiul grâului și cu giubea de zuf albastru, yremea a adus în fotoliile de orchestră și în loji, spectatori mai puțin veliți, în smoching și în jachetă, cu mustățile rase și cu chelie, iar la scară în loc să aștepte butele și carățele, așteaptă Rollsurile, Buickurile și Packardurile. Aceștia sunt însă strănepoții acelora. Ciocoi vechi, sau ciocoi noi. Ceva din sângele mort a trecut în vinele viilor. Oamenii trec, rasa rămâne. Chiar nesațiul acesta de lux al Capitalei, îl găsești moștenire veche în năravurile epocii, aspru musstrate în pitacul domnesc din leatul 1794, al lui Io Alexandru Constantin Moruz, voevod și domn al țării românești, propind vânzarea de fiude și limaș, zadetică în cusături și basmale „lucruri ce pricinuesc cheltuială zadarnică și stingere de obște“, făcute zapt la camara domnească și scoase din țară afară. În loc de hataia de Veneția, camohaș, sadea, sandal cianfes, narez pungiuc, tulpan Mosc, șal de India ciceacliu, cetarii și gazii de Brusa, de ghiordane de diamant, rubin și matostat, de cao-

fițe de aur ; Chera Duduca și Kiramelele contemporane se aprovizionează tot de pe Lipscani și de pe Podul Mogoșoaiei, cu alte podoabe purtând alte etichete, din Rue de la Paix sau Faubourg St.-Honoré sau Avenue de l'Opera ; dar deosebirea rămâne fără însemnătate. Năravurile poartă alt nume ca și eticheta mățăsurilor, cași oamenii. Dar năravurile sunt tot acele și sub numele nou, oamenii tot aceiași. Pe domnii care vorbesc despre occidentalizarea Capitalei, îi poftesc într'o zi de paradă, pe Calea Victoriei. Atunci când măhălăile defundate revarsă gloata să caște gura la defilările filmate de Serviciul Geografic al Armatei. In norodul asudat și ghiontindu-se, cași în soldații bătând talpa în asfalt, recunoști strănepoții norodului care se îmbulzea în jurul palatului domnesc cu pridvoare largi, unde Voevodul se întindea pe divan să-și bea cafeaua și să-și sugă ciubucul. Și recunoști strănepoții catanelor spătărești cu mintene, poturi și ghebe cu găetane, strănepoții călăreților polcovnicești, ai tălpașilor dorobănțești cu chivere și cimpoaie, ai scutelnicilor și ai seimenilor cu haine roșii și moțuri galbene, așa cum defilau pe Podul Mogoșoaiei în ziua de Sfântul Gheorghe, patronul de atunci al Țării Românești. Nume schimbate, porturi schimbate — dar vieța prelungindu-se aceiași, fiindcă sângele a rămas același. De aceasta mi-s dragi Bucureștii și de aceasta îi urăsc. Aci mi-am mâncat tinerețea și viața și averea. Câte odată găsesc totul hidos și netrebnic, ca o mahala a Fanarului abia mai prospăită cu o minciună de

civilizare. Atunci nu pot suporta oamenii, portul lor, vorba lor, năravurile lor. Imi stă în gâtleej mână-carea, mi-e coclită gura și mi-s strepeziți ochii. Atunci îi urăsc și-i osândesc și mi se pare că nu găsesc cuvinte îndestul de grele... Pe urmă mă trezesc iubindu-i cu înduioșare. De câte ori am plecat, după o lipsă de un an ori de doi, tot aci m'am întors... Probabil că tot așa își iubește viermele, putreziciunea în care s'a născut și trăește... John, pu-tem pleca !

După un timp, răsând :

— Șofeurul lui Barbu, e englez, fiindcă așa cere moda. Vizitiul lui bunicu-meu, care a fost și buniceul lui Barbu, era arnăut, fiindcă așa cerea moda. Cum vezi nimic schimbat. Totul e cum a mai fost.

Principele Mușat, se înghemui în fundul mașinei, pe pernele elastice. Ochii se stinseră. Obrazul deveni deodată foarte bătrân și trist, ruinat și scheletic.

Flacăra artificială de viață se sleise. Intoarcerea fu posomorită, printre automobilele și echipagiile gonind să prindă ultimul amurg al toamnei, blând și de-o vastă întristare.

— E o seară dinainte de răsboiu, suspină ușor ca o șoaptă, principele Anton Mușat.

Ion Ozun nu auzi ori nu înțelese.

IV

No. 117 BIS. ETAJ II.

— *Cine locuiește aci ? Și aci ? Și aci ?* întrebă necunoscutul din întuneric, ridicând bastonul și punctând noaptea, spre toate ferestrele misterioase și stinse.

— *Nu știu, răspunse poetul strângând din umerii. Ce mă privește pe mine cine locuiește aci ori dincolo ? Oameni,... Necunoscuți.... Eu vreau să cânt o lagună albastră din mările Sudului, cu svelți cocotieri aplecați spre oglinda apei neclintită etern.*

— *Haha ! răsese necunoscutul și râsul sfredeli noaptea ca un jungăiu răsucit într'o rană. Haha ! Cauți poezia, și drama, și pateticul în mările Sudului pe care nu le-ai văzut niciodată ? Deschide fereastra de aci, și de dincolo, de oriunde. Acolo e poezia și drama, fiindcă acolo sunt oameni. Câteodată o fereastră se deschide singură și lasă să scape în noapte un vaier, ori un suspin, ori un chiot de bucurie. Dar numai câteodată... Și dacă fereastra rămâne închisă, aceasta nu înseamnă că acolo nu se întâmplă nimic. Eu nu știu ce fel de poet ești dumneata ! Haha ! Ce fel de poet, te crezi dumneata !...*

Apoi, necunoscutul întoarse spatele și negru se cufundă cu întunericul negru. Era o stradă tăcută și toate ferestrele erau închise și negre.

Cu urechile astupate, ca să se izoleze de tot sgomotul din sufragerie, Sabina recita lecția pe derost, cât o ținea gura :

— ...,In era secundară se dezvoltă foarte mult fanerogamele gimnosperme, se înpuținează criptogamele vasculare, apar fanerogamele angiosperme.

Mai întâi monocotiledoane, apoi dicotiledoane. Din-
tre acestea mai întâi cele fără petale. Pe urmă cele
cu petale. Era secundară este așa dar era gimnos-
permelor“...

— Duduie Sabina, faceți-mi loc să așez masa.

Sabina nu auzia nimic. Ii dădea înainte :

— „În era terțiară fanerogramele gimnosper-
me“...

— Duduie Sabina, mă rog matale ! imploră Ca-
tinca, ținând în brațe un vraf imens de farfurii care
părea pedestalul unei coloane atmosferice prelun-
gite prin plafon, până la stele.

— „...rogamele gimnosperme se reduc la formele
pe care le cunoaștem astăzi, iar angiospermele“...

Catinca interveni mai energic, punându-i mâna
pe umăr, cu familiaritatea unei slugi bătrâne care
a ținut toți copiii casei pe genunchi.

— Duduie Sabinăăă !...

— Ce vrei, criptogamă vasculară ? ridică ochii
Sabina, desfăcându-și capacul palmelor dela u-
rechi.

— Mai întâi, te-aș ruga duduie să nu mă faci
mata pe mine *criptomagă vasculară*, fiindcă-s fe-
mee bătrână și ți-am șters năsucul de când erai a-
tâtica. Pe urmă, te-aș ruga duduie Sabină să-mi
faci loc să pun masa. Acușica vine boierul și ne
face cu ou și cu oțet dacă o scrântim cu *pogramul*.

— Uff ! suspină Sabina, strângându-și vraful de
cărți și caete. Acum unde mă mai mut cu șatra ?

— Treci în odaie la băeți ! spuse Elena Lipan,
întrerupând o numărătoare complicată a șervete-

lor aduse dela spălătoreasă și așezate pe categorii.

— Acolo nu mă lasă Nellu. Măine are teză. Tocește și el.

— Du-te la Ana...

— Annie are migrenă ...De altfel, mi-a spus să nu-i mai calc prin odaie, de când i-am răsturnat flaconul de parfum. Zice că-i cotrobăesc în lucruri...

— Zice ? întrebă apăsând semnificativ Elena Lipan.

Sabina crezu imprudent să mai stăruie asupra acestei chestiuni. Viră brusc discuția, în altă direcție :

— M'aș duce în birou la papa...

— Asta nu. Știi că a interzis să între altcineva, în afară de mine.

— Atunci să spunem la revedere fanerogamelor angiosperme și să-l mai muștrulim pe Boțocan ! anunță Sabina, aruncând cărțile și plecându-se în genunchi, să revadă de sub canapea pisoiul.

Boțocan era un cotoiu adolescent, adus de Catinca dela gospodăria veche și provincială. Iși merita numele, fiindcă avea un cap mare și era botos foarte. Nu-i pria aerul Capitalei, nici noul domiciliu, cocoțat la al doilea etaj, fără curte și fără grădină. Venea dintr'un adevărat Paradis, populat cu tot soiul de vietăți domestice, cu pene și cu păr, și se simțea surghiunit pe nedrept — cum spunea Sabina, citând pe Grigore Alexandrescu — „departe de muma care îl crescuse și care-l iubi“. Iar ca să arate că desaprobă întru totul această alegere a stăpânilor, stătea toată ziua mornit și mor-

măind, în ungherul cel mai întunecos de sub canapea.

Sabina îl remorcă de coadă. Boțocan constată că nu și-a ascuțit îndestul ghiarele, fiindcă încercarea de rezistență dădu greș. Unghiile lunecau pe parchetul lucios. Apăru la lumină sburlit de mânie și pufnind indignat pe nări, ca un motor cu explozii. De o săptămână se simțea încă mai ofensat de tratamentul stăpânilor. Sabina îi retezase cu foarfecul mustățile dela rădăcină, să-l pună în curent cu moda Capitalei. Fără podoaba bărbăției, încrețea mereu buzele ghimpoase, parcă s'ar fi strâmbat ciudos la tot Universul.

— Lasă-l duduie Sabină, că are să-și ieie lumea în cap, încercă să-l scape de supliciu, Catinca. Vai de mama lui că-l înțăleg săracul. In casa asta, nici o mătă n'are unde s'aciună.

Astfel, Catinca dădea pe socoteala pisoiului o doleanță a ei, personală, împărtășită de toți copiii. Casa era strâmtă. Încăperile mici. Sabina dormea în sufragerie. Costea se plângea că nu poate lucra în aceeași cameră cu fratele mai mic. Toți își aminteau la fiecare pas, odăile largi și multe, antretele încăpătoare și livada casei unde-au crescut. Catinca mai avea altele de spus și nu pierdea prilej să le spună. Bucătăreasa dela primul etaj s'a luat la harțag pentru cheile dela pivniță. Nemțoaica dela al treilea, a scuturat covoarele peste laptele pus la fereastră să se răcorească. Ordonanța maiorului i-a vorbit măscări nerușinate și olteanul i-a vândut a treia oară, ouă clocite.

— Duducă, mare păcat ispășim noi, de ne-a pedepsit Dumnezeu să ne canonim în strămoșia asta. Dacă aista-i un târg de tâlhari, batâr se chiamă că și-au făcut singuri temnițe, ca pentru dânșii. Dar ce suntem noi vinovați să îndurăm alături cu ei? Pe cine-am ucis și-am prădat noi, Doamne iartă-mă?

— Lasă poveștile Catincă și vezi c'a sunat cineva.

— Aista-i conașu Costea... Nu-i boieru. Numa conașu Costea sună apăsător să spargă soneria.

Costea intră, după ce-și agățase în cuierul antretului paltonul ud de ploaie. Sabina îi sări înaintea :

— Costea, am aflat ceva extraordinar. Ghici?

— Pentru tine toate-s extraordinare, spuse cu nepăsare Costea Lipan, așezându-se pe marginea canapelei și începând să taie foile unei cărți noi, cu scuarțele roșii.

— Dacă mă iei așa, nu-ți spun, amenință Sabina bosumflată.

Pe urmă râzând că fratele continuă să taie foile, fără să se arate alarmat de amenințare, capitulă singură :

— Tot am să-ți spun. Ai să vezi și tu că e extraordinar.

— Ei spune odată ! Parcă ești maman când vrea să-i ceară bani lui papă, pentru pălăria Anei.

— Costea ! îl chemă la ordine, cu ton de mustrare, Elena Lipan.

— Ce-am greșit maman ? Fac o constatare. Mă.

mir numai că întotdeauna mata ceri pentru dânsa, nu Ana. Dumneaei e contesă. Așteaptă la picioare, de-a gata.

— Costea, Costea ! Când ai să încetezi odată ?

— Nici n'am început, maman.

Războiul era vechiu. Ostilitățile se agravasera, decând Ana privilegiată, avea camera ei, aci, iar Costea rămăsese să suporte tovarășia fratelui mai mic ; amândoi despărțiți de o ură și de un dispreț reciproc. Nelu n'avea ce vorbi cu un om care nu putea deosebi un Ford de un Nash, și umbla cu genunchi de hamal la pantaloni. Costea era scârbit de un frate care-și alegea prietenii după rangul și numele părinților, iar lecturile le reducea la pagina sportivă a ziarelor și revistelor ilustrate. Toți trăiau acum risipiți, adunându-se numai la ora mesei și la culcare. Și toți așteptau cu nerăbdare să scape cu orice preț, din acest adăpost părintesc, unde se asfixiau cași Catinca, sluga, cași Boțocan, pisoiful.

Sabina nu renunță la descoperirea ei extraordinară. Veni lângă Costea și-l rugă să lase cartea la o parte :

— Ascultă-mă și pe mine, oleacă, Costel. Îți mai amintești de Barbara Ubrich și de Pinguinul nostru din tren ?.. Ei bine, nici nu-ți închpui cine erau. Să vezi. Știi că astăzi am avut serbare : patronul școlii. Doamna directoare era foarte fericită că a câpătat concursul scriitorului Teofil Steriu. Și încă mai mare caz, făcea de conferința domnișoarei Laura Crețulescu, doctoră în științi fizico-chi-

mice dela Paris, premiată de Academia de științe franceză, ețetera, ețetera. Conferința se numea: Emanciparea femeii. Sună clopoțelul, se face liniște, toate așteptăm cu emoție. Apare — cine? Barbara Ubrich, a noastră!... Dar i-am schimbat numele. Fără pălărie, e exact Dante Alighieri, în carne și'n oase. Mai ales în oase. În fine. Ce să-ți spun? Ne-a convertit pe toate la emanciparea femeii, de căscau fetele din clasa a șaptea și a opta, până ce s'a încrunțat doamna directoare să se facă liniște. Scăpăm de sufragetă. Se lasă cortina și aplaudăm de ni s'a înroșit palmele. Când se ridică din nou cortina, altă surpriză. Pinguinul nostru! Inchipuiește-ți dragă Costel, că pinguinul nostru era Teofil Steriu! Dar știi ce frumos a citit?! O bucată cu moartea unui câine... Fetele au isbucnit în plâns. Imi era rușine și-mi ascundeam ochii să nu vadă nimeni că mă sclifosesc ca o proastă... N'aș fi crezut niciodată că un om așa de gras și care dormea ca o plăcintă, are atâta simțire... Am să te rog pe tine, Costea, să-mi dai câteva cărți de-ale lui. Ai ceva?

— Se înțelege că am, vorbi Costea cu însufletire, fiindcă lectura și cărțile erau singura lui pasiune. Am aproape toate volumele... Dar să știi că nu e o literatură de fleacuri, cu dansatori, palacuri, și toate mofturile lui Maurice Deckobra, autorul favorit al Anei. Teofil Steriu a văzut tot tragismul vieții. Trebuie să fi trăit intens și să fi suferit mult, ca să prezinte lucruri atât de ascunse din sufletul omenesc. Imi pare rău că nu ne-am

uitat mai atent, atunci în tren. Eu am crezut că-i un îmbogățit de rășboiu. Un burtă verde.

— Fetele i-au dat un buchet de flori. Și el s'a dus galant la Dante Alighieri și i l-a oferit, ca un paj... Păcat că-l strică fizicul.

— Ii fi vrând să fie ca Rudolf Valentino și Ramon Novaro al vostru! îi luă apărarea Costea Lipan, dușman hotărît al eroilor fotogenici de film.

— De ce nu ? se repezi Sabina să-și ocrotească la rândul ei, simpatiile ofensate.

Dar imediat își dădu seamă că nu e momentul să deschidă o veche și întărâtată discuție, ca să nu piardă „dadaca“ de Duminecă după amiază, pe a cărei răspundere numai, căpăta învoire să meargă la cinematograful. Costea se sacrifica să o întovărășească luându-și angajament solemn față de părinți, că nu o duce decât la filmele morale și decente, cum se cuvine pentru o elevă de școală. Angajamentul ținea până în stradă. De acolo la ușa cinematografului, Sabina găsea îndestule argumente să-l corupă, cu toată viclenia și lingușirea unei viitoare Eve, încercându-și armele din fragedă vârstă, instinctiv și nevinovat.

Anunță :

— Duminecă este un film splendid, la Select .Cu Bébé Daniels și Jean Angelo... Tu ce zici de Bébé Daniels ?

Costea n'avu când să-și dea părerea, în orice caz lipsită de entuziasm. Intră Constantin Lipan, confruntându-și ceasul cu pendulul din perete. Privirea avea o semnificație de toți înțeleasă. Ea dove-

dea respectul exactitudinii. De când dura amintirea copiilor, Constantin Lipan nu întârziase niciodată la masă, după cum nici odată nu depășise ora culcării și după cum întotdeauna, la aceleași minute rostea aceleași cuvinte și repeta aceleași gesturi, ca un ritual imuabil.

— Bună seara Eleno. Ce s'a mai întâmplat nou, copii ?

— Bună seara, Const !

— Nu s'a întâmplat nimic nou, papa.

— Foarte bine. Poate să aducă supa. Chemați pe Nelly și pe Annie.

Locurile la masă erau aceleași, deși gospodăria fusese strămutată dela patru sute de kilometri. Sofrageria era reconstituită cu fidelitatea unei restaurări de monument istoric, doar pe un spațiu mai restrâns. Chiar cele două tablouri odicase, operele de pension ale unei mătușe decedată de oftică în floara vârstei, își reluseră locul. Erau două naturi moarte de o absurdă împerechere : un pepene verde tăiat alături de o mânășe și o pereche de ochelari ; trei mere lângă o pălărie de paiu și o sticlă de doctorii.

Copiii cutezară să ceară expulzarea lor odată cu mutatul, și înlocuirea cu două tablouri mai apropiate de moda artistică a timpului. Ideia fusese respinsă de Elena și Constantin Lipan cu indignare, ca un necugetat sacrilegiu. De atunci Sabina se îndeletnicea în orele libere, cu zugrăvirea unor foarte pitorești naturi moarte în maniera tantei Aristizzia : o pereche de galoși și un mănunchi de

flori într'un borcan de muștar ; o conopidă cocotată pe un dicționar Larousse. Toate acestea bineînțeles, în absența și fără știința lui Constantin Lipan.

Nici unul din copii nu și-ar fi îngăduit o glumă ireverențioasă, în prezența șefului de familie, întotdeauna pătruns de o gravă demnitate.

Acum toți erau adunați și toți tăceau.

Constantin Lipan își desfăcuse cu aceleași mișcări încete șervetul, mutase felia de pâine la aceeași distanță, golea farfuria de supă, desigur cu același număr de înghițituri. Peste ochelari, privi cu muștrare mută la Sabina care încercase să strecoare Catincăi, farfuria numai pe jumătate. Muștrarea își făcu prompt efectul. Sabina resemnată consumă toată supa.

Pe sub sprincene Costea își măsură părinții și frații, cu o surdă dușmănie. Toți, în afară de Sabina, îi apăreau meschini și vrednici de milă. Ticăiala lui Constantin Lipan, măsurându-și sgârcit fiecare mișcare. Elena Lipan, împărțind bucățile cu o chibzuială prea vizibilă să ajungă la toți și să distribuie pe cele bune, într'o ordine ierarhică ; întâi bărbatului, pe urmă Anei, pe urmă Sabinei și ea pretextând că e indispusă și nu poate mânca, atunci când bucățile n'ajung. Ana ciugulind felurile cu gesturi afectate. Nellu preocupat de frizura proaspătă, cu părul în sus și de uniforma nouă. Pe toți îi ura, fiindcă toți pentru el, personificau o umanitate uscată, ipocrită, lipsită de generozitate—

„burghezie îndobitocită, egoistă și prazitară“, cum scria în cărțile cu scoartă roșie.

— Am să vă spun o veste bună, copiii ! anunță Constantin Lipan, strângând șervetul minuțios, ca un pachet ambalat de farmacie. M'a chemat mâine Ministrul în audiență. Mi-a comunicat la telefon că e vorba să-mi dea delegație de Procuror-general.

— Ce înseamnă asta, papa ? întrebă inocent Sabina.

Constantin Lipan o privi indignat, peste ochelari.

— Inseamnă postul cel mai înalt de încredere în Justiție. Tot parchetul la dispoziția mea.

— Sunt bucuroasă, Const, vorbi Elena prinzându-i mâna cu un gest timid, de femeie care-a uitat de mult ce e aceia o desmerdare. Iți spuneam eu, Const ! Dreptatea vine târziu, dar tot vine.

Apoi, mărturisindu-și gândul ascuns, în jurul căruia roiau toate îngrijorările ei :

— Postul acesta, nu e așa că are un adaos de diurnă ?

Constantin Lipan respinse întrebarea, cu o mișcare disprețuitoare a palmei.

— Nu e vorba de asta. Importă funcția în sine.

Misiunea cea mai delicată și cea mai plină de răspundere. Tu Costea, în calitate de viitor jurist, ești cel mai în măsură s'o știi.

— Eu papa, urăsc Dreptul și nu pot respecta aparatul Justiției.

Toți întoarseră capul pe rând, la Costea întâi și pe urmă la Constantin Lipan, așteptând un eveni-

ment extraordinar, e exploziune, o catastrofă fără precedent.

Constantin Lipan, împotriva tuturor așteptărilor așeză șervetul împăturit alături de farfurie și întrebă cu blândețe stăpânită :

— Ce fel de vorbă e aceasta, Costea ?

— Papa, am deschis astăzi și am citit, un dicționar juridic, la capitolul procedură... Nu e nevoie să citești mai mult ca să înțelegi ce e Justiția... Ce a ajuns Justiția în mâinele oamenilor.

— Eu tot n'am priceput ce vrei să spui, Costea ? întrebă mai departe, Constantin Lipan, cu un surâs îngăduitor, fiindcă știrile bune, îl făceau mai clement cu slăbiciunile altora.

— În dicționarul acesta, papa, am găsit toată enumerarea termenilor întrebuițați în procedură. Mata îi cunoști mai bine ca mine : asignație, citație, rechiziție, opoziție, notificație, semnificație, execuție, confirmație, infirmație, conversiune, casațiune, joncțiune, disjoncțiune, omologare, expediție, prescripție, jurisdicție... Tot așa mai departe, până la trei sute cincizeci. Trei sute cincizeci de cuvinte nu de locuțiuni, care toate înseamnă o formalitate de îndeplinit, sau mai exact, un truc, o strategie-mă, un viclesug menit să întârzie ceasul hotărârii... Aceasta e Justiția. Un mecanism complicat înadins, cu ajutorul căruia fiecare din adversari luptă să ajungă cât mai târziu la numărul 350 — adică la judecata definitivă. La dreptate — când se întâmplă ca o hotărâre să fie într'adevăr și dreaptă...

— Acestea sunt copilării, Costea. Paradoxoșe ief-

ține, pentru băiețași din anul întâiu de facultate. Când te vei pătrunde adânc de știința dreptului, numai atunci ai să înțelegi... Am trecut și eu pe aci.

— Eu am să rămân, papa.

— Haide-haide! Nu vorbi copilării. Ignoranța se întotdeauna sigură de sine. Deocamdată citește pandectele.

— Dar nu e ignoranță, papa! se înverșună Costea. Amintește-ți mata ce spune și mai ales ce simte prințul Neckludov, din „Invierea“ lui Tolstoi....

— Știința dreptului nu se conduce după romane, copile! Tolstoi a fost un nihilist primejdios societății. El a dus Rusia unde se află astăzi. Lasă-l pe Tolstoi și deocamdată citește pandectele... Să vă fie de bine, copii!

Constantin Lipan se ridică dela masă și trecu în birou. Costea gândi cu milă: „Nu are curaj să discute. Sau nici nu mai poate pricepe. E abrutizat de codurile lui“.

Sabina se îndreptă până la ușă, privind peste ochelari invizibili și imitând intonațiile glasului patern: — „Lasă-l pe Tolstoi, Costel, și deocamdată citește pandectele. Citește pandectele!“.

— Sabina, încetează odată! o muștră sever Elena Lipan, ajutând pe Catinca la strânsul tacâmurilor.

— Eu nu știu ce maniere învață copila asta, la școala ei, se dădu cu părerea Ana. Și tu o încurajezi, Costea. Amândoi vă complecțați.

— Exact, Annie. Dumnezeu și domnul viitor Procuror general, ne-a creiat perechi-perechi. Tu cu

Nellu. Eu cu Sabina. Voi reprezentați respectul filial și cultul ipocriziei, iar noi...

— Costea, te-am rugat să nu te exprimi nici odată atât de impertinent în fața copiilor. Ce pot să mă mai aștept atunci, dela Sabina sau dela Nellu?

— Și asta se repetă în fiecare zi, sublinie cu desaprobară Ana.

— Desigur, eu nu mă schimb dela lună la săptămână ca moda pălăriilor! râse Costea cu răutăcios înțeles.

Ana strânse din umeri, contemplându-și vârful unghiilor. Buzele subțiri numai, tremurau de indignare înăbușită. Când ridică ochii, erau înlăcrimați. Și ea se simțea streină, împresurată de ostilități, piatră în casă. Înainte de a sosi aci, își imaginase o viață mai puțin strânsă, prietenii legate prin cine știe ce voință ascunsă a hasardului, teatru, ceaiuri, plimbări și o confidentă de aceeași vârstă și cu aceleași gânduri. Existența lor se arăta însă și mai avară ca în orașelul de provincie de unde au plecat. Cheltuelile erau mari, Elena Lipan se plângea în fiecare dimineată că nu poate împlini bugetul dela o lună la alta. O singură dată au fost cu toții la teatru și atunci s'a simțit umilită de acest grup de familie, fără distincție și ridicul ca o lojă din caricaturile revistelor satirice. Iar acum fratele îi făcea procesul unei pălării, care nici măcar nu era un model, fiindcă a văzut pe Calea Victoriei vreo zece, cu toate asigurările modistei că e un exemplar unic, adus direct dela Paris.

Costea îi văzu lacrimile și avu o bucurie rea. Le văzu și Elena Lipan. Ca să risipească atmosfera încărcată, vorbi :

— Annie dragă, n'ai răspuns Matildei ? Te rog scrie-i și invit'o la noi, dacă s'a făcut bine... Sper că nu o să ne refuze...

Apoi plecă ochii în jos, neputând suporta privirea stăruitoare și grea de intenții a lui Costea. „Extraordinar cum simte tot copilul acesta — gândi — și cum simte totul cu o satisfacție răutăcioasă. Parcă n'ar fi carne din carnea mea“.

În adevăr, Tanti Matilda, era o mătușă dela Iași, cu oarecare stare și bolnavă de cancer. Toți o cultivau, fiindcă lăsase să se înțeleagă că în lipsă de alte rude mai apropiate, va lăsa un loc larg în testament familiei Lipan. Elena o invită, dar știa bine că nu poate veni. Iar invitația avea un rost nemărturisit : șerisoarea de răspuns era să aducă date amănunțite asupra stadiului în care se află boala. Acestea le știa Elena Lipan când vorbise, și le înțelegea Costea, când ridicase ochii să-i poarte dela dânsa, la Annie. „De ce mă privește așa ? — gândi cu durere Elena Lipan. Știe doar că numai pentru dânsii o fac. Eu nu mai am nici o bucurie, decât bucuria lor. Robesc aci toată ziua. Nici nu ies din casă. Mă trezesc odată cu sluga, înaintea tuturor și mă culc cea din urmă. Mi-am prefăcut a treia oară rochiile. Ce vor să mai fac ?“

Costea, spuse cu un aer foarte nevinovat :

— Am citit o comunicare dela Academia de Medicină dela Paris... Un specialist pretinde că ar fi

descoperit leacul cancerului. In acest caz, tanti Matilda, o mai duce fără grijă măcar douăzeci de ani.

— Să dea Domnul ! se grăbi Elena Lipan, ghicind gândul lui Costea și vrând să arate cât e de streină de orice calcul josnic.

Ana însă, mai puțin subtilă, căzu în cursă. Interveni cu o grabă, care dovedea că își apără o cauză personală știind că dintre toți copiii, ea era preferata tantei Matilda și deci ea va fi privilegiată, în dispozițiunile testamentului :

— Aș ! Un bolnav de cancer e un bolnav condamnat. Amintiți-vă ce ne-a spus medicul astă iarnă, după prima operație : nu mai durează decât doi ani cel mult. Și aceasta numai dacă boala are evoluție normală.

— Nimeni nu scapă dă cancer ! se amestecă și Nellu, exagerând accentul muntenesc fiindcă îl considera un semn evident de distincție. Eu am un prietin, Nicki Hagi-Iordan. Un coleg. Băiatul domnului Iordan Hagi-Iordan, milionarul și directorul societății „Petrolul“. Mama lui a murit anul trecut dă cancer. Ce n'a făcut domnul Hagi-Iordan ? Imi povestea Nicki. Posibilul și imposibilul. Au fost pă la toate Sanatoriile. Au consultat medicii cei mai mari dă la Paris și dă la Berlin... Tocmai maman, vroiam să te rog. Măine o să-l invit pă Nicki la mine. Joia după amiază avem liber. Am fost dă două ori la dânsul și trebuie să-l invit și eu la ceaiu... M'a plimbat d'o mulțime dă ori la Șosea cu Packardul. Domnul Hagi-Iordan are două

automobile : un Packard și un Austro-Daimler. Pot să-l invit, maman ?

— Ți-am spus Nellule că n'am nimic împotriva prietiniilor tale. Numai să știi să-ți alegi prietini. Omul se judecă după prietini.

— O ! maman, dacă e un fiu dă milionar și coboară dă'n Austro-Daimler să se urce în Packard, nu e unul d'ăia ! interveni Sabina, parodiind accentul lui Nellsu, atât de subit muntenezat.

— Cred și eu, că aista n'a fi un jigos, cum era Chirilovici, adăogă înăcrit, Costea.

Elena Lipan se uită la băiatul mai mare și oftă, clătînând din cap. Povestea cu acest Chirilovici, fusese cel dintâiu semnal de v^{ra}jă între copii. Era veche de doi ani. Sandu Chirilovici, băiatul portarului dela penitenciarul, din orașul lor, coleg și prietin cu Costea, concurentul lui la premiul întâiu, fusese invitat la masă de Sfântul Constantin. Timid și neînvățat să se poarte în lume, băga cuțitul în gură, tăia pâinea în pătrățele, comisesse o sumă de orori. Costea se simțise jenat sub privirile batjocoritoare ale Anei și ale părinților. După plecarea prietinelui se iscase o discuție aprinsă.

— Dar e premiantul întâiu, alături de mine! îl apărase Costea. Și recunosc că e mai inteligent decât mine, fiindcă el n'are atâta timp să-și învețe lecțiile. Prepară pe alții. E sărac și își ajută frații mai mici.

— O fi, îl condamnase Constantin Lipan. Aceasta nu-l împiedică însă să mănânce ca un om civilizată.

Creșterea și-o face un om singur, dacă n'are cine să i-o dea.

— In orice caz ai fi putut să-l inviți în altă zi, nu când aveam musafiri... adăogase Ana. Cè-are să creadă lumea?... Desigur că e vreun neam de-al nostru, pe care îl ținem ascuns. Un neam dela pădure...

— Lasă, că știe toată lumea, că bunicul nostru, popa Costache Lipan din Cârlici, n'avea nici un domeniu forestier și știe că nici n'a fost Cardinal! răspunse hărățos Costea.

Cu aceasta conflictul se încheiase în seara aceia. Dar dura surd și se înăsprea de doi ani, cu fiecare prilej nou.

Pendulul bătu unsprezece. Elena Lipan pirotea, țesând găurile unui ciorap întins pe un ou de lemn. Ciorapii Anei, care la pensionul ei aristocratic nu învățase lucruri atât de triviale. Costea avu o clipă un început de remușcare, văzând-o îmbătrânită fără vreme și încovoiată deasupra lucrului, cu ochii ei uscați, cu degetele ei slabe și înăsprite de munci grosolane.

Își luă bunăseară și trecu în odaia lor. Nelu se așezase la masă și începuse să buchirească lecțiile cu fruntea încrețită de atenție. Nu era inteligent, pricepea greu și uita repede. Era vanitos și pedant. Dar era silitor, ordonat, cuminte: un elev model, cum îl lăudau profesorii. „Un papă în embrion“— gândi Costea, desbrăcându-se. Și în așternut, cu fața întoarsă la perete, unde se vedeau pe zugrăveala roșie urmele mai întunecate ale mobilelor și

tablourilor scoase de foștii chiriași, Costea se întrebă dacă nu cumva a devenit un monstru. Pe toți îi ura. Pentru nici unul nu pierdea prilejul să le arunce o ofensă. „Ce vină au ei? Așa i-a făcut viața. Așa are să mă facă și pe mine, viața mâine“... — Am trecut și eu pe acolo! — spusese Constantin Lipan. Toți trec, se sbat puțin, încearcă să se agațe, pe urmă se lasă târiți... Simți o înduioșare pentru toți, ca pentru bolnavii mistuiți de un rău fără iertare. În ceasul acela, dacă ar fi în mijlocul lor, ar găsi cuvintele bune care să aducă o împăcare, o înțelegere mai adâncă și dureroasă, iertarea pornind dela unul la altul.

Dar fiecare era în camera lui zăvorită, singur și dușmănos. Și pe fiecare îl despărțea de celălalt un zid mai gros decât peretele de cărămidă și de var.

— Nellule, vorbi prietenos, întorcându-se pe o ccastă. Dă-mi cartea, să-ți explic eu... Așa ai să termini mai repede.

— Lasă-mă. Știu cum îmi explici tu... După cinci minute te enervezi și-mi spui că-s tare de cap. N'am nevoie de ajutorul tău. N'am nevoie de ajutorul nimănui.

Costea rămase îndelung, cu privirea înfiptă în tavan.

Afară ploaia se auzia șuroind nesfârșit și monoton, ca o putere rea și tenace care n'are nevoie de nici o grabă, ca să potopească tot, să putrezească tot, să extermine tot.

UN MINISTRU — BĂIAT BUN.

„Eu înțeleg să vă apăr viața, onoarea și averea! — sfârși orătorul — cu înțeleg să-mi pun slabele mele puteri în serviciul unei opere mai presus de mine și mai presus de partid! Ce importă un om, ce importă un partid, când în fața noastră stă țara și când ne privește viitorul? Eu nu mă îmbăt de vorbe umflate și nu vă arunc în ochi fraze umplute cu vânt. Eu nu vă cer decât să mă urmați la fapte. Vorba e trecătoare. Omul e trecător. Fapta rămâne. Am zis!”

— Bravo! Trăiască! Sus cu el! urlară o sută de glasuri și toți din sală începură să tropăie, din picioare, cu obraji scâlțați de sudoare și cu ochi injectați de fum.

— Încă un mehenghiu! vorbi un moșneguț cu cioc către vecin.

— Mai zi odată stimabile, că te-am mardit! Il amenință dela spate un glas de bas profund.

Moșneguțul se întoarse să răspundă. Dar omul care vorbise era un sdrakon cu bărbia sprijinită într-o bătă respectabilă. De aceia moșneguțul își înghiți răspunsul și tăcu, aplaudând cu entuziasm.

Pe ministrul Justiției îl chema Elefterescu și toată lumea îi spunea Gică.

Întreaga sa carieră politică de douăzeci de ani, dela primele trepte, se rezuma în abilitatea cu care își cultivase acest diminutiv familiar, semn evident al popularității.

Pentru toți era Gică. Iar Gică pentru toți era un

băiat bun, serviabil și fără morgă. Partidul îi era de trei ori îndatorat: pentru campaniile duse în parlament ca opozant și încununate întotdeauna cu mari succese oratorice; pentru îndemânarea dovedită în toate alegerile, isbutind în ultimul moment să atragă voturile nehotărâte și pentru tactul depus în aplanarea tuturor conflictelor lăuntrice, unde cuvântul lui știa să îmblânzească ambițiile prea grăbite și să calmeze spiritele prea iritate. Devenise astfel indispensabil și fiindcă era întotdeauna voios, părea inofensiv.

De fapt surâsul amical de pe buze, cu care întâmpina într'o egală bunăvoie tartorii cei mai îmbătrâniți în rele ai partidului ca și solicitanții timizi și necunoscuți dela periferia țării, ascundea o cruntă și lucidă cunoaștere a slăbiciunilor omenești. Iși ascunsese unghiile, știind să aștepte.

Acum se pregătea să le scoată la iveală.

Pentru socotelile lui, Constantin Lipan era omul cel mai potrivit. Onest, străin de politică, sărac și fără legături în Capitală, înfățișa mâna inconștientă de fier de care avea nevoie. În lupta pentru șefia partidului, cele două tabere târau după ele păcate grele. Un îndoit scandal, isbucnit pe neașteptate, le-ar fi retezat și firul intrigilor și pofta de șefie. Astfel, deasupra tuturor, Gică Elefterescu ar fi apărut deodată tare, temut și cu voința hotărâtoare. Iar odată cu influența din guvern și-ar fi săltat brusc și acțiunile opiniei publice: devenea un om de curaj, care pune dreptatea și avutul țării, mai presus de prietinii și de calculele josnice

de partid. Pe urmă, șefia avea să-i cadă dela sine; ca un fruct copt.

De aceia când șeful de cabinet îi aduse cartea de vizită a lui Const. Lippan își frecă mâinile cu satisfacțiune.

— Cheamă-l aci și te rog să nu ne deranjeze ni-
meni. Nu sunt absolut, pentru nimeni.

Constantin Lipan intră miop și timid.

— Domnule Ministru... Am onoarea să vă...

Gică Elefterescu, îi ieși înainte de după birou și-i
întinse mâna, târându-l spre fereastră :

— Ce-s mofturile aste?... Dragă Costică, de când
am devenit pentru tine, „domnule Ministru“?... Tre-
buie să știi că am rămas Gică, fostul tău coleg de
clasă. Gică și nimic mai mult. Dă-mi voie să te pri-
vesc puțin în lumină. Hm ! Puțin păr alb la tîm-
ple, puțină chelie în creștet și ochelarii ăștia... In-
colo nu prea multă schimbare. Să stăm și să vor-
bim. Ia loc ! — îl apăsă de umeri. Fumezi ? — îi
întinse cutia de țigări.

Constantin Lipan nu fuma. Dar luă o țigare și
primi foc dela Ministru, ca să nu refuze o primire
atât de afabilă.

— Eu fumez ca un șarpe ! declară Gică Elefte-
rescu. De altfel, știi că fumam și în școală. Pe as-
cuns, la closet. Acele erau cele mai delicioase țigări.

Constantin Lipan se așezase pe marginea foto-
liului de piele și tuși din pricina fumului. Nu-i ve-
nea să creadă că fostul coleg a rămas atât de tâ-
năr și că e atât de prietinos. El se îmbrăcase în
haine de sărbătoare, ca pentru o audiență gravă și

descoperirea un simplu camarad, tutuindu-l ca a-cum treizeci de ani, de când nu s'au mai văzut.

Ministrul se infundă în jâlț, picior peste picior, aruncând colaci de fum în tavan.

Il privi printre gene. Il cântări și fu mulțumit de examen. Rămăsese așa cum se aștepta : modest, stângaci, minuțios în fiecare mișcare. Fostul premiant întâiu, poreclit „Incoruptibilul“ — cu metamosfoza celor treizeci de ani ; păr sur, început de chelie și ochelari de miop.

Ii puse mâna pe genunchi, cu o familiaritate care își făcea întotdeauna efectul, fiindcă întotdeauna cucerea omul :

— Ce-ai zis de mutarea ta aci ? Te-a surprins, ai?

— Tocmai, dacă n'am venit să-ți mulțumesc dragă domn... dragă Gicule, e numai fiindcă nu știam cărei întâmplări...

— Ei lasă astea, Costică. Ai să vezi, că lucrurile s'au petrecut mult mai simplu. Câți ani am fost colegi ? Doi sau trei ?

— Doi... In clasa a cincea ai plecat la Iași.

— Exact. Din pricina lui Statachiu. Mă persecuta la matematică. Adică la drept vorbind, nu mă prea persecuta el, cât nu prea învățam eu. Cu matematica n'am dus niciodată casă bună. Știi că Statachiu n'a murit ? Se ține încă bine, moșneagul. A venit la mine să-mi ceară să-i numesc un ginere, supleant... Se jena. Credea că mai țin minte și că-i port răcă... I-am numit ginerile cum a vrut și unde a vrut — de altfel un băiat bun — și nu știa cum să-mi mulțumească... Prostii !... Un bine nu e nici odată o piatră aruncată în baltă. Dar să venim la

vorba noastră. Știi de unde mi-a dat ideia să te aduc aci? Telegrama. Telegrama ta de felicitare, când am depus jurământul. Ce te-a făcut să dai telegramă ?...

— M'am bucurat sincer, când am văzut în ziare numirea... îngăimă Constantin Lipan, care dăduse telegrama nu din proprie inițiativă, ci după sfatul Elenei.

— În fine. Nu importă cum ți-a venit inspirația. Fapt este că așa mi-am adus aminte de existența ta în magistratură. Am pus să-mi aducă anuarul, am consultat cazierul tău. M'am scandalizat când am văzut cum te-au lăsat toți să mucezești într'o puturoșenie de târg... Și pe urmă mi-am mai adus aminte ceva. Ceva care nu se uită, dragă Costică. Intâmplarea cu mine și cu Naum. Îți mai amintești ?...

— Puțin... Foarte vag... încercă Lipan să-și scormonească amintirile.

— Văd c'ai uitat. Eu n'am uitat, fiindcă era soarta mea în joc. Asemenea lucru nu se uită, dragă Costică. Tu ai dovedii atunci că pui dreptatea mai presus de orice. De prietinie și de orice. Când cercetarea n'a putut stabili, dacă eram eu vinovat sau Naum, tu singur aveai în mână soarta noastră. Îți spun drept că m'am temut. Intâi, Naum era băiat bun și bine notat de profesori. Pe urmă, era și cel mai bun prietin al tău. Eu aveam toate aparențele împotriva mea. Destul să fi spus că nu știi—și sburam din școală. De aceasta m'am temut. Dar tu te-ai ridicat și ai spus adevărul. Țin minte chiar, că ai insistat, că pui dreptatea și adevărul mai pre-

sus de prietinie... Aceasta nu se uită, dragă Costică. M'ai salvat atunci, măcar că nu-mi erai cine știe ce prietin. Și nu m'ai salvat de dragul meu, ci fiindcă știai că nu sunt vinovat. Ai făcut-o cum spuneai, pentru adevăr și dreptate... Cum ți-a dictat conștiința. Bietul Naum! Nici odată n'am să uit cu ce ochi te-a privit... De altfel, i-ai făcut un serviciu. S'a dus la școala militară și acum e general de Corp de armată. S'a purtat minunat în războiu. Astfel, l-ai ajutat indirect să-și facă o carieră de o mie de ori mai bună decât cea de profesor, cum intenționa el. Chiar îmi spunea ultima oară când l-am întâlnit... Tu l-ai mai văzut vreodată?

— Nu... mărturisii Constantin Lipan, muncindu-și zădarnic mințea să reconstituie cum s'au petrecut atunci lucrurile.

Vag își amintea că într'adevăr, în calitate de elevul cel mai bun din clasă, fusese chemat să deslege o întâmplare turbure și că în spiritul său drept și-a sacrificat prietinul pentru adevăr. Dar ce a nume a fost și cum s'a terminat povestea, nu mai știa și nici n'ar fi crezut vreodată că există cineva care păstrează o atât de fidelă amintire.

Fostul camarad îi apăru cu totul altfel de cum îl socotise până acum.

În școală era o pușlama sgomotoasă și leneșă, întotdeauna prin coada clasei. Gicu, cel care-și vindea cărțile încă dela începutul anului, cel care copia mai meșter la teză, cel care răspundea mai obraznic profesorilor... În politică, îi urmărise cariera cu oarecare dispreț și uimire, fiindcă îl vedea.

utilizând cu îndemânare toate apucăturile de școlar leneș și chiulangiu, turbulent și palavragiu.

Acum îl regăsea în această Excelență lipsită de mofturi, prietinoasă și sub aparența ușuratecă, păstrând o seriozitate solidă, ca deopildă amintirea acelei întâmplări din care a tras o atât de dreaptă judecată asupra unui om.

Ministrul aprinse o țigare dela cealaltă și surâse încântat de rezultatul primei părți din audiență. Câștigase omul definitiv. De aci înainte, știa că fostul camarad era să-i fie credincios ca un câine, mai ales că n'avea să-i ceară nimic alt, decât să deslănțuie Justiția și s'o lase să-și urmeze drumul neturburat.

Spuse :

— Aceasta e toată povestea, dragă Costică. Așa am văzut eu lucrurile și cred că am văzut bine. Dacă am făcut să fii mutat aci, tu știi mai bine decât ori și cine, că am făcut-o fără nici un interes. Nu ne-am mai văzut de treizeci de ani. N'a stăruit nimeni. Știu că nu faci politică. Știu că te-ai însurat fără nici un calcul — nici de protecție, nici de zestre. Știu că ai patru copii și că pentru toți cheltuelile sunt mari, fiindcă toți, sau aproape toți sunt încă în școală. Toate acestea le știu și a fost ușor să le aflu, căci viața ta e limpede ca sticla. Și odată ce te-am adus aci, m'am gândit mai departe. Trebuie să cunoști că m'am hotărît să inaugurez o eră nouă în Justiție. Tu să nu mă judeci după aparență. Aparența poate e uneori în defavoarea mea. Ce-ți spui ? „Ăsta e un om mâncat de politică. Stricat de politică“...

— Cum mi-ași permite să spun asta? protestă Constantin Lipan cu mare grabă.

— Nu! Nu! Nu e nevoie să negi. Așa gândești, fiindcă așa gândește toată lumea. Dar, dragul meu, aparența e înșelătoare. Pentru mine politica a fost un mijloc, nu un scop. Când ești în haita lupilor, trebuie să urli cu lupii. Are să te surprindă însă, când ți-oiu spune că detest politica. Prin politică, vreau să fac ceva bun și durabil. Zic prin politică, fiindcă în Țara Românească, nu se poate altfel. Nu se poate pe altă cale... Vreau să-mi leg numele de o operă de purificare. Vreau să dau la cap, tâlhărilor. De ori unde. Mie îmi este indiferent, dacă sunt din partidul nostru sau din opoziție, dacă fac ori nu politică. Exact, cum tu, acum treizeci de ani, n'ai șovăit să-ți sacrifici prietinel cel mai bun, fiindcă așa îți dicta conștiința, așa îmi dictează conștiința și mie să fac. Numai tu poți să mă înțelegi. Și numai în tine pot să am încredere deplină. De asta, te-am chemat. Ești proaspăt sosit aci, nu-ți dai poate încă deplin seamă, câte intrigi și de câte presiuni uzează politicianismul chiar în Justiție... Cu oamenii de aci, nu mai puteam să încerc nimic nou. De aceea m'am gândit să apelez la tine. Există câteva chestiuni urite și grave, de care n'a cutezat nimeni să se atingă. Eu îndrăznesc. Știu că aceasta poate să mă coste cariera politică. Nu-mi pasă. Ai să primești peste câteva zile delegația de Procuror-General. Te rog s'o primești și te rog, fiindcă și tu dacă-ți cercetezi conștiința, nu se poate să nu mă înțelegi. Și nu-ți cer decât să-ți îndeplinești misiunea. Fără nici o rezervă,

fără de nici o restricție. Imi au angajamentul să nu intervin nici odată, în nici un fel și pentru nimeni. Pentru mine, nu există nici prietini, nici logături politice, când e vorba de Justiție. Trebuie să sfârșească odată scandalul! Aceasta e tot ce aveam să-ți spun și nu mai adaog nimic, fiindcă știu cărui om m'am adresat. Pot considera lucrul încheiat. Nu ?

— Mă tem că nu voi corespunde așteptărilor tale... E o misiune atât de delicată! vorbi Constantin Lipan, emoționat.

— Lasă modestia, dragă Costică. Te știu. Toată cariera ta, vorbește pentru tine. Nici nu vreau să mai discutăm despre aceasta... Mai bine spune-mi acum ce-ți fac copiii. Ai văzut că prin mijloacele mele, am aflat și câți copii ai. Patru. Desigur toți în școală...

— Trei sunt în școală... dădu informații, Constantin Lipan, bucuros că există cineva să se intereseze de grijile lui multe și grele. Un băiat și o fată, în liceu. Un băiat student la drept. Iar fata cea mai mare, a terminat pensionul și stă acasă. Viața e îndestul de aspră, pentru o familie constrânsă să trăiască numai din salariu.

— O știu! suspină Ministrul, arătând că participă la aceste necazuri, deși în douăzeci de ani de politică prosperă își înjghebase o avere cu venituri de toți invidiate. Dar acum, odată ce ești mutat la București, lucrurile au să se mai simplifice. Băiatul dela drept, te rog să-l trimiți la mine... Imi dai un telefon și-l primesc zilele acestea. Ii putem aranja o sinecură ceva, o slujbă ușoară de o oră-

două, undeva. Fie aici la Minister, fie la Consiliul Legislativ... Iar fata Procurorului General, n'are să aștepte mult până să se mărite. Li găsim noi un băiat bun și cu viitor... Te rog să nu iei în nume de rău, faptul că mă amestec cu atâta lipsă de delicateță în lucruri care nu mă privesc. Aș vrea să mă consideri prietin înainte de toate și eu așa înțeleg prietinia. Te-a supărat francheta mea ?

— Nu dom... Nu, dragă Gicule. Dar îți spun drept că m'am simțit atât de izolat și de strein, în acest București. Viața e mult, mult mai scumpă de cum mă așteptam.

— Și aci trebuie o mână de fier ! aprobă Ministrul. O mână de fier, care să stârpească specula. Am un întreg proiect care ar da roade frumoase și imediate, dacă nu m'aș lovi de interesele colegului dela Industrie și Comerț și de supărarea colegului dela Interne. Politica, dragă Costică, e moartea noastră.

Gică Elefterescu se uită la ceas, cu figura deodată foarte preocupată. Constantin Lipan pricepu și se ridică.

— Ne-am înțeles așa dar, dragă Costică. Va fi o surpriză, numirea ta. O nedumerire generală. Dar au să vadă... Săptămâna viitoare apare decretul.

— Numai să nu ai o desamăgire...

— Atâta grijă să mă frământa pe mine, dragă Costică !... Să găsesc cinci, numai cinci oameni ca tine și în doi ani schimbăm fața țării. Nu uita, dă-mi un telefon și trimite-mi băiatul... Pot spune că i-am și găsit locul lui.

Constantin Lipan ieși deandaratele, condus până la ușă de Ministru. Apoi Gică Elefterescu, se duse la geam și privi afară, frecându-și încântat mâinile. Totul era în regulă. Nici n'ar fi visat un om mai potrivit planurilor sale ascunse și de mult pregătite. „Cum de i-a dat în cap imbecilului să-mi trimită telegrama?... — se întreba, schimbându-și inelul de pe un deget pe altul. Te gândești că dacă nu era telegrama, uitam complect de existența lui și dădeam peste cine știe ce canalie“...

Dela fereastră, păși la birou și deschise sertarul, bătând cu palma drăgăstos, cele două dosare pe încetul și cu răbdare alcătuite. „De aci va exploda surpriza și aci își vor frânge oasele, tocmai cei care se țin mai țanțoși și se șocot mai la adăpost. Intâi afacerea *Osiat-Moldoveanu-Banca Continentală*. Pe urmă, celorlalți când se vor bucura mai sdravăn, recunoscători că i-am servit, le servesc și lor, afacerea *Petrolul-Jordan Hagî Jordan*. Grecul e prea inteligent ca să nu se dea înlături la primul aver-tisment. Se leapădă de tovarăși să-și salveze interesele lui. Și mi-i trimite pe toți la năvodul lui Costică Lipan. Țsta, cu dreptatea și conștiința lui, e în stare să-și vâre pe tată-său și pe mă-sa la pușcărie... Dacă nu există, trebuia inventat!“

Iar Gică Elefterescu, Ministrul cel serviabil și a toate împăciuitoar, eternul Gică, indispensabilul Gică și inofensivul Gică, avu un rânjet pe care nimeni nu i l-a văzut nici odată.

PARTEA DOUA

F O A M E A.

— Vreau o bucată grasă și bine friptă. Ai înțeles, mă urătule? întrebă domnul care avea întotdeauna aceiaș masă rezervată în fundul restaurantului, lângă orchestră.

— Știu eu ce vă place dumneavoastră! făcu chelnerul și alergă purtând farfuriile deșarte, cu o suplete de acrobat.

Domnul răspunse unui salut din dreapta și mai salută pe cineva din stânga. Căci era un domn foarte important. De aceia, și din alte pricini, surădea fericit și voios.

Deodată bunăvoia se întunecă. Cu glas inecat de mânie se răsti la un bătrân care cutezase să-i întindă un pachet de cărți poștale ilustrate, cu vederi:

— Ce e cerșetoria aceasta? Nici aci nu putem scăpa de cerșetori? La muncă, domnule, la muncă!

— Adevărat! încuviință vecinul din dreapta, vorbind peste masă. Ar trebui să se ia măsuri, domnule Senator. A devenit un scandal cu cerșetorii aceștia în haine negre.

— Băte'e, n'am să aștept un ceas friptura! Am spus grasă și bine friptă. Și dați individul acesta afară.

Bătrânul se strecură rușinat printre mese, cu micul lui pachet sărac și inofensiv. Era un bătrân încovoiat de spate, cu stratele roase dar periate, cu ochii triști și cu mâini tremurătoare; — și nu părea un cerșetor. Ochii cerșetorilor nu sunt niciodată atât de triști.

La colțul Bulevardului un pui de țigan, chincit într'un palton prea larg, bătea frenetic cu cleștele, în tava fierbinte:

— Castanele! Pofțiți castanele! Faine castanele!

Sabina se opri să-i facă alișveriş. Mută de pe un braț pe celălalt cureaua patinelor și așteaptă res-

tul. Ana Lipan, care nu observase, mergea înainte și crezând-o alături, vorbea mai departe gesticulând cu mâna înmănușată. Când se uită, mirându-se că nu răspunde, descoperi cu surpriză că se adresa unui domn cu ochelari și căciulă brumărie. Domnul călca într'un pas, ascultase fără voie și salută, râzând sub mustățile cu chiciuri de ger.

— Pardon ! îi întoarse spatele Ana Lipan, ofensată.

Domnul trecu fără să se supere. Ana își descărcă toată indignarea pe Sabina, care sosea cu tocul de castane purtat în sus ca un trofeu :

— Ce înseamnă aceasta, Sabina ? Mă faci să vorbesc singură cu toți indivizii... N'am să mai merg niciodată cu tine. Ce ai acolo ?

— Castane ! răspunse triumfal Sabina.

— Poftim ! Ai devenit imposibilă. Ce apucături mai sunt și acestea, să cumperi pe stradă castane ca băieții de prăvălie ?

— Sunt delicioase, Annie. Nu iei și tu ? o invită cu intenție pacifică Sabina.

Annie strâmbă din nas. Cine a mai văzut-o oare pe dânsa vreodată, mâncând castane pe stradă ? Sabina strânse din umeri la acest refuz :

— N'ai decât ! Când strâmbi așa din buze, parcă ești Boțocan când mustețește...

— Am să te spun lui mămă. Nu te mai iau niciodată cu mine. Mă compromiți...

— Și eu am să te spun lui mămă, că acostezi pe stradă domni cu căciula brumărie... Să vadă cum aș

să te explici... Mai bine ia o castană și hai să ne împăcăm, Annie.

— Lasă că ajungem acasă și mai vorbim, noi, domnișoară ! amenință Ana.

— Sigur că o să ajungem. Și sigur că o să mai vorbim... Eu nu-s ca tine să stau înțepată toată ziua, fiindcă m'a respins un domn cu căciula brumărie.

Ana o fulgeră cu privirea. Sabina nepăsătoare, începu să desghioace coaja unei castane, mușcând din fructul făinos, parfumat și cald.

În aerul aspru al iernei, mirosul era însă mai satâțător. Ion Ozun care asistase la scenă rezemat de vitrina librăriei Alcalay, simți o năvalnică amețeală împăinjenindu-i privirea.

Se împliniseră de aseară patruzeci și opt de ore de când nu mâncase. Devenise aerian. Iar când se bucura că stomacul ostenit de așteptare își descleștase ghiara dureroasă a foamei, mirosul acesta cald și pofticios, îi stârnise din nou lihneala ațipită. Se uită cu ciudă la copilă în sweterul alb de lână, cu patinele atârinate pe braț și cu obrazul îmbujorat de frig. Nu recunoștea sora studentului din noaptea când a sosit în București și când trenul se oprise aproape de intrare, fiindcă strivise sub roți o necunoscută. Vedea numai o odraslă alintată de oameni sătui, mergând la desfătările lor de oameni sătui și o înglobă în aversiunea lui de flămând.

— Castanele ! Faine castanele !

Măcar cinci lei de-ar găsi într'un fund de buzu-

nar, o hârtie ruptă, prețul unei jumătăți de pâine.

— Calde castanele ! Faine castanele !

Stăruitor, mirosul fructelor coapte se înălța din cuptorul improvizat. Alți trecători se opreau, așteptau rest, porneau ținând cornetul între degete și schimbau mâna când se frigeau prin hârtia subțire.

Țigănușul își dogorea la jăratec palmele roze, ca palmele de maimuță și de negru. Cu o ascuțime precoce, știa cărui trecător să-i rezeze mersul grăbit :

— Coapte castanele ! Faine castanele !

Ion Ozun se mută de lângă acest loc al supliciu-lui. Porni în sus, pe Calea Victoriei. Bătu talpa mai apăsat să-și desmorțească vârful degetelor în pantofii pîrpirii.

Nu avea ochi pentru frumusețea acestei dimineți senine de iarnă, cu cerul sticlos și cu văzduhul deodată purificat. Nici pentru trecătorii curgând împotriva-i ; bărbați înfășurați în blănuri, femei râzând și vorbind sonor. În privirea dilatată de tortura foamei, ca într'un început de delir, se perindau ciudat și spasmodic, numai oameni sătui, sătui, sătui.

Prin ușa băcăniilor cu aperitive, când se căsca să primească înlăuntru un client vânăt de ger, năvălea miros de pește și de cafea, de șuncă și de măslină, de costiță afumată și de portocale ; mirosul băcăniilor din belșug îndopate cu toate trufandalele culese din toate unghiurile lumii. La Dragomir atârnavă iepuri și fazani cu picuri de sânge înghețați în nări. Un coș de crevete. Un snop de ba-

nane. Castraveți verzi și struguri de Constantinopol. Un homar viu, ca o reclamă de vâpsea roșie, mișcându-și mustățile uriașe. Și fructe bizare și aurite de tropice, culcate delicat în sicriușe fine de papură pe căpătâiu capitonat.

Ion Ozun vede cu stranie limpezime, bărci fugărind pe oceanul brumos bancurile de sardele, plantatori cu pălării conice supraveghind negri cu încărcate coșuri pe umeri, un vânător cu pușca la ochi în codru nins de brad ; vapoare și gări, fabrici și orezării inundate, tot tumultul planetei, cu porturi și hamali, cu hale imense și cu abatorii, cu uscătorii de fructe și pepiniere de păstrăvi, cu minusculi arbuști de mirodenii și cu moruni giganți atârnați în cârlige ; tot ce fauna și flora celor cinci continente oferă în pământ, pe pământ, în apă și în văzduh, tot ce oamenii celor cinci rase cară de sub toate latitudinile, încarcă, vânează, pescuiesc, cultivă cu savante atenții și adună pentru belșugul acesta al rafturilor de băcănii. Fiecare cutie, fiecare ladă, fiecare sac, a călătorit din alt capăt de lume, ca să ajungă aci și să-i ațâțe nările și privirea flămândă. Niciodată n'a cugetat ce univers variat și pitoresc poate încăpea într'un raft de prăvălie. Și mai ales ce univers savuros.

Există fericiți care găsesc o pungă în zăpadă. Alții pe care îi caută cu telegrame o moștenire. Există și acei care-au învățat curajul să ceară.

Un băiat cu șorț alb, aleargă cu două franzele rumene și calde în brațe. Este oare un parfum mai amețitor ca mirosul de pâine caldă ? Când o frângi

în două, se înalță un abur copt și bun, cum n'a urzit încă divinitatea nicăiri, un fruct cu aromă mai dulce. În câte case, în câte mii de case din acest București, nu se află astăzi bucăți de pâine aruncată la gunoiu ? Bucăți mari de pâine, felii abia atinse. Ei mâncau acasă, la mătușa lui care l-a crescut, numai pâine neagră. Poate fi ceva mai bun ca o felie de pâine neagră cu unt ? Felia de dimineață, înainte de a pleca la școală... Bătrâna îl învăța întotdeauna să nu arunce fărimiturile în foc, fiindcă e păcat. Le semăna în prag, pentru păsările cerului. Odată a înșelat-o. Il trimisese să arunce rămășițele afară. Era ger ca acum și era noapte. Ii era frică și-i era frig. A ieșit în antret cu pumnul de fărimituri, s'a prefăcut că deschide ușa de afară, dar le-a svârlit în gura sobei din săliță. Imdată s'a împrăștiat un miros de pâine arsă, parcă să dovedească fără întârziere că nici un păcat nu poate rămâne ascuns. A închis repede ușa și a început să vorbească vrute și nevrute, ca să abată atenția bătrânei în altă parte.

Bătrâna a ridicat ochii de pe împletitură și o clipă inglițiile au stat :

— Nu-ți pare ție Ionel, că miroase a pâine arsă?

— Da de unde ! a mințit fără să roșească, făcând cu nările ca un capău. Ți se pare matale...

I-a spus Ionel. Ii spunea Ionel. Acum nicăiri nu mai e nimeni să-i rostească numele cu o desmierdare, chiar când îl mustra. Acum e cel mai singur om din acest oraș. Cel mai singur și cel mai flămând, cum nici cerșitorii în sdrențe nu sunt. Nici-

odată n'a crezut că într'adevăr se poate muri de foame. Unchiu-său, Tăsică, grefierul, îl povățuia amărit : — „Lasă măi băiete prostiile acestea cu scrisul și cu alte năsbătii, că ai să mori de foame cu ele. Mai degrabă învață un meșteșug sau oploșește-te într'o slujbă...“ Atunci zâmbea cu dispreț de asemenea ideii nătângi, de biet moșneag înapoiat. Acum i-a pus și bastonul lui amanet ; bastonul cu cap de rață sculptat în fildeș. A vândut tot, a amanetat tot : ceasul, rândul celălalt de haine, cărțile ; tot pe ce-a putut căpăta un ban. Iar de două zile rabdă de foame, alungat din bursucăria lui chir Panaioti de gerul care i-a înghețat și cerneala în călimară și de nădejdea că printr'o minune, cineva are nevoie de manuscrisele lui, de brațele lui, de puțina lui învățătură. Gândește — : „Printr'o minune...“ Și într'adevăr a început să-i pară că numai o minune mai poate curma vraja aceasta rea... Cât a avut lemne, cel puțin se așeza la scris până la miezul nopții. Când s'au terminat, zăcea sgribulit în așternut. Crăciunul l-a făcut cu banii de pe hainele vândute. Anul nou cu un singur pol căpătat pe baston — atât i-a dat și numai fiindcă i-a citit în ochi, cămătarul, implorarea desnădăjduită. Bică Tomescu e în turneu ; de acolo-i trimite cărți poștale ilustrate. Mirel Alcaz, abia întors dela congrese și conferințe de peste hotare, l-a amânat din nou. Toate revistele i-au primit cu indiferență manuscrisele poftindu-l să treacă peste o săptămână ori două. Mai sunt cinci zile, și expiră chiria. Atunci, chir Panaioti îi va scoate

lădița cu restul de rufe în stradă și nu-i mai rămâne decât să degere culcat într'un gang ori pe o bancă în Cișmigiu, cum mor vagabonzii.

Un clacson de automobil îl alungă pe trotuar. În mașina închisă, recunosc bancherul Alfred Goldstein, Fredy, alături de tovarășa cu părul roșcat, cuibărită în blană scumpă și caldă. Râdeau de ceva și amândoi erau bucălați, rotunzi, albi și grași; de o grăsime respingătoare. De-o prosperitate animalică și nesimțită.

Așa cum sunt toți trecătorii care-l împing, îl ghiontesc, îi aruncă priviri dușmănoase ori nepăsătoare, în goana lor biciuită de ger. Când a sosit aci, în hotărârile lui naive și tinere, voia să-i cucerească pe toți, uimindu-i. Să le sguđuie nepăsarea cu scrisul lui, cu lumea adusă în el care avea să le îmblânzească simțirea, învățându-i să vadă tot ce poartă viața cu ea, iremediabil și dureros. El nu ura atunci pe nimeni, fiindcă în fiecare seamăn descifra o suferință secretă. Scrisul lui și-l voia ca un balsam vindecător. Și dacă avea să cucerească tot ce-l mânase aci: nume, glorie și bani, cucerirea și-o imaginase cu o luptă vitează și grațioasă, după care se va întoarce surâzând ca un șampion de scrimă, să mulțumească aplauzelor de sus și de jos. Acum ar fi vrut o biruință sălbatecă, numai ca să-i îngenunche pe toți, să le arunce în față tot desgustul și să-i biciuiască șuerător pentru nesimțirea lor de sătui. Cu dureroasă surpriză, învăța să disprețuiască și să urască. Foamea îi încleșta pumnii în adâncul rece al buzunărilor.

La Palat ceasul arăta unsprezece. Se întoarse grăbit, ca un om care și-a amintit ceva, ca să nu pară că hoinărește fără nici o țință precisă după ce străbătuse de șase ori același drum. În fața hotelului Continental, se hotărî să intre și să se încălzească în hol.

Intrebă portarul la întâmplare :

— Domnul Constantinescu dela Botoșani e în cameră ?

Portarul nu mai cercetă tabloul cu chei :

— Nu trage la noi, nici un domn Constantinescu dela Botoșani... Poate vreți să spuneți Dimitrie Constantinescu dela Craiova, un domn înalt cu barbă ? Sau poate domnu deputat Armand Constantinescu dela Giurgiu...

— Nu-nu ! stărui cu toată convingerea Ion Ozun. Constantinescu dela Botoșani... Mă mir că n'a sosit. Uite, mi-a scris aci și mi-a dat întâlnire.

Spre mai deplină argumentare, pipăi un plic din buzunar și păru foarte contrariat de această inexactitate a domnului Constantinescu dela Botoșani.

— Poate sosește acum, se dădu cu părerea portarul binevoitor. Este un tren de Moldova, la douăsprezece. Treceți mai târziu...

Ion Ozun se arată foarte încurcat și ca după o complicată chibzuială lăuntrică, decise :

— Mai bine aștept. N'aș vrea să-l scap.

— Poftiți ! arată portarul jălțurile de paiu și se întoarse la condicile lui.

— „Uf !“ — răsuflă Ion Ozun, alegând scaunul

cel mai aproape de calorifer și instalându-se picior peste picior.

Căldura îl cuprinse îndată și îndată văzu existența mai trandafiriiu.

Coborau și urcau, intrând și ieșind, pasageri grăbiți. Alții se strângeau într'un colț să șoptească :— „Ia-l pe Horoviț și mergi numai decât la Minister... Vezi, urmărește hârtia până la ieșire. Și nu da banii, decât când ai ordinul la mână. Altfel, te-ai ars !“

O doamnă intră încărcată de pachete și după ce le lăsă portarului se așeză pe jâlțul din față, începând să ronțăie pastile de ciocolată dintr'o cutie rotundă. Ion Ozun o privi cu un început de sfârșeală. Doamna surîse cochet, socotind privirea un omagiu adresat frumuseții sale planturoase.

„Are un cap de cafea cu lapte“ — gândi Ion Ozun, cu desgust. Nu știa unde a citit aceasta foarte de curând. Dar recunoscă că autorul observației avea toată dreptatea. Există într'adevăr o mutră specială a femeilor care se hrănesc cu cafea cu lapte. Molăe și fără caracter. Lui nu i-a plăcut nici odată cafeaua cu lapte. Dar ca niciodată, imaginea unei cești de cafea cu lapte, răcită și cu pielița creată deasupra, în loc să-i apară respingătoare, îi scormoni stomacul cu unghii de fier.

Doamna cu pastilele de ciocolată surâdea suav. Își scoase oglinda, roșul și pudra, renovându-și fațada. Ion Ozun o privi asasin.

— Ce faci aici, bre Ozun, bre ?

Înainte-i, se opri bucuros, Țălică Anastasiu, a-

vocat din urbea lui, numit de concetățeni „Țâlică Găliganul“ din pricina staturii și „Țâlică Incident“, din pricina măestriei de chițibușar al procedurii. Era voios și purta subsuoară un ghiosdan doldora.

Ion Ozun, rosti cu glas de agonie :

— Ce să fac coane Țâlică ?.. Aștept pe cineva.

— Ei bravo ! Te'nvârți, ai ?

Economisind vorba, Ion Ozun, făcu un gest modest, adică : „așa și-așa“.

— Ei bravo ! Bravo-ție ! Ți-am spus eu, că nu făcea pentru tine să te pierzi în porcăria noastră de târg... Va să zică îi tragi la gazetă sdravăn ? făcu dintr'un ochiu complice, fiindcă știa că Ion Ozun a plecat din urbea natală să-și facă o strălucită carieră în presă.

— Hm ! repetă Ion Ozun, gestul care însemna „așa și așa“.

— Ei, ca la început, înțeleg perfect !... înțelese și asta, Țâlică Incident. Dacă nu curge — pică. Până ce prinzi chiag. Astăzi cu gazetăria se câștigă bune parale... Nu mai fă pe modestul ! Parcă te văd mâine-poimâine, că nu-ți mai ajunge nimeni nici cu prăjina la nas... Și pe cine aștepti ?

— Un prietin, care trebuie să vie din moment în moment... afirmă cu toată convingerea Ion Ozun, mai mult la adresa portarului decât pentru cel care întrebase.

— Ei bravo ! La revedere atunci...

Și dela ușă, întorcându-se pe jumătate :

— Păcat că nu ești liber... Te-aș fi invitat să ieși dejunul cu mine, să-ți mai spun câteva din târgul

nostru, să le dai la gazetă. Trebuie dat la cap, pehlivanilor !

Spuse și trânti ușa.

Ion Ozun rămase în jâlț, neclintit, ca un condamnat electrocutat pe scaunul de execuție.

Aceasta nu și-o mai imaginase. Ii venea să a-lerge după celălalt, să-i mărturisească fără înconjur că nu așteaptă pe nimeni, că n'a așteptat nici odată pe nimeni sau că renunță la întâlnirea cu prietenul închipuit, numai ca să afle știrile senzaționale din urbea natală și mai ales să nu refuze invitația la masă.

Dar Țălică Găliganul zis și Incident era departe, și Ion Ozun nici nu știa măcar la ce restaurant ia dejunul, să dea peste dânsul ca din întâmplare.

„Sunt un idiot ! — se muștră de unul singur. Un imbecil... Niciodată n'am să fac vreo ispravă în viață. Idiot ! Idiot ! Idiot !“

Apoi ca să se răcorească, autoritar ca la dânsul acasă, strigă la un domn, care intrase împingând ușa cu piciorul și lăsând-o întredeschisă :

— Ușa ! Domnule, ușa !

Domnul docil, se întoarce și închise ușa. Ion Ozun văzu în acest simplu fapt, dovadă că pentru a fi ascultat, e nevoie numai să ceri sau să poruncești cu îndestulă autoritate. Descoperirea îi dădu curaj. Va merge la Mirel Alcaz, va merge la Teofil Steriu și *va pretinde*, ceia ce până acum ceruse modest și timid.

Căldura caloriferului îl desmorțise. Se dădu mai

aproape să înmagazineze o ultimă provizie și cu spatele dogorit se ridică.

— Nu mai așteptați ? ghici portarul. Dacă sosește domnul Constantinescu, îi spun că l-ați așteptat. Numele dumneavoastră ?

— Nu importă ! vorbi cu siguranță Ion Ozun. Destul să știe că l-am așteptat... are să-și închipuie el cine.

Ion Ozun trecu pe lângă doamna cu pastilele de ciocolată, fără să-i arunce nici o privire. Eși — lăsând în urmă ușa deschisă.

Gerul îl întâmpină cu un asalt de înțepături acide. Iuți pașii. Mergând, în acelaș ritm repede și bățaios, recapitula conversația dintre el și Mirel Alcaz, dintre el și Teofil Steriu. Totul îi păru din nou, simplu și realizabil. Secretul era acesta : să pretindă — nu să ceară milog.

La ziarul unde lucra Mirel Alcaz, unul din oamניi de serviciu îi deschise ușa dela sala de așteptare. Il cunoștea și știa pe cine caută. Il cunoșteau acum toți de când stârcea pe la uși.

— Domnul Alcaz e în conferință cu domnu director. Când termină, vă anunț.

Sala de așteptare era ticsită ca o anticameră de minister. Ion Ozun se așeză lângă un omuleț bărbos ca un gnom și gânditor ca un inventator nefericit ce era. Il cunoștea și pe acesta. Il întâlnea întotdeauna, prezent la aceleași ore. Se recomandase odată și-i povestise necazul. De treizeci de ani, născocea tot soiul de lucruri importante și simple, de treizeci de ani colecționa brevete și nimeni nu

voia să i le ia în seamă. Frâne de tren, îngrășă-minte chimice, substanțe care fac pânza incombus-tibilă, aparate de ras automat, tocuri de scris cu două cerneli — „apeși butonul aci, scrie cu roșu; apeși dincoace, curge din rezervor cerneală albăstrie“ — mingi care nu se pot sparge, secerătoare—plug și helicopterul care n'are nevoie de teren pen-tru aterizaj; treizeci de brevete în treizeci de ani, nu împiedicau mulțimea obtuză și oarbă, să are tot cu plugurile vechi, să scrie tot cu tocurile lor im-perfecte, să se urce tot în trenurile care se sfarmă în accidente cum se turtesc cutiile de chibrituri sub talpă. De un an, descoperise că o fabrică de arme germană, i-a „furat“ invențiunea lui de pușcă automată și de atunci nu găsea un singur om de curaj să protesteze și să dea pe față tâlhăria.

— Toți sunt vânduți, domnule. Pe toți i-a cum-părat! îl încredințase pe Ion Ozun, în șoaptă, pri-vind pe furiș să vadă dacă nu-l ascultă vreun spion cumpărat de dușmanii coalizați împotriva lui.

Acum inventatorul nenorocos și bărbos, era cu-fundat în gânduri, sugând un capăt de havană stins, iar Ion Ozun se bucură că nu va fi silit să-i asculte descripția unei alte născociri care-ar schim-ba într'un singur an fața lumii.

Se așeză și privi tovarășii de așteptare. Erau înalți și scunzi, bătrâni și tineri, sdrențăroși și e-leganți; unii fumând, alții citind ziare, unii în-semnând o notă cu hârtia îndoită pe genunchi, al-ții puricând cu mare atenție planisfera cu direcția alizeelor și musonilor agățată nu se știe de ce în

perete : toți respirând un aer greu în care își dăduseră întâlnire toate miresmele, de naftalină și de violete, de blană și de pudră Coty, de sudoare și de lac de unghii, de stofă plouată și de trabuc, de cerneală de tipar și de pastile de mintă.

Leșinul dela stomah îi împăinjeni din nou privirea. Se temu să nu cadă și cu o încordare se ridică. Nu mâncase de două zile pe a treia și totuși îi venea să verse... Il înspăimântă gândul unei scene absurde : el lungit la pământ, toți agitându-se în jurul lui, dând sfaturi, deschizându-l și frecționându-l, chemând Salvarea... Dacă l-ar descheia, i-ar găsi cămașa murdară. După asemenea spectacol, n'ar mai putea intra nici odată aci. L-ar crede epileptic, sinucigaș, simulator, cine știe ce... Nimeni nu și-ar închipui că e singurul om din București care n'a mâncat de aproape trei zile și care nu are un singur leu în fundul unui buzunar, măcar o monedă turtită, ciocănită și scoasă din uz.

Silindu-se să calce drept, ieși în antret. Ceru servitorului un pahar cu apă. Apa îi căzu bulgăr de ghiață în stomahul gol. Dar îl învioră. Servitorul aștepta poate bacșiș, căci nu se mișca, ținând paharul deșert pe tavă.

Ion Ozun își hotărî să-l copleșească în fiecare zi cu bacșișuri princiare, când va intra și el în angrenajul acestei uzine în care se fabrică opinia publică ; atunci când va avea și el un birou separat cu telefon de masă, când îl va aștepta și pe el inventatori nenorocoși cu fruntea genială sau femei

cu unghiile lăcuite care miroase a sirop de smeură.
Se căută în buzunar și făcu foarte surprins :

— N'am mărunte acum... cum te chiamă ?

— Neculai...

— N'am mărunte, Neculai.

— Lăsați, spuse resemnat omul cu tava.

Pe urmă tot el, binevoitor :

— Poate mai bine vreți să așteptați în birou la domnu Alcaz. Nu-i nimeni la dumnealui.

— Tocmai asta vroiam să...

— Poftiți, după mine.

Cel dintâi lucru care-i atrase privirea în biroul lui Mirel Alcaz, fu un serviciu de ceaiu cu paharul golit. Când rămase singur pipăi ceainicul. Era cald încă. Il clătină. Mai era apă pe fund. Se mai afla și un pătrat de zahăr. Il puse în gură ; dădu restul de ceaiu calduț pe gât. Și numai după aceia se așeză să aștepte, sugând bucata de zahăr, fără grabă, ca să dureze cât mai mult.

O înghiți în silă, încându-se cu o mișcare din gât ca struțul, când ușa se deschise. Dar glasul dinlăuntru, chemă :

— Incă ceva, Alcaz...

— ...ordin, Patroane !

Ușa rămase întredeschisă. Ion Ozun, ascultă fără să vrea, dialogul dintre „Patron“ și Mirel Alcaz.

— Urmărește chestia *Osius-Mladoveanu-Banca Continentală*. E vorba să-i aresteze... Ai aflat ceva nou ?

— L-am sondat pe Gică Elefterescu. Imposibil să scot ceva dela el, Patroane.

— Hm ! mormăi contrariat glasul directorului. Nu pricep jocul lui Elefterescu. Ce interes are să provoace un scandal, acum după ce abia a scăpat guvernul atât de eftin pe chestia împrumutului ?

— Interesele pot fi multe, Patroane... Gică Elefterescu e prea vesel, ca să nu pregătească vreo farsă urită. Când l-am întrebat, a strâns din umeri. „Dragă Mirel — îmi spune — eu las parchetul să-și facă datoria. Nici nu vreau să mă amestec. Și voi la ziar puteți da tot ce știți. Nu mă supăr...” Prea inzista să dăm publicitate scandalului, ca să nu intre și aceasta în calculele lui...

— Aceasta-i mai prost, rosti tot atât de contrariată vocea Patronului. Cu Osias sunt prietin. Mladoveanu a servit întotdeauna gazeta. Iar de Banca Continentală, ne leagă interese. Nu-i putem arunca peste bord, până ce nu aflăm ce urmărește Elefterescu... Poate e numai o manevră de intimidare. Ii strânge în chingi ca să obțină cine știe ce...

— In orice caz, cu Procurorul acesta general, are să-i fie greu să dea îndărăt, chiar când o vrea. Lucrează turcește.

— Cine e în definitiv, acest Lipan ? Eu nu pricep de unde l-a scos ! se miră glasul directorului.

— Un ciufut. Un tip din provincie. Trebuie să fie un ambițios care vrea să-și facă rapid cariera. N'ar fi de mirare să-l vedem deschizând două-trei afaceri scandaloase ca să-și facă atmosferă și pe urmă să-și dea dimisie, să se înscrie la țărăniști ori la averescani și să se apuce de politică la toartă. Am mai văzut noi virtuoși d'ăștia.

— Ca Banu...

— Ca Banu, și ca Ionescu-Ialomița și ca Grințescu.... Sunt Slavă-Domnului, destui.

— Oricum ar fi, un lucru te rog, Alcaz. Cea mai mare prudență. Nu trebuie să facem nici jocul lui Elefterescu, dar nici să ne angajăm prea mult pentru Osias-Mladoveanu-Banca Continentală. Intre două ape, până vedem care barcă trage la fund. Iar despre acest Lipan, nici un cuvânt. N'avem nici un interes să-i servim publicitate gratuită.

— Zis și făcut, Patroane !

Pașii lui Alcaz se apropiară de ușă. Dar glasul directorului, îl chemă din nou îndărăt. De astă dată mai ridicat și mai sever :

— Alcaz !...

— ...

— Voiam să evit o chestiune penibilă. Inșă mă silești a treia oară să-ți spun, fiindcă văd că se repetă a treia oară. Tu ai dat reportajul cu remanie-re a lui Goancea dela Domenii ?

— Eu... adică... însfârșit eu, sună imperceptibil sovăind, glasul lui Alcaz.

— Adică ?... Adică l-ai adus la gazetă, confecționat gata de Tomulescu, care-i vânează portofoliul. La mine nu merg astea. Tot reportagiul e inventat. Și e inventat idiot. Intâi ai făcut un tor gazetei. Pe urmă, altul mie, personal. Știi bine că Goancea e văr cu nevastă-mea și nu mai era nevoie să ți-o spun, că trebuie menajat... Nu te întreb cât ai încasat dela Tomulescu. Înțeleg afacerile voastre, dar

totul are o limită. E a treia oară, când se întâmplă. A patra oară să știi...

— Dar Patroane... protestă glasul lui Alcaz, cu o umilință pe care Ion Ozun nu și-ar fi închipuit-o dela un om cunoscând atâta lume, tutuind atâtea celebrități și împărțind cu atâta grație, zâmbete și salutări.

— Nici un Patron ! Eunu permit să vă faceți în casa mea toate mendrele. Eu sunt stăpân și dorința mea trebuie să fie ordin. Aceasta e ! tună glasul directorului, punctând încheierea cu un pumn în birou.

Spre surpriza lui Ion Ozun, Alcaz rămase mut, dincolo de ușă.

— Ce mai aștepți ? Am terminat. Și a patra oară, știi sistemul meu : Pălăria și bastonul, adio și n'am cuvinte ! Eu n'am nevoie aci, de intriganți. Vezi acum, de-mi fă una la fel cu Osias-Mladoveanu...

Intrând, Mirel Alcaz, făcu o mișcare de surprindere neplăcută, când dădu ochii cu Ion Ozun. Incepea să-l plictisească prezența aceasta stăruitoare. Se întreba dacă a auzit ori nu, cuvintele răstite ale directorului, prin ușa întredeschisă.

— Tot pe aci ? interogă cu răceală.

— Tot. Cred că m'am săturat și eu...

— Ce pot să-ți fac, *mon cher ami*. N'ai noroc și pace. Prăvălia noastră e completă. Chiar azi am vorbit cu Patronul. Ai auzit cum sbiera ? El vrea să suprima locuri, nu să mai facă angajamente... Ți-am spus singura soluție, dacă-ți convine. Lucrezi trei patru luni, fără salariu, de încercare. Mai

pe lângă secretariat, mai pe lângă reporterii ceilalți. Dacă te afirmi și te impui, au să te tragă ei de mânecă.

— Puteai să mă previi de aceasta dela început. Am pierdut timpul ! se plânse Ion Ozun.

— Puteam... Multe puteam. Uite ce e și să ne lămurim. Intreabă toată lumea. Eu sunt omul cel mai serviabil cu puțință. Nu mi s'a adresat nimeni, să plece nesatisfăcut... Ai văzut cum te-am primit. Dar nu mai înțeleg ce vrei dumneata. Gazetar din pământ nu te pot face. E un meșteșug care trebuie învățat. Te-am rugat să aștepti. Până una-alta, ți-am spus să mergi cu mine la Interne. Iți făceam rost de câteva mii de lei dela *O. P.* ca să ai un fond de rezistență. Ai refuzat...

— Nu ceream pomană.

— Aceasta nu-i pomană... Toată lumea ia dela *O. P.*

— Vreau să muncesc cinstit, domnule Alcaz. Eu am apelat la dumneata, numai ca să-mi dai ocazie să muncesc și să arăt la ce sunt bun.

— Foarte frumos. Foarte onorabil. Foarte lăudabil. Cu singura rezervă, că eu nu sunt un oficiu de plasare.

Mirel Alcaz, trase înainte blocul de hârtie și începu să scrie, arătând astfel că a încheiat discuția. Scriind și ștergând, nu-și putea alunga întrebarea iritantă ca un bâzâit de viespe când dă târcoale : „Cine i-o fi suflat patronului, povestea cu Tomulescu ? Există desigur în redacție, o canalie care-l lucrează“. Ion Ozun simți lacrimi în ochi și în-

toarse capul spre fereastră, să le ascundă. Când privirea îi fu uscată, își luă ziuă-bună.

— În orice caz te rog să mă ierți că te-am deranjat de atâtea ori...

— Fără supărare ! rosti Mirel Alcaz, scriind înainte, cu fruntea plecată.

Iar când ușa se închise, sună. Porunci servitorului :

— Neculai, de câte ori mai vine domnul acesta care a plecat, spui că nu sunt aci. A început să mă plictisească, individul. Ai înțeles ? Ziua, noaptea, seara, oricând — sunt plecat. Ai înțeles ?

— Am înțeles.

Ion Ozun se opri în stradă, nehotărît încotro să apuce. Un vânt subțire și tăios începuse să spulbere zăpada fină. Era ora mesei. Trecătorii se răsuceau în călcâiul șoșonilor întorcând spatele vântului, purtând pachete, făcând semne automobilelor să oprească. Din ușa unui restaurant potopi miros de mâncări calde. Mai ațâțător decât toate, miros de varză prăjită. Se rezemă de perete. O țigancă, încotroșmată în trei rânduri de boarfe, întinse ghiarele vinete :

— Fă-ți pomană, boiarule... Numai doi lei boiarule, că mi-a murit hun cophil...

— Lasă-mă. N'am.

— Auoleo, sgârcit mai hești, uritule...

Ion Ozun porni împleticindu-se, cu senzația că nici oamenii, nici clădirile, n'au relief înainte-i. În ultimile două luni, mai răbdase de foame câte o jumătate de zi, câte o zi chiar ; nici odată atât ca a-

cum. Diseară se împlinesc trei zile de când a băut ultimul ceaiu cu patru, nu, cu șase chifle. Se uita și chelnerul curios. Restul de apă caldă golit adineauri din paharul lui Alcaz și pătratul de zahăr i-au ațâțat foamea mai crunt. Il îndeamnă gânduri absurde : să intre într'un restaurant, să se așeze la masă, să mănânce sdravăn și pe urmă să spună că a uitat punga acasă... Patronii de restaurant au tot interesul să evite un scandal. Dar pentru aceasta e nevoie de curaj și el și-a sleit tot curajul.

Se târi dela un hotel la altul, căutând domnul imaginat, Constantinescu, dela Botoșani. Se încălzi astfel la toate hotelurile care aveau hol cu jâlțuri confortabile și calorifer. Cu o ameteală care-l făcea să calce împleticindu-se și să se hâlbâie ca după o noapte de băutură, inventă alți prietini iluștri și inexacti la întâlnire : Grigore Alexandrescu, Vasile Cârlova, Veniamin Costachi, St. O. Iosif. In unele holuri ațipea deabinelea, toropit de căldura uscată.

Așa îl cuprinse noaptea și noaptea îl înfricoșă. Avea groază de încăperea lui înghețată unde se va întinde flămând și sgribulit, sub plapoma glacială, ca îndată ce-a închis ochii să-i apară vedenii de delir. Gerul polar amorțise gândacii desgustători în cotleanele lor. Dar altă tortură îi rezerva acum întunericul. Aflase că în camera aceia, în iarna trecută, își făcuse seamă o femeie săracă și streină. Era după spusele lui Chir Panaioti, o femeie fără vârstă și fără frumusețe, întotdeauna îmbrăcată în vestminte fumurii. Nu se știa bine de unde venise, nici ce suferință curmase cu ceașca de otravă. Iar

acum, noaptea, umbra necunoscutei se desfăcea din unghere. Prin somn, Ion Ozun o vedea plecându-se deasupra pernelor, cercetându-i faţa, atingându-l cu un deget rece de os. Şi visurile lui erau chinuite de această prezenţă misterioasă şi înăbuşitoare.

Odată cu noaptea viscolul se înteti. Vântul subţire adusese nori plini, se învârtoşase rostogolind uriaşe talazuri de ninsoare. Trecătorii goneau împuţinaţi pe străzile deşertate. Tot oraşul fu cutreerată de puterea duşmană, deslănţuindu-se cu prelungi chiote dealungul uliţelor, înfundându-se în ganguri, zgâlţâind uşile şi smulgând tinichelele firmelor. Ion Ozun trecu pe lângă ferestrele cafenelilor luminate, unde se vedeau dincolo de geamul înflorit de ghiaţă, umbre gesticulând şi golind băuturi fierbinţi. Trecu pe lângă sute şi sute şi sute de alte ferestre, cu perdelele trase şi cu lumini bune, unde oamenii se refugiaseră de urgia de afară, în încăperi calde, în scaune trase la gura sobei, în culcuşuri moi şi mirosind a olandă proaspăt călcată.

Pe alocuri, surd, străbătea cântul unui clavir. Se profila, pe perdea, silueta unei femei, depărtându-se şi apărând. Gestul unei ţigări duse la buze. Şi totul, din nou era suprimat de cortina unui alt val de ninsoare, smuls de pe acoperişuri, târît din pieţe, măturat dintr'un capăt în altul de stradă. Becurile se balansau, clipind, gata să se stingă sau poate gata să cadă. Tramvaiele duruiau goale cu scrâşnet sinistru de fier.

Proape de casă, Ion Ozun se opri gâfâind. Nu-şi

mai simțea picioarele, nu-și mai simțea mâinile; avea senzația că vârful urechilor a devenit sfărmiicios ca porțelanul și că o singură atingere ar sparge sfârțul în zeci de bucăți. Se opri să se încălzească. În mijlocul străzii, după un paravan de scânduri, ardea o floare electrică.

O floare stranie. Flacăra unui aparat de lipit țevi, fier, ori altceva. Pământul era săpat, cuburile de granit defundate. Un om chincit, mânca o bucată de pâine și de slănină, ferit de viscol în dosul peretelui de scânduri.

Ion Ozun întinse pe rând, spre dogoarea flăcării, talpa ghetelor, latul palmelor, obrazul cu ochii înlăcrămați de ger.

— Grozavă mânia lui Dumnezeu! vorbi omul, cu bucată în gură, trăgându-se într-o parte să-i facă loc. Dă-te mai încoace domnule și nu te apropia prea tare... Nici nu simți când arde... Așa!

Ion Ozun se tupilă alături de lucrător. Mirosul de slănină afumată îl lovea drept în față. Omul tăia felii subțiri cu un briceag, le tăvălea în sare și mușca din ele cu mare economie. Pe degetele murdare de cărbune și de pilitură de fier, unsoarea pusese reflexe metalice.

— Și dumneata stai toată noaptea aici? se simți dator să întrebe ceva, Ion Ozun, întorcând ochii leșinați dela dărăbul de pâine și dela capătul de slănină.

— Până vine cealaltă echipă... Ne schimbăm două pe noapte. Mâne dimineață e ordin să fie lucrarea gata.

— Greu de lucrat pe asemenea ger...

— Greu, domnule. Dară înlăuntru e mai adăpostit. Vezi și dumneata : patru metri adâncime nu-i glumă.

Groapa era adâncă. Rămăseseră încrucișate, unele sus, altele mai jos, numai țevile de beton și de plumb : măruntaele subterane ale orașului.

— De-acum mă cobor, vorbi omul, strângând restul de pâine și de slănină într'o bucată de ziar.

Șterse limba briceagului, întâi cu degetele, pe urmă pe genunchiul umșuros al pantalonilor. Așeză pachetul sub un sac împăturit, puse deasupra o piatră să nu-l sufle viscolul.

— Acum, o gură de rachiu ar face multe parale, adăogă, curățindu-și mustețile cu dosul mâinei. I-ar pune capac... Iac-așa mâncăm noi, domnule, cum apucăm și unde ne prinde vremea. Viață de câine, nu alta.

Ion Ozun dădu din cap, în semn de înțelegere și de compătimire. Omul luă felinarul și începu să coboare scara :

— Apoi, noapte bună ! Nu te apropia prea tare, domnule. Crezi că nu arde și acasă găsești talpa că se desface ca hârtia.

Ion Ozun rămase singur lângă flacăra albă și orbitoare. Se plecă să privească în groapă. Omul vărât între două rânduri de țevi, începuse să taie ceva, să lipească și să înșurubeze ceva.

Atunci, Ion Ozun se ridică. Privi împrejur. Nu era nimeni. Numai chiotul viscolului hălăduind în piața deșartă. Intinse mâna sub sac, apucă pachetul cu rămășița de pâine și de slănină înfășurată în ziar, și fugi în întuneric, strângându-le la piept.

II

VRAJA CEA REA, SE DESLEAGĂ...

— *Eu m'aş mulţumi cu bani. Cu bani cumperi totul. Dacă vrei glorie dacă vrei femei, dacă vrei puterea! spuse cel dintâiu, un tânăr mărunt şi sgribulit într'un inseparabil palton fără căptuşală. Şi adăogă: Mi-aş vinde umbra, viaţa, sufletul, ca Peter Schlemil pentru o pungă fără fund.*

— *Eu aş vrea o femeie care să mă iubească. Ea ar compensa totul, spuse al doilea, cel cu pleoapele roşii şi fără gene, cu părul rar de culoarea cânepii şi coşuri cu vârf alb pe obraz.*

— *Pe mine m'ar mulţumi numai puterea. Dar o putere totală, de viaţă şi de moarte, să-i văd pe toţi tremurând înainte-mi. Cum erau tiranii absoluţi ai antichităţii. Cum sunt regii triburilor africane. Cum erau seniorii feudali care spintecau pruncii servilor să-şi încălzească picioarele înlăuntru, când se întorceau dela vânătoare.*

Toţi se întoarseră uitându-se cu mirare la camaradul lor cu dorinţi atât de crude şi neaşteptate. Căci de felul lui era un camarad timid şi milos, care nu putea trece pe lângă un cerşetor fără să nu se oprească şi să scotocească ultimul ban din pungă.

Al patrulea, cel cărui-a toţi îi spuneau în de rădere filosoşul, rosti:

— *Nu vedeţi prietini ce dorim toţi? Ceeac ne lipseşte mai mult. Ni se pare că fericirea e acolo, unde pentru fiecare e mai inaccesibilă. Ah! Prietini, prietini! Dacă am desface mumiiile din faşele lor şi dacă le-am stoarce în pumn inima lor de iască, tot ar mai ţâşni un strop de vanitate!...*

Teofil Steriu îşi începea ziua cu o cafea cu lapte dublă, două chifle cu unt şi o farfurioară de caimac; toate servite dimineaţa, în pat, la ora şase precis.

Toate îl așteptau pe mesuța de noapte.

Deschidea ochii, poate nu la sgomotul imperceptibil al pașilor pe covorul persian, ci la mirosul aburind de lapte și de cafea. Indată se înalță în capul oaselor, gema satisfăcut ca un godac gădilat sub gușă și începea operațiunea care era complicată și însemna pentru el, una din puținele plăceri ale existenței, savurate pe îndelete, departe de graba veacului și de tirania meșteșugului scriitoricesc.

Chipul cum drămăluia laptele și cafeaua din serviciul de porțelan în doze savante, cum întindea delicat untul pe chiflele despicate în două, cum culegea caimacul gros de pe farfurioară cu lingurița de argint, dovedea o cucernicie de om care știe să respecte tabietul stomacului. Pe urmă aprindea o țigară și o jumătate de ceas, mistuia cu ochii întredeschiși, cufundat în brațele jălțului, în halat, cu picioarele păroase îngropate în papucii de pâslă și cu papucii îngropați în blana de urs alb.

Pe mesuță se aflau adunate scrisori și ziare de două trei zile în urmă. Banda ziarelor rămânea nedesfăcută. Scrisorile se înalțau vraf.

Teofil Steriu nu simțea nici o curiozitate să afle ce se petrece în lume sau ce-i poate scrie un necunoscut.

De aceia nu deschidea decât plicurile cu scrisul dinainte știut — și nu le deschidea până într'o săptămână ori două dela primire, când orice știre avea vreme să se răcească și să nu mai aștepte răspuns.

Intr'o vreme cercase să lupte împotriva năvalei

de grăsime. Suprimase cafeaua cu lapte, chiflele cu unt, dejunul copios, iar dimineața o deschidea cu un sfert de oră de gimnastică, după metoda căpitanului J. P. Muller. Sistemul profesorului suedez dădu însă greș. Teofil Steriu pierduse într'o lună un chilogram la cântar, dar pierduse și pofta de lucru. Perspectiva îl înspăimântă. Se resemnă tabieturilor vechi și în fiecare an, cântarul îi arăta un adaos de două ori trei kilograme, iar raftul librării, un plus de două ori trei volume. Aceasta se întâmplase cu vreo zece ani în urmă. De atunci omul și opera, crescuseră în pas egal.

În jumătatea de oră de somnolență, cărnurile se revărsau trândav în jâlțul cu arcuri moi, dar cugetul lucra ager, dincolo de ceața torpoarei. Atunci Teofil Steriu hotăra destinul eroilor din acea zi. Îi logodea sau îi omora, îi plimba prin alt veac sau îi chinuia în teribile munci sufletești, îi pedepsea crunt pentru nevrednicile lor păcate sau îi răsplătea pentru faptele lor bune și mari. Când minutarul arăta jumătatea de oră împlinită, soarta personajilor era încheiată. Încheiată era și trândăvia pe acea zi.

Intră în cabina de baie, își biciuia grăsimea sub asprele sfichiuri de duș; proaspăt priment și îmbrăcat corect ca un șef de birou luni dimineața, se așeza la masa de scris unde migălea cu necurmare până la douăsprezece, umplând foile pătrate de hârtie, cu rânduri mărunte, fără adaosuri și fără ștersături. Servitoarea avea poruncă să nu primească pe nimeni. Pentru toată lumea Teofil Steriu era

absent. Iar telefonul ridicat din cumpănă, nu răspundea chemărilor niciodată. Teofil Steriu se izola de existența universului, fiindcă nimic din toată viața altora nu-i părea vrednic de-un interes.

El scria.

Puținii prietini care isbuteau să calce consemnul și să pătrundă în biroul de lucru, erau uimiți de goliciunea pereților și scandalizați de lipsa unei biblioteci. Teofil Steriu nu mai tăiașe o carte de douăzeci de ani. Ce putea să afle din scrisul altora ? Nimic nu există pe lume nou. Dacă oamenii au început să sboare, el știa că n'au să se înalțe prea sus. Dacă oamenii erau frământați de o îndrăzneală cugetare a unui savant, el știa că tot ce poate gândi un om a mai fost gândit de alt om.

Iar ochii, când se ridicau de pe foile de hârtie cu scrisul mărunț, își stingeau îndată viața, înecați în bulzul opac de grăsime prin care nu străbătea nimic din arzătoarea sbatere de afară .

La ceasul douăsprezece, așeza tocul pe suportul unde mai așteptau o jumătate de duzină, cu penețele proaspăt schimbate, pagina foile, le adăoga la cele de eri și de alaltăeri. Sună servitoarea :

— Ce ne dă astăzi, Hanți, la masă ?

Intrebarea își avea rost, fiindcă în orânduiala de om resemnat la singura îndestulare a stomacului, Teofil Steriu ținea întotdeauna să anunțe din vreme stomahul de ceia ce-l poate înveseli ori mâhni. Neplăcerile erau puține, căci Hanți, era bucătăreasă veche și meșteră.

De astădată servitoarea după ce isprăvi lista mâncărilor, nu se dădu dusă :

— Este un domn care nu vrea să plece. Domnul acela care a fost de vreo douăzeci de ori și v'a lăsat săptămâna trecută un pachet. Zice că așteaptă afară și dacă nu-l primiți, se culcă pe scări.

— Ei, asta e nostim ! se miră placid Teofil Steriu. Ce fel de domn e acela care se culcă pe scările oamenilor ?

— Il chiamă Ion Ozun și spune că trebuie să-l primiți, numaidecât.

— Din ce în ce mai nostim... Cum adică, *trebuie* să-l primesc ? se înveseli Teofil Steriu, cu o scurtă lucire în ochi. O fi un nebun.

— Nebun nu-i. Dară cum mi-a vorbit, cred că nici n'are mult.

— Uite ce e... Ia-i pachetul și i-l dă îndărăt. Vezi care pachet, că sunt mai multe... Tu le cunoști.

Servitoarea căută pe măsura dintre ferestre, unde se afla un teanc de ziare cu banda neatinsă, pliuri galbene cu manuscrise, pachete în ambalajul librăriilor.

— Aista-i. Il cunosc după sfoara roșie.

— Foarte bine. Dă-l îndărăt și spune că nu-i nici un răspuns. Eu n'am vreme de răspunsuri.

Servitoarea ieși cu pachetul. Teofil Steriu bătu toba în postavul biroului, cu vârful degetelor. „Ce ciudați sunt oamenii ! — gândi. Ce are de spus un om altui om ? Acesta trebuie să fie un maniac ori un copilandru, ca să se adreseze cu atâta stăruință unui străin“.

Afară sluga întârzia. Pe urmă se auzi sgomot, ușa dela antret trântită și în prag apărură Ion Ozun.

Era cu paltonul nins, cu ochii de viezure strălucind într'adevăr de un început nebunesc de disperare. Din nou nu mâncase de o zi. Intr'o lună bătuse la alte uși, vânduse o traducere pentru trei sute de lei, căpătase îndărăt banii împrumutați prietinelui în turneu, împrumutase alții dela el, se hrănise numai cu pâine și ceaiu. Sfârșise tot și nu vedea nici o scăpare. O revistă, de avangardă îi publicase o novelă. Dar revista nu plătea colaborarea ; dimpotrivă se tipărea din colecta colaboratorilor. De altfel își încetase apariția, tocmai când anunța importante transformări. Singura nădejde îi rămăsese la Teofil Steriu. Dar acum, după ce împinsese servitoarea în ușa să intre cu sila, omul gros din jălțul biroului îl intimidă.

— Domnul Teofil Steriu, îngăimă, vă rog să mă iertați... Recunosc că nu e un fel civilizată, de a forța ușa cuiva, dar...

— Intr'adevăr, sunt de acord cu dumneata, fu de aceeași părere Teofil Steriu, ridicând sprincenile și continuând să bată toba cu degetele în postavul biroului.

Ochii înecați în grăsime, fixau cu desaprobară picioarele lui Ion Ozun, pline de zăpadă și lăsând viermișori de ghiață topită pe covor. Ion Ozun înțelese privirea. Se zăpăci cu desăvârșire.

— Cum aș putea să vă spun în zece cuvinte, ce m'a mânat la dumneata, domnule Steriu...

— De ce ții numaidecât să mă informezi în zece

ori în o sută de cuvinte, despre un lucru care nu mă interesează, te asigur ? De ce ții să pierdem timp amândoi ? spuse cu indiferență Teofil Steriu. Timpul meu e măsurat.

Privirea fixă acum dâra de apă care suroia de pe pălărie. Ion Ozun căta împrejur, neștiind unde s'o așeze. Ochii un scaun, îl trase cu hotărâre în fața biroului și se instalează nepoftit. Încercă să rădă, dar râsul fu ca un rânjet de câine bătut. Cum plănuiise el de ani întâlnirea aceasta, și cum se petrecea !

— Înțeleg tot ce gândești dumneata, domnule Steriu...

— Nimeni nu poate să înțeleagă ce gândește alt om, strânse din umeri Teofil Steriu, continuând să bată toba în birou cu degetele grase.

— Te rog totuși să mă ascuți... imploră Ion Ozun. Numai zece minute. Pe urmă mă poți da afară.

— Nu dau pe nimeni afară. Ii aștept să iasă singuri, anunță Teofil Steriu, încetând să bată toba. Poftim ! așeză ceasul din vestă pe birou — sunt douăsprezece și douăsprezece minute.

„Nu este un om care să poată înțelege — gândea cu spaimă Ion Ozun. Inima lui e o bucată de osânză. Și dacă plec dela el, nu-mi mai rămâne nimic... E un om mort. Pentru el nimic nu există : nici înduioșare, nici curiozitate. Mort. Mort. Cum de a scris atâtea cărți simțite ? A fost un înșelător. Cum de-am putut crede în el vreodată ?...“

„Nebunul acesta are de gând să-mi strice masa — gândea impacient Teofil Steriu. Se răcește cior-

ba și se arde friptura. Și-mi pătează covorul cu toată apa care curge din el, ca dintr'un robinet“.

Tuși și rostii, cu ochii la ceas :

— Am spus : poftim ! Aștept. Au trecut două minute...

Ion Ozun întinse amândouă mâinele a rugăciune. Pălăria căzu jos de pe genunchi. O lăsă la picioare și vorbi :

— Am încercat să pătrund până la dumneata de nenumărate ori. Din Octombrie până acum, cinci luni, în fiecare săptămână am trecut măcar odată să bat la ușa dumitale... Mi s'a spus întotdeauna că ești plecat. Acum am înțeles, că era un sistem. Nu voi ai să mă primești și să mă ascuți.

— Nimic nu mă poate obliga să ascult pe nimeni ,grăi moale Teofil Steriu.

— Dar pentru numele lui Dumnezeu, nu e vorba de obligațiune. Eu am învățat să simt din cărțile dumitale. Mi-am spus, că într'un ceas când n'am cui mă adresa să-mi îndrume pașii, am să găsesc un prietin mai mare. Eu am crezut în cărțile dumitale...

— N'am obligat nici odată pe nimeni să creadă în cărțile mele, strânse din umerii lați Teofil Steriu, apucând un creion colorat și începând să deseneze pe sugativa mapei de scris.

— Cum să vorbesc, domnule Steriu, domnule Teofil Steriu ? La fiecare cuvânt mă lovesc de indiferența aceasta batjocoritoare. Gândește că un om care de cinci luni bate cu atâta stăruință la ușa du-

nitale, are ceva de spus. Nu te poate interesa, nu te poate mișca aceasta ?

— Să presupunem că da, dacă vrei dumneata, căzu de acord Teofil Steriu, desenând o rotocoală și ștergând-o nemulțumit, fiindcă nu era perfect rotundă.

— V'am lăsat un manuscris. Trei povestiri. Ceream o părere. O încurajare sau o condamnare. Dacă merită, un cuvânt pentru un editor sau pentru o revistă. În scrisoarea mea spuneam că sunt singur, că vin dintr'un oraș de provincie, că sunt sărac și că m'am adresat dumneata, fiindcă prin dumneata am căpătat îndemnul scrisului. Ceream mult ? O jumătate de ceas pierdut cu lectura. Dacă te convingea vreo însușire cât de mică, speram că aveaisă faci d-ta, ceia ce face un frate mai mare pentru unul mai mic. Imi spuneam că nu se poate să nu bănuiești în ce singurătate și desnădejde se află un om tânăr, într'un oraș unde totul îi e dușmănos. Pentru aceasta am lăsat manuscrisul să pledeze în numele meu. Servitoarea, mi l-a restituit neatins. Nici n'a stârnit curiozitatea unei răsfoeli de cinci minute.

— De unde știi, dumneata ? M'am uitat prin el. Nici mai bun, nici mai rău decât altele.

Ion Ozun râse subțire, ca un schelălăit. Scoase pachetul cu manuscris din buzunarul paltonului și îl puse pe birou, bătându-l cu latul palmei.

— Te-ai uitat dumneata prin el, domnule Steriu ? Nu e adevărat... Șnurul acesta și nodul acesta îmi fac dovada. Nici n'au fost atinse. L-am

legat cu trei noduri, din superstiție, ca să-mi fie cu noroc. Uite, nodurile sunt cum erau...

Teofil Steriu avu o scurtă scăpărare de surpriză în ochi, pe care Ion Ozun n'o observă. Surâse, încetând să deseneze și punând creionul colorat alături.

— Ai dreptate. N'am citit manuscrisele dumitale, cum nu citesc nici un manuscris. Ți-am spus că mi-e timpul măsurat... La ce-aș citi ? Cine are talent, își face singur drum. Cu cât se lovește de piedici mai multe, cu atât se înverșunează și se călește. Iar dacă sucombă pe drum, înseamnă că nu era făcut pentru aceăsta. Să-ți dau un sfat ? Scrisul nu se învață și talentul nu poate fi simulat. Te naști cu acest demon și atât.

Teofil Steriu căscă, ducând mâna grasă și pistruiată la gură. Apoi repetă, cu ochii la ceas :

— Te naști cu acest demon și atât... La ce mai poate fi bun un sfat ?

— Dar n'am cerut sfat, domnule Steriu, cum să scriu și cum să nu scriu. Am cerut un cuvânt bun dacă scrisul meu merită, ca să-mi găsesc o posibilitate de existență prin scris și să mă realizez.

— A ! Și dumneata vrei să *te realizezi* ? Se vede că e o manie a vârstei. Te-ai gândit dumneata câte alte satisfacții îți oferă tinerețea dumitale și cât e de absurd să fugi de ele ? Scrisul înseamnă muncă, luptă încăpățânată cu materia. Iar munca e o tristă necesitate, nu o sacră necesitate. E cloroformul vieții. Ne privează de tot ce viața are mai bun. Peste o lună dă primăvara. In loc să te bucuri de

primăvară, dumneata crezi că e o fericire să te închizi între patru pereți afumați și să-ți ucizi tine-rețea. Acum nu-ți dai seamă. Când îți dai seamă e întotdeauna prea târziu. De ce vrei numai decât să scrii ?

— Dumneata singur ai spus, domnule Teofil Steriu. Te naști cu acest demon și atât. Există ceva în mine care se cere spus.

Teofil Steriu îl măsură din ochi cu o mare com-pătimire :

— Nimic nu merită să fie spus. Și nimeni nu poate spune într'adevăr ce a avut de spus. Toți vin-dem tinichea drept aur... Să-ți declar eu care e adevărul. Când începi să scrii, la douăzeci de ani, vrei să faci o cititoare să plângă. Dar după ce plânge, cititoarea își șterge nasul, ceia ce știi că nu are nimic grațios. Toți mințim ; aceasta e. Toți mistifi-căm realitatea. Iar pedeapsa cea mare a mincino-sului, nu e că nu-l mai crede nimeni. E că nu mai crede el, în nimeni și în nimic. Când dumneata te-ai hotărît să scrii, de fapt te-ai hotărît să te sinucizi lent. Să te lipsești de viață. Să nu mai crezi în simplitatea ei. Să nu-ți mai însemne decât o-biect, pretext, subiect de literatură. Pentru cel care scrie, rândul tipărit e un punct de sosire. E un sfârșit. Singura rațiune de existență. Pentru citi-tor e un punct de plecare. Pe palavrele dumitale construiești o lume și sentimente himerice. Așa dar, după ce te lipsești cu bunăvoie de savoarea vieții, mai păcătuiești și altfel față de viață. Devii dăună-tor, înveninând existența cititorilor, introducând în

viața altora un element de turburare : minciuni, sentimente false, idei absurde, senzualitate, desfigurare. Literatura e dușmana și corupătoarea vieții, fiindcă îndeapărtează pe om dela simplitate.

— Atunci dumneata de ce scrii ? întrebă triumfător Ion Ozun.

— De ce!? Fiindcă atunci când eram de vârsta dumitale, nu s'a găsit nimeni să-mi spună cele ce-ți spun eu acum. Dimpotrivă, m'au încurajat pe această cale a pierzării. Pe urmă era prea târziu. Eu am socotit întotdeauna că șoarecii sunt idiști. Odată ce-au căzut în capcană, ce le folosește să se sbată ? Cel puțin să mânânce toată slămina... Aceasta e tot. Dumneata ai vrut un sfat. L-am dat. Mă îndoiesc că ai să-l urmezi. Am mai încercat-o odinioară cu alții și mi-am făcut dușmani. De aceia nu vreau să ascult pe nimeni, să citesc pe nimeni și să sfătuesc pe nimeni... Dar văd că cele zece minute au trecut de mult, tinere confrate și eu nu mai am nimic de spus ! anunță Teofil Steriu băgând ceasornicul în buzunarul vestei.

Ion Ozun nu se mișcă de pe scaun. Spuse deodată :

— Dumneata știi că am furat să mânânc ?

— Foarte rău ai făcut că ai furat să mânânci, strânse din umeri cu nepăsare Teofil Steriu.

— Nu numai atât. Am furat ultima bucată de pâine dela un lucrător. Dela un om sărac. Mi-a spus vorbe prietenoase, mi-a făcut loc alături să mă încălzesc... Și când am știut că nu mă poate vedea, am furat pâinea lui și am fugit. Nu mân-

casem de trei zile. Aceasta s'a întâmplat acum o lună.

— Și de ce mi le spui mie, toate acestea ? Eu nu sunt duhovnic, începuse Teofil Steriu să bată din nou toba cu vârful degetelor.

Dar privirea nu mai era placidă. Se luminează de un început de înțelegere și de simpatie.

— De ce mi le spui ? repetă întrebarea cu prefăcută asprime.

— O spun fiindcă am nevoie să mărturisesc cui-va. Mă apasă. De cinci luni de zile, caut în acest București de un milion de locuitori, un om să mă asculte și nu-l găsesc. Caut pe cineva să mă folosească, iar munca mea nu-i trebuiește nimănui. N'am știut nici odată că sărăcia poate fi o suferință atât de înfricoșată.

Teofil Steriu întinse mâna grasă și păroasă peste birou, apăsând-o peste mâna slabă și încă rece a lui Ion Ozun :

— Aceasta o știu, copile. De foame și de sărăcie am suferit și eu. Am învățat atunci că sărăcia nu e un lucru de care trebuie să fii mândru, ori ce-ar spune moralistii. Ca dovadă că prima grijă a săracului e să scape de sărăcia lui. Dar tot atunci am învățat că suferința e necesară. Ea ne adâncește, și ne frământă și ne deosibește de dobitoc. Drama e atunci când nu mai suferim de nimic. Suferința presupune speranță de eliberare. Ea îți dă un scop vieții. Și important în viață e să urmărești un scop, nu să-l atingi. Când l-ai atins, ești un om mort. Vezi dumneata, ciudățenia ? Orice debutant are

drept să creadă că va silui soarta, că-și va croi singur norocul. El pleacă la războiu, hotărît să înfrângă cu orice preț. Și aceasta îl întreține. Vai lui însă, dacă într'adevăr înfrânge. Un biruitor nu mai are nici o speranță. Dumneata socoți o mare nefericire, că ai fost împins de foame să furi o bucată de pâine. Te asigur eu că peste douăzeci de ani, dacă vei avea nefericirea să „te realizezi” cum zici, ai să suspini după gustul cârmojului aceluia de pâine furată. N'ai să-l mai întâlnești nici odată.

Ion Ozun scutură din cap :

— Aceasta o spui dumneata ca o mângâiere, domnule Teofil Steriu. O spui, fiindcă orice om se răsbună pe suferințele trecute, ironizându-le. Când un om își ironizează o durere veche, crede că a devenit tare. Nu crede, numai. E semnul cel mai sigur că a devenit tare.

— Dar nu ironizez nimic, spuse cu bunătate Teofil Steriu. Nu ironizez și nici nu cred că am devenit tare. Ce e aceia „tare”? Vezi că nu ne putem înțelege? Omul e astfel construit, încât nu crede decât în virtutea și în sinceritatea nevolnicilor. Ce-ți spui dumneata ? E un om ajuns. Sinceritatea unui asemenea om nu poate fi decât calcul și ipocrizie... Acum să lăsăm acestea și să te întreb un lucru, la care am să te rog să-mi răspunzi fără înconjur. De când n'ai stat la masă ?

Ion Ozun plecă ochii în pământ :

— Eri dimineață am băut un ceaiu cu patru cornuri. Doisprezece lei. Dar pot spune că de o lună jumătate n'am stat la o masă adevărată.

— Uitați-vă la acest copil! ridică Teofil Steriu mâinele grase și scurte, spre tavan, adresându-se unui auditoriu invizibil. N'a mâncat de o lună jumătate omeneste și nu-i trebuie masă. El vrea glorie. E teribilă vârsta aceasta, domnilor! Sunt sigur că nici foc n'ai în camera dumitale. De când, haide spune?

— De două luni, mărturisi Ion Ozun.

— Ei poftim! Și prietini dumitale cum au tolerat aceasta?

— N'am prietini. Nu cunosc pe nimeni.

— Sigur. Puricii n'au purici... După ce-ai îndurat acestea, nu găsești că e mai bine să-ți cauți altă îndeletnicire? Ești tânăr. Ai încă vreme. Perziști în ideia dumitale de sinucigaș?

— Perzist! încercă Ion Ozun să-i sumetească glasul, privirea și capul; dar glasul, privirea și scuturarea frunții fură fără vlagă, de om sfârșit.

— Am știut eu. Boală fără leac! râse Teofil Steriu. În fața lui Dumnezeu am conștiința împăcată. Am făcut tot ce e omeneste posibil, să te vindec. Dacă nu se poate, nu se poate. Acum desbracă acest palton și vină să împărtășești masa cu mine. Ciorba are să fie rece și friptura arsă. Dar vom trece peste aceasta. La vârsta dumitale n'au nici o importanță și la vârsta mea înseamnă o variație. Nu te aștepta de multe ori poftit.

Ion Ozun se ridică de pe scaun. În urmă-i, șiroaiele de zăpadă topită, împletiseră pe covor ciudate exerciții de cartografie: lacuri și estuare, fluvii și mărunte arhipelaguri.

— Nu face nimic, îl bătu pe umeri cu palma grasă și grea, Teofil Steriu. Dumneata ai introdus oarecare dezordine în tabieturile mele. Poate aveam nevoie de puțină dezordine.

Sună și porunci servitoarei să mai pună la masă un tacâm.

* * *

La ceasurile patru când Ion Ozun ieși în stradă, ninsoarea îi păru un joc feeric. Asprimea iernii o amăgire.

Intinse brațele să cuprindă fulgii. În văzduhul molatec cu ninsoare molatică, strânse la piept un prietin nevăzut să-i spună bucuria. Știa el că toate aveau să sfârșească. Și toate sfârșiseră cum a știut.

Teofil Steriu i-a oprit manuscrisele. Le-au citit împreună și le-a oprit, să le trimită întărite de un cuvânt al lui, la cele trei reviste care sunt mai bănuitoare și închise numelor necunoscute. În buzunar are prețul lor : prețul vieții pe-o lună. Teofil Steriu l-a silit să primească acest împrumut : — „Ca să nu te ofenseze ceia ce numești dumneata o pomană, propun o soluție mai simplă. Administrația revistelor îmi va trimite mie banii conveniți. Astfel nu-mi datorești nimic și n'ai să ai de ce mă ocoli.“ Trei hârtii noi de câte o mie de lei ; atât de noi și ceruite și foșnitoare, încât par trei hârtii false.

Intră la o regie să cumpere o cutie de țigări. E singurul lux pe care și-l permite și numai pentru o singură dată. Incolo, totul va fi calculat până la

ultimul gologan : chiria, lemnele, o mașină cu spirt și un pachet de ceaiu ; rezerve pentru zile de lipsuri. Iar de mâine dimineată se așterne la lucru. Acum nu se mai teme că nu va găsi un editor... Aprinse țigarea și aspiră până în fundul plămânilor fumul delicios. Cine spunea că viața e atât de cruntă și că desnădejdea de eri lasă urme ?

În jurul becurilor aprinse, fulgii dansau o horă voioasă. Nici un spectacol nu e mai încântător ca fluturarea lor albă într'o lumină albă, în ceasul indecis când noaptea nu e încă noapte.

La colțul bulevardului, acelaș țigănuș îl întâmpină bătând cu cleștele în tava fierbinte :

— Castanele ! Faine castanele ! Coapte castanele !

E o poftă pe care și-o poate acum împlini, chiar dacă e sătul ca după asemenea masă. Numără banii de nichel și ținând cornetul de-o ureche, așteptă să termine țigarea.

Dintr'un automobil luminat înlăuntru, Mirel Alcaz cocolit în blană îi făcu semn amical cu mâna. Ion Ozun s'a prefăcut că nu-l vede. De o lună, de câte ori îl întâlnește întoarce privirea să nu-l salute. Dar Mirel Alcaz nu e om să ia aminte la asemenea mofturi. Dovadă că a oprit automobilul la bordura trotuarului și a sărit afară, să vină spre el cu mari semne de bucurie.

— De când te caut, *mon cher ami* ! Parc'ai intrat în pământ. Dezeserasem...

Ion Ozun e mulțumit că-și poate ocupa amândouă mâinile. În una ține țigarea, în cealaltă cornetul de castane. Astfel n'are cum să-și lase mâna

strânsă și nici nu pare că o face înadins. Mirel Alcaz nu bagă în seamă, sau numai părù că nu bagă de seamă.

Ii prinde brațul cu autoritate. Lasă în jos gulerul blăunii, să poată vorbi mai liber.

— Văd că mă budezi, *mon cher ami*, și n'ai dreptate. Să facem câțiva pași. Am spus că te căutam. De-o săptămână, se împlinește mâine. Am pentru dumneata ceva și nu știam unde să te descopăr. Ai aflat poate că m'am certat cu patronul. Un bandit fără pereche. Am plecat dela ziar pe chestii de principii. Am o combinație mai bună. Facem un ziar nou, numai cu elemente tinere și independente. Un ziar de atac și de energie. Se numește „Voința“. Ce zici de titlu? Titlul tare! Parcă vezi un pumn lovind, care afirmă. Hai să-ți arăt afișul. Ce zici?

Ion Ozun se uită la afișul înflăcărat de pe perete cu o nepăsare voită, mușcând din castana făinoasă, și cercând să se desprindă din strânsoarea lui Mirel Alcaz.

— Ei, ce zici?

— Mnda. Frumos afiș.

— Ce frumos, *mon cher ami*? Admirabil! Genial! Mâna aceasta care exprimă voința, e un capodoperă. E simbolul unei generații. Generație care-a făcut războiul. I-a plăcut teribil lui Nicu. Și lui Georgel. Și tuturor. Uită-te mai bine la afiș. Nu ai nimic de obiectat?

Ion Ozun se uită și nu văzu nimic.

— La colaboratori. Lista colaboratorilor.

Ion Ozun citi lista colaboratorilor. Cu o svâcnire

de inimă se opri la ultimile rânduri, unde se afla și numele lui.

— Te-am trecut fără să te consult, fiindcă nu știam unde să te descopăr. Dar vezi în ce companie! Toată floarea unei generații, *mon cher ami*. Se mira Jan cum de i-am putut recruta pe toți. Secretul, cum ți-am repetat de atâtea ori, era simplu. Relațiile, *mon cher ami*; cine își cultivă relațiile nu rămâne în pustiu! La noi o să ai toată libertatea de mișcare. Scrii cum vrei, despre cine vrei, ce vrei. Ai ocazia să te afirmi, din prima lună. Cred că n'am făcut rău dacă te-am socotit al nostru, fără să mai aștept răspuns.

— Vezi că aranjasem altceva... crezu de cuviință să se lase greu Ion Ozun, căutând să-și gătuie emoția care-i tremura glasul.

— Ce altceva! se scandaliză Mirel Alcaz. Unde ai putut să aranjezi altceva, cu bandițiiăștia de patroni, care te exploatează și te store ca pe o lămâie? Nimic nu poate să fie mai bine venit pentru un debutant, ca această ocazie rară. N'o iei dela reportaj și dela bucătăria redacției. Din prima zi, prima pagină. Și toată libertatea, *mon cher ami*. Scapi de toată filiera. Iți mărturisesc că mi-a trebuit mare abilitate să te impun celorlalți, fiindcă ai făcut greșala să neglijezi relațiile. Dar ce vorbim în stradă? Ne urcăm mai bine în mașină și mergem la redacție. Semnezi un bon și primești un aconto. La noi se plătesc lefuri foarte bune. Independența se plătește scump.

Ion Ozun nu înțelese deplin sensul acestui afo-

rism enigmatic. Puse în buzunar cornetul cu restul castanelor și se lăsă târît.

În automobil, Mirel Alcaz îi explică de ce s'a certat cu fostul patron și cum noua gazetă, „deocamdată“ apare în tipografia ziarului de tiraj „Secolul“, care i-a închiriat provizor și câteva camere în palatul său, pentru redacție. Evită să adaoge adevăratele pricini ale acestei mărinimii. De fapt, directorul „Secolului“ își anexa o gazetă de mâna stângă, unde fără prea mare cheltuială și fără să-și angajeze vechea firmă populară în lumea moșelor, pensionarilor și acarilor de cale ferată, pregătea armele de asalt pentru un portofoliu ministerial râvnit de douăzeci de ani. „Secolul“ păcătuia prin litera cenușie, ilustrațiile cenușii, articolele cenușii, semnăturile cenușii. Era un ziar tern, în care nimeni nu ținea minte să fi citit vre'o dată un articol de duh ori de curaj. Dar tocmai această egală mediocritate, în cincizeci de ani, lățise numărul cititorilor până în cel mai depărtat cătun, unde copiii începuseră să silabisească pe rândurile cenușii ale „Secolului“ și moșnegii presbiți, adormeau seara cu ochelarii pe nas și cu „Secolul“ în mână. Noul ziar era destinat să completeze lipsurile celui vechiu. „Voința“ se anunța voința dârză a unei generații, dar reprezinta mai cu seamă voința unui om de a pune mâna pe un portofoliu ministerial. Aceasta o știa prea bine Mirel Alcaz. Avea să o priccapă abia mai târziu, Ion Ozun.

Deocamdată, pe scări, se întorcea încântat cu bonul de o mie de lei, căutând ghișeurile administra-

ției. Iși spunea că viața e uneori de-o simplitate nefirească. Acum șase ore nu mai vedea nici o deslegare. Rătăcea pe străzi cu gânduri de sinucigaș. Și toate se limpezeau deodată. S'ar fi spus că geniul rău care-l prigonise înverșunat până acum, ostenit sau împlânzit, a chemat îndărăt toate duhurile vrăjmașe : — „Lăsați-l ! Renunț la el. Meargă-i de-acum totul cum a visat !“ Iar totul ca într'un vis devenit aeeva, îi alerga într'ajutor grabnic, dărâamând obstacolele cu bobârnace în joacă.

— Domnule, dacă ești bun... Incotro se află ghișeul de mică publicitate ?

Tânărul care întreba, avea o figură de undeva cunoscută. Ion Ozun nu știa unde se află ghișeul de publicitate, fiindcă întâia oară intrase în palatul „Secolului“ și fiindcă și el căuta, dibuind, încăperile administrației. Dar spuse cu hotărîre :

— Poftiți după mine. Aci, în stînga...

Intr'adevăr ghicise. Inscricțiunile de deasupra ușei anunțau birourile administrației.

Celălalt salută, mulțumind. Apoi, după o șovăială, spuse :

— Mi se pare că ne-am cunoscut. Domnul Ion Ozun, gazetar, nu ?

— Exact.

211

— Ești salvatorul meu, domnule Ion Ozun. Dacă îți amintești astă-toamnă, când a călcat accelera-tul o femeie. Dumneata m'ai smuls de pe linie... Venea un expres. A lipsit o secundă.

— Acum îmi amintesc, se bucură Ion Ozun la suvenirul acestui eroism de Saint-Bernard.

— Știam că tot o să ne întâlnim odată și odată, domnule Ozun. De multe ori mă gândeam. Am căutat în gazetă, numele dumatile...

Ion Ozun surîse cu modestie, făcând un gest neglijent cu mâna :

— Cred că n'ai avut cum să-mi găsești nicăiri numele !... Am scris până acum sub pseudonim... Înțelegi și dumneata, cu lipsa de independență a gazetelor, nu e prudent să-ți angajezi numele.

Și fără nici o ezitare, minți cu seninătate ca un om pe care literatura îl îndeamnă la fiecare pas să transfigureze realitatea :

— Acum va fi altceva. Facem un ziar independent. Un ziar de luptă. Dacă ai văzut afișele : Voința ! Acolo voi semna cu numele întreg, fiindcă nimic n'are să mă împiedice să-mi apăr ideile mele.

— Te invidiez, domnule Ozun, spuse Costea Lipan. Te invidiez și mi se pare că te rețin.

— Nu. Nu. Mergem împreună. Și eu, tot cu administrația de aci, am o mică răfuială.

Ion Ozun intră la Administrație, ca la el acasă. Incasă bonul. Costea Lipan, plăti un anunț : „*Student* serios caută meditațiuni orice clasă. Preț convenabil“. La ușă se așteptară și se întâlniră.

— Caut o meditațiune, păru că se scuză Costea Lipan. Sunt într'un conflict cu familia și vreau să-mi organizez viața pe compt propriu. Ideile mele cam bolșevice nu se împacă cu tirania burgheză a familiei.

— Înțeleg, rosti fără convingere Ion Ozun, care rămăsese dela șapte ani orfan și nu îndurase ti-

rania familiei, crescut de o mătușă blândă și mi-loasă, să nu ucidă o muscă.

— Așa e ? se acăță de această aprobare Costea Lipan. Conflictul dintre părinți și copii, va dura cât are să dureze umanitatea.

— Turgheniev, Gide, își aminti Ion Ozun. A apărut acum un prim volum dintr'un ciclu mai mare „Les Thibault“ al lui Martin du Gard...

— L'ai citit și dumneata ? se bucură Costea Lipan. Nu știu ce va urma în celelalte volume. Dar Oscar Thibault, e minunat zugrăvit. E odios ca orice părinte virtuos. Nimic nu discreditează mai mult virtutea ca oamenii virtuoși.

Spunând, Costea Lipan se gândea la părintele său, virtuos și rigid, ca un alt Oscar Thibault și la conflictele de acasă, înăsprite în ultimul timp. Când Ministrul de Justiție, îl chemase să-i dea o mică sinecură, Costea Lipan s'a încăpățânat să refuze. Aceasta deslănțuise o urgie indignată împotriva-i. Iar acum, căuta o meditațiune, ca să-și câștige banii de buzunar, de cărți și de țigări, prin propriile puteri, nu din grația unui om ca Gică Elefterescu, pe care îl disprețuia.

Ajunseră în Calea Victoriei. Fulgii se legăneau magic în luminile vitrinilor. Trecătorii păseau voios în alba fluturare. Farurile automobilelor prindeau potopirea molatică în evantaile albastrii, soseau de departe, dispăreau să facă loc altora și altora, virând, oprindu-se, pornind, încrucșiându-se, într'o amețitoare întoarcere. Ninsoarea, năvala luminilor, reclamele aprinzându-se și stingându-se

absorbite de albastrul nopții, ca să tresară în ghir-lânzile becurilor altfel colorate, roșii, verzi, galbene; soneria cinematografelor, ferestrele încărcate cu sclipitoare bijuterii, pașii elastici ai trecătorilor înviorați de răceala blândă și jilavă a fulgilor, totul dădea străzii un aer îmborsățit și festiv.

Ion Ozun era cucerit de acest spectacol. Uitase zilele de foame, vagabondașul desnădăjduit când se strecura pe lângă ziduri ca un câine alungat, nopțile de nesomn cu dinții clănțănind sub plapomă. Toate se petrecuseră foarte departe și amintirea fugea dela ele. Il încânta acum numai orașul pavozat de ninsoare.

— Oraș al desmățului! spuse Costea Lipan. Dacă ai prinde oricare din acești trecători îmbuibăți, de guler, să-l întrebi de unde vine, unde merge, din ce și-a plătit blana — n'ar ști încurcat să răspundă. Ar începe să tremure. Ai observat în ce nebulnie risipelnică trăesc toți? Pe mine mă bucură. Grăbesc singuri sfârșitul. Gonesc singuri, fără să-i alunge nimeni din urmă, la răfuiala cea mare.

Ion Ozun își privi noul prietin cu sinceră uimire. El nu vedea nimic din toate acestea. Uitase că aceleași gânduri și întrebări îi strânseseră pumnii încheștați în fundul buzunărilor. El nu vedea decât un spectacol care desfată ochii: un spectacol vrednic de zugrăvit într'o novelă ori un roman.

— De ce? întreabă cu nevinovăție. Eu găsesc că uneori Capitala e un oraș admirabil. Această voie bună, nu e un optimism de țară tânără, de popor tânăr, de oraș tânăr?

Costea Lipan se uită posomorît la lanţul automobilelor şi la îmbulzeala trecătorilor de pe trotuar.

— Optimism, numeşti dumneata aceasta? Inconştienţă, iresponsabilitate, ori ce. Nu optimism. Ii vezi cum trec, cum se salută, cum se invidiază? Doamnei acesteia, care a trecut pe lângă noi, i se pare că n'are blană destul de scumpă, fiindcă doamna dinainte are una încă mai scumpă. Fiecare haină, fiecare podoabă, automobilul acesta lung cât un vagon şi parfumul pe care îl lasă în urmă fetişcana aceasta prea văpsită, toate sunt preţul unui compromis. Dacă pe fiecare l-ai urmări acasă, când îşi leapădă masca de pe stradă, te-ai înspăimânta cu ce preţ plătesc zâmbetul acesta fudul, de fericire mincinoasă şi de bucurie deşartă. Iţi spun că mă bucură. Ii văd alergând şi mă bucură că aleargă la judecata din urmă.

— Dar dumneata eşti un revoluţionar primejdios! glumi Ion Ozun.

— Sunt. Adică aş vrea să fiu. Urăsc burghezia, fiindcă trăeşte în această complicitate. Domnule Ion Ozun, numai ticăloşii nu pot urî. Fiindcă ticăloşii n'au de ce se plânde de orânduelile societăţii noastre. Ei se acomodează. Ei răspund răului cu răul. Dar un om de treabă e constrâns să urască. Altfel, devine şi el complice.

Ion Ozun se simţi şi el complice la această orânduială ticăloasă şi nu regretă de fel. Spuse rîzând:

— Dumneata eşti o excepţie. Noroc pentru lumea aceasta de pe Calea Victoriei, că eşti o excepţie. Alt-

fel ar sări toți în aer sau ar merge la spânzurătoare...

— Nici nu merită altă soartă, întrerupse cu a-prindere Costea Lipan. Aci, pe bucata aceasta de câteva sute de metri, e bălciul vanităților. Aci se îmbulzesc toți, din toată țara, să-și arate o haină, obrazul bine hrănit, automobilul scump, prețul lașităților și al vânzătorilor. Eu, domnule Ozun, n'am sosit în Capitală decât de câteva luni. Ca orice tânăr din provincie, am sosit cu un mare bagaj de iluzii. Cum ți-am spus, mi se pare, sunt student. M'am înscris în Facultate și eram sigur că acolo am să găsesc alți tineri ca mine, însetați de altfel de viață decât au dus părinții noștri. Nu lașă, nu complice. Toți, domnule, toți câți i-am cunoscut, nu visează să facă altceva decât ceia ce-au făcut părinții lor. Să ajungă, să se căpătuiască, să se slujească de diplomă, ca să se poată plimba pe Calea Victoriei într'un automobil al lor și să fie invidiați de cei care umblă pe jos. Ce naște din rămă, rămă rămâne.

— Cu ideile acestea ai să ajungi la Jilava, domnule Lipan, continuă să glumească Ion Ozun. Noroc că ești ca orice român, ca mine și ca oricare. Ne consumăm indignarea în vorbe. Și cu aceasta ne-am răcorit. Toate răfuețile se opresc la vorbe. Poporul nostru e prea sceptic, ca să treacă la fapte. Nu crede în nimic și acceptă totul. Ca dovadă că suntem un neam cu atât de puțini martiri.

— Nu credința face martiri! rosti amenințător Costea Lipan, oprindu-se să facă loc unei doamne

enorme în blană de astrahan, care nu avea nimic de martiră în înfățișare. Nu credința face martiri. Ci martirii fac credința. Câțiva numai să se sacrifice și vor sguđui nepăsarea. Creștinismul e opera lui Isus. Dar e mai ales opera celor care l-au răstignit.

— Mai bine să mergem undeva să bem o cafea ori o țuică fiartă, spuse nevinovat Ion Ozun, prinzând brațul proaspătului prietin. Discutăm mai în voie.

— Da, discutăm mai în voie, acceptă Costea Lipan, bucuros că a găsit înșfârșit cineva să-l asculte și poate să-i împărtășească gândurile de atâta vreme nespuse.

Dar Ion Ozun se afla departe de asemenea gânduri răsboinice. El găsea viața încântătoare, lumea încântătoare, Calea Victoriei încântătoare. El era fericit că viața și lumea și Calea Victoriei, așa cum sunt, sfârșiseră prin a-l accepta, pe el, Ion Ozun, așa cum este.

— Splendid, ninge! arată cu mâna în sus, spre fulgii dansând în jurul becurilor cu lumina lăptoasă.

— Da. Ninge ca în Martie o mie nouă sute șapte! rosti sibilin Costea Lipan.

III

CEAIUL DANSANT.

Din sicriul sonor al patefonului, gemu muribund o strună de banjo. Pe urmă alte instrumente bizare și triste, au început să se tângue cu gâlgâiri de plâns și încă mai sfâșietor decât plânsetul, cu râsul acela înhuman și întrerupt de sincope, al clapelor de saxofon.

Domnișoara care răsucise manivela și schimbase acul, vorbi către tânărul cu ochelari înramați în бага neagră așa cum toți poartă acum ochelarii lui Harold Lloyd :

— Eu ador havaianele acestea, Alec. Aș vrea să le văd dansate de sălbateci, în Hanolulu, sub tropicul Cancerului. Visez câte odată o viață elementară, plină de primejdiu și de peripeții sălbatece.

Pentru domnișoara anemică și pentru tânărul cu ochelarii americani, Honolulu e un sat cu pitorești colibe de lut, în smârcuri toride, undeva în apele Pacificului, nu un oraș prosper, ca oricare altul cu hoteluri de piatră, tramvai sgomotos și vitrine, ghișeuri de bancă și agenții de transport maritim.

Ei cred că instinctele elementare colcăie și se deslănțue numai la antipod, la sălbatecii goi și împungându-se cu lănci înveninate. Nu văd că sălbatecii sunt ori unde și mai ales aci. Că poartă veston negru, piepții cămășii ripolinați, ochelarii lui Harold Lloyd — iar când se vânează unii pe alții, nu au nevoie de arc, cu vârful săgeții înveninate.

Ana Lipan își așeză pălăria cu delicată artă, să nu strivească buclele frizate și fragile. Se dădu doi pași îndărăt. Se privi în oglindă din față, din profil, din trei sferturi ; cu o oglindă ovală, plimbată de sus în jos, din dreapta în stânga, își examină ceafa și cutele rochiei în spate.

Surâse. Se uită grav. Se înclină grațios. Ridică

din sprincene surprinsă și se încruntă din glumă, ironic. Se apropie atât de mult, încât își văzu amănunțit în sticla poleită porii obrazului astupați de pudră. Indepărtă taburetul și se așează gânditoare, pe urmă atentă la spusele unui vorbitor invizibil, pe urmă jucându-se distrat cu măregelele de cristal, pe urmă amenințând gingaș, cu arătătorul ridicat, acelaș vorbitor nevăzut și de-o impertinență simpatică.

Toate aceste exerciții de mimică în fața oglinzii, în camera cu perdele trase și cu luminile aprinse, ar fi surprins poate un martor indiscret care cunoștea numai o domnișoară Ana Lipan (Annie Lippan, cu doi *n* și cu doi *p*), solemnă, severă și distantă. Dar ce tânără fată în fața oglinzii, ar fi făcut oare altfel? Rochia era nouă, pălăria nouă, nou colierul de cristal și peste o singură oră, avea să pășească însfârșit într'o lume nouă și în atâtea reverii râvnită.

Domnul, doamna și domnișoara Lipan erau invitați la ceaiul din saloanele doamnei și domnului ministru Gică Elefterescu. Iar Gică Elefterescu, la telefon, astăzi dimineață, anunțând această invitație, lăsase îndestul de lămurit să se înțeleagă că va juca un rol decisiv în viitorul domnișoarei Lipan. El nu era om să-și uite prietinii și nu era un ingrat să nu se gândească la tăinuitele lor griji.

Evenimentul adusese agitare în casa familiei Lipan și turburare în bugetul casei Lipan. De-o săptămână împlinită, Ana alerga dela croitoreasă la modistă, dela pantofar la magazinele cu piepteni,

coliere și poșete, alegând, încercând, plătind și aducând îndărăt pentru o modificare îndelung meditată acasă și confruntată cu teancul revistelor de modă : *Vogue*, *Femina*, *L'officiel de la Couture* sau *Jardin des Modes*. Astăzi dimineață, două ore împietrise neclintită pe scaunul de supliciu al coaforului, cu fire și cârlige electrice în păr, ca prizoniera unui cabinet de chinuri savante, cum n'au știut să născocoască nici călăii Inchiziției, nici torționarii subtili ai Chinei. Dar toate erau răsplătite cu prisos. Annie Lippan întrupa cu desăvârșire ori care din gravurile revistelor cu pagini crețate — ori care ducesă celebră în carnețul monden al Parisului și al Rivierei, coborînd scările de marmură ale unui hotel somptuos.

Elena Lipan adusese o croitoreasă cu ziua, în casă, să-i prefacă o rochie neagră. Constantin Lipan își trimisese hainele de solemnitate la spălătoria chimică, de unde sosiseră întinerite și fără mirosul farmaceutic de camfor.

Acum bătu cu degetul uscat în ușa :

— Annie, e cinci fără un sfert. Cinci fără paisprezece...

— Gata, papa ! sări Annie de pe taburet, aruncând o ultimă privire în oglindă.

Deschise ușa și toți intrară să o examineze cu exagerate exclamații vocalice de extaz.

Sabina descoperi o cută imperceptibil deranjată. Se îndoi de genunchi să o tragă în jos, se repezi la pulverizator să-și învăluie sora într'un halo de pudră lichidă și parfumată. Constantin Lipan

se uită peste ochelari, din toate flancurile amănunțit și atent ca la un decisiv corp delict. Elena Lipan, în hainele ei sărăcăcioase, de rudă scăpătată sau de guvernantă, întâia oară uită să evalueze costul acestei transfigurări în perechi de ghete cu prețul dinainte de războiu.

Acest obicei devenise de mult o manie. Leafa servitoarei, cursa cu birja, tona de lemne și transformatul unei pălării, reprezentau pentru dânsa, trei, patru sau zece perechi de ghete în valuta anului o mie nouă sute paisprezece. Adineori calculase că din cei opt mii de lei cheltuiți de Annie, de altfel cu avară chibzuială, altădată ar fi cumpărat pentru copii 333 perechi de ghete a 24 lei perechea, rămânând încă o fracțiune zecimală de 0.33. Iar constatarea o înfricoșase. O uită acum. Cu degetele încrucișate, își admira copila nevinovat și sincer, ca o țarancă în fața vitrinei cu busturi de ceară. Își simți ochii năvăliți de lacrimi înduioșate. Poate o singură clipă, scurtă și îndată întunecată, se revăzu în această faptură născută din făptura ei, așa cum va fi fost cu douăzeci și cinci de ani în urmă, în după amiaza când Constantin Lipan, proaspăt supleant de tribunal, o aștepta în salonașul părintesc, în redingotă și incomodat de un buchet de trandafiri albi, să-i ceară mâna.

— Să trimitem pe Catinca să oprească un taxi, spuse Constantin Lipan, cercetându-și încă odată ceasul cu îngrijorarea unui șef de stație în așteptarea expresului.

— Mă duc eu, se oferi Nells. Catinca e o proastă. E în stare să vină cu un hârb dă Ford.

Elena Lipan, în paltonul modest și prefăcut cu un adaos de guler eftin, mai cercetă odată cheile și încuierile, mai repetă porunci Catincai și refugiată în birou, reciti în grabă, pe furiș, a zecea oară scrisoarea dela Iași, dela Matilda.

Bolnava anunța că se simte slăbită cu totul și chema pe cineva să-i vegheze la căpătâiu. O cerea pe Annie, dacă „se poate desprinde dela distracțiile Capitalei“. În acelaș plic, servitoarea, adăogase cu un creion chimic și cu litere strâmbe, o rugăminte simplă : „Veniți mediat. Cucoana e tare Rău. Domnu doctor spune Că no mai Duce nici cinci zile. Am pregătit Odaia pentru Duduia ana. Săru mâna Frăsâna“.

De astăzi dimineață scrisoarea îi ardea degetele. De câteva ori fusese gata s'o citească bărbatului și Anei ; de fiecare dată o oprise gândul că așa va turbura fără folos un ceas de mult așteptat. Cu minuțiosul lui simț al datoriei, Const ar fi fost poate în stare să renunțe la invitația ministrului și să o trimită pe Ana cu primul tren. Și chiar fără aceea, atât Annie cât și el, ar rămâne toată vremea preocupați, cu mustrarea că se desfată la un ceaiu dansant, când Tanti Matilda își dă poate sufletul. Ascunzând scrisoarea până la întoarcere, toate aceste complicații se aflau înlăturate. Iar cu trenul de noapte sau de mâine dimineață, Annie avea când să ajungă neîntârziat la datoria unde o chema murihunda și interesul lor, al tuturor. După

întâia lectură a scrisorii, se gândise să n'o lase pe Annie singură, ci să plece împreună cu Costea. Un bărbat, chiar când e numai abia trecut de vârsta copilăriei, are alți ochi și altă prezență de spirit în asemenea împrejurări. Cine știe dacă la căpătâiul Tanti Matildei nu s'au adunat de pe acum rubedenii îndepărtate și cupide, gata să facă dispărut un testament sau să smulgă bolnavei cu voința șovăelnică, altul, dictat de neomenia lor ?

Așa cugeta, pregătind ferit de ochii celorlalți, bagajele de drum pentru Costea și Annie, împăturite și numărate, numai să și le orânduiască singuri în valiza de pergamoid. Dar a fost destul să simtă privirea lucidă și rea a lui Costea, urmărind-o ca și cum ar fi înțeles ceva, ca să renunțe. Copilul acesta presimte tot și o tulbură de câte ori îi citește răutăcios, ca într'o carte deschisă de oșândă, gândurile cele mai ascunse. Nu vrea să înțeleagă că tot ce face și ce prevede, e numai pentru dânsii. Avera Matildei, așa modestă cum e, — două rânduri de case și o jumătate de milion în bonuri — ar însemna o zestre onorabilă pentru Annie și Sabina, câte o casă de fiecare, iar bonurile ar acoperi anii de studii în streinătate, pentru doctoratul lui Costea și pentru diploma de inginer a lui Nellu. Astfel, soarta copiilor s'ar ușura printr'o singură semnătură a unei văduve avare care n'a făcut nici un bine în viață. Ea și Const ar aștepta bătrânețea și pensia, cu sufletul împăcat, bucurându-se de îndestularea și fericirea altora. În fața oricărei judecăți, oricât de aspre, s'ar prezinta se-

nină. Nimic n'a dorit și nimic n'a făcut, decât pentru a cruța tihna bărbatului și a apăra viitorul copiilor. Costea numai, o silește să-și plece ochii de câte ori se întrerupe din lectura cărților lui cu idei monstruoase, să o urmărească, pe ea și pe toți din casă, cu privirea încărcată de batjocură, de dispreț și de compătimire.

Acum chiar, în agitarea bucuroasă și nerăbdătoare a tuturor, el singur stă la o parte, pe divanul din sufragerie, citind absorbit o asemenea carte otrăvitoare, cum e de mirare că legile prea blânde lasă să fie scrise, tipărite și împrăștiate, pentru stricăciunea minților și înveninarea inimilor.

Nellu trânti ușa dela antret, important și satisfăcut :

— Am adus mașină, Papa ! Un Buick limuzină. Dacă n'ar scrie pă tăbliță taxi, ai crede că e un automobil dă legăție. Superb ! Un Buick-Master, tipul ăl mai nou.

Elena Lipan transformă prețul curselor în ghete de copii a 24 lei perechea.

Coborîră scările. Se îmbarcă. Annie la mijloc, pe marginea banchetei, să nu-și șifoneze pliurile de mătase.

Sabina rămase rezemată de ușorul sufrageriei, în șorțul negru și urît de uniformă, ca o mică și tristă cenușăreasă.

— Au plecat mondenii faivoclociști ? ridică înfârșit ochii de pe foile cărții, Costea.

— Da. Și păcat că n'ai vrut s'o vezi și tu pe Annie, vorbi cu înfrigurare Sabina. Era delicioasă !

Orice-ai zice tu Costea, numai Annie dintre noi toți, știe să păstreze un aer distins... cum să-ți spun ? princiari...

— Spune : înțepat ! râse răutăcios Costea. Înțepat și fals, ca în jurnalele de modă. Mă mir că nu te umilește gândul, că sora ta, e dusă așa, în complicitatea tuturor, la vedere. Tot așa, cum își țesăla și își peria juncancele, când le scotea la iarmaroc, la vânzare, bunicu, popa Costache Lipan.

— Cum vorbești, Costea ! Ești oribil când vorbești așa...

— Și tu ești oribilă Sabina, când cazii în extaz la mofturile Anei. Vrei să fii ca ea ? Să te poarte peste patru-cinci ani ca pe-o marfă de vânzare, pe sub nasul cine știe cărui imbecil ? „Poftiți, ce săni are, priviți ce talie ! Ce ochi și ce picioruș fin ! Pot să vă mai spun că așteptăm și o moștenire. Avem o mătușă bogată, care poate dă Dumnezeu să moară din ceas în ceas...” Tu nu vezi acestea, Sabina ? Nu le înțelegi și nu le auzi ? Și nu înțelegi că pentru tine îți doresc altă soartă ? Tu meriți altceva, Sabina.

— Pe tine nu te mulțumește nimic, niciodată...

— Cum să mă mulțumească ? Mă asfixiază atmosfera de aici... Uite și tu, cum ne-am strămutat cu toate lucrurile uzate și triste în care am crescut și cum îndată, Maman și Papa s'au grăbit să reconstituie exact, ca într'un muzeu istoric, atmosfera sordidă de mici și poltroni burghezi provinciali. Pentru dânsii lașitatea cotidiană li se pare eroismul cotidian. Sunt onești ? da ! Papa e un ma-

gistrat model și după cum scrie în ziare, un Procuror general temut, cum n'a mai fost demult, nimeni. Aceasta nu-l împiedică să aibă admirație pentru un om de nimic ca Gică Elefterescu, să se simtă flatat că e primit în casa lui și să-i rămână recunoscător dacă îi va găsi un nerod să-l colăcească cu o logodnică înțepată ca Ana. Virtutea nu-l împiedică să invidieze soarta celor mai puțin virtuoși, care măcar riscă și ies la larg, să înfrunte riscurile. Tristă virtute Sabina, care n'a dus la alt rezultat decât să facă un copil să-și urască și să-și disprețuiască părinții ! Acuma de ce plângi ? Ce sunt copilăriile acestea ?

Sabina își ascunse obrazul în îndoitura cotului și plângea cu sughițuri.

— Tu... tu ești imposibil, Costea. Tu vrei să mă faci și pe mine să nu-i iubesc.. N'am să te mai ascult nici odată... Ești un... Nici nu știu să spun cum îmi pari tu, când vorbești așa...

— Sunt un monstru... Da ? Spune cuvântul, Sabina. Așa se naște câte odată în cele mai pașnice și inofensive familii, un pui de năpârcă... Ai să mă înțelegi însă odată... Atunci când are să te sufoce și pe tine viața această de familie respectabilă, cărpită din mărunte socoteli și ambiții și invidii. Acum șterge-ți lacrămile.

Costea închise cartea și se ridică să șteargă lacrimile Sabinei cu batista. Ii ridică obrazul de bărbie și o privi dureros în ochii cu luciul antracitului.

— Eu să scap de aici, spuse cu glas tremurat. Am să plec și am să-mi fac singur viața... Dar tu,

Sabina ?.. Tu ai să rămâi captiva lor... Aș vrea să înțelegi, că aceasta mă doare.

— Când pleci ? se sperie Sabina.

— N'avea grijă. Nu azi, nici mâine. Peste o lună ori peste două; când voi ajunge să nu dătoresc nimănui, nimic. Până atunci, mai bine să-ți ajut la traducerea ta. Vezi că n'am uitat.

— Tocmai ! se bucură Sabina, trecând cu nestatornicie copilăroasă dela plâns, la voioșie. Așteaptă un moment să-mi aduc caetul și cărțile.

Alergă și le răvăși pe masa de sufragerie cu învelitoarea de mușama cadrilată. Costea deschise cartea și începu să dicteze :

„*At vero Aeneas adspectu, dimpotrivă, la această priveliște Eneus obmutuit amens, rămase mut — împietrit, își ieși din minți, comœque arrectae, părul i se ridică măciucă, horrore, de groază, et vox hæsit faucibus...*“

Sabina scria, între pauze rozând cu dinții mărunți capătul de lemn moale al creionului A. W. Faber No. 3 și cu ochii întredeschiși, întrevăzând cu extatică admirație pe Annie, în rochia ei vapoasă și fină, ca praful albastru de pastel. O Annie anturată de tineri sportivi și fotogenici, târând prin mijlocul saloanelor festiv luminate trena de priviri invidioase a tuturor celorlalte femei. Orice-ar spune Costea, viața nu e întotdeauna atât de posacă și de respingătoare. Pare așa, numai unui morocănos ca el.

— Cum ai spus, Costea ? Te rog mai repetă odată.

— „*Nox erat*, era noapte, *et corpora fessa*, și trupurile ostenite, *carpebant per terras*, gustau, se bucurau pe pământ, *soporem placidum*, de un somn liniștit, *silvaeque et aequora...*“

o

În saloanele doamnei și domnului Gică Elefterescu, lucrurile nu se desfășurau chiar așa cum le întrevădea, ca într'un fastuos film, Sabina. Apariția Anei, nu provocase nici o emoție. Trecu neobservată, fiindcă lumea era multă și peștriță.

Aceste ceaiuri fuseseră născocirea și deveniseră slăbiciunea doamnei Elvira Elefterescu, persoană înaltă și vastă, cu trup de jandarm călare și cu suflet inocent de prunc.

Doamna Elvira Elefterescu simțea o irezistibilă atracție pentru toate evenimentele mondene: bali și înmormântări, serate și premiere, recepții și vernisagii. Mai mult însă decât pentru toate, a răta predilecție pentru nunți și logodne. Fără copii, dar cu un numeros contingent de nepoți și nepoate, de veri și verișoare, de fini și fine, era posedată de un tiranic demon matrimonial. Universul i-se înfățișa ca un inepușabil rezervoriu de „partide“ viitoare ori posibile. Nimeni nu-i cunoștea o figură mai desăvârșit fericită, ca atunci când sprijinind o enormă lumânare pavoazată cu flori și panglici albe, asista în rolul sacru de nună, în dreapta unui mire adesea mai puțin emoționat decât dânsa, la schimbul de inele, și înconjura masa

cu pași sălțați, în psalmodia greco-orientală în care Isaia dăntuește.

Pentru satisfacerea acestei pasiuni, inaugurasese ceaiurile dansante, frecventate de cel mai bizar amestec de lunde al Capitalei. Cu un ochiu providențial, descoperea la un invitat și o invitată care abia s'au cunoscut, tănuite indicii că au fost născuți unul pentru altul și că nu-și vor împlini destinul pe acest pământ, decât după ce-și vor pune cununile pe cap. Odată fixată această alegere, doamna Elvira Elefterescu pierdea odihna și somnul născocind toate intervențiile fățișe sau tănuite care puteau ajutama destinul în misterioasele lui intenții. Gică Elefterescu strămbase la început din nas, când își văzuse casa transformată în dancing intermitent. Pe urmă înțelesese că nimic nu-i putea servi mai bine și sub o aparență mai inofensivă, complicatele înodări și desnodări de ițe politice. Invitații erau ai nevestei, nu ai lui. El se socotea mosafir, zeflemisind cu străngeri din umeri un pueril capriciu feminin. Dar în alegerea invitațiilor nu uita să adauge ori să șteargă un nume, după cerințele momentului, și în vreme când încăperile răsunau de sughițul saxofonului, de zângătul cimbalului și de suspinul extenuat al banjoului, în jălăturile moi din birou, isbutea să adune întotdeauna ca din întâmplare, înverșunași adversari politici discutând foarte pașnic pe un teren ospitalier de armistițiu și legând între două țigări de foi și două pahare subțiri de lichior, un pact care a doua zi răspundea într'o manevră neașteptată la Cameră,

o interpelare senzațională și un vot uluitor, sau izbucnea în avertismentul unei declarații imprimată cu titluri de o șchioapă în edițiile speciale de ziar.

Apartamentul părea înadins construit pentru asemenea propice retrageri strategice.

În salonul din dreapta dansa și se desfăta tineretul, sub privirea ocrotitoare și complice a doamnei Elvira Elefterescu. Holul era un teren neutru, pentru al treilea sex : mame și cocoane vârstnice care nu dansau și nici nu discutau remanieri ministeriale, domni cu reumatisme și pensionari ai bugetului ori ai politicii, care nu pierdeau prilejul unui ceaiu parfumat și al tartinelor cu icre negre, udate cu un pahar de vin autohton sau de șampanie franțuzească. În salonul din stânga, se adunau selecționați prin imperioase afinități electivă, invitații pentru care muzica și dansul nu existau nici măcar ca pretext. Bancheri și parlamentari, foști și viitori miniștri, oameni de afaceri și președinți ai consiliilor de administrație, directori de ziare și reprezentanți ai consorțiilor streine. De acolo, când din discuția generală se desprindea o chestiune vrednică numai de un mai strâns auditoriu, partenerii se ridicau cu o aprobare a pleoapelor și treceau în biroul lui Gică Elefterescu, lipind ușa capitonată să nu străbată glas strein și să nu audă ureche indiscretă.

Gică Elefterescu fuma, staționând dela un grup la altul și își freca mâinile ca un fericit regizor, morocos după fiecare premieră. Când pleca ultimul mosafir și servitorii începeau să măture, să des-

chidă ferestrele, să pulverizeze esență de brad, să întindă covoarele, nu uita niciodată să mulțumească nevestii, înlănțuindu-se în vârful picioarelor să ajungă cu buzele la frunte, într'un sărut cast și recunoscător.

— Dragă Elviro, minunat ceaiul tău ! Cel mai isbutit din tot sezonul... Ești o comoară, nu o soție.

Elvira Elefterescu știa ce însemnează aceasta. Un plan urmărit de mult, o întâlnire abil ticluită ori un angajament cu tact smuls, recompensa risipa de sandvișuri și de lichioruri lipicioase, bomboanele strivite sub tălpi, olanda mesuțelor pătată de ceaiu, vin negru sau cocktail, fumul acru cătrânind perdelele și sfărâmăturile scrâșnitoare ale paharelor de cristal, desperechiate din serviciu.

Pleca fruntea sub casca de păr negru, zâmbind cu modestie și cu oarecare întristare. Ea avea mai rar prilej să se arate tot atât de satisfăcută de rezultatele unui asemenea ceaiu. Invitații din salonul din dreapta, soseau, dansau, deșertau pahare de ceaiu și de lichior, se răcoreau cu piperment sau cu șampanie, experimentau rețete inedite și eretice de cocktail spre stupoarea barmanului improvizat dela bufet și plecau cu buzunările pline de țigări de foi — dar se dovedeau rebeli proiectelor matrimoniale. Cu o piruetă scăpau de sub amenințarea săbiei suspendate, ca să apară tot atât de voioși și imuni la ceaiul viitor, reluând firul întrerupt al fliturilor cu smuncituri sportive de mână și cu guturale exclamații anglo-americane.

Intr'un astfel de amestec deslănțuit din plin, pă-

șise intimidat „Trio-Lipan“ — cum i-ar fi numit să-i vadă în clipa aceea, Sabina.

Dela intrare, debarasați de vestmintele groase escamotate de doi valeți cu mănuși albe de ață, aruncară priviri disperate de naufragiați să se agațe de o figură cunoscută. Annie Lipan simți mai umilitor ca niciodată, cât de sărăcăcioasă și demodată e rochia Elenei Lipan și cât de stângaci e în miopia lui, Constantin Lipan. Puse distanță de un pas între amândoi, cu o instinctivă desolidarizare.

O doamnă în vârstă, cu fire sure și rare de scapet spân în barbă, o măsură prin lornion de jos în sus, pe urmă continuă să vorbească nepăsătoare principelui Anton Mușat. Un copil fugărit de alți doi, descrie un semicerc căutând un refugiu și îl găsi după rochia Anei Lipan. Urmăritul chicotea agățându-se de pliurile rochiei, urmăritorii luptau să-l captureze.

Ana Lipan se silea să surădă angelic, ca un model pentru o replică a tabloului „Lăsați copiii să vină la mine“!

Intrarea n'avu astfel, nimic triumfal.

A fost un noroc că în clipa aceea, i-a văzut Gică Elefterescu, prin ușa deschisă a salonului din stânga. Se repezi cu largi gesturi afabile și după ce sărută mâinile femeilor cu o jună grație de mușchetar, aruncă un apel sonor spre salonul din dreapta :

— Elviiira !

Apel tot atât de ineficace în momentul acela, ca

un strigăt deasupra cataractei Niagara, cea cu ecoul uruind noaptea pe o rază de șaiszeci de kilometri. Jazzul urla la paroxism. În delirul epileptic al instrumentelor, dialogurile continuau răcnite la ureche, ca între surzi.

Mai mult succes avu telegraful cu semnalizări mute. Gică Elefterescu ridică mâna în sus agitănd un steguleț invizibil, pe care totuși Elvira Elefterescu îl văzu din celălalt capăt. Răspunse la apel și se prezintă să ia în primire invitații cunoscuți până acum, numai după o vagă și sumară descripție a bărbatului. Dinainte, pe nevăzute, decisese că Ana Lipan ar putea fi o partidă acceptabilă, pentru un nepot stângaci, sentimental și tomnatic : Guță Mereuță, jude de ședință adus în Capitală la ultima mișcare în magistratură, tocmai din Cadrilater. Descoperi că Annie Lipan, întrecea așteptările. Și hotărî că nimic în lume nu va putea conspira deacum să le împiedice fericirea.

Strâns încătărămată în mătăsurii foșnitoare, escortă pe Elena Lipan spre persoanele de al treilea sex : mame, mătușe și pensionari. O conduse pe Elena Lipan spre salonul care o aspiră în mișcarea giratorie a dansului.

— Am să-ți prezint trei nepoate ale mele. Trei surori : Lola, Lulu și Lili... Trei creaturi admirabile. Doresc și sper că veți deveni prietene inseparabile. Prin ele ai să cunoști toată lumea de aici. Iată-le ! Lola ! Lulu ! Lili !

Cele trei nepoate, în trei rochii, de trei culori diferite : ca spicul grâului, ca albastrul cerului și ca

verdele câmpului, își tăiară drum șerpuint, plecându-se și sărind printre perechile de dansatori.

— Gata la apel, Tăntișo ! chicotiră tustrele, găfâind și făcându-și vânt să se răcorească.

Nu erau frumoase, deși Elvira Elefterescu nu le pomenea fără o tenace aluzie la cele trei mitologice grații. Dar se arătară îndată foarte prietenoase și cu glasurile lor băețoase, o coplesiră pe Annie Lippan sub o avalanșă de complimente, căzând asupra-i din trei părți, ca trei pumni de multicolore confetti.

— Mă întrebam de ce întârzii, spuse Gică Elefterescu punând mâna protectoare pe spatele încovoiat, de miop, al lui Constantin Lipan și mânăndu-l spre salonul discuțiilor lipsite de frivolitate. Se află câțiva prietini care țineau să te cunoască. Să încep cu principele Barbu Mușat.

— Incântat să cunosc pe marele nostru Inchizitor ! îi scutură mâna cordial Barbu Mușat, care în portul înadins neglijent și în vorba familiară, căuta să-și dea o înfățișare cât mai democrată și să-și facă iertat blazonul.

— ...profesor doctor Mihai-Pop Spătaru...

Omul cu profil metalic și dur, întinse degete osoase, adâncind o cută subțire între sprincene, în sforțarea să-și amintească unde a mai văzut acest chip stafidit și incolor.

— ...Mirel Alcaz, directorul politic al *Voinței*...

— ...care v'a adresat uneori săgeți inofensive, domnule Procuror General ! complectă cu veșnicul

surâs desinvolt Mirel Alcaz, proaspăt bărbierit și pudrat. O publicitate gratuită, domnule Lipan ! Ințepăturile *Voinței*, sunt cea mai bună publicitate...

— ...Fredy Goldstein.

Bancherul cu trăsurile moi și cu ochelari americani, prinse degetele lui Constantin Lipan într-o mână flească și umedă de sudoare.

— ...general Ignațiu Zalomit, doctorul Ionescu-Strehaia, domnul Evghenie Condoritios ; directorul casei „Condoritios et Macridian“ din Salonic, Stănică Țifescu, marele nostru elector dela Vlașca și deocamdată atât... te rog ia loc. Ceaiu ? Lichior ? Vin sau șampanie ?

Constantin Lipan se instalează cu precauție, numai pe trei sferturi din scaun. Răspunse cu modestie, ca un pasager econom într'un bufet de gară :

— O cafea neagră. Dacă se poate cu zahăr puțin. Dură un răstimp de tăcere.

Toți îl examinează cu oarecare surprindere. Se așteptaseră la un om feroce, cum îl anunțaseră rechizitoriile repezi și neîndurate. Aveau înaintea un individ timid și miop, cu înfățișare neînsemnată de copist suprabugetar, îmbătrânit fără înaintare.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru își descrunță profilul subțire. Își amintise. Era părintele de familie din tren, de astă toamnă ; perechea posacă, târând după ea o trupă de copii plicticoși, printre care o singură fetiță vioaie, distona ca un neastâmpărat pui de leopard închis laolaltă cu vulgare și triste și resignate creaturi domestice.

Il măsoară cu ochiu mai atent. Pe urmă trecu,

ca întotdeauna, cu privirea dela unul la altul. Le cunoştea tuturor tarele ascunse. Ca un duhovnic, le aflase suferinţi secrete, slăbiciuni absurde — ştia sfârşituri inevitabile, care nu iartă. De aceia îi înglobă pe toţi într'o crudă luciditate şi totuşi într'o generoasă compasiune profesională, de confesor laic.

— Vorbeam tocmai despre procesul *Osius-Mladoveanu-Continentală*, rosti Mirel Alcaz, lăsându-se pe spate în jâlţul scund şi întinzând picior peste picior. Nu ştiu dacă a făcut un serviciu guvernului....

— Justiţia n'are drept să se întrebe dacă face ori nu un serviciu guvernului, întrerupse ca înţepat de o viespe Constantin Lipan, ştergându-şi ochelarii cu batista să privească mai deaproape la directorul politic al „Voinţei“.

— Nici nu voiam să spun aceasta, se apără surâzând serafic, Mirel Alcaz. Vroiam să spun că nu ştiu dacă a adus un serviciu guvernului, dar ştiu sigur că a adus unul teribil presei. Ne-a urcat tirajul gazetelor. Aceasta dovedeşte că toată lumea e însetată de dreptate. Eu pe chestiunea aceasta am părăsit un ziar unde lucram dela înfiinţarea lui. Am preferat să întemeez altul, liber şi în spiritul vremii. Poate aţi observat, domnule Procuror General, că dacă „Voinţa“ şi-a permis inofensive agresioni la adresa Justiţiei, o făcea numai când ni se părea că Justiţia ezită. Noi am căutat să întreţinem o atmosferă favorabilă, iniţiativelor de curaj şi de energie.

— Dragă domnule, Justiția nu se preocupă de atmosfera favorabilă sau nefavorabilă, o țină înainte cu încăpățănare Constantin Lipan. Ea își face datoria, chiar când opinia publică indusă în eroare, vede victime acolo unde sunt numai vinovați.

„E cum l-am ghicit eu — gândi Mirel Alcaz. Un ipocrit. Un individ primejdios și viclean, care și-a pus mască de fanatic serv al Justiției, până ce și-o da o dimisiune sgomotoasă să intre într'un partid de opoziție. Chiar haina de pe el e o modestie fățarnică. Adună bani, cine știe cum, să afli după un an ori doi că-și durează o casă cu trei etaje, pe numele nevestii...“

Acestea le gândea, după cum dicta scepticismul și experiența profesională, dar cuvintele rōstite spuneau cu totul altceva :

— De perfect acord, domnule Lipan. Dar e cu atât mai fericită coincidența, când opinia publică bine luminată anticipează ea, opinia pe care și-o face Justiția. Cum sperăm că vom căpăta satisfacțiune — vorbesc în numele opiniei publice — peste câteva zile, când Justiția va avea să avizeze într'o chestiune evitată până acum de toți predecesorii dumitale.

— Imi pare că vrei să vorbești despre afacerea „*Petrolul—Iordan Hagi Iordan*“, interveni cu o nevinovăție minunat jucată Fredy Goldstein.

— Poate de „*Petrolul—Iordan Hagi Iordan*“, poate de altceva, se apără tot atât de nevinovat Mirel Alcaz.

— Aceasta va fi o chestiune mult mai delicată,

se dădu cu părerea principele Barbu Mușat. Iordan Hagi Iordan...

— Prezent ! afirmă teatral, cu voce de bas, Iordan Hagi Iordan în carne și oase, oprit în cadrul ușei. E prezent și vă depune toate omagiile la picioare, Principe, fiindcă e sigur că i-ați luat o a-părare, de care nici n'avea nevoie de altfel...

Înainte legănându-și trupul scund și vârtos.

Rânji sub mandibulele puternice, ascunse de mustăți uriașe. Așa cum se apropia, părea ultimul om cu mustăți preistorice din Europa. Ultimul om ascuns până acum în caverne.

Haina era însă impecabil tăiată, cămașa cu piepti de zăpadă.

Roti ochii și când găsi ce căuta, exclamă cu exagerată bucurie :

— Bună seara, frate Gică ! După surpriza pe care ți-o citesc în ochi, se pare că nu mă prea așteptai...

— De ce ?... Mă gândeam... Ce idee !... Chiar a-dineaori... se gângăvi încurcat Gică Elefterescu.

Iordan Hagi Iordan râse sgomotos și apucă mâna lui Gigă Elefterescu, scuturând-o să i-o smulgă din umeri.

— Nici nu mă îndoiam, Excelență ! Excelență și frate Gică ! Nu mă îndoiam că mă aștepti, chiar dacă o fire înclinată suspiciunii ar fi interpretat cine știe cum subita disgrație cu care mă tratează buna doamnă Elvira Elefterescu, de câteva luni, uitând să mă invite la prea distinsele voastre ceaiuri... Eu sunt mai simplu și mai puțin sclav al a-

cestor deșarte forme. Treceam acum cinci minute pe sub ferestrele voastre. Am văzut lumină. Mi-am adus aminte. Zic : trec, dau bună seară și plec ! In afară dacă nu mă onorezi și pe mine cu un pahar de lichior, frate Gică. Ca în vremile cele bune, când semnai scrisorile — (îți aduci aminte care scrisori ? eu le-am păstrat pe toate) — când le semnai : „al tău frate, Gică“...

Toți ascultau cu uimire, curiozitate și cu oarecare bucurie răutăcioasă. Se știa că un dosar „*Petrolul-Iordan Hagi Iordan*“, se află în mâinele lui Constantin Lipan și că în câteva zile, scandalul mult așteptat, avea să urmeze scandalului „*Osias-Mladoveanu-Continentală*“. Iordan Hagi Iordan, era citat la parchet sub grave învinuiri. Cu cinică temeritate, se invitase deocamdată oaspe în casa Ministrului de Justiție, ca să dea pentru a doua zi ce forfecă, întregei Capitale.

Constantin Lipan clipea mărunț, neînțelegând în ce cuiabar viperin a intrat. Căută ochii Ministrului. Gică Elefterescu îi ocoli privirea. Dar i-o surprinse Iordan Hagi Iordan. Se apropie, întinzând amândouă mânele, scurte și vânjoase :

— Ce surpriză, domnule Procuror General ! Numai fratele Gică, știe să rezerve prietenilor asemenea surprize. Doream de mult să te cunosc mai deaproape și să stăm de vorbă mai pe îndelete. Mi-a vorbit mult despre dumneata băiatul meu, Nicki. E coleg și cel mai bun prietin cu un fiu al dumitale și n'am avut niciodată nimic de obiectat, când îmi cereau unul din automobile, să facă o

plimbare nevinovată în jurul Capitalei. Pot spune că m'a bucurat asemenea prietinie între copii. Eu am cultul prietiniei, cum foarte bine mă înțelege fratele Gică.

Pipăind cu mână de orb, Constantin Lipan că-uta pe măsura de trandafir ochelarii. Fără ei nu putea desluși, în ceața turbure, chipul lui Iordan Hagi Iordan. Il ghicea numai rânjind, cu fălcile puternice și cu dinții lați, să sfarme ciolanele ca maxilarele de fiară.

Mirel Alcaz din discreție, făcu un gest de plecare. Iordan Hagi Iordan îl surprinse și îl opri :

— Vrei să pleci, prietine Mirel ? Aceasta înseamnă că n'ai de fel fler de gazetar. Părăsești terenul tocmai când ceaiul dansant al fratelui Gică, începe să fie mai interesant. Apropos ! Am ceva pentru „*Voința*“, care poate să-ți pară încă mai interesant. Niște scrisori senzaționale, să-ți dubleze tirajul în douăzeci și patru de ore... Dacă ai răbdare, trecem mai acugi în camera jurămintelor!— făcu semn spre biroul lui Gică Elefterescu. Știi, tu. La secret ! Mă cunoaște bine această chilie a sposedaniilor. Nu intru întâia oară, acolo. Așa e, frate Gică ?

Gică Elefterescu se chinuia să râdă înveselit grozav.

— Admirabil tip. Dintr'o bucată ! se adresa către generalul Ignățiu Zalomit, fiindcă era cel mai aproape vecin.

Generalul Zalomit, surd ca un dovleac, înțelese în felul său :

— Prea mult pentru artilerie și prea puțin pentru infanterie. Infanteristul e inima armatei... Eu domnule, am spus-o încă dela 99—900, lui Mitică Sturza.

Constantin Lipan își descoperise ochelarii și privea desnădăduit, spre celelalte încăperi unde se aflau Elena și Annie.

— Și dumneata vrei să pleci? ghici Iordan Hagi Iordan, punându-i o mână pe genunchi, cu un gest de luare în posesiune. Ce curios domnilor! Toți vor să plece... E o epidemie.

„Aceasta se întâmplă numai din pricina Elenei, cu mofturile ei de relații mondene și cu vânătoarea ei după un ginere!“ — își descărcă Lipan conștiința și rămase cu un oftat, captivul mânei tari și păroase.

Elena Lipan se afla și dânsa prizonieră, în holul rezervat persoanelor de al treilea sex.

După câteva întrebări distrase, care n'asteptau nici un fel de răspuns, Elvira Elefterescu dispăru-se făgăduind că se întoarce peste o clipă.

Plecase și o uită, irezistibil atrasă de secția „dancing“, unde supraveghia, intervenia, încuraja și respira cu nesățioasă fericire, atmosfera ațățătoare de parfum, mâini transpirate, fum de țigări orientale cu opium și englezești cu miere, aromă răcoritoare de oranjade și împestrițate miasme de cocktail.

Dar plecând, doamna ministru o predase unui octogenar ogârjit și friguros, cu gâtul înfășurat într'o legătură cadrilată de lână și cu ochi lăcră-

moși de cimpazeu oficios. Elena Lipan nu-i auzise numele în hilara explozie a jazzului. Atât doar : „...savantul nostru profesor“.

Savantul profesor muia pesmeți în ceaiu și mol-făia melancolic. Păru îndată foarte încântat că a găsit pe cineva să-i asculte o senzațională comunicare în chestia țiparilor. Capătă viață ca un cadavru animat de experiența lui Galvani.

— Ce părere aveți despre țipari, doamnă? întrebare sever. Ce știți despre țipari ?

Elena Lipan făcu un apel disperat la toate cunoștințele sale despre fauna acvatică. Răspunse șovăind, ca la examenele de acum treizeci de ani în urmă :

— E un pește de baltă... De nămol. Lung ca un șarpe. Un pește ordinar, pentru oameni săraci.

Savantul râse atât de înveselit, încât improșcă printre gingiile văduvite de dinți, o mică planetă cu mai mulți sateliți de pesmet transformat în pas-tă gălbuie.

— O sfântă ignoranță ! ridică mâinile spre plafon. Dar doamnă, țiparul e cel mai ciudat fenomen din apele noastre. E peștele misterios. Știi dumneata că vine în apele noastre numai în vilegiatură ? Știi dumneata că în fiecare toamnă pleacă din bălțile noastre pe râuri la vale, și dacă nu poate pe râu, o ia pe uscat, ca șarpele, până ce ajunge în fluvii și din fluvii în mare, și din mare în ocean, ca să ajungă în Marea Sargaselor, tocmai la șase mii de kilometri ?... Acolo și numai acolo, la patru mii de metri adâncime își depune ouăle și

moare... Doamnă, e unul din cele mai miraculoase fenomene ale naturii și e de mirare că oamenii aceștia din jurul nostru, discută despre schimbarea guvernelor, despre slugi, pălării și scumpirea lemnurilor, în loc să se minuneze cu evlavie de asemenea tainice orândueli ale naturii... Eu am să vă explic aceasta. Sunt încântat că am dat peste o persoană care disprețuește vulgarele preocupări ale unei societăți ignorante, și mai trist decât ignorantă, fericită în ignoranța ei...

Elena Lipan suspină și rămase să se inițieze în misterele țiparului voiajor, trudindu-și ochii să descopere în cealaltă încăpere pe Annie. Surâdea fericită, când o clipă Annie apărea și dispărea în melstromul circular al dansului, în brațele unui tânăr cu părul lipit ca o carapace de email negru și cu jumătate de obraz paralizată în crispația monoclului.

A treia oară o vedea dansând cu acelaș tovarăș. Aceasta îi păru un indiciu. Era fără îndoială nepotul doamnei Elvira Elefterescu, la care în fugă doamna Ministru, cu un zâmbet complice făcuse o atât de discretă aluzie. Gândul îi aduse o destindere în obrazul ei ostenit și pământiu. O lumină de participare voioasă și plină de speranțe, la tot ce se petrecea în juru-i.

Savantul profesor luă această metamorfoză drept o victorie personală :

— Așa e că începe să fie interesant, doamnă?... Doamna cum, dacă-mi permiteți ?

— Elena Lipan...

— A! Da... Soția temutului nostru Procuror General. Mă scuzați de aceste lipsuri ale memoriei... La vârsta mea... Așa e că începe să vă pară interesant? Citesc pe figura d-voastră, doamnă Lipan... Cum spuneam, țiparul femelă după un stagiu de cinci ani în apele noastre, coboară în es-tuare. Acolo e întâmpinat de țiparul mascul și pornesc împreună până la sud de insulele Bermude, parcurgând 6000 kilometri în șase luni. După acest voiaj de nuntă, țiparul femelă depune peste un milion de ouă, ceiace veți recunoaște doamnă Lipan, că e o cifră impresionantă. Dar încă mai curios...

Elena Lipan căscă cu gura închisă și evaluează trusoul Anei în ghete a 24 lei perechea. Cifra o cutremură. Prin firească asociațiune de idei se gândi la boala Matildei și strânse instinctiv între degete încuietoarea poșetei unde se afla scrisoarea. E a treia oară când medicul o socoate pierdută și de două ori până acum a revenit la viață. De ce-o fi chinuind oare Domnul o ființă care nu mai poate aștepta nimic dela ziua de mâine? Acum doi ani voia să vândă casele și să plaseze banii în bonuri. Mai bine că n'a făcut. Bonurile s'au depreciat la jumătate. Iar prețul imobilelor a crescut.

— „...din oușoare iese atunci o larvă transparentă ca sticla“ continuă savantul profesor clătind restul de ceaiu rece, pe fundul paharului.

Dacă moare Matilda vor trebui să poarte toți doliu și să meargă la înmormântare — gândi Elena Lipan. Altă cheltuială. Privirea i se destinse

însă, fiindcă întrevăzu prin ușa deschisă pe Annie la brațul tânărului cu părul de smoală. Pare un tânăr foarte simpatic. Numai de n'ar fi prea nărăvit amator de dansuri și de petreceri. Așa sunt toți până ce se însoară. Annie e destul de voluntară și are destul tact, ca să știe cum să-l rețină acasă. Totul depinde de tactul femeii. Și Annie e neîntrecută în acest simț înăscut, moștenit dela ea.

O învălui într-o privire înduioșată, peste mese și capete, tocmai în fața bufetului, unde tovarășul Anei o oprise și îi întindea un pahar înalt, cu un lichid de culorile curcubeului.

Annie gustă și se oțărî, râzând. Râdea și tânărul.

— Chestie de obicinuință, spuse. Eu am o rețetă mai fudroiantă. *Saratoga cocktail*. O jumătate de pahar de coniac, jumătate vermuth, câteva picături de angostura-bitter și câteva picături de curasao. Două măslina la fund. Nimeni nu rezistă la a treia doză... Dar adevăratul, incomparabilul, neîntrecutul maestru e Tom. Dă-mi voie să ți-l prezint pe Tom. Hello! Tom!

— Hello, Scarlat!

Tom sosi patinând pe parchet și ținând de mână pe una din cele trei nepoate ale doamnei Elvira Elefterescu, nici Annie nu știe exact care: Lola, Lulu sau Lili?

Era foarte gen englezesc și prezentându-se, îi ridică mâna până la cot și i-o sgâlțâi electricizată.

— Spuneam că ești un as în materie de cocktailuri...

— O! se apără cu modestie Tom, ridicând sprincelele subțiri și plivite cu cimbistră. E o legendă ca oricare alta și e mincinoasă ca toate legendele.

— O, urît îți șade când încerci să-l faci pe modestul, Tom! îl muștră Lola, Lulu sau Lili. Nu-l crede. Are acasă un bar de toată frumusețea. O să mergi odată cu noi... Numai să nu suflă nimic Tântiței. Acestea sunt escapadele noastre secrete... Tom are patefon, radio, cea mai complectă garnitură de bar... Păcat că nu iubește femeile. Jură numai pe Gide, Cocteau și Oscar Wilde.

Ana Lipan roși plecând ochii, deși înțelegea numai pe jumătate.

Lola, Lulu sau Lili, adăogă, aruncând o privire provocătoare :

— Noroc că și noi ne răzbunăm. Știm să ne dispensăm de dâșii.

Pe urmă, despărțindu-se din mâna lui Tom și prinzând-o de mijloc, poate prea strâns, îi suflă la ureche :

— Fiindcă îmi imaginez că o să devenim foarte, foarte bune prietene, permite-mi să-ți dau un sfat de prietină. Lasă uriciosii aceștia și sacrifică cinci minute pentru dezolatul meu văr, Guță. Uite-l ce mutră nefericită are!... Observ că Tântița te urmărește de un sfert de oră cu dezaprobare. Ii contrariezi proiectele. Și e păcat. Guță al mamei, cum îi spunem noi, Guță cel mic și necăjit, are să fie un bărbat foarte comod. Privește cum i s-a lungit nasul așteptând...

Guță Mereuță, aștepta într'adevăr trist, cu un

nas prelung de proboscidian. Nu știa să danseze. N'avea nimic în figură sau în vorbă, care să atragă o femeie. Cu ochii împinși în lături, spre tâmpile, de apendicele olfactiv desvoltat peste măsură, în sala plină de râsete, de vuet și de trepidăție, stătea nemișcat de două ore, pe un scaun, lângă ușă, ca un posomorît cioclu al acestei tumultuoase desfătări.

Se bucură naiv, când Ana Lipan veni să se așeze alături. Elvira Elefterescu îl dresase dinainte, îi spusese autoritar că această aleasă a sa, aceasta numai și nu alta, are să-i facă fericirea vieții, iar el și începuse s'o iubească. Din lumea de unde venea, târg strâmb și prăfos, cu tătarce și bulgăroaice, Ana Lipan îi apăru o creatură celestă. Fire aproape de pământ, își mai făcuse îndată socoteală că o asemenea căsnicie, pe lângă protecția doamnei ministru al Justiției asigurată pentru totdeauna, îl încorporează și într'o înaltă dinastie a magistraturei. Ana Lipan nu însemna numai o viitoare soție, era o carieră.

— Ați ostenit dansând, domnișoară ? întrebă stupid, încheind și descheind nasturele hainei, fiindcă nu știa ce să facă cu mâinile.

— Deloc ! răspunse cu un ton mai sus Ana Lipan, privindu-l peste umăr. N'am ostenit de loc. Dar am venit să te invit pe dumneata la dans, dacă am văzut că dumneata nu...

— Regret, dar nu știu să dansez, declară umilit de această infirmitate Guță Mereuță și în același clipă se muștră cu desgust de el însuși: Nu așa,

gogomanule ! Nu se răspunde așa unei viitoare logodnice. Trebuia să spui: „Este întâia dată domnișoară, când regret într'adevăr că n'am luat lecții de dans, ca oricare fericit muritor din această sală“.

Constatarea acestei stângăcii în arta conversației îl demoraliză definitiv. Tăcu, trăgând din ațele năturelui.

Ana Lipan continuă să-l privească micșorând ochii cu o impertinentă răceală. Acesta era bărbatul pe care i-l destinau ? Cu ce drept complotau toți să-i lege viața de o asemenea făptură grosolană și ridicolă ? Măcar de-ar avea altfel de nas și de-ar ști unde să-și țină mâinile !

— Locuiți de mult în București ? întrebă, ca să spună ceva.

— M'a mutat unchiul Gică de două luni. Eu, de după războiu, tot în Cadrilater am stat. Mă crezi mata, domnișoară, că n'am fost până la mutare nici odată în București ?

„Se și cunoaște!“ — era să răspundă Ana Lipan. Dar spuse :

— Capitala e un teren prea prielnic pentru toate vanitățile. Numai în provincie se formează adevăratele caractere. Omul se adâncește. Are mai des prilej să se confrunte cu el însuși.

— Așa e, domnișoară ? se animă pentru scurtă durată Guță Mereuță, considerându-se un adevărat caracter îndelung clocit în provincie.

Pe urmă nu mai știu ce să răspundă și tăcu.

Ana Lipan își cercetă în oglinda poșetei obrazul

și răsuci roșul în tocul de metal, sigilându-și buzele. Guță Mereuță o admiră cu ochi de cățel fidel.

Din fundul sălii, Elvira Elefterescu îi cuprinse într'o aprobare protectoare : „Admirabilă pereche. Au fost născuți unul pentru altul !“ Și înaintă mai departe, printre perechile dansând, în zalele foșnitoare de mătase, să ocrotească providențial alte viitoare fericiri.

Jazzbandul isbucni mai întărâtat. După două ore de aproape neîntreruptă deslănțuire, s'ar fi spus că o nouă vigoare nervoasă, un spasm de demență, s'a transmis dela unul la altul dezarticulând cei cinci cântăreți. Toba detuna cutremurând geamurile, saxofonul gălgâia un plâns terminat în hohote guturale, pianul împrășca sunetele prin dinții de fildeș ; la vacarmul instrumentelor se adăoga răcnetul glasurilor și fluieratul dansatorilor contaminați de aceleași crampe epileptice. Pudra se topise de pe obraji, negrul curgea de sub gene, lărgind orbite de craniu, gulerele erau muiate, mâinile lăsau umede pecetea degetelor pe hainele de mătase și totul se învârtea nesfârșit, târând în picioare cleiul pateurilor și lichidul bomboanelor cu lichior.

Prin acest tumult vibrant, principele Anton Musat se plimba impasibil, cu mâinele la spate, ca un sultan arab într'o expoziție europeană. Îl ajunse din urmă Mirel Alcaz.

— Înainte de plecare, trec să depun respectele mele la picioarele amfitrioanei, *mon Prince*. Păcat că n'ai asistat la conclavul politico-economico-finan-

ciar. A fost o scenă care nu se poate vedea în fiecare zi.

— Mă lasă rece asemenea scene, scumpe Mirel, spuse principele Anton prinzându-i brațul. Știi că nu calc niciodată acolo. Nu înțeleg nimic și nu mă pasionează nimic, din aceste intrigi lipsite de finețe. E destul văru-meu, Barbu, care nu pierde nici o ocazie. El e născut pentru aceasta și trăește pentru aceasta. Când se întâmplă de mă aduce aci cu automobilul lui, ne despărțim la ușă și ne regăsim la ușă. Pe mine mă amuză mai bine acest spectacol al tinereții.

— Spuneai cu toate astea, *mon Prince*, că disprețuești tineretul din zilele noastre. Il găseai lipsit de stil. Mai deunăzi, te întorsesei chiar de aci, scandalizat și fulminând, își aduse aminte Mirel Alcaz.

Principele Anton Mușat, privi circular prin sticla monoculului sala agitată de spasm și surâse :

— Mă scandalizează și revin. Acest tineret scumpe Mirel, mă irită și mă atrage. Mă irită fiindcă e lipsit de mister și de stil. Mă atrage, fiindcă îl văd trecând prin viață ca un obuz. Gaut să-l pricep. Și fiindcă nu-l pot pricepe, mă pasionează ca orice problemă irezolvabilă, de care te lepezi seara și la care revii, a doua zi...

— *Mon Prince*, distracțiile și sentimentele și plăcerile altora ni se par întotdeauna absurde, rosti aforistic Mirel Alcaz. Cu atât mai mult ambițiile și viciile.

— Posibil... In orice caz, femeile sunt și acum

frumoase, cum au fost întotdeauna. Deși, nici pe ele, nu le mai înțeleg. Pe vremea mea, inima lor era un melancolic sanatoriu. Acum, inima lor e un sgomotos jazz. Sunt după chipul și asemănarea bărbaților de acum, care nu știu să le mai iubească. Numai uzează de ele. N'au timp să le cucerească. Le smulg cu brutalitate și se scapă de ele, tot cu brutalitate. În timpul meu, înainte de diluviul războiului, un bărbat adeseori se mulțunea cu atâta glorie, cât îi trebuia ca să seducă o femeie și pentru ca să aibă la ce renunța pentru o femeie. Acum e doar chestie de pat. Un amănunt divers între două curse de automobil și o serată cu dans. Observă puțin... Ce te frapează la toate aceste treizeci, patruzeci de perechi, câte se învârt aci în ritmul acesta acrobatic ?

Mirel Alcaz privi și nu observă nimic. Strânse din umeri, recunoscând :

— N'am spirit de observație nici de două parale, *mon Prince...*

— Fiindcă ai mers odată cu timpul, scumpe Mirel și fiindcă ești cu vreo treizeci de ani mai tânăr ca mine. Eu am perspectiva. Am rămas în urmă și aceasta îmi îngăduie perspectiva... Uite ce observ și ce mă uimește... Toți tac. Sunt numai corp lipit de alt corp. A dispărut plăcerea conversației... Toată finețea acestui duel cu lame subțiri. N'au de schimbat o idee ori un sentiment. Viața aceasta sgomotoasă nu le mai permite conversația. Aci jazzul, pe drum eșapamentul mașinei deschis... De altfel ce-ar vorbi ? Ce și-ar avea de spus? Râsul lor e fără iro-

nie, plăcerile lor elementare. Am un nepot, băiatul lui Barbu. Un tânăr de altfel admirabil. Mă tachinează întotdeauna când îi vorbesc despre suvenirurile mele din tinerețe și se miră cum am putut, în asemenea timpuri, să-mi toc trei moșteniri. Se miră cum am putut trăi într'o vreme când nu existau automobile... Pentru dâșii existența e un sport și universul o pistă. Ambițiile lor sunt cele de pe șosea, direct și figurat. Când văd un automobil înaintea, sună, te împing la dreapta pe marginea șanțului și-ți trec înaintea cu insolență... Dar iată doamna Elefterescu. Ea mai păstrează încă romantismul din epoca valsului și din cele dintâi timpuri ale tangoului.

— Imi bârfeiți, copiii, Principe și dumneata domnule Alcaz, cu indiscreția dumitale de jurnalist! îi amenință cu degetul doamna Elvira Elefterescu, dând gestului o intenție de cochetărie copilăroasă în strigător contrast cu propozițiile sale masive.

— O! nu, doamnă! se apără într'un glas, principele și gazetarul. Dimpotrivă, admiram acest teribil antren.

— Și mai cu seamă admiram atâtea femei și fete delicioase, adăogă Principele Mușat. Nici nu știu unde ați găsit atâtea femei frumoase în București. Sunt sigur că n'a mai rămas una acasă, doamnă.

— Ești incorigibil, Principe. Bagă de seamă!... *Les hommes qui regardent les femmes ne voient pas la vie.*

— E o învățătură care-mi vine prea târziu,

doamnă. Cel mult, ar putea să profite de ea prietinel meu, Mirel.

Dcamna Elefterescu, se uită lung la Mirel Alcaz și își rosti un gând atunci luând ființă :

— Prietinel dumitale, domnul Alcaz, văd că a început să cărunțască și nu s'a decis încă să se uite mai atent la o femeie. Trebuie să te însori numai decât domnule Alcaz ! Am să meditez mai serios la cazul dumitale... Acum vă las, fiindcă nu pot lipsi copiii de prezența mea. Nu mă uita la zi, Domnule Alcaz. Am să-ți trimit o listă de toate personalitățile prezente...

Se depărtă, navigând printre perechi, cu un cap mai înaltă decât toți dansatorii, căutându-și din ochi nepoatele. Lola, Lulu și Lili, dansau cu țigările în colțul gurii, cu părul lor tuns băețește și cu perechi care nu erau bărbați.

„Au să mă omoare cu zile nepoatele acestea — constată Elvira Elefterescu, plină de candoare. De ce nu vor fi vrând să se mărite ? Sunt niște ființe inexplicabile. Intr'o zi, am să mă hotărăsc să fiu mai energică. Am o ingrată misiune, să impun altora fericirea cu sila, fiindcă nu știu să o vadă și nu pot să și-o câștige singuri“.

Tânărul cu păr de smoală, se înclină cartilaginos în fața Anei Lipan.

— Ultimul schimmy, domnișoară. Permiteți, domnule ?

Ana Lipan lăsă poșeta în brațele lui Gută Me-reuță. Il prezintă, aristocratizându-i numele cu a-utoritate.

— Domnul Georges Mereutzà ! Domnul Scarlat Bosie.

Guță Mereuță observă că dansatorul Anei poartă la mâna stângă un lanț subțire de platină.

Așa dar, alesul doamnei Elvira Elefterescu nu era tânărul cu părul negru — gândi dezamăgită la plecarea, Elena Lipan. Este acest Guță Mereuță, cu nasul prelung și cu glasul timid.

Pe urmă se consolă. E poate mai bine așa. Are o înfățișare mai serioasă. Pare un om statornic. Un bărbat bun n'are nevoie numai decât de mătrea svăpăiată a unui erou de film. Oftă și strânse între degete geanta cu scrisoarea dela Matilda. De n'ar sosi prea târziu, Annie ! Și de nu s'ar ivi cine știe ce complicații !

Iar cum Constantin Lipan, plătea după ce coborâse, orele de așteptare șoferului, Elena Lipan transformă cei patru sute de lei, în ghetete a 24 lei perechea, cu promptitudinea unei mașini de calculat.

IV.

PRIMĂVARĂ NEAGRĂ.

Intr'o singură noapte au înflorit liliacii. A fost ca o erupție de egrete albe și violete, revărsate peste grilajuri de fier ruginit.

Și deodată Capitala și-a desghiocat crisalida posomorâtă și sură, ca să apară în soarele dimineților cu fraged sură de copil.

În aerul transparent și molatec, glasul trecătorilor sună cu timbru de cleștar. Sonor cadencează și pașii elevilor pe asfaltul sbicit. Iată cel dintâiu domn fără pardesiu: pare provocator și e intimidat. În vitrine au apărut pălăriile de pău. E o modă mult mai simpatică decât cea de anul trecut. Toți vor aștepta însă să cumpere altul întâi.

Poate undeva, departe, în câmpuri, au și sosit demulii cocorii. Pe-o pajiște, tot acolo, sburdă și un miel alb cu roșu canaf de lână în ureche.

Acuma tristețea e mai tristă decât întotdeauna.

Te reazămă de perete și ascultă, sus, dela al doilea etaj, prin fereastra deschisă, exercițiul monoton de pian. E o mazurcă foarte veche. O mazurcă pentru examenul de primul an. Măinile aleargă pe clape în acelaș tact sprinten și agrest. Se potlencesc, să pornească din nou. Așa de o sută de ori... De ce deodată, ascultând, te-ai întristat fără pricină? Soarele e sus, cerul de albastrul lichid al acua-relei, aerul parfumat, trecătorii cu mersul elastic, parcă toți au plecat să dea asalt fercirii. Și tu, te-ai întristat fără pricină. Gândești la fata închisă în pensionul cu ferestrele vărute să învețe că suprafața laterată a unei piramide se află înmulțind perimetrul bazei cu jumătatea apotemei, la poetul care moare tușind, la atâtea primăveri câte au fost și la atâția oameni câți nu mai sunt.

Mazurca înaintează volos până la nota fatală. Aci s'a oprit și începe din nou. Iar în lupta aceasta cu o rezistență perfidă, s'a adunat toată tristețea primăverilor inutile.

- Doarme ?
- După respirația regulată se pare că da.
- Atunci nu-i mai dau picăturile ?

— Când s'o trezi. Nu-l deștepta. Somnul acesta e mai bun decât toate doctoriile din lume.

— Așa dar a scăpat ?.. E de-acum sigur ! se bucură Sonia Vișoreanu.

— Sigur ? Sigur e un cuvânt care nu există în dicționarul nostru, domnișoară ! răspunse medicul vârându-și termometrul în tocul de nichel și prinzându-l în marginea buzunarului dela piept, ca un stilo. Sigur nu există. Dar criza cea mare a trecut. Acum așteptăm să lupte tinerețea. Ea l-a scos până aci. Ea are să-l scoată până la capăt. Sub aspectul acesta costeliv, e un tânăr viguros. Inima precisă ca un cronometru. Nu l-a trădat o clipă. Inimei și dumitale, îi datorește totul. Ai fost o *garde-malade* admirabilă, domnișoară. Sunteți rude ? Prietini ?

— Nici una, nici alta, domnule Profesor. Vecini și nimic mai mult. Înainte de a se îmbolnăvi n'am schimbat douăzeci de cuvinte. Dar îl puteam lăsa?.. L-am știut singur. Se pare că toată iarna a îndurat lipsuri teribile. L-au ajuns acum... A fost o întâmplare norocoasă, domnule Profesor, că în noaptea când a început să delireze, l-am auzit. Clădirea aceasta are o acustică absurdă... L-am auzit gemând, am intrat aci, m'am speriat și am dat fuga la cel dintâiu medic. S'a întâmplat să fii dumneata, domnule Profesor. Nici nu mi-am dat seamă când am sunat. Nici la cine sun, nici că era două după miezul nopții. Altfel nu îndrăzneam. Nu știu cum să vă mulțumesc. Două săptămâni să urcați scările acestea de două ori pe zi, până la

mizeria noastră !... Ne-ați făcut o grație, domnule Profesor...

Sonia Vișoreanu vorbea repede, cu un imperceptibil accent peltic, pe care nu izbutise să-l supprime definitiv cursurile laborioase ale „Conservatorului de artă dramatică și de declamațiuni“. Vorbea și își apăsa sânii globuloși, în capotul de mătase negru și prea strâmt, întins direct pe pielea goală. Vorbea, iar deasupra buzelor cu o ușoară umbră de puf bălan, broboniseră picuri de sudoare.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru o opri, apărându-se de avalanșa cuvintelor cu amândouă mâinile osoase.

— Ajunge, domnișoară. S'ar părea că am să-vârșit cine știe ce eroism. Lucrul e ceva mai simplu. M'ai chemat la un bolnav. Am venit. Mi-am făcut datoria de medic și nimic mai mult. Singurul lucru regretabil a fost că se afla clinica mea în reparație și nu te-am putut scuti pe dumneata de atâtea nopți grele. De altfel mi-ai spus, că te-ai fi opus la o strămutare de aci. Incât dumneata, nu eu, ai făcut dovadă de aptitudini pentru eroism. Mai ales, dacă sunteți numai simpli vecini... Rămânem înțeleși. Picăturile când se deșteaptă — și repetate la fiecare oră... In trei-patru zile vedem dacă nu survine vreo complicație, ceia ce nu cred. Și în două săptămâni e sdravăn ca mine și ca dumneata.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru, avea cu totul altă înfățișare în camera unui bolnav. Nu mai părea omul acid și disprețuitor, care trecea prin lume cu

o rece privire silind captele să se aplece și glasurile să șovăie. Era o făptură vibrantă de energie. De energie contagioasă, care îi încorda trăsurile obrazului, îi decolora buzele și îl altera vocea.

— De mâini nu mai trec decât odată pe zi, la cinci. La revedere, domnișoară.

Sonia Vișoreanu îi reteză calea la ușă. Roșind, îndrăzni :

— V'aș ruga și pentru mine o consultație, domnule Profesor. E ridicolă. Știu. Dar ori unde m'am adresat, n'am obținut nimic.

— Poftim, domnișoară, cu plăcere, spuse binevoitor Mihai Pop-Spătaru, punând pălăria pe scaun. Ascult.

— Domnule Profesor, nu știu ce să fac să nu mă mai îngraș.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru își pierdu bunăvoia, cu răceala ivită din nou în privire, brusc, ca declicul unui aparat restabilit la punct.

— Foarte simplu. Mănânci mai puțin, domnișoară.

— Dar am redus la minimum mâncarea, domnule Profesor, se văietă Sonia Vișoreanu uitând în focul perorației să mai apese capotul pe sâni, și lăsând să se vadă după capriciul gesturilor, corpul cărnos, gol și alb. Am redus la minimum, domnule Profesor. Toată ziua sunt flămândă și totuși mă îngraș. Am pus șase chilograme numai astă iarnă. E ceva îngrozitor ! Gândiți-vă că sunt ac-triță. Ce spune publicul de mine ? Ce roluri mai

pot să pretind ? Eu nu știu ce să mai fac, domnule Profesor.

— Gimnastică. Mișcare, domnișoară !

— Fac gimnastică. Fac mișcare. Și mă îngraș ! E o adevărată tragedie, domnule Profesor. Salvați-mă ! Dați-mi un medicament.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru, strânse din umeri cu toată indulgența dispărută :

— Toate medicamentele în cazul dumatăle, sunt sau primejdioase sau mincinoase. Există pe lume oameni grași și oameni slabi. Dumneata faci parte din categoria grașilor, eu din a slabilor. N'avem ce face. Ne supunem. Fatalitate organică. La revedere, domnișoară.

— Vasăzică sunt condamnată, domnule Profesor ?

— Fără apel. Fără recurs. Fără grațiere ! rosti impacientat medicul, luându-și pălăria de pe scaun.

Plecă, înaintând cu precauție în culuoarul sepulcral, încăodată iritat de ciudatele contraste câte încap într'un singur suflet de om. Până adineori, găsea admirabilă solidaritatea aceasta umană a femeii veghind zi și noapte la căpătâiul unui necunoscut ; executând cu simplitate servicii penibile de infirmieră : vasul de noapte deșertat și urina turbure adunată într'un flacon pentru analiză. Acum, deodată îi apăruse în toată deșertăciunea de femeie fără nici o substanță interioară : „Ce spune publicul de mine ? E o adevărată tragedie... Salvați-mă !... Vasăzică sunt condamnată ?...“ S'ar crede că e vorba de o luptă de viață și de moarte.

Trânti furios portiera limuzinei și după ce porunci șoferului să întoarcă, rupse banda unei reviste medicale și începu să citească un lanț de comunicări, ca să nu vadă oameni și să nu se gândească la oameni.

Sonia Vișoreanu păși îndărăt, în camera lui Ion Ozun, în vârful pantofilor cu talpa de pâslă. Bărbia cu gușă pufoasă, îi tremura ca la copii înainte de a isbucni în plâns. La ultima repetiție, directorul de scenă o avertizase în orăcăitul de înveselire al camarazilor, că nu-i mai poate da decât roluri de comedie. A ajuns fabula Teatrului. Și nimeni n'o crede. Toți se simt datori să scornească o ghidușie pe socoteala ei : colecționează glumele și ilustrațiile din revistele umoristice unde apare femeia balenă. ↑

Se întoarse tresărind. I s'a părut că Ion Ozun a mișcat. A scâncit numai prin somn. Ca un prunc care visează ărit. Ii potrivi perna sub cap, cu mâna ușoară. Il înveli până la bărbie. Un timp îl privi cu palmele în poale, așezată pe scaun, cu pieptii capotului desfăcuți, lăsând să se reverse afară sânii de robustă mamiferă. Privirea avea o înduioșare maternă. Sonia Vișoreanu își simți suflet eroic și nobil. Fu emoționată de această descoperire. Tot ce săvârșise până acum, nopțile nedormite, veghea încăpățânată, serviciile respingătoare, au fost fără să-și dea seamă. Impinsă de o pornire necugetată. „Ai fost admirabilă, domnișoară !“ — i-a spus doctorul Mihai Pop-Spătaru. Poate era născută pentru altceva, nu pentru teatru. Ea a visat

întotdeauna o viață casnică, de gospodină. Să crească păsări, să îmbăieze copii, să aștepte bărbatul cu masa și să-i calce hainele. Să iasă la braț, împreună, Duminica și după ce-au fost la cinematograful să se oprească la berărie. Acum nu mai poate da îndărăt. Până la bătrânețe are să joace roluri de mână a doua și are să suporte poftele bărbaților, atâtași de frumusețea ei planturoasă : directorul trupei, directorul de scenă, camarazi și croniciari dramatice, toți crușând-o și acceptând-o numai după cum le-a cedat, într'o întâlnire grăbită pe-o canapea scârțâind de cameră mobilată.

Toți sunt la fel.

Toți o desguștă.

Se miră cum și-a biruit repulsia, două săptămâni, cât a îngrijit mai credincioasă ca o soră vecinul acesta necunoscut. Poate fiindcă întotdeauna a fost atât de respectuos când o întâlnea în antret. Poate fiindcă a bănuț câte lipsuri îndurase tăcut în cămăruța lui toată iarna. Poate fiindcă bolnav, nu-i mai păruse un bărbat din cei cu ochii lacomi desbrăcând-o și cu mâinile cinic pipăindu-i carnea : era un copilandru fără putere, transportat de delirul febrei într'o altă lume unde nu mai sunt poftes animale și canapele care scârțâie.

Are un obraz uscat, golit de sânge, cu tulle în barbă, ca o gravură din cărțile cu sfinți. Nici odată n'a respirat în două săptămâni atât de regulat, ca acum. Respirație pură, de copil. Se întoarce din mormânt. Peste o săptămână ori două, are să fie la fel cu ceilalți. Pentru el a lipsit dela repe-

tiții. A pierdut un rol. A renunțat și la turneul unde a plecat Bică Tomescu. Încă unul, acela, care nu se încurcă de nimicuri în viață ! A dispărut într'o bună zi tiptil, lăsând camera goală și datoriile la toți vecinii, începând dela un capăt al culuoarului la celălalt. Il caută și acum comisionarii dela amici tupați cu cinci poli, nu-i dă de urmă băiatul dela croitor, e singurul om din București care a izbutit să-l păgubească pe Chir Panaioti cu o mie de lei. Ca să-i consoleze, trimite cărți poștale ilustrate din turneu. Peste un an-doi, îl vezi jucând rol de prim amarez și ceia ce e mai scandalos, culegând aplauze, căci are talent licheaua și știe să poarte haina cu morgă britanică de autentic gentlemen.

Sonia Vișoreanu se amără profund, mistuită de această gelozie predestinată breslei actoricești, care se adăoga la martiriul obezității.

Rândui pe măsuța dela căpătâiul bolnavului cele câteva reviste și ziare primite cu poșta și așteptând neatînse, sticlele cu medicamente, paharul și lingurița, vaza cu florile de liliac alese cu mâna ei.

Privi cu satisfacțiune ordinea exemplară și în vârful degetelor, trecu în camera ei să măture, să scuture și să schimbe apa.

Odaia era plină de pernuțe, panglici, flacoane goale de parfum, fotografiile de artiști, ilustrate și suveniruri de băi recoltate din turneele de vară : ouă de sare dela Slănic, scoici dela Constanța, vederi lipite pe sticlă dela Mehadia. Într'un colț un „Primus“. Patefonul. În cui, irigatorul spânzu-

rându-și intestinul roșu de cauciuc, cu o trivială impudoare.

Sonia Vișoreanu își încinse părul bălan și frizat într'un tulpan roșu și începu să deretice cu deamănuntul, ca o vrednică soție de arhivar.

Din adânc de lac negru și greu, Ion Ozun se înalță împins spre lumină.

Deschise ochii și lumina îl orbi.

Ce sunt florile acestea ? Nu se mai apleacă deasupra lui femeia misterioasă în haine fumurii să-i ciocănească fruntea cu degetul de os ? Au dispărut gândacii negri cu pântecul respingător, care cresc, se lătesc, apasă și înăbușă ?

O rază de soare a intrat oblic prin fereastra deschisă și o găză de aur se legăna în hamac nevăzut.

De unde sosește și unde-a ajuns ?

Lumina-i palpită cald pe obraz. Pe mâini. Ce mâini uscate ! Sunt mâinile lui ?

Ion Ozun se uită la mâinile lui ca la mâini streine ; mâini străvezii cu falange de schelet. Ca degetul de os al femeii care i-a ciocănit tot timpul fruntea : toc-toc ! Ce căuta ?... Sunt mâinile lui. Se supun. Cu ele se pipăie. Pe obraz. Are păr pe obraz. I-a crescut păr pe obraz... Dar de unde sosește ? Ce-a fost până acum ?

Patul n'a stat niciodată lângă fereastră. Sunt doctorii și flori pe măsuță.

E în bursucăria lui Chir Panaioti și n'o recunoaște. Ascultă. Prin pereții sonori se aud toate

cum au mai fost. Duruital mașinei de cusut. Foxul împiegatului dela Finanțe, schelălăind încuiat în cameră. Studentul gângav care-și prepară cu glas tare eternul examen. Răbufneala țoalelor scuturate. Fluieră ordonanța. Fluieră și trânteste fărășul. E deci dimineață.

Ce divine sunt toate sunetele acestea familiare care-l exasperau ! S'a întors la ele dintr'o lume înăbușitoare și neagră. Acolo toate treceau și veneau crescând ca umbre imense și mute. Numai degetul femeii fără chip suna dureros în osul frunții : Toc-toc ! Pe urmă creștea din toate ungherile negre armata gândacilor negri. Și totul cobora în întunericul acela din fund de lac, unde se balansa ca un înecat între alți înecați.

Acum sunt flori de liliac pe măsuță.

Se răsuci în pernă. Peretele grunzuros din față, nu lăsa liber decât o fâșie de cer. Dar o fâșie atât de albastră ! Iar teiul cu crengile sclerozate, teiul cel chinuit și crescut în piatră, a întins spre fereastră un ram cu frunze străvezii și crude. Ca un braț prietinos oferind frunze de-un verde atât de fragil !

Insfârșit înțelege.

Ceva proaspăt, năvalnic și amețitor s'a revărsat asupra lumii.

Primăvara a isbucnit în noaptea prea lungă cât el dormea.

Ion Ozun vede lumina într'o paianjenire de lacrimă.

Toate s'au întâmplat fără știrea lui. In lipsa lui.

Când a ajuns noaptea acasă, cu dinții clănțănind, era lapoviță. Ploaie murdară și rece, înstelată de fulgi. S'a trântit îmbrăcat în pat, cu fața în sus, cu gândul să-și lepede hainele mai târziu și să stingă becul. S'a scufundat îndată în iezerul negru de unde acum se întoarce.

A trecut de atunci o zi ? O săptămână ? O lună ? Cineva a fost să-l desbrace, să-l culce, să-i împingă patul aproape de fereastra deschisă. Dar cine și când ? Pentru el nu există nimeni în acest oraș. Sunt flori și doctorii pe măsură. Mai sunt și reviste : hârtie tipărită cu mirosul fad de cerneală.

Intinde mâna mecanic și rupe învelitorile. Numele lui. O nuvelă. Numele lui. Altă nuvelă. Teofil Steriu și-a ținut cuvântul. Dar ce ciudat ! Toate acestea i se par foarte streine. S'au rupt de el. Au căzut vreascuri. Altădată socotea ceasul acesta cel mai hotărîtor în viață.

Ceia ce-ar vrea el să vadă mai mult decât toate, e primăvara de afară.

Se ridică în coate și se sgreaptă de pat. Aproape să cadă. E atât de înalt încât ametește când se uită în jos. Picioarele (ale lui sunt picioarele acesteia cu fluierul atât de subțire ?), picioarele abia îl țin, se frâng. Se târâie și a asudat. Dar a ajuns.

Cu pieptul căzut pe pervazul ferestrii, aspiră dureros toată primăvara de afară.

Cerul, sus, e numai o fășie, dar e atât de adânc ! Se vede un nor mic ca o scoică de sidex, navigând pe cel mai albastru cer care a existat vreodată...

Zidul în față, e grunzuros și urît. Jos se zărește lada de gunoaie, unde scormonește o pisică jigărită. Scormonește și mornăie și fuge cu un os de pește.

Intoarce ochii dela priveliștea hădă. Toată primăvara e numai în albastrul profund de cer și în teiul cu frunzele rotate. Le poate ajunge cu mâna. Rupe una și-o mestecă în dinți. Frunza lasă în gură un gust cleios și dulce acidulat. Acasă, la dânsii, se afla tot așa un teiu. Mai viguros și mai umbros. Teiul lor dela poartă. Din crengi retezate își făcea fluer. Coaja desfăcută lăsa tot așa un cleiu dulceag și acidulat. Aduna crenguțe multe și se așeza pe movila de sgură și de fier vechiu, dela potcovăria din față, să fabrice fluere pentru toți copiii din mahala. Se auziau ciocanele izbînd în nicovală : bang ! bang ! Venea miros de copită arsă. Dar primăvara, pajiștea de jur împrejur se întindea mărunță și deasă și verde ca o catifea moale sub pași. Și caișii întindeau peste zaplazuri florile albe și roze, de-un alb și de-un roz ireal. În lunca din marginea târgului mergeau să culeagă lăcrămioare. Erau primăveri cum n'au să mai fie niciodată. Aci e un zid vertical și bubos, cu ferestrele înguste dela closet. Jos lada cu gunoi.

A ostenit. E atât de amețitor aerul ! Ca o băutură prea tare.

Se târie înapoi, ținându-se de perete. S'a urcat în pat și a tras plapoma până la bărbie. Un lucru tot n'a lămurit. Nu unul — o sută de întrebări. Să o ia metodic. Când s'a trântit în pat îmbrăcat..."

Gândul nu merge mai departe. Ion Ozun se scufundă din nou în lacul negru și fără fund.

Acolo, din nou se apleacă deasupra lui, femeia cu fața nevăzută să-i ciocăne fruntea cu deget de os. Femeia necunoscută care-a murit aci. Strigoaica. Se apleacă și e gata să bată. Tot-toc! Iar începe? Orice, numai aceasta nu. Să nu mai începă aceasta!...

Cu o smuncitură din ultima drojdie a puterilor vrea s'o alunge. Deschide ochii și glasul gata să strige i-a stătut în gâtlej.

Deasupra-i surâde o față rotundă, bălană și fericită :

— Hristos a înviat, domnule Ozun !

Cu oglinda pe genunchi și cu ligheanul alături, Ion Ozun își săpunește barba îndelung, așa cum îl povățuia unchiu-său, Tăsică, grefierul : „Măi băiete, să știi dela mine. O barbă bine săpunită e pe jumătate bărbierită !“

O săpunește și cu atenție încordată, ca la o foarte gravă și decisivă operațiune, începe să plimbe Gillettul de sus în jos. Ii tremură mâna și obosește.

Mașina de cusut duruie în fundul antretului. Se aude și studentul gângav, recitând paragrafe. Cineva întreabă cu glas răgușit, de domnul cel gras care sforăie. Ion Ozun s'a încorporat deplin în toată viața din bursucăria lui Chir Panaioti. Il supără sgomotele. Știe din nou cine a sosit și cine pleacă. Noaptea ascultă foșcătul gândacilor negri năvălind puzderie din găuri. Toată primăvara de

afară îl chiamă și el e încă prizonier în pat, condamnat să reconstituie după sunete viața micului univers, trivial și înăbușitor, din antretul îngust cu douăsprezece uși și cu doisprezece viermi omeștești.

A terminat. Poate spune acum că are un chip mai suportabil.

Se ridică singur să-și ducă ligheanul. La întoarcere se privește în oglinda șifonierii, care-l arată în cămașa lungă, retezat dela genunchi. E încă deșirat ca o arătare. Iși cercetează mai deaproape ochii în găvanul orbitelor. E într'adevăr Lazăr, sculat din mormânt cu lințoliul în cap.

A fugit repede la pat și s'a învelit cuminte, până la bărbie, fiindcă a auzit pașii de păslă la ușă. Sonia Vișoreanu are să-l mustre din nou. Nu-i dă voie să facă o singură mișcare fără știrea ei. Teribil tiran.

— Iar n'ai stat liniștit! se supără din ușă. Am să te leg de pat.

Și înaintând :

— A ! Înțeleg. Domnul a vrut să se facă frumos.

— Eram ca un fachir, se apără Ion Ozun. Și mă plictisesc, mă plictisesc!... gândește, domnișoară Sonia, că e primăvară afară și că n'am o sută de ani.

— Mai bine ai lua doctoriile.

— Le-am luat, minți cu seninătate Ion Ozun.

Sonia Vișoreanu veni neîncrezătoare să verifice sticla.

— Nu prea pare. Sunteți oribili, toți bolnavii ! Abia ați scăpat și nu știți să fiți recunoscători medicamentelor care v'au salvat... Spune drept : le-ai luat ori nu ?

— Am uitat, ca să-ți spun drept, mărturisi Ion Ozun.

— Am știut eu. Domnul a uitat. Era preocupat să se facă frumos.

Sonia Viișoreanu turnă doctoria în lingură și i-o dădu cu sila. Intre ea și bolnav se stabilise o camaraderie bărbătească. Il executa cu neîndurare. Întâia oară găsisese un bărbat să i-se supună. E drept că bărbatul era un înviat din morți și că ea îl asistasese la acest miracol. Nici nu-și amintea alături de el, că e femeie. Nici nu observa, că Ion Ozun e bărbat și că n'are o sută de ani. De aceea intra și ieșea în capotul prins neglijent pe trup, se pieptăna în fața lui și îl ruga să-i închee nasturii corsajului la spate, când se gătea să plece în oraș.

— De-acum încep să prind viață, spuse Ion Ozun. Am înțeles aceasta de adineori, de când mi-a venit poftă de o țigară. Când îmi dai voie să fumez ?

— Asta e acum ! Nici să nu te aud, se supără Sonia Viișoreanu. Să-mi stai cuminte și...

— Bine. Am să gădesc eu, prin buzunările hainelor vreo țigare uitată.

— Că nu te-oi buzunări eu înainte !

— La ce stăpân am intrat, se văetă Ion Ozun.

Sonia Viișoreanu nu ținu socoteală de aceste

căinări de convalescent. Se așază pe marginea patului și istorisi ce-o rodea pe ea, de astăzi dimineață.

— Uitam să-ți spun. Prietinel dumatăle, domnul Bică, a ajuns la Timișoara. Am primit o ilustrață dela el... Dublează rolul lui Tony Bulandra. Știu că ăsta n'o să moară de modestie !

— Are talent, se dădu cu părerea Ion Ozun, retrăgându-se lângă perete, să-i facă loc. Are talent și are încredere în el. Încredere — adică tocmai ceia ce-ți lipsește dumatăle, domnișoară.

— Ușor să vorbești. Pentru un bărbat, în teatru e destul să ai talent și să muncești... Pentru noi e mai greu... Nici nu-ți imaginezi dumneata, la câte murdării trebuie să închizi ochii ca să capeți un rol. Și după ce l-ai căpătat, abia atunci începe...

Vorbind, Sonia Viișoreanu gesticula și gesticulând lăsa să se desfacă laturile capotului. Dedeșubt, trupul apărea alb și gras, cu pielea catifelată și cu falduri de odaliscă, la pântec. Sâniile erau prea mari, dar tineri și pietros ridicați în lături. Subsuori se ivea la fiecare mișcare, părul mățăsos și negru. Ion Ozun nu-și putea desprinde ochii. El. fusese sigur până atunci că o femeie cu părul blond, trebuie să aibă neapărat și subsuorile bălane.

— Eu am pierdut un rol, acum doi ani... continuă să povestească Sonia Viișoreanu.

Ion Ozun simțea căldura trupului gras, transmitându-se prin plapoma subțire. Toată ființa era concentrată în privire, urmând jocul rotund al li-

niilor la fiecare mișcare, scormonind ascunzișuri invizibile pe linia dintre sâni, în jos, unde capotul de mătase neagră era strâns între picioare.

Și deodată, pe neașteptate, când Sonia Viișorea nu povestea mai cu foc, o cuprinse cu o mână de după ceafă și cu cealaltă strivindu-i sânul, începu să o sărute pe gură, mușcându-i lacom buzele până la sânge.

Femeia se smulse și în luptă rămase pe jumătate goală.

— Ce-ți veni ? găfâi, ștergându-și apăsât gura. Și dumneata ?... Ce murdărie !

De surprindere și de indignare nu-și găsea cuvintele.

— E nemaipomenit !... Toți sunteți niște brute. Da, brute... Brută ! Și eu care de trei săptămâni... Cum am să mai dau ochii cu dumneata ?...

În mijlocul camerei își aduna în jurul corpului capotul sfâșiat, tremurând de mânie și înghițindu-și lacrimile.

— De ce-ai îndrăznit aceasta ? întinse brațele și iar le retrase, amintindu-și și strângând matasea neagră pe sâni... Erai singurul bărbat care n'o făcuse aceasta...

Ion Ozun, palid, încercă să suradă nepăsător.

— De ce atâta teatru ? îngâimă. Ai spus singură că nu ți se întâmplă întâia dată. Nu-s eu doar cel dintâiu...

Spunând, se silea să o găsească ridicolă în această explozie, ca să-și păstreze pentru mai târziu o scuză. Dar înaintea lui nu se afla decât o femeie ofensată și umilită, fără nimic grotesc în

cărnurile grase și în toată furia dezordonată, fiindcă revolta o transfigură.

Când ușa se trânti, rămase cu fața în sus, cu privirea înfipță în tavan.

De ce făcuse aceasta ? Ce duh rău și nebunesc l-a împins ?

Iși acoperi fața și ochii.

Rămase nemișcat așa, poate un ceas, poate două. Ridică mâinile de pe ochi, târziu, când ușa se isbi de perete.

În ușă, Costea Lipan.

Svârli pălăria.

— Uff ! De când te caut !... Am scăpat. M'am certat cu toți ai mei. Am plecat ! Sunt liber ! Liber !

Intimidat de neclintirea rece a lui Ion Ozun, vorbi deodată cu glas mai domol și cu toată bucurioasa pornire împotmolită :

— **Te rog** să mă ierți... N'aveam cui să spun. Simțeam nevoie să strig cuiva. Te-am căutat la ziar. Am aflat că ai fost bolnav. Ți-am descoperit adresa. Am dat fuga...

Pe obrazul lui Ion Ozun nu se mișcă nici un mușchiu. El era cu gândul la întrebările lui : De ce-a făcut aceasta ? Ce nebunie l-a prins ?...

Celălalt, continuă cu însuflețirea definitiv stinsă, ca o poveste care acum nu-l mai interesa.

— Inchipuește-ți ! M'am certat cu toți ai mei... Am plecat de acasă. Am sfârșit cu dânsii... Dar mai bine spune-mi cum te-ai îmbolnăvit ? De ce nu mi-ai scris ?... Eu mă consideram îndestul de prietin ca să merit aceasta.

PARTEA TREIA

I

CHEIA VISURILOR.

Se aflau adunați în fosta grădină, foștii copii.

Era un restaurant cu muzică și cabaret, zidit în locul pavilionului vechiu și romantic, în locul aleelor cu trandafiri. Un restaurant foarte modern.

Întâmplarea îi adunase la supeu, după teatru, fără să știe unul de altul, printr'o misterioasă convocare telepatică. Povestiseră amintiri și deveniseră triști.

— Îți amintești Mumù, când ne-am ascuns în pavilion fiindcă te chema preparatorul la lecție? În pavilion se aflau aște de patajen și ție îți era frică. Eu învățam să fumez, iar tu Mumù, mi-ai cerut să tragi un fum. Ți-am dat. Ai lăcrimat. Ți-a venit să tușești... Pe urmă, am intrat în casă pe ușa de din dos și am dat fuga să ne clătim cu Odol, ca să nu mirosim.

Bărbatul actual al lui Mumù, se uită nemulțumit la streinul care-i spunea nevestii pe nume și-i amintea întâmplări dela care a lipsit.

Mumù rămase o clipă surzând melancolic nevăzutului. Apoi vorbi :

— Cred că pavilionul era în locul unde e masa cea cu domnul în smocking și cu două doamne oxigenate.

— Iar pe aci, era aleea cea mare cu trandafiri, spuse al treilea fost copil, potrivindu-și ochelarii și ștergând aburul de pe fereastră să privească afară. Acum e o stradă pavată cu granit și e linie de tramvaiu, stație de automobile și chioșc de ziare. Parcă n'a fost niciodată aci grădina bunicii... nici jocurile noastre.

Toți tăcură și visară. Numai bărbatul lui Mumù nu înțelegea de ce erau triști, fiindcă vorbiseră despre timpuri și locuri care nu mai sunt.

Toți tăceau și căutau să se revadă cu genunchii goi, cu pantalonii scurți, cu părul asudat după jocuri nebune, așa cum au fost. Erau cu început de chelie, cu început de miopie, cu început de burtă. Acum dâștii aveau copii. Și nu știau de ce nu simt nici o bucurie că s'au văzut adunați, așa cum de atâta vreme se căutau.

— E curios... începu cel cu ochelari, care fusese întotdeauna căpitanul briganzilor în jocurile de atunci.

— Ce e curios? Întrerupse bărbatul lui Mumù. Nimic pe lume nu este curios.

O femeie roșie dansa pe estradă. Toți se uitară și n'au mai vorbit.

Mama și fata nu-și mai găsiră nimic de spus. Dură tăcere jenată ca între două streine care s'au cunoscut la o vizită.

Ana Mereuță avea o rochie verde-jad : un model dela Paris. Elena Lipan o haină de casă, săracă și neagră.

— Ar trebui schimbată mobila aceasta de saloa. Miroase a mucigaiu și a provincie, spuse Ana ridicând degetele înmănușate spre pereți și unghere.

Elena Lipan se uită urmărind mâna, la oglinda cu apa încetoșată, la scaunele cu plușul uzat, la tablourile palide de familie cu figuri țapene și costume demodate :

— Știu Annie... Dar se pare că ai uitat cât de limitat ne este bugetul. Sabina s'a făcut mare. Ii trebuie și ei o rochie pe lângă uniformă. Nellsu de când e student, mai are și el nevoie de bani de buzunar. Acum ne-a mai urcat și chiria. Mă miră că tu le-ai uitat acestea așa de curând.

Ana își pipăi colierul dela gât și privi în vid. Socoti mustrarea drept o aluzie la buna lor stare și la indiferența cu care se dezinteresează de tot ce-a lăsat în urmă, acasă. Și aceasta o împietri, în egoismul ei de trei ani netulburat. De când se măritase și de când moștenise toată averea Tantii Matilda, se ferea instinctiv de lipsurile și lamentările în care crescuse. Venea cât mai rar, în fugă ; bănuia sub fiecare cuvânt o intenție de a aduce discuția pe un teren primejdios. Când intrase în stăpânirea moștenirii, lăsase vag să se înțeleagă că va face o parte pentru Sabina și pentru frați. Pe urmă descoperise că venitul ei și leafa lui Guță Mereuță, devenit sub autoritatea ei Georges Mereutza, abia îi ajungeau. Se achitase deocamdată, alegând

din bijuteriile Tantii Matilda, multe și multe mai de preț decât se așteptau, câteva inele și brățări subțiri și neînsemnate, pe care le dăruie Sabine. Iar când Georges, în primele luni căutase o mai strânsă apropiere cu familia ei, se împotrivise energic: „Tu n'ai să te amesteci. Ei au viața lor, noi a noastră. Sau vrei să ne-aducem stăpâni în casă?” Lucrurile au rămas aci. Guță Mereuță era ginerele lui Constantin Lipan, mai mult la Palatul de Justiție, decât în raporturile de fiecare zi.

— Am niște rochii pentru Sabina, își aminti. Le-am purtat foarte puțin. Prefăcute, cred că au să-i vină foarte bine.

— În orice caz, mi le trimiți mie, spuse Elena Lipan. N'aș dori să se considere cine știe cum, froazată. Va fi nevoie de puțină diplomație ca să le accepte...

— Aceasta aș mai vrea să o văd! se indignă Ana. Eu îmi prefăceam de trei ori o pălărie... De altfel n'ar fi de mirare. Se cunoaște aci influența nenorocitului de Costea.

— De ce-i spui nenorocit? îi luă apărarea oftând, Elena Lipan. Costea de trei ani, n'a cerut nimănui, nimic. Își vede de învățătura lui. A crezut că e mai bine să facă așa cum a făcut. Ne doare pe toți că a plecat din casă, mai ales în condițiile în care a plecat... Dar nu pricinuește nimănui, nici un rău... Cel mult răul și-l face lui...

— Crezi, Maman? întrebă ironic, Ana.

— Cum să nu cred? îl apără mai departe, Elena

Lipan. De el sunt sigură, ca de mine. Știi ceva ?
Ai aflat tu ceva ?

Ana se răsuci pe scaun și tăcu un timp privind în palma mănușelor. Pe urmă se hotărî și vorbi.

— Văd că trebuie să o spun și aceasta, Maman. Dar e mai bine să fii prevenită. Află că domnu Costea al matale, e pus sub supravegherea Siguranței generale. Mi-a spus Georges... S'a luat cu niște derbedei, cu niște bolșevici, nici eu nu mai știu cu ce fel de oameni suspecti. Umblă cu ei, se duce la întruniri secrete... Măine, ne trezim că face cine știe ce ispravă. Georges e foarte afectat. Siguranța îl menajează deocamdată, fiindcă știe că e fiu și cumnat de magistrat. Dar cât are să meargă aceasta ? Crezi că e convenabil pentru cariera lui Papa sau a lui Georges, o asemenea situație ? Eu drept să spun, nici nu-mi pot închipui ce inimă are, ca să nu se gândească la toți... La urmările pentru ceilalți, dacă el e un besmetic și n'are nimic de pierdut. Ar trebui să-l chemi mata odată și să-l aduci la realitate.

— Dar cum ? Dar de unde, dragă Annie ? întrebă Elena Lipan cu glasul înecat de aceste știri neașteptate. De unde să-l chem, când nici nu știu unde șade ? De trei ani, n'a dat un semn de viață. Const nici nu vrea să audă de numele lui. De unde să-l chem ? Și dacă îl chem, ce l-ar putea face să vină ?

— Adresa lui e ușor de aflat... A devenit în felul lui un personaj cunoscut. Cel puțin pentru Siguranța Generală. Un simplu telefon din partea

lui Papa, și-i afli nu numai adresa, dar și ce-a făcut cu deamănuntul, eri, și al... și toată săptămâna trecută.

— Ce zile am ajuns să trăesc ! începu să plângă în batistă Elena Lipan. Copilul acesta are să ne bage în mormânt... Eu nu l-am înțeles niciodată.

— Nici nu era ceva de înțeles, Maman. Nici el nu știe ce vrea. A crescut ca un dușman în mijlocul nostru. Cât timp nebuniile lui erau inofensive, mai mergeau. Il priveau numai pe el. Dar acum, când începe să ne compromită, a ajuns o situație intelerabilă. Ar trebui să luați măsuri. Sau mata, să-l chemi și să-i vorbești omeneste. Sau Papa, să-l cheme și să-i interzică pur și simplu... Poate Papa nici nu știe. Cei dela Siguranță l-au menajat. Dar l-au avertizat pe Georges. Dacă du-rează, își declină orice răspundere. Eu în locul lui Papa...

Elena Lipan duse degetele la buze, făcându-i semn să tacă, fiindcă se auziră pași în antret.

— Te rog Annie, să rămână pentru moment, a-cestea numai între noi. Am să mă gândesc și să vedem ce e de făcut... Aceștia sunt pașii Sabinei. Nu cred că e bine să afle.

Sabina intră și nu arătă vreo surprindere plăcută, dând ochi cu Ana.

— Bonsoar, Annie.

— Bonsoar, Sabina.

Se sărutară cu răceală. Sabina era înaltă, puțin poate prea subțire, dar sveltă și proaspătă în sweterul alb de lână. Se întorcea dela patinaj, iar

obrazul îi dogorea încă de gerul înțepător. Era singura ei păr sunt simplă și necostisitoare.

Se așeză: căer'un jâlț cu plușul decolorat și începu să răsfoiască un album vechiu și de o mie de ori răsfoit. Avea acum ochii mai arzători, dar genele lungi îi îndulceau privirea.

— Te-ai întors cu Nellsu ? întrebă Elena Lipan, întorcând capul să-și ascundă pleoapele roșii de plâns.

— Nu, Maman... Nellsu a rămas cu Nicki și cu Viorica Hagi-Iordan. Au să-l aducă cu automobilul. Putea el să renunțe, mai ales acum, când a început să învețe a conduce ?...

— E nostimă de tot Viorica Hagi-Iordan, spuse Ana. Am cunoscut-o la Elefterești... Mi-a vorbit foarte bine despre tine. Nu seamănă de loc cu Hagi-Iordan. N'ai crede că e fata unui om atât de grosier. Are ceva fin și câte odată straniu, ostenit, în privire. Sunteți prietini ?

— Relativ ! răspunse sec Sabina, fără să ridice ochii de pe album, fiindcă nu-i plăcea să dea seamă despre prietiniile ei nimănui și mai ales Anei.

— Iar Papa ce spune ? Cum admite aceasta ? întrebă curioasă Ana, plecându-se avidă să afle și privind pe rând, când la Sabina, când la Elena Lipan. La început am fost și eu stingherită, când am făcut cunoștință. Era o situație îndestul de delicată. Papa l-a cercetat pe Hagi-Iordan, l-a chemat la Parchet, a început urmărire... A fost un mare scandal judiciar. M'am simțit jenată...

— Bine dar aceasta e o poveste veche acum ! in-

terveni Elena Lipan. Chestiunea s'a încheiat. Hagi-Iordan știe că n'a fost vorba de ceva împotriva lui direct. Const și-a făcut datoria și nimic mai mult.

— In orice caz, Iordan Hagi-Iordan nu e un om care să uite. E unul din cei mai primejdioși indivizi, stăruii Ana. Mai ales acum, când partidul lor vine din nou la putere și când Gică Elefterescu va lupta să fie din nou la Justiție. Are să încerce să deschidă iarăși afacerea sub altă formă. Și cum e sigur că Papa are să capete din nou delegație de Procuror General, e tot așa de sigur că are să ia castanele din foc cu mâna lui, pentru Gică Elefterescu.

Elena Lipan privea cu uimire și cu admirație la fiica ei, atât de repede și de precis inițiată în toate tainele vieții bucureștene, politice și judiciare, din care niciodată ea nu pricepuse nimic. Ana vorbea cu autoritate și cu oarecare dispreț, cum s'ar adresa cuiva incapabil să-i urmărească toate subtilitățile argumentărilor.

Intr'adevăr, câteva zile după episodul memorabil din casa lui Gică Elefterescu, guvernul căzuse. Noul ministru, retrăsese delegația lui Constantin Lipan. Afacerea fusese părăsită. Dar în trei ani de opoziție, jocul lui Gică Elefterescu se lămurise și dăduse roade. Iși întărise situația în partid. Se știa că el va prelua șefia, fiindcă înlăturase toate ambițiile periculoase și câștigase o mare popularitate în masele alegătorilor, unde era socotit ca un viteaz apărător al dreptății. Nu cutezase oare să urmărească fraudă și vinovații, chiar în pro-

priul lui partid ? Acum se vorbea de o nouă venire la guvern. Constantin Lipan era indicat să reia opera de purificare. Gazetele începuseră să-i pomenească numele, întotdeauna asociat la numele viitorului ministru al Justiției.

— Așa stau lucrurile, sfârși Ana. Papa va obține din nou delegația. Dar nimeni nu-l invidiază. Are să se afle în una din cele mai critice situații. Cum spunea Georges, chiar ieri, că se vorbea printre avocați. Gică Elefterescu face o eroare fundamentală. Nu-l cunoaște încă bine pe Papa. Crede că are să-l poată utiliza și atâta tot. Iar Papa cum e omul datoriei, n'are să se oprească atunci când va spune ministrul : ajunge ! Are să meargă până la capăt, cu orice risc... De aceia mă mir că admite ca Nellu să fie prietin cu băiatul lui Hagi-Iordan și tu, Sabina, cu Viorica Hagi-Iordan. Papa, are să se mai întâlnească odată cu el și atunci nu-i mai scapă Hagi-Iordan din mână. O știe toată lumea și mai bine ca toată lumea, o știe chiar Hagi-Iordan.

— Eu nu pricep nimic din toate acestea, declară Elena Lipan. Copiii sunt prietini. Cine-i poate împiedica ? Mie mi se par foarte gentili și bine crescuți. Sabina e invitată des la Viorica Hagi-Iordan. Nicki vine la Nellu, Nellu se duce la el. E adevărat că despre acestea toate Const nu e în curent. Dar ce-ar avea de obiectat ?

— Știu eu ? strânse din umeri Ana. Am spus o vorbă. Papa e atât de curios în excesul lui de scru-

pule! În privința aceasta Georges e mult mai rațional. Trăește mai pe pământ.

Înceind, Ana își îmbumbie mânușile și se pregătește de plecare.

— De ce nu mai stai, Annie? Întrebă Elena Lipan. Poate sosește și Const. Nu te-a mai văzut de o lună.

— Imposibil, Maman. În astăseară mergem la teatru. E premieră. „Cheia Visurilor“ — un poem dramatic de Leon Mătăsaru. Se spune că e o piesă foarte bună. Are să fie tot Bucureștiul.

Elena Lipan se gândi să întrebe de ce nu o iau cu dansii și pe Sabina. Așteptase întotdeauna ca invitația aceasta să vină dela Ana. Dar Ana părea că a uitat cu desăvârșire lunile îndelungi, când o asemenea seară i se părea un rar și emoționant eveniment.

— La revedere, Maman. La revedere, Sabina.

Sărutul fu indiferent, ca între streini.

În antret, Ana își îmbracă blana. O blană de vizon, pe care Elena Lipan o evaluează îndată la vreo două mii de perechi de ghete a 24 lei perechea.

Ușa se trânti, închisă între două lumi între care nu mai exista demult nici o comunicare.

Rămasă numai cu Sabina, Elena Lipan vru să spună ceva. Făcu numai un gest de resemnare cu mâna ei uzată de grosolanele îndeletniciri ale gospodăriei.

Sabina îi ghici poate gândul nerostit. O văzu mai împuținată la trup, mai îmbătrânită și mai tristă decât întotdeauna. Fără să știe de ce, trecu

în camera ei, care-a fost camera Anei și fără pricină, începu să plângă.

Odaia își schimbase stăpâna, dar pereții apăsau tot atât de strâmți și înăbușitori, ca zidul cel negru din poveste, ridicat până la cer.

Guță Mereuță aștepta pe taburet, cu mânușile pe genunchi. Scotea din buzunarul vestei ceasul și îl punea îndărăt la fiecare cinci minute, cu o elocventă muștrare mută.

— Lasă frate ceasul, că acuși nu mai merg. Re-nunț! Rămâi tu cu ziarele tale și am terminat! Își pierdu Ana răbdarea, gesticulând în fața oglinzii cu periuța neagră de rimel în mână.

— Dar n'am spus nimic, Annie! se apăară Guță Mereuță. Mă uit la ceas și atâta tot. Orice cetățean din România Mare e liber să se uite la ceas.

— Mai faci și hazuri acum! Ca să faci hazuri, trebuie să te prindă.

Guță Mereuță nu mai crezu oportun să întrebe de ce el e singurul cetățean din România, căruia îi este intezis să se uite la ceas și să facă spirite. Tăcu resemnat. Știa altfel ce urmează și cum se sfârșește discuția.

Ana muia periuța în cutia cu tuș, năclăia genele arcuindu-le în sus, se trăgea îndărăt și revenea să mai adaoge un strat. Când genele deveniră groase ca părul de perie și tari ca firele de sârmă, își zâmbi satisfăcută.

Acum era în toată puterea cuvântului „frumoașa doamnă Georges Mereutza“ cum nu omitea nici-

odată să o pomenească rubrica mondenă a ziarelor din Capitală.

Iși schimbă colierul în aceeași culoare cu rochia. Sună și ceru capa de zibelină : „Înțelegi ? Cea de zibelină, nu cea neagră, de catifea“.

— Ei, cât am întârziat ? întrebă triumfătoare.

Guță Mereuță, obținând libertatea să se uite la ceas, profită de autorizație cu o grabă perfidă, dar constată consternat că n'au întârziat de fel. Dimpotrivă. Vor mai avea de așteptat.

— Ca să vezi și tu cum ești ! îl iertă generoasă Annie. Mai bine apropie-te să-ți înod funda. Parcă n'ai mai purtat smocking, de umbli atât de țeapăn.

Guță Mereuță se apleacă docil, și ridicând capul pe ceafă, își lăsă înodată altfel cravata.

Ana, vrând-nevrând, îi privea așa până în fundul nărilor cu o luxuriantă vegetație păroasă. „Măcar de-ar avea altfel de nas !“ — gândi cu repulsie. Guță Mereuță, care se obicinuisese din frageda junețe cu nasul lui, crescut odată cu el, nu bănuia nimic din reflecțiile Anei. Se admiră foarte voios în oglindă cu funda renovată și se găsi acceptabil, ca soț al frumoasei doamne Georges Mereutza. Recunoscător, o sărută pe gât.

— Ce-s apucăturile astea de rânđaș care prinde servitoarea prin colțuri ? se indignă Ana. Mă-ai șters pudra cu buzele tale, ca ventuzele.

Guță Mereuță, din nou nu găsi nimerit să protesteze. Povestea lor dura așa din primele luni. Ana nu lăsa să străbată față de nimeni din afară,

nimic din tainele căsnicii lor. Părea o soție foarte fericită de asemenea soț, cita cuvinte și păreri de ale lui Georges, adeseori chiar cuvinte de duh inventate și date pe socoteala lui. E pentru toată lumea un menaj fericit. Dar acasă, de douăsprezece ori în douăsprezece ceasuri, izbucnea iritarea pe omul stângaci, nesărat și cu nas de proboscidian. Guță Mereuță se descoperea mai îndrăgostit de nevestă, pe măsură ce Ana îl maltrata mai crunt. Iar aceasta adăoga încă la înverșunarea femeii.

— Ai biletul la tine ? întrebă, gata de plecare.

— N'am nici un bilet. E la Scarlat...

— Dar știi măcar numărul lojei ?..

— Nu știu nici un număr, dragă.

Ana se întoarse din ușă și îl fulgeră cu privirea.

— Se vede că ești idiot complet. Cum o să mergem atunci ? Să începem a horhăi prin teatru, căutând loja ?

— Dar, dragă Annie, ce sunt eu de vină ? Scarlat Bosie ne-a invitat. El are biletul. A spus că ne așteaptă la intrare. Ce puteam să-i fac ?

— Să stea omul în frig ?

— Lasă-l că e destul de bine îmbrăcat și nu răcește el. Chiar mă mir, om fără nici o meserie, fără nici un venit și fără nici o moștenire, de unde-i dă mâna să poarte blană de o sută de mii de lei și să piardă în fiecare seară, la Club, sume destul de respectabile...

— De multe te mai miri tu ! Mai bine te-ai mira de cât poți fi de meschin ! Te invită omul la Teatru, te așteaptă în frig laolaltă cu toți gură cască

din cei care nu-și pot cumpăra bilet, și tu bârfești pe socoteala lui, ca mahalagioaicele... De asta mai bine te-ai mira ! Acum dă ordin să stingă luminile în urma noastră.

Guță Mereuță porunci slujnicei cu șorț de dantelă să stingă luminile și păși în urma Anei, dealungul camerilor vaste, cu mobilă cubistă și convoare moi. Nici odată nu visase asemenea apartament, asemenea mobile și asemenea slujnică. Nici nu se închipuise pășind în urma unei femei frumoase cu toaletele descrise amănunțit la rubrica „*Tout Bucarest*“. Totul întrecuse dorințele lui simple și mediocre. Dar în loc să se simtă fericit, trăia cu neliniște o existență înfricoșată și teribilă, sub o necunoscută amenințare. Târât de Ana la spectacole și baluri, la curse și la recepții, la supeuri și la reprezentării de binefacere, tânjea după timpul când burlac, îmbrăcat într'un surtuc vechiu peste cămașa de noapte oltenească, citea seara „Universul“, în papuci, la gura sobei, în camera lui cu luna din Cadrilater. Viața îi părea atunci solidă, ferită de surprize. Acum, bănuitor, se trezea în fiecare dimineață cu o tresărire din somn, ca osândiții la ghilotină în zorii execuției. De unde venea acest presentiment nu-și putea explica. Știa însă că mâine ori mai târziu, ceva înfricoșat și irevocabil, avea să curme această existență pe care n'o meritase și nu era pe măsura lui.

— Ci așează-te odată ! Strângeți picioarele ! se răsti Ana în automobil.

Iși strânse picioarele și aprinse o țigare.

Ana tuși.

— Acum ți-ai găsit să mă afumi ?

Guță Mereuță strivi țigarea în scrumiera limuzinei și tăcu. Tăcu și Ana, privind țintă înainte, știindu-se privită în interiorul limuzinei de toți trecătorii de pe Calea Victoriei.

Era ceasul când Bucureștii, după ce și-a închis ghișeurile băncilor, ușile magazinelor și cele zece mii de birouri, suspendându-și pentru douăsprezece ore rumoarea afacerilor, aleargă la desfăt. Automobilele se încrucișau purtând perechile spre teatre, cinematografe, restaurante, cluburi și cabarete. Trecătorii aveau alte vestminte și arătau alte fețe. Cei care agonisiseră ziua cu chipurile crisplate într'o încordare de pândă, mergeau acum noaptea, să-și risipească agoniseala cu o destindere bolnavă și nerăbdătoare în ochi, alungați din urmă de ceasurile prea scurte și de panica suspendată a deșteptării de mâine. „La 11 la Minister... Delegația morarilor... Scadența dela Blanck... Interpelarea lui Duca... Rata la mobile... Dacă Goldstein nu-mi oferă decât opt sute de mii, rup tratativele... Ar fi o catastrofă să mai piardă Creditul Minier treizeci de puncte... O singură soluție: să-mi primească banca dela Brăila, porumbul în gaj... Comanda dela Răsboiu ar rezolva totul... A-dina mai cere, tot cere, de unde să-i dau?... La fiecare metru cub 47 lei comision, aceasta ar face la 2000 metri o sumă frumușică. Blanck! Banca Comerțului! Reșița! Finanțe! Fisc! Sechestrul! Contract! Filodormă! Cifre, cifre, cifre!...” Ince-

putul gândurilor și întrebărilor tresare în fiecare creier, drojdie încă neștearsă a sbaterii de azi și subconștientă organizare a atacurilor pentru războiul înclăștat de mânie ; dar gândul și întrebarea sunt îndată alungate, amânate, înecate în înșetarea de a sorbi numai plăcerea nesățioasă a clipei. Toți grăbesc, toți râd, toți au prețul fericirii din această noapte, împăturit în buzunar, la piept, peste finul tic-tac al inimilor.

Incruntările sprincenilor sunt pe mâine și pe mâine din nou, goana neogoită.

Pașii scârțâie plăcut în zăpadă. Roțile automobilelor derapează la virajii. Vitrinele revarsă lumina lor cretoasă. Firme incandescente, roșii, galbene, verzi, albastre, se sting, se aprind, clipește, sar rapid dela o literă la alta : *Ciorapi Monica. Șampania Mumm. Șoșoni Tretorn. Fii frumoasă prin săpunul Elida!* Deasupra e un cer de catran la care nimeni nu înalță ochii.

E ceasul când în toată țara, satele au adormit în misterioasa lor neagră tăcere. Când dincolo de Chitila, pe mii și mii de kilometri, numai vântul mai cutreeră besna în mutele pustietăți.

Acî orașul a schimbat o viață pe altă viață. Automobilele se înșiră acostând la bordura trotuarului, în fața restaurantelor și a cabaretelor cu orchestră în smocking și frac. Grigoraș cântă plecat pe vioară *A Media Luz*. Corul rusesc. Orchestra vieneză. Johnson-Jazz. Dintr'o sută de sute de cârciumi, la periferie, isbucnesc prin ușile deschise suspine scârțâite de lăutari și explozia pia-

nelor mecanice. Pe străzi cu becurile în agonie, au apărut femei cu obrazul tragic văpsit, prelingându-se pe lângă ziduri ca fricoase și întristătoare bestii ale nopții.

Pe calea Victoriei e-o revărsare fără istov, din toate ungherele Capitalei, din toate cotloanele țării. Amestec de glasuri și de limbi, de pofte și de nerăbdări. Deputatul din Bălți și fabricantul din Timișoara, cântăreața din Cernăuți și inginerul din Cluj, exportatorul dela Brăila și arendașul din Craiova, falitul din Iași și moștenitorul din Vlasca, toți se strigă, râd, cântă, se întrec, se îndeamnă, aruncă privirea la ceasul dela Fundație și dela Palat să vadă cât au întârziat, se interpelează în toate graiurile și dialectele României pestrice și toți dispar magnetic, absorbiți de ușile luminoase unde se vinde plăcerea de-o noapte, uitarea de-o noapte, uscatul triumf al vanității de-o noapte sau scrâșnetul voluptății de o noapte.

Ana savura parcursul acesta, înfășurată în manta de zibelină, privită de ochi pofitori și invidioși prin geamurile de cristal, ca un fragil și inaccesibil exemplar al umanității, așa cum se văzuse în ambițioasele ei reverii de pension.

Răspundea la saluturi cu o înclinare patriciană din cap. Observă cu iritare că nici acum Guță Mereuță, n'a învățat cum să-și scoată pălăria. Înălță mâna pieziș și surprins, smulge pălăria stângaciu, parcă mereu s'ar teme să nu i-o fure vântul.

Scarlat Bosie nu se afla la ușa teatrului. Il căută în mulțimea gălăgioasă și ghiontită, înălțând

găturile să privească peste capete. Ana se descărcă suerând printre dinți crude aluzii la lipsa de creștere și la originile obscure ale lui Guță Mereuță.

— Iată-l! se bucură Guță.

— Mă iertați, doamnă? Mă ierți, Georges?... M'a târât într'un colț, să mă tapeze, un amic de club. Abia am scăpat. Cretinul se simțea dator să-mi mulțumească.

Când Scarlat Bosie se înclină să sărute mâna, Ana primi în nări parfumul fin al părului, lipit carapace neagră de lac chinezesc. Toată iritarea îi dispăru. Obrazul se luminează.

— Pe noi să ne ierți, domnule Bosie. Noi am întârziat. Cu Georges, aceasta se întâmplă întotdeauna.

— Tot eu sunt de vină, Annie? încercă să protesteze Guță Mereuță.

Ana îl reduse la tăcere cu o singură privire. Privirea rezervată numai pentru el, între patru ochi.

Spintecară cu greu drum în mulțimea compactă.

Ana înaintă în lojă, cum fac toate femeile când se oferă admirației publice. Silindu-se să pară preocupată cu totul de altceva decât de ființa ei, ca eroii pășind în zona de foc. Clipi mărunț, lăsându-și desprinsă de pe umerii goi mantaua de blană și se așează verificând cu o miopie distinsă, nimicurile minuscule din poșetă. Știa că o sută de ochi și binocluri, au întâmpinat-o din loji și din staluri și că o sută de întrebări și răspunsuri, i-au comentat culoarea rochiei, ondulațiile părului, colierul și floarea de catifea. Murmurul șoptelor

de sus și de jos, acea incontinuuă vibrație surdă a sălilor pline, îi sună în urechi ca o muzică amețitoare și exaltată, după primele cupe de șampanie.

Numai după aceea ridică privirea și cuprinse ghirlanda toaletelor și decolteurilor expuse în vitrinele lojilor de catifea roșie și de aur; potrivi binoclul cu mâner de sifed și începu să examineze sala amănunțit. Recunoscu prietene, răspunse la saluturi. Intoarse profilul spre Scarlat Bosie și declară :

— Ai avut dreptate... E o sală splendidă, cum n'am văzut încă la o premieră bucureșteană.

— Explicabil, doamnă, încuviință Scarlat Bosie, rezemându-și mâna pe balustrada de pluș și lăsând lanțul subțire de platină să se balanseze în gol. Explicabil, fiindcă e o premieră de trei ani anunțată și amânată. Leon Mătăsaru n'a mai scris nimic de zece ani. Critica îl consideră un om sfârșit. Piesa aceasta îi va decide soarta. Unii spun că e o lucrare genială. Alții că e o operă ratată. În orice caz e un spectacol senzațional și plin de surprize, indiferent dacă va fi un apogeu glorios ori o cădere catastrofală.

— Spectacolul e deocamdată mai mult în sală, vorbi dela spatele lor, Guță Mereuță, pe care tonul atot știutor și plin de sine al lui Scarlat Bosie îl agasa întotdeauna.

Scarlat Bosie își potrivi monoculul și privi în jos, la șirul lucioaselor chelii de fildeș, din parter.

— Ai dreptate, Georges, aprobă împăciuitor. Căinii îl sfâșie de pe acum, pe bietul poet. Văd cri-

țica înveselindu-se anticipat, ca în ajunul marilor masacre.

— Și ce e mă rog, în definitiv, această „Cheia Wisurilor?“ întrebă Ana.

— Știu eu? Un basm. Poate ceva istoric. Poate o legendă... Mărturisesc doamnă, că în literatura românească informațiile mele sunt foarte vagi.

Guță Mereuță știa ceva mai mult, dar mai știa că părerile lui n'au nici o importanță pentru Ana. De aceea tăcu, desfăcând programul și citind cu deamănuntul rezumatul piesei și distribuția, ca un dosar înaintea ședinței.

— Văd și pe principele Anton Mușat, descoperi Ana. Pare cu totul descompus. E o adevărată muzonie. Unde a dispărut doi ani?

— E o poveste întreagă, doamnă. Acum doi ani s'a certat cu Barbu, văru-său. A vândut tot ce-i mai rămăsese: suveniruri de familie, arme, mobile de preț, tablouri, covoare. A plecat în streinătate să retrăiască un trecut care-a făcut pe vremuri epocă. Se pare că s'a întors cu totul dezamăgit. Pretutindeni a căutat o lume dispărută... Ceia ce e sigur, e că a revenit fără nici un ban. Locuiește la un hotel mizerabil de pe calea Griviței și a refuzat pensiunea pe care a vrut să i-o servească principele Barbu Mușat. Un bătrân cam zevzec și romantic. Ne-a recunoscut și salută. E uimitor cum la vârsta lui și după viața lui, mai păstrează o memorie atât de intactă.

Intr'adevăr, jos, principele Anton Mușat își împărtășea impresiile vecinului de fotoliu, care se

întâmplase să fie în seara aceia Ion Ozun. Un Ion Ozun cu desăvârșire metamorfozat în trei ani de viață bucureșteană și de un sgomotos succes jurnalistic. Chiar principele Anton, cu memoria lui fidelă, nu recunoscuse la început în tânărul acestă-plastronând în smocking, ras, pudrat și pomădat, băiețandru timid de odinioară, cu bastonul lui ridicol terminat în cap de rață.

— Am crezut tinere prietin, că mă simțeam deplasat numai aci, în Țara Românească, unde îmi spuneam că toate prefacerile s'au petrecut prea rapid. Am constatat însă că oriunde, la Paris, la Cannes, la Dauville, la Biaritz, la Nisa, procesul a fost identic. În timpurile dinainte de diluviu (așa numesc eu epoca dinainte de războiu) lumea dansa după muzica vieneză și iubea după versurile lui Musset. *Aujourd'hui la musique est aux nègres et l'amour à Freud...* Pretutindeni slugile au devenit stăpâni, iar plăcerile lor au rămas brutale, de foste slugi. E dureros să te supraviețuești... A! uite și prietenul nostru Alcaz. Ce nouități, Mirel? Te așteptam să mă pui în curent cu tot ce s'a petrecut în scumpul meu București, în lipsa mea.

Mirel Alcaz, străbătuse spațiul dela ușă până la fotoliul liber, distribuind ca întotdeauna strângeri de mână și prietenoase saluturi dela distanță. Trei ani, nu schimbaseră nimic din obrazul tânăr, din părul cărunț numai atât cât să-i sublinieze ca o perucă pudrată din cochetărie, junețea roză a chipului și contagioasa voioșie nevinovată a privirii.

Strânse mâinile bucuros, ca și cum întâlnirea

ar fi fost cel mai fericit eveniment pe care îl mai spera în viață :

— O ! Ce surpriză ! Bine-ai sosit, *Mon Prince*. Pa ! Ionel ! Articolul tău din astăseară e o adevărată bijuterie. M'a oprit Gicu să-mi vorbească despre tine. E încântat ! Păcat că te limitezi numai la relațiile dela Capșa. Ar trebui să mai vii cu mine la Cameră, să intri în contact și cu animalul politic. Te asigur eu, că sunt relații profitabile.

Apoi, întorcându-se spre Anton Mușat:

— Vezi, *mon Prince*?... Dacă îți amintești, acum trei ani te asiguram că acest tânăr va face să se vorbească de el. L-am ghicit de pe atunci, doamnă de talent. S'a întâmplat măcar odată să fie cineva profet în țara lui... Intrebai noutăți ? Să trecem în revistă *tout le gratin*... S'o luăm dela frumoasa doamnă Georges Mereutza. Cum observi, menajul Mereutză a devenit trio-stabil. Dar numai aparent. Doamna Annie Mereutza e de o virtute inexpugnabilă. Virtute consolidată în provincie și frumusețe conservată în frigider. Nimic de făcut. Il compătinesc pe bietul Charles. Sărmanul Bosie pierde timpul cu o tenacitate demnă de o cauză mai bună. Ce urmărește, nici eu nu înțeleg ! Orice femeie din lume, *mon Prince*, nu merită atâta timp pierdut. *Que de longues histoires pour une si courte chose!*.. Fiindcă la urma urmei, aceasta ori alta, ce-ți poate da mai mult decât îți oferă oricare ?

Mirel Alcaz, povestea cu o înfățișare foarte inocentă. Ion Ozun, care știa acum ce se ascunde sub aspectul acesta de om îndatoritor, amic cu toată

lumea și doar poate ceva prea flecar, — ca un medic cunoscând o boală secretă și hidoasă, nu-și putea stăpâni mirarea că-i vede ochii atât de candid și limpezi și că nu-i surprinde niciodată glasul șovăind.

„Voința“ cucerise cititori și câștigase autoritate. Însă Ion Ozun nu mai ignora cu ce preț. Și nu mai ignora că Mirel Alcaz, din independența „Voinții“ iscusit arendată în dreapta și în stânga, își cumpăraseră un rând de case și era acum membru în trei consilii de administrație. Se simțea complice, irevocabil legat de soarta ziarului, fiindcă acolo își făcuse faimă de talentat polemist și fiindcă acolo își câștigase existența îndestul de îmbelșugată. Dar cu spaimă se ferea să nu lunece mai jos, să nu fie într-o zi după chipul și asemănarea lui Mirel Alcaz, gata la orice tocmeală, cu surâsul nevinovat pe buze și fără tresărirea nici unei remușcări.

Tipărise cu doi ani în urmă un volum de novele lăudat de toată critica. Toți descoperiseră în el o mare speranță. Se oprise aci. Succesul zilnic al articolului de ziar, îl furase definitiv. Știa că niciodată de-acum, în acest București al timpului risipit, nu va mai găsi tăria și tihna să se refugieze în el și să mai scrie a doua carte. De aceea, adineori, trecuse ca un vinovat pe lângă Teofil Steriu cu maldărul lui de grăsime prăbușit între brațele unui fotoliu. I s'a părut că citește în ochii lui mici și înecați în osânză, o scurtă lucire de ironie.

poate de milă, când i-a dat bună seară. Numai o clipă și poate a fost numai o părere.

— Ai ochi mai buni, Ionel! îl deșteptă Mirel Alcaz din aceste gânduri. Ai ochi mai buni și te rog să-mi vii tu în ajutor. Cine se află, rogu-te în loja de lângă Hagi-Iordan? Nu vreau să las incomplet raportul meu, prințului Anton...

Ion Ozun se răsuci și identifică îndată persoanele din lojă :

— Dar e doamna Elvira Elefterescu și nepoatele sale celebre. Lola, Lulu și Lili, care-au avut atâta succes la revista de binefacere a „*Ocotirii*“ în rolul de paji, de *boy*, de *cow-boy*, de dansatori argentinieni, de orice în afară de rolurile feminine.

— Exact, aprobă Mirel Alcaz. N'o mai recunosc pe doamna Elefterescu, de când și-a văpsit și și-a tuns părul. Iar pe cele trei grații, nu le mai văd decât în costumul sexului urît dar viril.

Apoi revenind la „raportul său“, continuă :

— Doamna Elvira Elefterescu, a devenit *mon Prince*, mai impunătoare ca un tambour-major. Părul tuns și văpsit, au întinerit-o cu zece ani. Arată acum ca un tambur major reangajat. E însă neconsolată. Cele trei grații i-au scos atâția peri albi, încât au silit-o să-și dea coafura la văpsit. Păcat că n'ai fost să le vezi la reprezentatie! Au fost delicioase, trustele... Dar mai ales Lola cântând cântecul lui Carol VI, nebunul :

„*J'ai fait pipi dans le jardin*

„*Pour fair' pousser les coccinelles...*“

Ce folos ! Băețoase și condamnate să poarte fustă, numai printr'o glumă idioată a naturii, nu vor în ruptul capului să se mărite. Să sperăm că acum, când va veni Gică din nou la Justiție, va ști să descopere trei partide din floarea baroului. Altfel, nu-i mai văd zi bună în casă... Alături, precum vezi, *mon Prince*, Iordan Hagi-Iordan, este etern radios. A mai încheiat o afacere, din care-a eșit cu vreo cincisprezece milioane. Numai de i-ar rezista până la sfârșit arterele.

Iordan Hagi-Iordan, în smocking și cu piepții cămășii de zăpadă, părea într'adevăr mai stacoiu decât întotdeauna. S'ar fi spus că e în ajunul unui atac de apoplexie. Aceasta nu-l împiedica să rătăcă cu toți dinții sub mustățile gigante, întors pe spătarul scaunului spre un domn lung, gălbejit și ras, cu fața scofălcită și cu ochii pieziși, ca un intrigant de melodramă. Pe un scaun, în față, absentă dela ce se vorbește alături și dela ce se petrece în sală, Viorica Hagi-Iordan privea în gol. Avea un oval fin, părul blond-cenușiu, ochii imenși și încadrați în cearcăne viorii — gura chinuită, transmițând întregii figuri o mască durerosă și ostenită, peste care nici o privire nu putea trece cu indiferență.

— ...pentru mine fata lui Hagi Iordan, e o enigmă — continuă Mirel Alcaz. A adus-o din streinătate de doi ani. Nu dansează, nu chetează, nu frecventează nici un ceaiu. N'am văzut-o rătăcând nici odată. Nu-i știu nici un flirt. Atât doar : patinajul și tenisul. Și cel mult odată într'un an, o pre-

mieră... Cred că n'are de ce se simți fericită cu un asemenea părinte și cu reputația unui asemenea părinte... Altceva nou, ce să-ți mai spun, *mon Prince*? Am terminat tot repertoriul. Erai aci când s'a însurat Fredy Goldstein cu Marie-Jeanne Ghica. Ai sosit exact când a început divorțul. Dar Fredy s'a purtat ca un adevărat gentilom. I-a pus cinci milioane pe numele ei. Și după cum îl vezi e tot atât de radios ca Iordán Hagi-Iordan. Numai că e pentru alte motive... Privește în sală și privește în loji: își verifică lista din carnetul amorurilor secrete; câte din ele figurează în indexul lui alfabetic și cât l-a costat fiecare. Te asigur că toate sunt prezente la apel. E singurul mijloc, ca banul să circule. Am să-ți povestesc în legătură cu aceasta o scenă nostimă. Mi-o spunea eri Puiu...

Mirel Alcaz se opri. Sunase a doua lovitură. Principele Anton Mușat, părea de mult că nu mai ascultă. În fața osoasă și în ochii încetoșați se stinsese orice interes pentru tot ce-l înconjoară. Avea o figură chinuită, bătrână și devastată, iar cum plecase fruntea spre piept, se vedea o ceafă subțire și slabă de copil, ațele gulerului scrobite, haina prea largă, făcând cute ca pe-o sperietoare de câmp.

Gongul vibră a treia oară. Cortina se ridică și freamățul sălii muți.

La picioarele unei mănăstiri voevodale, pe câmp mătăsoș, în lumină aurie de primăvară, pași înalt și svelți, cel dintâiu fecior de domn din baladă. Pași

în zale subțiri de argint, alături de căpitanul cel credincios, crunt și bărbos.

Iar viersul sună de cleștar — viersul prințului.

Viersul sună grav, de aramă — viersul ostașului.

Cu o singură mișcare mulțimea se simți capturată și nimeni în sală nu mai tuși.

Ion Ozun înțelese că asistă la ceva rar și nepus ; la una din minunile acelea când o mie de oameni evadează din mizeria lor ascunsă, din ambiții și deșărtăciune, din griji vulgare și din rânjetul fiecărei zile, să se ofere purificați de o flăcăr arzătoare, bucuriei de a admira.

Cunoștea poemul, fiindcă era unul din puținii care-l citise și care mai credea în talentul singuratic al lui Leon Mătăsaru, cu respirația largă pentru vastitatea altitudinilor. Se temuse că nu va fi înțeles, în cutezătoarea fuziune de legendă și realitate, de adevăr istoric și de superstiții, cu fire împletite din trecut și prezent, din simbol și adevăr brut. Acum își dădea seamă că teama i-a fost deșartă. Și avu o pornire de recunoștință și de iubire, pentru publicul acesta care dincolo de vanitatea toaletelor și de frivolitatea bârfelilor, se reabilita, simplu și unanim, în cele o mie de fețe transfigurate. Intoarse ochii și în umbră, descifră pe fiecare obraz miracolul divin : neclintirea lui Iordan Hagi-Iordan, din care dispăruse aroganța ; desmorțirea din ochii coagulați ai principelui Anton Mușat ; bucuria pură de pe figura lui Mirel Alcaz ; extazul din ochii frumoasei doamne Annie

Mereuțà care uita să se mai supravegheze ; participarea celor o mie de oameni fascinați de lumina scenei, respirând în ritmul viersului, strămutați magic pe alt tărâm, unde în clipele acelea nimic din spurcarea de acum un ceas și de peste două ceasuri, nu-i mai atinge și le e streină. Toți uitau ce sunt într'adevăr. Cine sunt. Cum sunt. Toți erau numai ce-au dorit cu însetare, în elanuri de foarte demult, secrete, când în nesațiul cosmic al adolescenței fiecare s'a vrut mai bun și o aspirație spre înălțimi a înobilat omida din care o singură dată se desface fluturele cu aripi de azur să zboare în azur. „*Ceia Visurilor*“ era aceasta. Era pentru aceștia. Era pentru toți.

Ion Ozun găsi minunat că sala a presimțit ceasul unic cu un atât de fin și precis instinct, și că atât de îndată s'a oferit incantațiunei care-i desprindea pe toți din grosolanele rădăcini pământesti.

Iar bucuria îi fu amară. Măsură ce a pierdut. Ceia ce nu mai are întoarcere. Cărțile pe care nu le va mai scrie. Lumea deacum pentru totdeauna sufocată în el, la care a renunțat pentru articolul de ziar cu viața de o zi, pentru camera confortabilă, pentru haina de cioclu de pe dânsul ; pentru că laș nu s'a simțit în stare să mai îndure o iarnă cruntă de foame și de ger, nopțile cu foșcăitul gândacilor desgustători și cu arătarea neagră a femeii moarte plecându-se deasupra lui, așa cum și astăzi amintirea îi încrâncenă carnea.

Pe scenă, actorii intraseră și ei în vestmântul

personagiilor, cum demult nu se văzuse un joc mai armonios. Ion Ozun nu-și venea să creadă ochilor că fiul Impăratului Verde, întinzând brațe inspirate, e acelaș Bică Tomescu pe care-l așteaptă creditorii la ușă și care în antract va împrumuta o sută de lei chiar dela Verdele Impărat în persoană; că Ileana Cosânzeana, bălană în spuma străvezie a costumului, e aceeași Sonia Vișoreanu, mereu torturată de panica obezității, în camera ei unde-a rămas și acum, cu sfârâit de „Primus“ și cu irigatorul spânzurând în perete, mațul de gumă roșu și cinic. Viersul săvârșise miraculoasa încarnare. În decorul de alt veac, veneau, plecau, sufereau, iubeau și mureau, oameni de alt veac, de departe din timp, unde legenda a înălțat în neguri nehotărâte și biserica păstorului Bucur, străbunul acestuia București.

Cortina rupse magia.

A fost ca un semnal al erupției, cutremurând sala în tumult de aplauze și chemări. Publicul aclama în picioare; nu găsea cuvinte îndestule și gesturi pentru a descărca emoția comprimată viers cu viers, în religioasa ascultare. Din loji sburară arcuit flori smulse, toți căutau în jur și regretau că n’au venit înarmați cu brațe de trandafiri: femeile uitară că nu trebuie să plângă cu negrul genelor strivit. Și frenezia mai crescă încă, atunci când Impăratul Verde, isbuti să târâie din culise, de mână, un Leon Mătăsaru orbit de lumina rampei și pipăindu-și cravata.

— Fumăm o țigare, *mon Prince*, Ionel ? întrebă Mirel Alcaz, pregătindu-și tabacherea plată de argint. Pot spune că am asistat la cea mai entuziasmată sală care a existat cândva la Național. Sunt curios să ascult oracolii.

Eșiră în fumuoarul tixit și ăuind de glasuri și de exclamații, ca vuetul mării închis în ghioc, când îl pui la ureche. Toți arătau palmele roșii ; cum arată întorșii din bătălie trofeelee și armele frânte. Uitaseră surâsul sceptic, cu care acum câteva ore, pe stradă și cafenea, spuneau că vin din simplă și crudă curiozitate, să asiste la înmormântarea unei cariere. Întrebău și răspundeau oameni necunoscuți. Streini, din provincie, fără nici un prietin, cu pretextul unei țigări aprinse, intrau în vorbă și rosteau păreri inspirate și naive.

Criticii și cronicarii declarau între două fumuri, că niciodată nu s'au îndoit de succesul piesei.

— Și e curios, Ozun, ai observat ? Nici un actor n'a fost deplasat în rol. Unic în analele Naționalului ! Chiar Sonia Viișoreanu, în rolul Coșânzenei.

— Cine ? Ileana Osânzeana ? întrebă Ion Ozun, incapabil să reziste calamburului survenit înainte de a-i măsura sensul crud.

— Cum ai zis ? Ileana Osânzeana ? Asta e nostimă. Ascultă Alecule, Pol, Nichifore, ascultați una bună a lui Ion Ozun... Ionel, îmi dai voie s'o pun în cronică ? Ii dedic un paragraf special : „*Ileana Osânzeana sau Venus Hotentota din Jardin des*

Plantes“... Știți, Venus cea cu bucele de cinci ocale, din albumele de artă africană...

Ion Ozun mușcă în dinți cartonul țigării și se depărtă scârbit de el însuși. De ce spusese aceasta? El și acum pleca privirea în pământ când dădea ochii cu Sonia Vișoreanu. De când se mutase din bursucăria lui Chir Panaioti o vedea rar. Ea nu făcea nici o aluzie și părea că a uitat. Ii rămăsese recunoscător pentru această delicatețe. Iar acum, stupid, pentru o glumă neghioabă, aruncase un cuvânt care va circula fără îndoială în toate cronicile dramatice și va rămâne pentru totdeauna legat de cariera teatrală a Soniei Vișoreanu. „Sunt o canalie. Devin din zi în zi o canalie!“ — se admonestă cu desgust, încheștând pumnii în fundul buzunărilor.

— Te căutam, Ion Ozun. Te-am văzut de sus...
Se întoarse.

— Tu erai, Costea ?

— Precum mă vezi... răspunse posomorît Costea Lipan.

Era îmbrăcat în haine de stofă ordinară, cenușii, cu guler moale, nebărbierit și cu ghetete galbene, ude de zăpadă topită.

— Te-am văzut de sus, din cucurig, dela democrație, vorbi mai departe Costea Lipan. Ca de altfel și pe sora mea, frumoasa doamnă Georges Mereutză, nelipsită dela orice premieră. Te-am văzut și deabia am răzbit printre gealați să ajung până aici. Vreau să-ți vorbesc ceva neapărat.

— Spune, rosti Ion Ozun, retrăgându-se într'un

colț mai umbrit să nu-l vadă lumea vorbind cu un tip îmbrăcat ca un vagabond.

— Dar nu pot aci... E ceva mai lung și mai complicat. Spune-mi locul și ora unde ne întâlnim...

— Un moment numai, se scuză Ion Ozun, fiindcă prietinel cronicar de adineori, îi făcea semne disperate să vină la el mai repede.

Se lăsă dus la braț.

— Am să-ți arăt ceva nostim. Soțul doamnei Venus Hotentoata. Privește!

Pe-o banchetă, cu țigarea aprinsă atârnând între degetele grase, Teofil Steriu, nedepins să piardă serile, dormea senin, cu gulerul muiat de sudoare.

— „...gloria noastră națională sucombând sdorbită de emoție!...“, făcu teatral cronicarul, ghiduș și colecționar de calambururi.

— Pentru asta m'ai chemat?... Hai sic...

Ion Ozun reveni în colțul unde-l lăsase pe Costea Lipan. Dar Costea Lipan dispăruse. „S'a separat?... Ce-o fi vrând să-mi spună? De altfel îl privește. E din zi în zi mai insuportabil cu exaltarea lui revoluționară, de conspirator din filmele polițienesti...“ Se mai uită peste capete, să nu rămână cu o drojdie de conștiință încărcată. Nici o urmă. Soneria anunța începutul actului. Culoarele se goleau. Grăbi în urma celorlalți și din treacăt, aruncă o privire satisfăcută lui Ion Ozun din oglindă, cu smocking impecabil, cu părul reținut lăciu pe creștet de gomia argentină și cu obrazul

ras și prosper. În ceața din lumea ireală, de dincolo de oglindă, se depărtă în sens invers, o umbră acum indecisă. O umbră pletoasă, cu pălărie mare, cu haine sărace, cu mersul împovărat și cu o tristă muștrare în figura înecată de păclă.

Dar Ion Ozun nu o văzu.

După spectacol, doamna și domnul Georges Me-reutză, au întârziat până la trei, la *Elisée*. Scarlat Bosie a dispărut un ceas și s'a întors, cu o veselie rea și nervoasă în ochiul crispat sub monoclu.

— Aveam o întâlnire la Club, într'o chestiune gravă, lămuri desfăcând șervetul apretat și dând la o parte din față vasul de cristal cu flori. Am aranjat lucrurile într'un sfert de oră. N'am putut rezista tentației, când am auzit bancul la licitație. Și priviți rezultatul. În douăzeci de minute, am ridicat cincizeci de mii de lei, după ce la primele arozagii pierdusem treizeci... Spunând, jucă în mână portbiletul cu hârtiile de o mie îndoite cafoile unui caet. Smulse una, o mototoli și o aruncă pe estrada orchestrei.

— De ce joci? îl muștră Ana.

— De ce?... Poate ca să ucid în mine o pasiune încă mai necugetată... vorbi încet, după mâna în care ținea țigarea și unde spânzura legănat lanțul subțire de platină.

Ana încruntă sprincenile reduse la o linie de-un milimetru și se uită la Guță Mereuță, să vadă dacă a auzit ori nu. Bărbatul citea ultima pagină a „*Adevărului*“. N'a auzit! — gândi. Dar dacă ar fi

privit sub fața albă de masă, Ana ar fi observat poate cu mirare că mâna bărbatului era încleștată cu unghiile în genunchi, așa cum oamenii tari își înăbușe o durere cu altă durere.

La plecare, Scarlat Bosie ținu Anei haina de zibelină, întârziind mâinile în jurul gâtului, ca începutul unei îmbrățișări. Ana se îndreptă de mijloc, învăpăiată de indignare. Drept ce o lua ?

— Vă conduc până acasă? Avem acelaș drum și am oprit mașina afară, se oferi Scarlat.

— Merçi. Vreau să fac câțiva pași pe jos, spuse apăsător Ana.

Scarlat Bosie înțelese și nu insistă. Înțelese și Guță Mereuță și-i fu recunoscător Anei.

Afară, doi domni, urcau într'un automobil, de subsuori, un al treilea.

— Ce e? S'a întâmplat un accident? se sperie Ana, ducând mâna la inimă.

— Nu s'a întâmplat nimic, se întoarse râzând cu duhoare de vin unul din cei doi. E autorul. Leon Mătăsaru... Și-a serbat succesul, dar și-a pierdut echilibrul și cheia.

— Mmăi, pă'ătosule ă'mi cheia... Am găsit eilibru ș'am pe'edut cheia... Ă'mi cheia pă'ătosule!...

Leon Mătăsaru vorbea cleios de unul singur și urcat în mașină pe o ușă, se muncea să iasă pe cealaltă ca să caute cheia.

Cheia dela cameră. Cea a visurilor, o dăruise generos tuturor.

NU EXISTĂ „CEAS RĂU“.

E o întunecoasă și umedă încăpere, cu semne cabalistice de aur șters pe fond de catifea neagră. În tavan zodlacul a fost zugrăvit de un meșter stângaci după un almanah oarecare: gemenii și cumpăna, ra-ul și săgetătorul, fecioara și vărsătorul. Pisioul somnoros cască și își ascute ghiarele; din bufnița împalată au sburat penele și un ochiu de cristal a sărit.

Totul e grosolan înscenat, cald și întristător. Nicăderi minciuna și sărăcia n'arată o mai mizeră halnă. Totuși acolo, la celebra prezicătoare, se strecoară oamenii pe furie ca răufăcătorii, rușinați de atavica lor credință într'un destin dinainte scris, să afle din semnele astrilor și din palmă, din drojdia de cafea și din cărți sleite, soarta proceselor și a boalelor, a moștenirilor și a iubirilor, moartea dușmanilor și izbânda întreprinderilor.

— Este un om blând, domnișoară, care suferă pentru dumneata. Și o femeie de verde, care-ți vrea răul. Mai văd omul cel bălan întorcându-se dintr'o călătorie lungă pe apă și femeia de verde ținându-i calea. Ai să ai o supărare, dar de o scurtă vreme. Pe urmă bălanul are să vină tot la dumneata și se arată mare fericire, fiindcă te iubeste mult și-i cu inimă nobilă. Femeia de verde o văd zăcând de necaz. Poate să și moară din asta. Nici nu merită altceva... O așteaptă ceasul cel rău.

— Prostii! Înșelăciune ordinară. Același clișeu pentru oricine. Naiv cine le crede! gândește domnișoara, întorcându-se pe trotuarul strâmt și pășind prin bălți, până la trăsura lăsată să aștepte la colț. Cel puțin mi-am satisfăcut o curiozitate. Păcat că n'am fost mai multe să râdem.

Dar o ață de gând subțire, se strecoară roșe printre celelalte gânduri. El, e blond. Deci tot el numai saferă pentru mine. Și de la dansa, nici nu mă așteptam la altceva, decât să-i ațină calea. Cine spunea oare că în tot neamul ei, toți au murit înainte de treizeci de ani, de fitzie?

Manichiurista a întins pe masa de cristal, toate ustensilele complicate și multe, cu o încetineală tacticoasă de maniacă. E bătrână și suferă de astm.

După zece minute, respirația ei începe să agaseze ca uruitul monoton al unui ventilator. Tot așa eterna poveste, aceiași întotdeauna : Are o fată care-a fugit cu un chelner. Chelnerul vine după miezul nopții. E beat din resturile paharelor deșertate. O bate și o alungă să doarmă pe scândura goală. Oare domnul judecător, n'ar putea să-l cheme și să-l amenințe că-l bagă la *zuhaus* ? Și-ar face o mare pomană.

Acestea le știa Ana și totul o scufundă într'o nemărginită plictiseală. S'a hotărât de atâtea ori să o schimbe cu alta, mai tânără și mai vie, dar n'a găsit nici una să vină la ceasurile ei. Acum e ultima dată ! — decide și după această tresărire a energiei, îndată, ca o apă turbure și măloasă trăgându-și la fund înecatul, o cuprinde din nou lehametea.

În bolul de porțelan cu apă fierbinte, degetele au devenit de cârpă. Nu le mai simte.

Madam Keller, le prinde delicat, pe rând, în mâna ei grasă și pistruiată, rotunjește oval unghiile, taie pielițele, lustruește, pensulează cu lac — și geme, respiră, oftează, cum ar duce la capăt cea mai teribilă trudă care-i sleește puterile.

Din flacoanele de lac și vâpsea, se împrăstie un miros farmaceutic de eter și dulceag de sirop, care-a devenit pentru Ana inseparabil pe veșnicie de râsufletul penibil al bolnavilor de astm.

— Astupă te rog flacoanele, Madam Keller ! Nu pot suporta mirosul acesta infect.

Madam Keller mânuește flacoanele cu precauția

conspiratorilor preparând în laborator explozibile de o sută de ori mai puternice decât dinamita.

Alege o plută, o șterge cu cârpa, o apasă încet și mai șterge odată flaconul întreg. Il potrivește în cutie.

Ana îi urmărește fiecare mișcare descompusă, cu un început de ură adunat din toată drojdia după amiezilor ei deșarte.

— F-am spus toamnă Jutecător... Bantitul acela mi-a ucis iar copila, începu să se tângue madam Keller.

Ana a închis ochii și-ar vrea așa, cu o singură mișcare a pleoapelor să suprim^e totul : figura tumefiată cu vinișoare vinete a manichiuristei, lapovița murdară de afară, tic-tacul atât de trândav al minutelor și mai ales plictiseala aceasta așternând ploaie de cenușă peste tot ce-o înconjoară, peste tot ce face, pătrunzând cu un gust fad în tot ce gustă, în nări, în gură, în paharul brumat de apă și în miezul mustos și parfumat al fructelor. De două luni nu poate scăpa de senzația aceasta a vidului. Și nu poate reconstitui cum a venit, așa cum se instalează durerile de cap, treptat și perfid, până ce toropește toată ființa.

— ...i-am spus : Bantit ce ești, am să merg la Poliție și-am să fiu cu un tomn comisar...

— Madam Keller, te rog lasă acestea. Le știu. Am vorbit cu bărbatu-meu. Justiția nu se poate amesteca, dacă nu este o plângere. Acum mă doare capul.

Madam Keller a tăcut ofensată. A început să

strângă foarfecele și pilele cu mâner de fildeș ; le șterge cu pielea de căprioară, le învelește și le adună în valiza de mușama neagră și jupoiată, punând în fiecare mișcare un reproș de femei nevoiașă, care a avut naivitatea să creadă că poate găsi ascultare și înțelegere la atot fericirii pământului.

— Fă rog să mă scuzați, toamnă Annie.

— Nu e nimic, madam Keller. Sunt nervoasă de o bucată de timp.

— La o persoană tânără și nerfoasă ca dumneavoastră este nefoie de un copil. Un copil este toctoria cea mai bună pentru turere de cap și pentru nervi.

— Mulțumesc pentru consultație, madam Keller, puse capăt conversației Ana, sunând servitoarea și ridicându-se. Conduci pe madam Keller și deschide ferestrele să iasă mirosul !...

Se mută în salon. Din salon în birou. Din birou în sufragerie. Deschise o carte și nu întoarse foaia. Se uită în revistele ilustrate și le aruncă. Desfăcu o batistă cu monograma începută de-un an. Impunse de câteva ori cu acul și o lepadă. Oribil cum toate ceasurile ; — al ei dela mână, cel din birou și pendulul din sufragerie, toate își mișcă minutarele cu aceeași tărăgăneală de convoiu funebru.

De două luni, dupăamiezele ei sunt toate la fel. E cum s'ar fi rupt deodată resortul unui mecanism. O plictisesc ceaiurile, o desgustă vizitele, nu poate privi un film până la sfârșit : când e acasă o sugrumă tăcerea și ar vrea să fie în stradă ; când

e în stradă o enervează mersul trecătorilor, orăcăitul clacsoanelor și privirile necunoscuților. S'a deșteptat deodată într'un mare gol pe care nu-l poate umple nimic. Iar mai intolerabil supliciu e cel dela mese sau seara, când se află față în față cu omul care-i sgârie nervii când tace și când vorbește, când mestecă și când stă nemișcat, când despătorește ziarul sau numai îl știe în cealaltă cameră, în baie bărbierindu-se sau în birou citind dosarele. Sgomotul furculiței atinsă de farfurie sau mișcarea cuțitului presărând sarea — nu și-a închipuit niciodată că pot răscoli o ură atât de înversunată. Fiecare mișcare îi pare înadins îndreptată împotriva ei, ca să-i exaspereze răbdarea.

Abia îl așteaptă să plece. Să rămână singură. Și atunci schimbă un chin, pe altfel de chin.

Tot ce-a încântat-o trei ani, mobilele masive și încăperile vaste, îi sunt reci și ostile. N'au nimic prietenos. Nu-i spun nimic. Nu radiază din ele atmosfera aceia caldă din casele unde fiecare lucru s'a impregnat de viața stăpânilor și fiecare a căpătat un suflet. A trecut ca prin camerele unui otel și-o resping ca pe-o pasageră oricare.

Cu spaimă vede că n'are nici o prietină, că nu e nimănui căruia să-i spună această descoperire neliniștitoare, că în jurul ei egoismul și vanitatea îndestulate până la sațietate, au pus între restul lumii și ea, un vid izolator, cum se află închis în aparatele construite să nu elibereze nimic din răceala lor și să nu primească nimic din căldura de afară.

Ana se târâie în haina capitonată cu puf, dintr'o cameră în alta și toate-i par glaciale, chiar când se așează cu jălțul în fața focului cu flăcări straniu de decolorate și reci.

Acum înțelegea ce i-a lipsit și ce era mai scump decât tot. Brațul de care să se rezeme strâns, pieptul de care să-și lipească tâmpla ascultând nemiscată misterioasa și calda bătaie a unei inimi, glasul care sună mlădios și grav, ca o desmierdare a vibrațiilor înfășurând într'o înfiorare. Cum e câte odată glasul lui Scarlat, când învăluie sfârșitul frazelor într'un tremur de coardă care-și mai prelungește ecoul după ce-a tăcut. De ce-a fost cu el atât de aspră? Era singurul om care ar fi înțeles acum golul acesta mai sfâșietor ca o suferință precisă, înfiptă în carne și pe care fiindcă o știi, pe aceia, o poți vindeca.

Dela gura sobei se mișcă la fereastră. Afară ninge murdar cu amestec de ploaie, trecătorii pășesc posomorâți în gropi lichide, tramvaiul duce din necunoscut oameni sgribiliți spre destinul lor necunoscut, cerul e vânăt și totul e trist ca într'o lume unde n'a mai fost și n'are să mai fie soare cândva.

N'a pus mâna ei pe mânerul telefonului. N'a fost glasul ei care-a chemat. Altă putere, altcineva a mânat-o în birou; vorbește pentru ea.

La capătul firului, din nevăzut, răspunsul a venit atât de repede și irevocabil, încât s'ar fi spus că omul pândea de mult, cu pâlnia de ebonită în ureche, așteptând.

— Cum bolnav ? întrebă Ana. Și noi să nu știm ?
Să nu anunți ?

— O ! nimic grav, răspunde glasul care-și păstrează prin firul de sârmă timbrul, învăluind-o ca o șoaptă desmierdătoare, apropiat, aci, în ureche. [O simplă răceală. Atât, cât să mă silească să stau singur în casă și să-mi măсор singurătatea.]

— Așa dar și dumneata ?... Allo ! Da-da ! Dar numai atât : trec cinci minute și-ți aduc volumul. Ușa a doua, zici ; la parter ?... Allo ! Firește că acum ! spune Ana, închizând ochii, cum se arunca în baia rece când era copilă.

Ea a vorbit ? Ce glas vorbește pentru ea ?

Când deschide ochii, privirea se încrucișează cu ochii lui Guță Mereuță din fotografia de pe birou. Fotografia unde nasul e încă mai absurd și unde fotograful a isbutit să-l înlemnască încă mai ța-păn, cu cele două decorații ridicole pe piept.

A lăsat încet receptorul pe suport. A șters cu degetele un fir invizibil jucând înaintea ochilor. A sunat slujnica :

— Pregătește-mi rochia *taupe*. Știi ce-i *taupe* ?

— Știuconiță, se indignă servitoarea, cum să nu știu ? Rochia cu care ați fost alaltăieri.

— Aia. Și pantofii dela rochia *taupe*. Trimete pe Toader să aducă o mașină. Repede !

Repede ! glasul nerăbdător nu e al ei. Mâna mototolind panglica hainei capitonată, nu e a ei.

Afară alt tramvaiu duruie pe sub fereastră, în lapovița ghețoasă, cu oameni sgribiliți trecând din necunoscut spre destinul lor necunoscut.

În ședință, Guță Mereuță făcea opinie separată în procesul Max Weintraub cu Aglae Stambri-dinos pentru adulter.

Nici o antenă nu-l avertiza prin spații și ziduri, că ora cea dureroasă a început.

— În orice caz, acest Max Weintraub e o mare canalie. Și dânsa, mare nerușinată! Femei cu cinci copii... Cu bărbatul paralizat în camera dealături! Teribile canalii! se minuna Guță Mereuță, la urechea judeului vecin.

— De unde poți ști, frate? Poate a fost într'adevăr, cum spun ei, ceasul cel rău...

— Ce e aia ceasul rău? Nu există ceas bun sau ceas rău, rosti Guță Mereuță, scoțându-și nasul prelung din dosar.

Judecătorul vecin, un bătrân mâncat de scepticism și de reumatisme, își frecă genunchiul sub robă.

— Bine, bine! Crede ce vrei!... Numai să dăm răsoul mai repede. Mai sunt șapte procese și azi e ziua mea de masajelectric. Iar m'au apucat reumatismele cu ticăloșia de-afară.

Scarlat Bosie, închidea toate fotografiile compromițătoare într'un sertar. Actrițe, dansatoare, femei din lumea de sus și de jos: toate necunoscându-se între ele, nebănuindu-și reciproc existența și toate aruncate laolaltă să se asfixieze în comun, la rebut, în întunericul strâmt al cavoului. Pe urmă expuse pijamalele pe divan, să alege pe cea mai potrivită momentului. În dulap

se aflau pregătite ca întotdeauna : sticla neatinsă de Porto, cutia de biscuiți și coșul de castane zaharite. Pulveriză o ploaie mărunță de parfum. Presără pe mesuțele scunde, cutiile de țigări egiptiene.

Flueră răsucindu-se într'un picior, ca un om care n'a fost bolnav nici odată.

Și începu să se uite nerăbdător la ceasul-brățară.

III

SPARTACUS.

Printre norii sâmbări aleargă o lună cu obraz cadaveric. Iar stelele se aprind și se sting, palpând desnădăjduite semnele de agonie în spațiile înalte și reci.

— E o noapte pentru conspiratori! exclamă actorul ridicând brațul teatral spre cer.

Tovarășul merse un timp alături molfăind inseparabilul rest de trabuc. Pe urmă scuipă urât pe trottoar, cam se pregătea întotdeauna să cuvânte desgustat de banatele superstițiilor ale contemporanilor.

— Iată ceea ce tocmai îți spuneam. Un caz tipic de deformare profesională. Nu mai poți accepta natura decât în decorul pentru actul III, al conspirației, tabloul II al execuției capitale și așa mai departe. Îți imaginezi că natura n'are altă grijă decât să confecționeze o atmosferă și un decor potrivindu-le peripețiilor noastre de o clipă. Mizeria cea mare, cabotin infam ce ești, e că natura rămâne impasibilă. Ea nu participă cu nimic la peripețiile noastre de viermi. Amintește-ți soarele strălucitor de la Austerlitz, în dimineața când au murit totuș câteva mii de oameni. Amintește-ți....

Orice ai spune tu, e o noapte pentru conspiratori, o ființă înaintea actorului.

Tovarășul înțelese că n'are cu cine vorbi și tăcu molfăind scârbit restul stins de țigară.

Luna pleca peste oraș un obraz cadaveric. Stelele își transmiteau semnalele lor dilatate, chemând ajutor în spațiile înalte și reci.

Nici odată Costea Lipan nu mai văzuse asemenea ceață. Automobilele rare, înaintau bâjbâind cu farurile oarbe. Sitele de gaz aerian sfârâiau cavernos dându-și sufletul. Umezeala vâscoasă și rece ca sudoarea de mort, se agăța în haine, înă-

bușea respirația, părea că se îngroașă din clipă în clipă, încât a douazi trecătorii vor fi nevoiți să-și scobească tunel ca să se regăsească.

Atunci a întâlnit el femeia fără nume, pe care nu o poate uita.

Venea pe o stradă lăturalnică, oprindu-se la fiecare colț să nu se rătăcească într'un București deodată necunoscut și misterios, cum numai în visurile de spaimă un oraș nu mai este acelaș, devenit ireal și neliniștitor. Era aproape de ziuă. Luminile cele din urmă începeau să se stingă. Noaptea fu mai nepătrunsă și pustie, ca întotdeauna în ceasul dinainte de zori. Se întorcea dela o sfătuire tainică și era cu sufletul greu de hotărâri tot atât de negre ca noaptea, tot așa de turburi ca văzduhul ceșos.

În locul viran pe unde nu mai trecuse niciodată (ori poate numai i se părea că n'a trecut, fiindcă nu-l mai văzuse atât de vast și deșert), un singur felinar mai ardea, inutil, ca în gările triste după ce ultimul tren a plecat. De lângă stâlpul acela, din besnă și ceață, s'a desprins femeia aceea.

L-a chemat pistuind, cum pistuiesc noaptea femeile de noapte.

El nu s'a oprit, iar femeia a început să meargă după el. Așa o stradă și alta și alta. Ca un câine fără stăpân, târându-se după pașii celui dintâi trecător care nu s'a răstit să-l alunge. La capătul podului arcuit în ceață peste o Dâmboviță de uleiu cu luciul vătuit, s'a întors s'o întrebe dușmănos :

— Ce vrei ?

— Ia-mă să dorm la tine. Numai două ceasuri. Mi-e frică.

— Pleacă !

— Numai două ceasuri. Mi-e frică.

Costea Lipan a plecat înainte. Pașii femeii au sunat după el, ca ecoul pașilor lui.

Prezența aceasta tenace, dădea nopții o atmosferă încă mai stranie. Toate ferestrele întunecate. Blocurile clădirilor amenințătoare și mute, cașicum toată viața ar fi fost înlăuntru suspendată. Nici o trăsură, nici un alt trecător, nici o chemare depărtată de automobil, nici un paznic : strada pustie și alături altă stradă pustie și încrușișându-se alte străzi pustii ; nesfârșit labirint de străzi pustii astupate de ceață.

Tot așa ar fi mers într'un oraș fantastic unde toți au murit.

Ei doi, erau ultimii supraviețuitori. Și se urmăreau, cum vor rătăci strigoii din urmă pe planeta răcită printr'un brusc cataclism.

— Ce vrei ? Caută-ți de drum !

— Numai două ceasuri ia-mă la tine. Mi-e frică. Dorm jos, pe scândură... Înțelege că mi-e frică.

A mers mai departe și în urma lui pașii au pornit îndată, bătând trotuarul în acelaș sunet cu pașii lui, confundându-se.

În Calea Victoriei a venit alături :

— Lasă-mă să merg lângă tine. Să creadă că sunt cu tine.

— Cine să creadă ? Nu vezi că nu-i nimeni ? Cine să creadă ?

Mâna femeii arată zidurile, întunericul, ceața.

Costea Lipan grăbi. Grăbi și femeia. O mână surdă clocotea în el. După cele ce-au hotărit în încăperea secretă, numai aceasta nu-i trebuia. O femeie necunoscută care să-l tutuiască și de care să nu poată scăpa.

În gang, în fața intrării, a mai vrut s'o alunge odată.

— Pleacă ! Pleacă, fiindcă acum chem sergentul !

Și întinse mâna spre un paznic care nu exista decât în amenințarea lui. Femeia s'a atârnat cu amândouă mâinele de braț :

— N'ai să faci aceasta. Nu chema !... Ia-mă la tine... Mi-e frică... Nu ești om ? N'ai inimă de om?..

Glasul a fost de odată atât de sfârșit și de rugător, încât toată asprimea s'a îmblânzit. Costea Lipan vorbi domol, lămurind :

— N'am unde. N'am decât un singur pat...

— Mă culc jos. Numai până se face ziuă. Mi-e frică.

— De cine ți-e frică, femeie ? Ce-s prostiile asta ? Te înșeli dacă îți închipui că... De cine poate să-ți fie frică ?..

— De ei. De toți. Tu nu știi... Nimeni nu poate să știe. Ai milă.

„E desigur o nebună. Sau poate e urmărită de poliție... — gândi Costea Lipan. Intru în cine știe ce complicații. Tocmai acum, când sunt dator să mă păzesc de orice, de oricine...”

Dar femeia din ceață și din întuneric, aștepta

împietrită într'un gest de implorare atât de des-nădăjduit, că ultima hotărîre de rezistență slăbi.

— Bine. Treci înainte. Vezi că ai mult de urcat. Pășește în vârful picioarelor. Uite lanterna !

— Am știut eu că un om tot trebuie să se găsească în orașul acesta mare. În orașul acesta câinos ! îi prinse femeia mâna cu degetele ei ude și reci.

— Lasă acestea ! se desprinse Costea Lipan. Urcă odată !

Femeia a început să urce înainte, scormonind întunericul scărilor în spirală, cu lama albastră a lanternei. Costea Lipan în urmă, îi vedea numai fusta cenușie, paltonul cenușiu, pantofii uzi, cu tocuri strâmbe, cu tot noroiul străzilor adunat.

De când stătea în mansarda aceasta din Calea Victoriei, în prețul lecțiilor predate la copiii proprietăresei văduve dela parter, nu primia acum cel dintâi oaspe. Adăpostise de două ori, fugari urmăriți, fiindcă aci toți își închipuiau că nimeni nu se gândește să-i caute și fiindcă le era ușor să intre și să iasă, într'o clădire unde se afla un dentist la primul etaj, un birou de publicitate la al doilea și toată ziua un necurmat dute-vino de trecători. Era judecata scrisorii furate din povestirea lui Edgar Poe. Nimeni nu purcede să caute un suspect în mijlocul orașului, în văzul tuturor. Ii urmărește la periferie. Iar vecini nu se aflau sub acoperișul de tablă, decât rânđași și bucătărese, din toate apartamentele casei : oameni de care n'avea de ce se feri și nu-i purtau grija.

— Incă. Mai sus! spuse. Acii! Așteaptă acum să deschid lacătul.

Când a intrat și a răsucit butonul luminii, abia atunci a văzut-o la față. O credea o femeie. Era abia ceva mai mult decât o copilă. Dar cu o figură atât de sfârșită și tragică sub văpseaua vulgară, încât înțelese că n'ar fi meritat niciodată iertare, dacă ar fi lăsat-o afară, în noapte și'n ceață, în ghiara „lor“. „De cine ți-e frică? — De *ei*... De *toți*!“

Se uitară unul la altul. Poate necunoscuta înțelese ce inimă simplă și omenească avea tânărul acesta cu părul aspru și cu obrazul colțuros, cu vorba atât de răstită. Poate era numai prea ostenită ca să-și mai silnicească buzele în surâsul profesional, destinat oricărui bărbat, oricând. Căci îi spuse numai atât, căutându-i a doua oară mâna :

— Iți mulțumesc. Altfel!... Fără dumneata...

Acum, când și-au văzut ochii, îi spunea „dumneata“. Gestul neisprăvit arată suspendat în aer ce s'ar fi întâmplat fără adăpostul acesta providențial. Arăta orice; ceva nespus și totuși ireparabil. Poate moartea. Poate ceva mai înfricoșat decât moartea. Pe urmă gestul căzu și necunoscuta cătă cu ochii un loc împrejur, cum fac cei gata să leșine. Se așeză pe marginea patului.

— Mă ierți? Am mers... am mers. De ceasuri, de nu știu câte ceasuri, n'am stat jos.

Costea Lipan se sili să-și dea glasului o intonație prietinoasă :

— Haide, acum. Scoate-ți pălăria. Și paltonul acesta ud.

Fără pălărie păru mai copilă. Cu ochii albaștri și cu părul fin, cu obrazul neted, ar fi arătat fără îndoială mai puțin vulgară decât femeile care pis-tuiesc trecătorii noaptea, dacă toată armonia figurii nu s'ar fi aflat brutal ruptă de gura prea mare, cu buzele largi și cu vâpseaua exagerată. Sub palton, bluza era subțire și străvezie. Un corp încă nu deplin rotunjit. Una din vietățile cu umanitatea striivită, înjosită, iremediabil animalizată, înainte de a fi apucat vârsta să devină femeie.

— Acî n'au să mă găsească... Iar mâine? Dumneata n'ai să știi nici odată domnule, ce-ai făcut pentru o ființă ca mine.

Costea Lipan strânse din umeri ca să arate că lui puțin îi pasă de mulțumiri și de recunoștință, odată ce așa a hotărît. Nu întrebă cine n'au s'o găsească aci. De ce se teme pentru ziua de mâine.

— Imi pare rău că n'am să-ți dau un ceaiu, ceva. La mine nu se află nimic. Sunt singur și mă vezi că sunt sărac.

— Nici n'ar primi gura mea ceva astăzi, vorbi cu gândul întors de foarte departe, necunoscuta.

Și deodată începu să plângă. Un plâns cum Costea Lipan n'a văzut niciodată, mai intolerabil decât orice vaet. Mut, cu lacrimi rostogolindu-se monoton și egal, incontinuu. Stătea dreaptă pe marginea patului, nemișcată, cu mâinile pe genunchi, lăsând să se deșarte izvorul ochilor într'o neclin-tire inhumană, fără un singur trăș contractat în

obraz, fără sughițuri. Nu se ștergea, nu se îngrijea că lacrimile preling o dără urată în vâpseaua feții. Tot ce adunase în rătăcirea ei de animal fugărit ceasuri și ceasuri, în frica ori în desnădejdea ori în suferința ei necunoscută, se elibera acum, în acest plâns, cum plâng cadavrele înghețate când li se topește lichidul ochilor crăpați, la căldură.

Costea Lipan nu putu suporta acest plâns. Merse la fereastră și privi în jos, în întuneric și în ceață, Calea Victoriei golită de trecători, moartă, așa cum nici odată nu-i pare aceiași stradă a sbaterii neistovită din zori până târziu după miezul nopții. Prin sticla cu reflexul luminii, vedea oglindită necunoscuta cu plânsul ei și o așteptă să sfârșească.

A stat mult așa. Până ceața s'a albăstrit și orașul a început să învie.

Necunoscuta s'a rezemat ușor cu fruntea în fierul patului și din plâns a trecut în somn. Somu chinuit de tresăriri și de scâncete slabe, în care frica ori desnădejdea ori suferința ei necunoscută, se prelungeau încă odată trăite într'o injustă neputință de evadare.

Ii ridică încet brațul de pe fierul dur, îi așază perna sub cap, îi întinse picioarele și o înveli cu pătura până sub bărbie. Pantofii uzi, tremurul spasmodic al trupului, ochii globuloși mișcându-se sub pleoape într'un somn care nu-i întreg și scâncetul acela căutând instinctiv, cum caută copiii,

un adăpost cald, certitudinea unei ocrotiri — o !
ce mizerie !

Costea Lipan o privi descoperind încă odată că nimic nu este mai neliniștitor și plin de mister pentru un om, ca somnul altui om. Potrivi un ziar să-i apere ochii de lumină.

Apoi își trase scaunul la soba rece de fier și începu să gândească la hotărârile lor din noaptea aceea, la omul venit în ascuns de peste graniță, la ceia ce se pregătea și avea nevoie de mâna lui. Așa a adormit cu obrazul îngropat în îndoitura cotului.

Când s'a deșteptat dimineața, femeia necunoscută nu mai era. Pe un petec de hârtie, o mână nedepinsă cu scrisul, trăsese un singur cuvânt : „*Mulțumesc*“.

Fără semnătură. Fără nimic. Viața îi trimisese din anonimul cel mare o suferință anonimă — și și-o retrăsese. De atunci, în această întâmplare vedea un simbol, un avertisment, un îndemn mai mult la hotărîrea lui neclintită și răzbunătoare. Cineva pentru acestea toate, trebuia să expieze. U-nul, o sută : pentru cei fără număr care din totdeauna îndură fără să crâcnească.

A căutat-o și n'a mai regăsit-o. A așteptat-o și n'a mai venit. Ziua, în colcătul străzilor îi pare câte odată că o recunoaște. Dar nu e. Noaptea se apropie de toate femeile întunericului ; dar întotdeauna sunt altele, râd cinic și bestial, îl chiamă cu vorbe deșănțate, își oferă cărnurile lor putrede și sânii devastați. Aceia numai, a venit trimisă să încorporeze toată suferința resignată și umilirea

și groaza câtă este într'o lume cu dreptatea mincinos făurită numai pentru cei tari. O știe aci, în orașul de-un milion de suflete și-i pare că dacă ar pleca urechea la pământ, din miile și miile de pași, i-ar recunoaște mersul șovăit și înfrânt, așa cum magul cel negru a deslușit la o mie de leghe, pașii lui Aladin, pierdut în viermătul mulțimii din ulițele Bagdadului. Spunea : „Mi-e frică... De ei. De toți“.

De toți, câți din netrebnicie ori din lașitate sunt complicitii nelegiuirilor întărite prin legi.

Noaptea, când întoarce ochii spre pat, o vede în plânsul acela mut, fără vaiet, fără sughiț, ca lacrimile cadavrelor dezghețate. Cum ar putea uita ? În camera lui nu mai e singur. Există acum cineva care-i închează mâna când slăbește și-i biciuie îndârjirea când șovăie. Că nu știe de unde a venit, ce nume purta, ce-a dus cu ea, e încă mai bine. Așa a adunat în apariția ei materializată din întuneric și ceață, toate suferințele care au drept la toate răsbunările.

A aruncat cărțile din rafturi. S'a eliberat de ele.

A înțeles că vorba spusă și scrisă e o cheltuială deșartă de energie, un narcotic. Bune pentru muieri bocitoare și pentru flecari crescuți în moleșeala tiradelor de cafenea.

Ei sunt mai puțini. O mână de oameni. Dar hotărâți la orice, în disprețul doctrinelor blegi și a revoluției biurocratizate, cu președinți, convocări, filiale, agenți, delegați, inspectori, petiții de înscriere, cărți de membru și moțiuni puse la vot. Ei au

o singură religie : *Fapta*. La aceasta i-a convertit omul venit de departe — și omul are dreptate. Are cu el experiența de surghiunuri și de vieață ascunsă în toate Capitalele Europei, prezent pretutindeni unde este nevoie de faptă și plecând numai după ce și-a încheiat datoria.

Când spune „Fapta !“ — mâna lui slabă, de veteran al dinamitei și al revolverului, retează un obstacol nevăzut. Și omul începe din nou să meargă dela un perete la altul, ca într'o cușcă prea strâmtă, întinzând gâtul într'un tic monoton, cum nu i-ar ajunge aerul prea puțin. Nimeni nu-i cunoaște numele cel adevărat. Are zece identități, pentru zece țări, cu zece pașapoarte. Se anunță prin mesagiile lor tainice ; „*Spartacus*“. Așa îl cunosc toți și așa îl așteaptă. Iar toți rămân surprinși, când în locul unui colos cu pumnii tari și cu piept muscular să rupă cătușe în zângăt teatral, apare acest moșneguț deșirat și ghrebănos, cu bărbița gălbețită de tutun și cu ochii apoși, tresărind cu restul de puteri galvanizate, numai când rostește rețezat : „Faptă ! Violență ! Faptă !“

După plecarea lui, la prima întâlnire, au rămas în urmă să schimbe păreri, desamăgiți. Acesta putea fi *Spartacus* ? Putea ține stârpitura aceasta omenescă un revolver fără să-i tremure mâna ? Acesta, *Spartacus*, omul focurilor descărcate în săli pline și al mașinilor explodând în amestec de carne și sânge ; dispărând răzbunător și invizibil ca un erou de film proletar ? Era un moșnegel să-l ridice de guler cel dintâi agent de poliție secretă și

să-l poarte suspendat în aer, agitând picioarele ca un gândac prins în ac.

La a doua întâlnire a apărut într'o redingotă mai absurdă cu hainele de comis voiajor dela început. O redingotă de profesor pensionar și ochelari cu șnur după ureche. Când ridică mâna, de sub mânecă apăreau manșete rotunde și tari, cu butoni lați de monede antice, cum poartă pensionarii orașelor de provincie din Franța, când se duc Dumineca să-și facă partida de manillă la *Café de Commerce*.

Era mulțumit de tot ce făcuse, ce aflase și ce aștepta.

Unul căpătase îndrăsneală să pomenească despre doctrină, program, grevă generală, organizarea proletariatului. Se întorsese cu un râs disprețuitor care îi desveli dinții cariați și verzui : „Gândiți-vă că în momentul acesta, într'o mie de orașe din lume, o mie de asemenea reformatori și profeți, cred că pregătesc fericirea omenirii gargarișându-se cu programe și bătându-se cu pumnii în piept. Pe urmă profeții se duc și se culcă foarte liniștiți în paturile lor confortabile, unde vor muri de bătrânețe, așteptând minunea să se facă singură. Eu nu sunt aci pentru programe. Mie nu-mi pasă de programe și de doctrină. Acestea sunt pentru lași. Ii cunosc pe toți. Toți tremură când e vorba să treacă la faptă. Curajul lor merge până la vorbă. Lași !“ Din mers răsucea țigarea de tutun negru, strein, cu miros neobicinuit și acru ; fuma scuișându-se și plimbându-se însoțit de o scârțâială

enervantă a ghetelor cu gumă. Toți au cugetat atunci, într'un singur gând : „Spartacus, cu ghete cu scârț !“ Și tutulor li s'au părut că participă la o comedie grotescă, în care primul personajiu îi va coplesi de ridicol.

Dar la a treia și la a patra și la a cincea întâlnire, omul fără nume și fără țară, a pus cu încetul stăpânire pe toți. Nici unul n'a rezistat voinții, care se insinua treptat și tiranic, comandând fără să pară și distribuind roluri teribile, ca un hatâr.

Intr'o seară, când începeau să se aprindă luminile, intrase la Costea Lipan, neașteptat. Costea Lipan se miră că știa unde stă fără să-i fi spus vreodată; că știa ceasul acela când el se află întotdeauna acasă.

A pus pălăria tare tacticos pe masa de scândură și a început să-și scoată mânușile, zâmbind enigmatic în bărbița afumată.

Verbi, îndreptându-se spre fereastră și privind afară, în jos :

— Admirabilă așezare ! Ți-ai ales camera cum nu se poate mai bine. În mijlocul orașului unde e circulația mai deasă. Un dentist la un etaj. Un birou de publicitate, la celălalt. Oricine intră și ese neobservat. Se pierde îndată în mulțimea străzii. Nu ? tânărul meu amic ?

— Și eu cred că am nimerit bine, vorbi flatat Costea Lipan, căutându-și cuvintele să răspundă nemțește, fiindcă omul întrebese distrat în nemțește, cum trecea cu ușurință prin vreo șapte-opt idiome europene.

Omul se întoarce dela fereastră și îl bătut pe umăr, cu mâna osoasă, înveselit ca o puiată dezarticulată :

— Admirabilă naivitate ! Adorabilă tinerețe ! Nu te-ai întregat însă nici odată, tânărul meu amic, dacă printre atâta lume, câtă intră și iese, nu se află cumva și vreun anume om, care intră după dumneata, te așteaptă pe dumneata și iese după dumneata, tocmai fiindcă aci nimeni nu-l observă și n'are de ce să-l cerceteze ce caută ?

— Câte odată m'am gândit, mărturisii Costea Lipan. Pe urmă m'am convins că nu e nimeni, fiindcă n'am surprins nici odată pe nimeni suspect.

— Ce e aceia suspect ? Eu sunt suspect ?

Omul nu așteaptă răspuns și iar se opri din plimbare, la fereastră, privind în capul trecătorilor cu mâinele la spate, în redingota lui veche, neagră-verzue și demodată. Spectacolul străzii, în ceasul acela când Calea Victoriei își vântură trecătorii în lumina proiectată a vitrinelor, îl absorbi atât, încât Costea Lipan crezu că a uitat existența lui. Și se simți umilit. Omul însă deodată răsese fonf și se întoarce, scoțând pachetul galben de tutun și începând să-și răsucescă țigare.

— Interesant spectacol, privit de sus ! Nu-ți imaginezi cum seamănă un oraș la ora aceasta, cu alt oraș la ora aceasta. Cunosce vreo patruzeci de Capitale și orașe cât acest București. În toate, la ora aceasta s'au aprins aceleași vitrine, vânzătorii de ziare sbiară aceleași ediții speciale, s'au imobilizat la intersecția bulevardelor aceleași au-

tomobile... Toate au slobozit din birouri îmbăcsite aceleași larve umane ale burgheziei și din uzini aceleași vite de jug, mergând să orbacăie în tenebrele cartierelor mărginașe... Se cred liberi, și libertatea lor e de robi. Ceia ce este într'adevăr dezolant, tânărul meu amic, e că nu știu că sunt robi. Sclavii antichității aveau măcar această conștiință. Vino aci, să-i privești de sus... Nu e absurd, că toți se cred liberi ?

Costea se lăsă dus la fereastră și privi în jos, spectacolul prea cunoscut al străzii.

— Nu observi ceva încă mai interesant ? întrebă omul. Pentru dumneata în special, mai interesant decât banalele mele constatări ?

Costea Lipan nu văzū nimic alt, decât strada dintotdeauna, cu flūviul omenesc din totdeauna.

— Am să te ajut eu, atunci, anunță omul. Am să te rog să privești la individul acela (il vezi ?), cu pălărie neagră și cu pardesiu cenușiu. Nu l-ai observat, sunt sigur, niciodată. Sau chiar dacă l-ai văzut, ți-ai spus că așteaptă pe cineva dela frizerie, fiindcă în fața frizeriei staționează, se uită înlăuntru, face trei pași, se întoarce. Il vezi acum ? Când se întoarce cu spatele, poate observa toată strada prin oglinda dela ușă... Să nu te surprindă dacă ai să-l întâlnești mâine pe scări, urcând la dantist sau coborînd dela biroul de publicitate. Nici să nu te mire, dacă îți cunoaște camera cum îmi cunosc eu buzunarul. Sunt chei care deschid orice lacăte și orice sertare ; există oameni a căror curiozitate e nelimitată. Ai înțeles acum ? Îți pare suspect individul ? E nevoie să pară *suspect* ?

— Dar nu l-am mai văzut niciodată, declară Costea Lipan cu o grabă de om care se desvinovățește. De altfel, de aci, nici nu i se poate vedea figura. E plin Bucureștiul de indivizi cu pălărie neagră și cu pardesiu cenușiu.

— Poți face o experiență tinere amic, dacă experiența mea nu-ți ajunge. Poți coborî în stradă și poți merge până la celălalt capăt, să intri într'o berărie sau într'o cafenea. Te asigur că vei constata cu surpriză, că printr'o bizară coincidență, dintre toți oamenii cu pălărie neagră și cu pardesiu cenușiu câți sunt în acest București, tocmai acesta are să intre și el în cafenea ori în berărie, are să se așeze la o masă și deschizând un ziar, n'are să ceară plata, decât după ce vei fi sunat dumneata... În afară, dacă nu te va aștepta la ușă ca acum.

— Am să încerc, spuse turburat Costea Lipan.

— Pentru convingerea dumitale, bine înțeles. A mea e făcută. Și acum să mă întorc la ceia ce m'a adus la dumneata. Una se explică prin alta... Cum mă așteptam, oameni ca acesta de afară, vă poartă o grijă deosebită. Pot să te asigur că există undeva, un jurnal al existenței dumitale, cu mențiunea orei când te-ai culcat și te-ai trezit acum o lună, cu cine ai discutat și chiar cu oarecare copii de pe scrisorile pe care le-ai primit.

— Imposibil ! refuză Costea Lipan să creadă.

— Nu foarte posibil. Ci sigur ! Aceasta nu înseamnă însă că trebuie să te alarmezi. Mie mi-a

ținut asemenea contabilitatea zece poliții din lume și nu m'au incomodat de fel. Incât n'ai de ce te speria. Am luat informațiile mele. In poliția voastră, ca în oricare din lume, sunt imbecili și flecari, câți vrei. Dela un astfel de imbecil care mai e pe deasupra și cel mai flecar individ pe care l-a putut descoperi o poliție secretă să-i păzească secretele, am aflat unde locuești acum și unde ai locuit acum doi ani, cine e însărcinat să-ți păstreze un atât de minuțios jurnal la zi și de ce. Nu-ți poți imagina ce ușor deschide ușile și desferecă gurile, o carte de agent secret, bunăoară a Franței și câteva recomandatii, chiar când sunt plătuite în chipul cel mai grosolan. Am aflat așa dar că ești supraveghiat, chiar dela cei care te supravegheză.

— Atunci tot ce-am pregătit!... se sperie Costea Lipan, ștergându-și tâmplele reci... Ne putem aștepta la orice... Suntem... (era să spună „*pierduți*!“ și se temu de gravitatea sau de ridicolul solemn al cuvântului).

Omul râse cu dinții lui negri-verzui și se plimbă cu mâinile la spate, umplând camera cu oribilul scârțâit ritmic. Se opri, privind la Costea Lipan din picioare, cum se afla zdrobit de această veste, pe marginea patului. Privind cu milă, de sub ochelarii cu șnur :

— Ce tânăr ești și cum te joci de-a conspirația și de-a complotul! Adică, mă rog, ce ți-ai închipuit dumneata ? Te poți aduna la întrevederi secrete, poți pregăti tot soiul de isprăvi care interesează direct ordinea societății și dumneata îți închipui

că societatea nu are și ea drept să-și ia măsurile ei de apărare? Iți imaginezi că eu am venit direct, orbește, să cad odată cu voi, în capcană?... Află tânărul meu prietin, că înainte de a da ochi cu voi, când m'am dat jos din tren, dela gară, cea dintâi grijă a fost să merg direct la poliția voastră și să-i prezint omagiile mele.

— Atunci ești un spion. Un agent provocător... Ne-ai mințit pe toți! se ridică în picioare Costea Lipan, cu dinții încheștați și cu pumnii strânși, gata să sgâlțâne această mână de piele și de case, adunate într'o redingotă de stofă putredă.

Omul își dădu drumul în jâlț, întinse picioarele și râse cu hohot, bătându-și ciolanele genunchilor cu ciolanele mâinilor, într'un acces de veselie care sfârși în tusă :

— Haha !... Ce copil teribil !... Agent provocător ! Spion ! Mai ce ? Mai spune, te rog !... Dar nu e simplu și infailibil, procedul meu ? Acelaș ori unde... Mă pun întâi în regulă cu poliția țării unde am intrat, în numele poliției de unde am venit. Orice bănuială e prevenită dela început. Pot intra în relații cu oricine, oricând și oriunde, având în vedere „misiunea secretă“, cu care am sosit. Poliția în loc să-mi stea în cale, se oferă să-mi facă la servicii. Simplu ca o joacă de copil !... Eu știu ce știu ei, și ei nu pot ști ce vreau eu ! Pot să te asigur că individul cu pălăria neagră și pardesiu cenușiu de afară, dacă ieșim împreună, are să-și frece mâinele încântat. Are să admire abilitatea cu care un agent de poliție strein, a știut să vă in-

tre atât de ușor în bunele voastre grații... Te rog, vezi la fereastră, dacă mai există domnul acela acolo. Numai fiindcă te îndoiai adineori.

Costea Lipan se ridică și merse până la fereastră. Se întoarse, recunoscând că într'adevăr, individul se afla la post.

— Aceasta n'are absolut nici importanță, spuse omul începând din nou să se plimbe. Te pot asigura că nu vă amenință nici o primejdie. Nu vă ia nimeni în prea mult serios. Sunteți folositori, numai în măsura în care un guvern poate să dea alarmă împotriva uneltirilor voastre, să vă urmărească și să vă aresteze, în momentul când are interes să distragă opinia publică dela alte evenimente mai neplăcute. Sunteți, tinere prietin, o rezervă. Dacă n'ați exista, poliția v'ar inventa. Iar omul de afară, cu pălăria neagră și cu pardesiu cenușiu, îmi pare că se află la postul său, mai mult să vă păzească să nu vi se întâmple ceva, decât să vă păzească să nu faceți ceva. Sunteți necesari; aveți drept să fiți ocrotiți... Aceasta am aflat-o dela admirabila voastră poliție. S'am mai aflat tot dela acești oameni amabili, că la minele de cărbuni greva va izbucni peste cel mult două săptămâni. Era momentul. Am început să mă plictisesc. Atunci va vorbi înfârșit *aceasta!*

Spunând, omul scoase cu o îndemânare de scamator, revolverul de sub pulpana redingotei și îl jucă în palma uscată.

Cu înfățișarea lui slăbănoagă, fonf și cu redingota uzată, lui Costea Lipan îi păru într'adevăr

o sinistrală și demonică făptură. Contrastul dintre portul acesta insignifiant de pensionar, figura incoleră, spinarea gheboșată, ochelarii cu șnur și dintre arma teribilă, îi încreți carnea pe șira spinării. Înțelegea că într'adevăr, pentru omul acesta cu temeritate și luciditate de nebun sub aspectul inofensiv, nu poate exista nici un obstacol. În jocul lui dublu și turbure, nimeni nu mai putea citi, fiindcă avea fără îndoială, pentru fiecare dificultate, zece porțiuni de rezervă, prin care să cadă tot în picior, ca omușorii de celuloid cu un centru de greutate de plumb.

— Știi să tragi ? îl întrebă, fixând un punct nevăzut din perete și închizând ochiul apos sub sticla ochelarilor.

— Puțin ! minți Costea Lipan, ca să nu pară un copil, deși nu trăsesese nici odată un foc de revolver.

— Trebuie să te exercitezi neapărat. Eu despici cartea de vizită în muchie. Dar mai ales lovesc cu precizie, aci ! arată cu degetul, tâmpla lui Costea Lipan. Doi ani am făcut la început exerciții pe manechin. Nu dau niciodată greș. De altfel, pentru mai multă siguranță, trag întotdeauna și al doilea foc. Acesta mi-e cel mai bun tovarăș. Prietenul cel mai fidel. De treizeci de ani cutreerăm lumea împreună și n'am avut de ce ne plânge unul de altul..

Omul sălta arma de oțel oxidat în palmă, părea că îi verifică greutatea, se prefăcea că o scapă și o prindea iar, o dădea peste cap și o luneca de pe

un vârf de deget pe altul: grotească fantoșă în redingota neagră-verzuie amuzându-se cu înfricoșătoare jucărie mortală. Era atâta îndemănare sprintenă în acest joc, ochii apoși străluceau de atât de fierbinte scânteere, omul se învigorase atât de neașteptat, încât s'ar fi spus că metalul armei îi transmisese un fluid proaspăt de viață, care a accelerat sângele în artere și a redat elasticitate mușchilor sclerozați.

O clipă, Costea Lipan crezu că figura și ochii și gingiile știrbe și părul rar din creștet și bărbiță cu alb-gălbuiul murdar, au fost numai o mincinoasă mască, măsluită pe un obraz tânăr, ca să alunge orice bănuială și să-l arate printr'un artificiu, inofensiv. Aștepta poate să cadă, cum își scot transformiștii barba de călți, și de dedesubt să apară într'adevăr omul puternic, crunt și răsbunător, cum îl preceda întotdeauna legenda.

Dar omul ostenit de joaca lui neliniștitoare și drăcească, se opri, punând revolverul ca o vulgară tabachere în buzunarul de sub pulpana redingotei. Din nou avu înfățișarea ștearsă de profesor pensionar, tuși ca un bătrân și începu să-și întindă mânușile pe degetele osoase.

Merse până la fereastră și privi în creștetul trecătorilor. Fără să se întoarcă, vorbi :

— Dumneata crezi că merită să faci pentru viermii aceștia ceva?... În stupiditatea lor nici nu au conștiință de nefericirea lor. Dacă le pregătești vreo fericire, trebuie s'o faci fără să știe, în silă, peste voința lor... Impotriva lor. Ceia ce-ar schim-

ba fața lumii, n'ar fi nici o religie nouă, nici o oaste de profeți inspirați. Dă-mi patru sute de oameni-mașină. Patru sute de imbecili sau nebuni, incapabili să cuegte, căci n'au ce cugeta.. Numai să se supună orbește. Iar toți, patru sute, în patru sute de orașe să arunce la aceeași oră în aer. parlamente, ministere, centrale poștale și gări. Chiar prima condiție e să nu cugete. Să-i scoți dintr'un azil de idiotoși sau de surdo-muți și să-i trimiți să execute...

Sfârși într'o limbă necunoscută. Iși dădu seamă și întorcându-se, râse ca de o slăbiciune pentru care are drept la indulgență :

— Mă ierți ? Câteodată uit în ce țară mă aflu și în ce limbă mă pot face înțeles... De altfel, nici nu țin să fiu înțeles.

Iși așază pălăria pe vârful capului. Pălăria tare și strâmtă, care-i complecta aspectul grotesc. Repetă :

— Nici nu țin să fiu înțeles...

Se uită la pereții goi, la tavanul înclinat de mansardă, la soba de fier, la patul cu pătura aspră.

Vorbi cu pălăria pe creștet, nemișcat, ca un om neînsuflețit de cârpă ; un om mecanic din cei aduși pe scenă la reprezentațiile de ventriloci :

— Tinere, camera aceasta a dumitale, îmi amintește ceva foarte vechiu. Altă cameră, unde se afla alt tânăr. Undeva, într'o țară care nu importă și într'un an care nu importă. Tot așa era o fereastră înaltă. De acolo se vedea cerul sus și se vedeau oamenii jos. Viermii jos. Era un pat ca al dumitale,

de fier. Un pat de tânăr sărac. Nu importă ce s'a întâmplat apoi... Destul să știi că acolo a îngenunchiat lângă patul acela ca al dumatile și a jurat să nu uite și să nu ierte. Cu mâna pe o mână rece a jurat. A coborât pe urmă scările pentru ca să nu se întoarcă și de atunci cutreeră lumea, ori unde găsește prilej să plătească... Eu lovesc întotdeauna aci! (Ridică degetul înmănușat de manechin țapăn în articulații, spre tâmpla lui Costea Lipan). Și nu dau greș nici odată. Sunt un moșneag, dar încă nu-mi tremură mâna. N'am sfârșit. Eu plătesc oricui și plătesc pentru toți... Înțeleg. Mă crezi un nebun. Ura niciodată nu e nebunie. După cum lașitatea nu e numai decât cuminenție. Acum să-ți fac un serviciu. În astăseară să te eliberez de omul de afară. Mă voi duce să-i pun o singură întrebare și să-i ofer o țigară. Sunt sigur că va merge cu mine la cea mai apropiată cârciumă. Am pentru oamenii poliției de ori unde o irezistibilă atracție și îți mărturisesc că le inspir o desgustătoare încredere. Noapte bună. Și fă exerciții! Învață să tragi întotdeauna aci...

Omul salută sacadat cu pălăria tare, ieși lipind ușa cu luare aminte și începu să coboare scările în spirală, cu oribilele lui ghete cu scârț.

IV

ARIZONA-BAR.

Sunt dimineți când toată viața orașului palpită spumos să inunde din paharul prea plin. Ai spune că toți s'au trezit dintr'un vis anunțând un miracol. Și toți au ieșit să-l aștepte.

Pentru aceasta s'a pregătit și cerul cu albastrul spălat, unde un singur nor alb își flutură mătasea festiv. Pentru aceasta și soarele și-a lustruit peste noapte alama strălucitoare.

Totul a devenit deodată mai luminos și mai simplu, mai plin de speranțe de cum a fost ieri.

Privește gestul aerian al copilului cu haina străvezie. Dacă încodată mai sare, o singură dată, va rupe plasa subțire a legilor care-l țin trist legat de pământ și va sbrua grațios în haina lui străvezie spre soare.

Chiar cerșetorul din colț, a uitat să întindă mâna cu tânguindu-i milog. Surăde orb la desmierdarea bună a luminei; el care n'a văzut niciodată lumina, cu ochii lui de albaș sub sticla ochelarilor, urâtă și neagră.

Sunt dimineți când toată viața orașului s'a eliberat din fortărețele sure.

Atun-î trecătorii sunt voioși fără pricină. Cu pasul elastic porniți să dea un ultim asalt feri irii.

E ceasul când nimeni nu poate admite, că la capăt există un irevocabil sfârșit. Oprește-l din nerăbdătorul avânt și îi spune: „Unde grăbești? Amintește-ți că nu e departe vremea când din toți care trec și vin și se duc, nu va rămâne nici suvenirul numelui. Eu văd numai schelete fugind. Eu în fiecare răs f. aged, văd dedesubt un cranie rânjind“. El scutură capul și te privește cu mlă: „Ești nebun? Ce-ți veni în gând? Și se întoarce să alege la asaltul lui care sfârșește în nimic.

Lasă-l s'alerge. Reazămă-te de bara unei vitrine. Privește-l și vezi dacă nu e înspăimântător gândul, că în cincizeci de ani, din toți câți vin și trec și se duc; câți rād și iubesc și se bucură, nu va rămâne niciunul. Nici anul. Nici numele. Inchipule-ți strada atunci, golită de toți câți nu mai încap acum. O stradă pe care ar fugi schelete.

Lasă-i s'alerge. Seara întoarcerea e extenuată. Fosforul ochilor sleit. Pasul se târăde. Toți au tăcut și calcă privind posomorât în pământ. Re ntră în celulele lor sure. Se închid în zăvoare. Pentru ce se mai închid cu zăvoare?

Numai cei îndărătnici să prelungească minciuna, mai merg să cumpere de un ban, minciuna cea eftină care se vinde c'un ban.

Moartea lui Teofil Steriu a fost neașteptată și simplă. Când servitoarea a venit ca întotdeauna, la ceasul fix, să-i anunțe felurile de mâncare din

acea zi, l-a găsit rece, în jâlțul biroului, ca un funcționar adormit în lipsa șefului. Nu era nici o urmă de luptă cu moartea. O pagină întreruptă și condeiiu așezat cuminte alături.

Teofil Steriu, care în dezinteresarea lui pentru orice spectacol al vieții, adormea unde îl prindea vremea, în tren, la reprezentații și la ședințele Academiei, trecuse în somnul cel mare cu aceeași simplitate. Cum se afla între brațele scaunului, cu bărbia în piept, oricine s'ar fi așteptat să-l vadă tresărind, ștergându-și cu mișcarea obicinuită sudoarea din jurul gulerului și apucând tocul să continue rândul început.

Dar gândul se oprise răcit și corpul imens, nu mai secreta prin porii pielii nădușala cu atâta vervă popularizată de caricaturile revistelor umoristice.

A fost o moarte simplă, discretă și fără de mister.

Medicul a trimis după doi oameni puternici din stradă, doi hamali cu șorț de pânză verde, să-l ridice și să-l poarte până în camera unde să-i pregătească toaleta mortuoară.

— Trebuie să tragă ca la vreo sutădouășdăchile! spuse unul dintre dâșșii, ștergându-și fruntea cu măneca și îndreptându-se de șale, după ce l-au așezat în pat.

— Pe puțin, încuviință celălalt. A fost cumplit om.

— Zice că scria istorii prin cărți...

— Tot ce se poate. În lumea asta sunt tot soiul

de meșteșuguri la care nu te bate nici vântul, nici ploaia. Stai în șezut pe scaun și faci osânză la inimă. Ia'n te uită la el. Cătu-mi-ți-i buhaiul!... Văd că nu-l bocește nimeni. Parc'a murit în casă pustie.

— O fi fost un sgârcit. Un sgripturoiu d'ăla de-și gonește neamurile să nu se mai înfrupte nimeni din talerul lui... Acum, ce mai așteptăm Vasile?

— Poate ne-om căpăta c'o pomană de straițe. Dintr'un surtuc de-a lui, îți ajunge de-o scurtă blăniță și mai rămâne.

— Eu m'aș mulțumi barem c'o pereche de pantaloni.

— Ca să nu te mai găsească acasă nevasta într'înșii! râse cel care se numea Vasile. Să vorbim cu bucătăreasa. După cât îmi pare mie, tot dânsa-i tare și mare acilea.

— Nu-i închidem ochii?

— Ce-s eu, tocmit să închid ochii la morți? N'au decât să-i închidă slugile lui. Destul l-am cărat...

Amândoi ieșiră să umble prin camerile goale, cu ușile vraiste, în căutarea bucătăresei.

Teofil Steriu, întins cu fața în sus, în patul unde îl aștepta în fiecare dimineată, la căpătâiu, tava cu ceștile de lapte și chiflele rumenite, privea cu ochi fișci, cețoși și indiferenți, ușa deschisă pe unde nimic nu putea să intre care să-l intereseze.

Pe mesuță plicurile nedesfăcute zăceau teanc. Se afla și o telegramă. Era veche de două zile, cu timbrul lipit. Ce i-ar fi putut spune o telegramă?

El nu aștepta demult, nimic, dela nimeni. El pentru viață, demult era mort.

În celelalte odăi se auzeau chei zângănind și sertare trântite.

Hamalii trecură prin antret, tropăind cu toată talpa, vorbind tare și ținându-se pe urma bucătăresei. Soneria telefonului chema îndărătnic și neîntrerupt.

Pentru Capitală, înmormântarea a fost un eveniment vrednic de memoria marelui dispărut. Au sosit delegații din orașe îndepărtate și s'au anunțat discursuri unde fiecare vorbind despre marele mort, n'avea să se uite mai cu seamă pe sine.

Cortegiul a plecat în după amiaza cu soarele firav de primăvară, dealungul străzilor mișunând de lume voioasă fiindcă eșise întâia dată după o iarnă urită și lungă, cu haine ușoare și noi. Era un cortegiu foarte impunător. Lanțul trăsurilor și cupeurilor se prelunga atât în urmă, încât tramvaele se îngrămădeau imobilizate, așteptându-l să defileze. Erau și perdele negre la becuri. Se afla și muzică și soldați.

Toți se numărau, mirându-se că sunt atâți de mulți. Când vedeau un fotograf pregătind din balcon țava neagră a aparatului, nu știau dacă trebuie să suradă sau să aplece capul smeriți. Iși întorceau fața în orice caz, să intre în raza aparatului, ca să se admire a doua zi în ziar și Sâmbătă pe pânza de cinematograf.

Erau atât de mulți, fiindcă o asemenea înmor-

mântare însemna un norocos prilej să se vadă și să schimbe păreri, după atât de precipitatele întâmplări din ultimul timp.

Guvernul fusese înlocuit. Se pregăteau alegeri. Opoziția proaspătă și cu opoziția mai veche, nu găsiseră încă puncte comune să cadă la înțelegere pentru lupta umăr la umăr. Unii se căzneau să închee cartel. Ceilalți se căzneau să-l împiedice.

Acum se întâlneau în urma dricului și în pas încet, discutau, puneau la cale întrevederi, pipăiau anumite dificultăți și se prefăceau că au uitat anumite cuvinte grele, schimbate doar câteva săpămâni înainte.

Gică Elefterescu, strângea mâinile toate câte îi ieșeau în cale și părea atât de mâhnit, încât s'ar fi spus că așteaptă personal condoleanțe, deși nu știa altceva despre Teofil Steriu, decât că a fost un om curios care s'a izolat de urâtenii și frumusețile lumii, să scrie un maldăr de cărți.

Când uita însă tristețea solemnă de circumstanță, schimba ochiri scurte de complicitate și de satisfacție, cu toți căpitaniii gărzii sale electorale în păr. Tactica lui triumfase încă odată. Revenise la Justiție, izbutise să îndepărteze de pe lista ministerială, doi concurenți decapitați. Dăduse din nou delegație de Procuror General lui Constantin Lipan și înainte de alegeri chiar, se pregătea să lichideze ultimile fortărețe ale taberii adverse din guvern. Ceia ce-l îngrijora deocamdată mai mult, erau conciliabilele dela spatele lui. Trei frunțași ai opoziției, deși din trei partide deosebite, conver-

sau de când a pornit cortegiul, cu o cordialitate suspectă. Aceasta nu-i plăcea.

Rămase înadins în urmă și se intercală între dâșii. Inceștă mâinele îndelung, cu o durere neconsolată.

— Bietul Steriu !... Mare pierdere pentru țară. I-am spus întotdeauna că asemenea viață... De altfel, mie mi se datorește că am decis guvernul să-i facă funeralii naționale. O țară nu trăește numai prin politică... Despre noi nimeni n'are să mai știe nimic, când om fi oale și ulcele, măcar că ne sacrificăm viața pentru binele obștesc...

Ceilalți tăcură. Iși făcură semn să continue după înmormântare.

Gică Elefterescu aprinse o țigare, fumând în pumn, cum proceda la școală, discret. Fumul se înălța ușor și albastru, în aerul străveziu.

— Se spune că n'a suferit de loc. Fericită moarte ! Ce zici, doctore ? întrebă generalul Ignațiu Zalomit, îmbălsămat în uniforma de mare ținută care mirosea a camfor.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru tocmai alegea din cutia de email o pastilă parfumată. Răspunse ținând bomboana în vârful degetelor înmănușate :

— Pentru el a fost moarte fericită. Pentru noi nu. Cred că prețuia mai mult decât jumătate din turma aceasta care ne târâm tălpile după el. Era încă în puterea vrâstei. Mai putea lucra zece, cincisprezece ani.

— Asta mă miram și eu ! înțelese cu urechea lui de surd, generalul Zalomit. Pentru un simplu

locotenent de rezervă, prea mult tãmbãlãu. Am auzit cã era și antimilitarist.

Convoiul trecea și se oprea în strãzi cu soare, în primãvara bunã și caldã, pe care Teofil Steriu tot n'ar fi observat-o.

Era ceasul când la masa de scris, în haina lui îmbumbiatã pe corpul enorm, cu ferestrele închise, înșira slova măruntã pe hãrtie, absent dela tot ce existã în Univers.

Teii din marginea trotuoarelor, dãduserã frunzã subțire și finã, de-un verde fraged peste care nu se așternuse încã praful murdar. Trecãtorii se opreau sã-și ridice pãlãriile — mulți nici nu știau cine e mortul și nici n'ar fi știut mai mult dacã i-ar fi aflat numele — pe urmã porneau cu pasul viu spre viața lor. Erau și perechi cu brațul strâns cald, plecându-se sã priveascã unul în ochii celui-lalt cu o însetare nemãrginitã, care mâini va sfârși în desgust.

— Au sosit rãndunelele! Privește coala, pe sârma de telegraf, spuse cu bucurie o fatã cu ochii albaștri umbriți de pãlãria albã, de paiu.

Teofil Steriu, tot n'ar fi știut cã rãndunelele au sosit.

Mirel Alcaz ajunse convoiul cu un automobil și sãri sprinten, aruncând țigarea și distribuind odatã cu strãngerile de mână, știrile ultime. Se alãturã de cortegiu, rãsucind capul în dreapta și în stânga, îndãrãt și înainte, sã-și memoreze cine-i prezent și cine lipsește. Șopti la o ureche :

— Astãzi s'a redeschis dosarul *Petrolul-Iordan*

Hagi-Jordan. Nebunul de Lipan de astădată o face lată. Are să-i joace șotia lui Gică, precum te văd.

Vestea trecu din ureche în ureche. Unii mai curioși se desprinseră să vină lângă Alcaz, ca să capete informații directe.

Dricul înainta încet, încărcat de toate florile primăverei. Teofil Steriu, tot n'ar fi mirosit aceste flori.

De altfel, toți îl uitaseră. Din tot cortegiul lungit dără în urma carului mortuoar până la capătul străzii, el era cel care interesa acum mai puțin pe cei veniți să-l întovărășească în drumul final. Rezerva dela început se risipise. Toți vorbeau tare. Fumau și comentau evenimentul senzațional al după amiezii. Unii pistuiau vânzătorii de gazete și aruncau din mers ochii pe „Ultima Oră”. Poeții tineri își aduseră aminte cât s'au zaharisit cei bătrâni. Scriitorii bătrâni își schimbau amabile răutăți de confrați. Se vorbea cu satisfacția dintotdeauna despre expozițiile ratate și despre premierele căzute. Despre un scandal conjugal, un divorț și o descindere într'un cuibar de stupefiante. Soldații scoși din cazarmă să dea onoruri unui mort despre care nu mai auziseră până acum, îndreptau priviri ghidușe slugilor din acest cartier necunoscut. Se hotărau să revină în permisia de Duminecă.

În cutia închisă de metal, Teofil Steriu trecea legănat în pasul celor șase cai, printr'o lume și un soare și o primăvară, pe care întâia oară nu

le vedea fiindcă într'adevăr nu mai putea să le vadă, cu negrul capac astupat peste ochi.

Pe aceleași străzi mai trecuse și printre aceiași oameni, în toate primăverile câte au fost — dar pentru el încă de pe atunci nu existau. Nu exista decât masa de scris, cu foile albe lucioase și o lume care era numai a lui, crescută și nutrită din el.

— Nu văd pe nimeni din familie. N'avea nici o rudă ? se miră Mirel Alcaz.

— A venit azi dimineață o femeie, informă repede un reporter, pipernicit și vioiu. Un fel de țărăncă bătrână sau o mahalagioaică... Am găsit-o acasă la el, bocindu-se.. Eram cu Han, când i-a luat masca. O femeie foarte simplă. Spunea că-i mama lui. Il bocea : „Puiul mării, pui !” Și nu-l cunoștea. Nu-l mai văzuse de când era în clasa întâi de liceu, când a plecat pentru totdeauna de acasă. La început se văitase că nu-i băiatul ei... Parcă avea să i-l fure cineva !... „Puiul mării, pui !”. Cred și eu că n'avea cum să-l recunoască. Un *pui* de o sută douăzeci de kilograme !... Zice că-i făcuse o pensie... A rămas acasă să păzească lucrurile. Cică să nu i le fure nimeni. Se pare că-i o babă foarte avară. A început să strângă cheile. Iată un subiect de novellă pe care Teofil Steriu nu s'a gândit s'o scrie nici odată...

— A trimis și Regina o coroană ! își exprimă uimirea, generalul Ignațiu Zalomit.

— Te cred și eu, don general Sesotris ! A fost

doar cel mai mare scriitor al nostru. Președintele Academiei ! îi răcnì în ureche reporterul.

— Foarte bine ! pricepu generalul surd, în felul său. Foarte bine ! Să pui la ziar. Prea mult pentru artilerie și nimic pentru infanterie. Aceasta am spus-o eu pe la 99—900 lui Mitiță Sturza și nu m'a ascultat... De asta ne ducem de răpă.

— De ce nu-ți cumperi un microfon, domnule general ? Au ieșit un fel de aparate... Microfon. Mi-cro-fon !

— Știu ! Știu. Lasă nu striga așa, că doar nu-s surd. Am să vând „Creditul Minier“ și am să cumpăr „Reșițe“.

La cimitir serviciul religios a fost lung, iar jalnicile cuvântări numeroase.

În jurul mormântului căscându-și hâda gură de țărână, făcuseră roată, în haine solemne și negre, toți cei care ascultau vorbitorul, așteptând ca pe urmă vorbitorul să treacă în locul lor și să-i asculte pe dânșii. Unii grăbiți au călcat rândul luând înaintea celor înscriși ; alții au avut atâtea de spus, încât le venea lor singuri să caște. Erau și acei care toată viața îl bârfiseră și îl descopereau acum glorios.

Soarele cu toți milostiv, își juca razele calde în toate cheliile lucii. La spatele acestei gârzi negre se afla ridicându-se în vârful degetelor, mulțimea cea simplă pentru care într'adevăr Teofil Steriu existase. Tineri și femei, liceeni în uniforme, oameni care n'au pus straiu de jale oficială. Oameni pe care nu-i observă nimeni nici odată pe stradă

și cărora nu le-ar ști nimeni numele chiar dacă i-ar vedea : cititori care-au crezut, au suferit și au sperat cu lumea din cărțile lui Teofil Steriu. Aceia nu veniseră să fie prezenți ca să se arate și să fie văzuți : dar aceia nu vedeau acum înainte decât un perete de capete și de cefe, de spinări negre, astupându-le mortul lor. Mai vedeau doar ațele albastre de fum din cățuele cu tămâie și fumul elastic și negru al lumânărilor, înălțându-se molatec spre cerul primitor.

— Mergem să ne mișcăm puțin ? Am câțiva prietini aci, cărora nu le-am mai făcut demult vizită, roști Leon Mătasaru, prinzând brațul lui Ion Ozun.

Își făcură loc prin mulțime. Amândoi plecară printre monumente și cruci. După grilajuri se vedea pământ negru răscolit, cu răsaduri proaspete de flori. Dar cele mai multe morminte, se aflau într'o mută și mare uitare.

Aceasta nu împiedicase primăvara, să îmbrace mesteacănii plângători într'o balansată și încă diafană perdea de frunze mărunte. Iarba creștea viguroasă și deasă. Flori sălbătice și proletarizate, săltaseră vânos printre scaeți. Era în acest ținut tăcut al morților, o victorioasă irupție a vieții vegetale.

Depart, se înmuia linia viorie a orizontului peste câmpuri, și de cealaltă parte, orașul își îneca vârful acoperișurilor în fum.

Leon Mătasaru privi într'acolo, pe urmă cuprinsese rotund, oastea fără număr a crucilor, de aci.

Făcu un gest neisprăvit cu mâna :

— Dacă toți, când suntem acolo, ne-am aduce aminte o singură dată pe zi, că există și *aceasta*, poate viața noastră ar fi altfel...

Pe urmă, după un timp :

— Știi că eu de douăzeci de ani nu mai vorbeam cu Teofil Steriu ? Am fost prietini foarte buni. Frați. Intr'o zi ne-am certat dela un nimic. Un cancan de cafenea. Poate nici atât. Bunăvoința prietinelor !... Aceasta s'a întâmplat pe vremea când el mai venea la cafenea, înainte de a se închide în viața pe care a dus-o. L-ai cunoscut mai bine ?

— Nu mult... Dar îndestul, vorbi Ion Ozun, destul ca să prețuesc în el, ceia ce puțini poate au cunoscut. Sub înfățișarea întotdeauna placidă și de atâtea ori morocănoasă, eu am avut prilej să aflu ce ascundea... M'a ajutat când am sosit singur aci și strein. Mi-a dat chiar să mănânc.

Ion Ozun respinse cu mâna o prezență supărătoare. Nu amintirea iernii de ger și de foame ; după amiaza când Teofil Steriu a lepădat deodată indiferența dintotdeauna să-l cheme la el. Ci respinse suvenirul privirii de muștrare și de ironie și poate de milă, cu care simțea că Teofil Steriu îl urmărise în drumul lui de mai târziu. Se simțea vinovat. Il înșelase. Nu fusese vrednic de încrederea lui : el care renunțase la tot, ca să devină acum aproape un alt Mirel Alcaz, încă nu îndestul de abil și încă nu îndestul de cinic.

— Să mergem pe aci. Prietini mei sunt mai departe, spuse Leon Mătăsaru, pornind alături printre grilajuri, cu pardesiul lui desbumbiat, cu pă-

lăria pătată gras și cu ghetele care n'au mai fost lustruite de un an. Ți-am spus că am fost într'o vreme eu și Teofil nedespărțiți, și că după aceea nu ne-am mai vorbit. Regret acum și știu că regreta și el. Am amânat întotdeauna. Spuneam : Am să mă duc mâine, să-i apuc mâna și să-i trec brațul celălalt după gât : „Prietene Teofile ! Frate Teofile !“ Poate și el va fi gândit la fel. I'o citeam în privire, când întorcea ochii. Ne oprea nu știu ce. Fără îndoială și siguranța că puteam amâna aceasta pe „*mâine*“. Acum *mâine*, pentru el nu mai există. De altfel nici pentru mine...

Stătu să vorbească, rezemat cu spatele de piatra unui cavou :

— Era singurul dintre confrăți pe care într'adevăr îl stimam. El singur înțelesese că nu e destul să fii sau să te crezi născut cu talent. El știa că talentul implică o teribilă răspundere. Că din momentul ce ți-a fost dăruit, trebuie să devii sclavul lui, să-l servești... Ceilalți, cei care-au scris o carte și o târâie după dânșii o viață, îl acuzau că se izolează să lucreze în afară de contactul cu realitatea. Ca să crezi nu e nevoie numai decât să paști cu ochii realitatea, ca să dai minții ce rumeza. El știa că nu are ce învăța nou din această realitate. Intr'un sat se află concentrată toată umanitatea. Dacă l-ai privit odată și l-ai înțeles odată, nu mai ai ce afla asupra umanității... Pe mine viața m'a risipit. De zece ani n'am scris un singur vers. Piesa care mi-a dat, așa zisul mare succes, mi-e streină. N'o mai recunosc. E desprinsă de mine de atâția ani ! Nu

e bună, nici pentru ceia ce-mi dă. Imi dă bani, cu care n'am ce face, fiindcă nu mai pot cumpăra cu acești bani, timpul pierdut. Altceva ce-aș cumpăra ? Pe mine mă desgustă și o haină nouă... Teofil Steriu a avut tăria să se apere de aceasta. S'a salvat la timp. Știam că pentru un lucru nu mă iartă. Pentru aceia ce *n'am făcut*. Pentru acest timp pierdut... Să mergem. Intr'acolo sunt prietenii mei. Tovarășii tinereții care nici ei n'au făcut nimic ; n'au lăsat în urmă aproape nimic. Ei au însă o iertare. Au murit înainte de timp. La începutul tinereții. Ca această necunoscută de o pildă...

Arată din treacăt o fotografie pe sticlă, prinsă în marmura unui monument. Un cap de copilă, cu ochii sclipind de răs tânăr și cu obrazul tânăr.

— Citește anul morții... 1887... Cine-și mai amintește de ea ? Ii mai rostește cineva numele ? Trăește în vreun suvenir ? Revine în vreo conversație de bătrâni ?... Aceasta e moartea totală. Neantul !

— Totuși, ceia ce cred eu că e mai îngrozitor decât aceasta, spuse Ion Ozun, e că poate a fost mai bine că au murit așa, atunci. Ii scîlpeau ochii de răs tânăr și a plecat cu obrazul tânăr, așa cum o arată această imagine. Ar fi fost astăzi o babă plicticoasă, cu umbrelă și pelerină demodată. O pensionară care se ceartă la ghișeul de percepție și pe care o dă ușierul afară. Așa a luat tinerețea cu ea. N'a cunoscut moartea din viață... Moartea înceată și respingătoare.

— Poate, încuviință Leon Mătășaru. Am ajuns. Aceștia sunt. Aci sunt.

Locul era mai tăcut și pustiu. Morminte sărace. Morminte părăsite; definitiv redat pământului. Cu iarbă deasă și cu flori de câmp. Crucile scufundate și fără nici un nume.

Un fluture trecea prin aer ca o floare vagabondă.

Ion Ozun se trase înlături, să nu turbure gândul tovarășului.

Leon Mătășaru, cu pălăria în mână, cu fruntea în soarele trandafiriu al asfințitului, privea pământul gol. Ion Ozun îl văzu așa cum îl arătau gravurile de acum zece și cincisprezece ani: cu fruntea înaltă și pură, cu ochii umbriți de acea tristețe cosmică a poemelor, pe care el le învățase pe derost pe băncile școalei. Dar gura era chinuită și părul de pe tâmpile căzut.

— Erau trei... spuse înecat Leon Mătășaru. Erau tineri și aveau drept să spere orice dela viață...

Le roști numele. Ion Ozun cunoscuse astfel că acolo sub pământ și sub iarbă, se afla un pictor, un poet și un cronicar, pe care manualele îi pomenesec drept trei mari făgădueli secerate în cea dintâi tinerețe.

— Eram nedespărțiți... O ceată foarte sgomoțoasă și insuportabilă, clocotind de proiecte. Nu poți ști cum iubeam viața și cum ne iubeam meșteșugul nostru. Nu ne mai încăpea lumea. Credeam că n'or să ne mai ajungă anii, pentru câte aveam de isprăvit... Poate e mai bine așa, cum spuneai adineori. S'ar afla acum poate, alături de

ceilalți, rostind un plicticos și plin de vanitate discurs. Am fi poate dușmani, dela cine știe ce neînsemnată glumă. Poate ne-ar roade invidia. Poate nu ne-am întinde mâna și am aștepta un „*măine*“, amânându-l până ce devine ireparabil... I-a cruțat viața de aceasta. Mă hotărâsem, îți mărturisesc, să le ridic trei cruci de marmură — când am văzut că piesa îmi aducea atâția bani câți nu-mi trebuiau. Vorbisem cu prietenul Han să le făurim pentru o grădină busturile de bronz. Prostii! Deșertăciune pe care ei ar fi respins-o. Le stă mai bine așa. Mormintele și catedralele abandonate, îți vorbesc altfel... Să plecăm. Au să ne închidă aci, cu morții.

Grăbiră pe potecile strâmte. Cimitirul se golise. Teofil Steriu rămânea în urmă, cea dintâi noapte sub pământul ud, cu toată movila de cununi proaspete pe piept, din care în scurtă vreme n'au să mai fie decât sârme urâte și mototol putred de frunze. Rămânea cea dintâi noapte — cea mai grea, până când cimitirul îl încorporează poporului său pacificat, imobil și mut.

— Eu știu un vin bun, într'un loc unde sunt servit bine, anunță Leon Mătășaru, târziu când au ajuns în Bulevardul Academiei. Am nevoie în astăseară întâi să-mi amintesc. Apoi să uit. Mergi?

— Dacă bine înțeles, mutra mea... acceptă Ion Ozun cu modestie, bucuros să se afle împreună cu unul din idoli adolescenței sale.

— Lasă mutra. Odată, n'are să devină obicei.

Trebuie să știi că eu am oroare de toată familia noastră : scriitori, pictori, gazetari, actori... Eu îmi petrec nopțile cu niște funcționari necăjiți și obscuri, care habar n’au de literatură și de veninurile noastre. Aceasta nu-i împiedică să fie niște oameni foarte de treabă. Dimpotrivă. N’au de împărțit cu mine nimic. Nu-mi svârl cu paharul în cap pentru cine știe ce controverse estetice, iar veselia lor nu-i spurcată de nici un rânjet confrățesc. În astă seară am însă nevoie să-mi amintesc despre ceilalți, rămași acolo sus, ca pe urmă, pentru încă o bucată de vreme, să uit. Haidem ! Iți spun că vinul e bun și că sunt servit bine... Am să-ți cânt un cântec, pe care îl cântam cu ei...

Așa au plecat și așa au cutreerat noaptea, în locul unde exista un vin bun și unde Leon Mătăsararu era servit bine ; pe urmă în alte și alte locuri, cu băuturi mai puțin bine și unde au fost serviți mai prost.

Aceasta nu mai avu dela o vreme nici o însemnătate. Au fost pe rând, fericiți, triști și veseli ; au plâns și s’au sărutat. Au cântat și au observat apoi că mesele încep să se depărteze și să se apropie bizar : ceia ce li se părea totuși foarte normal și plăcut.

Pe urmă, târziu, după ce s’au tras pretutindeni toate obloanele, un taximetru — cel mai ciudat taximetru din Capitală, cu mers zigzecat și trecând prin ziduri și prin stâlpii de felinar — i-a dus la *Arizona-Bar*.

Un piccolo cu vestă roșie și cu tichia pe-o ureche, le-a dat ajutor să coboare. Aveau nevoie. Și le-a deschis ușa, fiindcă voiau să intre pe fereastră. Ba, Leon Mătăsaru nu s'a lăsat convins, decât atunci când Ion Ozun l-a amenințat mânios cumplit că-l bate, fiindcă îl compromite.

— Ai da tu în mine Ozunule? se miră îndurerat Leon Mătăsaru. M'ai bate, tu?

— Sigur. Intri pe ușă sau te bat! afirmă cu tărie Ion Ozun, care așa cum se afla atunci n'ar fi simțit nici o remușcare să-și ia la scărmanat idolul adolescenții.

— Ei bine, atunci na, intru pe ușă! renunță cu mărinimie Leon Mătăsaru. Eu nu-s încăpățânat ca tine!

Intră pieziș. Și constată că există o Providență, de vreme ce singura masă liberă se afla chiar lângă ușă, dispensându-l de un voiaj riscat până în celălalt capăt.

Bătu în lemn și se plecă repede după pumn, să-l prindă îndărăt, fiindcă i se păru că pumnul avea o condamabilă tendință să evadeze, desprins din încheetură.

Bătu și comandă, global: Vin. Șampanie. Whisky!

Chelnerul mai sceptic în evaluarea capacității de consum a clienților, aduse deocamdată numai o frapieră cu șampanie.

Barul era alb, lăcuit, geometric; numai lemn lustruit și metal nichelat.

Dar atmosfera era înăbușitoare. Ventilatorul vâ-

jăind nu prididea să absoarbă fumul compact în spirale. Becurile opalescente luminau ca într'un fund de mină.

Un quator rusesc în cazacă neagră, cânta „*Luntrașii de pe Volga*“ și Ion Ozun, la înfățișarea frunților plecate sub suflul vast de tristețe, simți o neapărată nevoie să plângă. Se birui cu o ultimă încordare adunată din drojdia conștiinței, la gândul că în sală se aflau atâția prietini și încă mai mulți cunoscuți. Avu aceeași tărie, când Jazzul cântă o havaiană cu modulații de jale ancestrală, deși i se păru insuportabilă amintirea că Teofil Steriu n'a trăit niciodată momentul acesta și că deacum nici nu o să-l mai poată trăi.

Prin irizații care făceau să se clatine totul în fășii luminoase de curcubeu, văzu că Leon Mățarsaru, de unul singur, se deda unei îndeletniciri stranii, spre înveselirea vecinilor de mese. Prinse un cățel jigărit, scăpat de afară printre picioarele celor care intrau și ieșeau. Il îndopa cu o răbdare de doică, turnându-i pe gât șampanie cu lingurița. Pe urmă îl ridică de pielea cefii și îl boteză, cu un gălgâit de șampanie în cap, dându-i numele singurului cronicar dramatic care i-a înjurat piesa.

Ion Ozun nu se miră de loc. Găsea chiar foarte firesc, și entuziasmat deșertă două pahare unul după altul, după care îndată se volatiliză într'o lume ireală și celestă, fără legile gravitației și fără dimensiuni.

Nu-i mai păsa de cei care-l văd și-l cunosc.

Erau cu toate acestea, îndestui.

Chiar la masa din fața lor, Iordan Hagi-Iordan se afla înconjurat de o lume sgomotoasă și cu veselie foarte înaintată. În smockingul gata să arunce în aer nasturii, era stacojiu, la maximum, încât s'ar fi crezut că aceasta e seara atacului inevitabil de apoplexie. Râdea cu maxilarele late sub mustățile uriașe, ascultând glumele individului cu fața scofâlțită și verzuie. Individul cu privire piezișă de intrigant și cu o ață de păr făcând virgulă pe fruntea untdelemnnoasă, nedespărțit de el, în ultimul timp. Avea un fel deosibit de a istorisi anecdotele cele mai scabroase, fără nici o tresărire a feții, corect, grav și glacial. Iordan Hagi-Iordan explodează în hohote groase de râs și arunca priviri triumfale în jur, ca unul care ar fi contribuit cu ceva la paternitatea acestor istorii.

Venise înadins și aci, după ce colindase toate localurile de noapte. Astfel dovedea tuturor, cât de puțin e îngrijorat el, de amenințările Justiției și de manoperile lui Gică Elefterescu. Se știa cu arme tari în mână. Iși făgăduia o repede și totală revanșă. Însă râsul îi rămânea feroce și în fundul ochilor, creștea pe măsura paharelor, un întuneric răutăcios și amenințător.

La masa de alături, Fredy Goldstein, prudent, încercase de două ori să plece. Dar tovarășa lui, o femeie tuturor necunoscută, înaltă, cu ochi mari și superbi, se împotrivi, fiindcă își găsisse un dansator pe măsura ei. Scarlet Bosie.

Când lunecau împreună, în lumina becurilor

schimbată — verde-violetă — celelalte perechi se opreau să-i privească. Rochia fluidă a femeii oscila înfășurându-se în jurul bărbatului, ca firele de algă într'un fund legănat de ocean. Lanțul subțire de platină dela mâna lui Scarlat Bosie, îi desmierda ușor catifeaua albă a pielii. Erau într'adevăr o pereche, făcând un singur și elastic trup. Iar ea, nu-l îndemna din ochi, decât la dansurile cu mișcări lascive și lungi.

Atunci două ființi se aflau în sală, care se uitau cu buzele strânse silindu-se să pară nepăsătoare și să surâdă. Fredy Goldstein la o masă, Ana Mereuță la alta.

Scarlat Bosie venise împreună cu Ana și cu Guță Mereuță. Dispăruse, se întorsese și iar plecase. De fiecare dată cu ochiul mai turbure sub sclipirea de sticlă a monoclului. Ana știa acum. Se ducea la Club. Pierdea. Se întorcea și pleca iar. În ultimele săptămâni numai a pierdut și din pricina aceasta se poartă cu dânsa din ce în ce mai nesuferit. E mereu preocupat. Răspunde dușmănos. Iar acum a apărut și femeia aceasta !

Îi fu recunoscătoare, când Scarlat își aminti că și ea dansează, și o invită.

— De ce mă torturezi, Charles ? îl întrebă șuerat prefăcându-se că surâde pronunțând o banalitate oricare.

— Incepi iar ? replică el cu acelaș surâs pentru ochii spectatorilor, care făcea prin contrast iritația și mai crudă.

— De două săptămâni, te porți Charles, cu mine într'un mod... Nici nu mai știu ce să cred...

— Crede ce vrei ! continuă Scarlat Bosie să zâmbească suav. Crede ce vrei ! Înțelege că nu pot să am grijă numai de mofturile tale. Sunt într'o situație disperată. Ți-am spus. Două sute de mii, care nu erau ai mei. Mâini, nu-mi rămâne decât...

— Ce vrei să faci, Charles, pentru Dumnezeu ? se sperie Ana, strângându-i încleștat mâna.

Continuau să danseze printre celelalte perechi, isbutind să păstreze figură și privire și vorbă și surâs de oameni care se amuză la acest ceas, cu desfătărilor pe care le îngăduie acest ceas și acest loc. Dar surâsul și vorba și privirea, lăsau să străbată pentru un ochiu mai atent, de sub fața lor înșelător voioasă, strigătul singuratic al fiecăruia. Poate nu erau singurii din acest bar, încercând să se mintă într'asemenea veselie crispată.

— Ce vrei să faci, Charles ? Și de ce mă mai torturezi și cu femeia aceasta ?

— Uit... Vreau să mă amețesc și să uit. Gândește că mâine...

Lanțul subțire de platină alinta mâna Anei la încheerea pumnului, acolo unde Scarlat începea să o sărute, urcându-se spre umăr.

Muzicanții înfierbântați de șampania trimisă de Hagi-Iordan, păreau atinși de paroxismul delirului acrobatic. Dopurile pocneau. Chelnerii se strecurau șerpuit printre perechi. Afară, era o noapte de April cu sclipeț de stele — dar cerul pentru cine mai există ?

— Și nu se poate face nimic ? întrebă Ana.

— Ce să se poată face ?... Am banii mâine, s'a terminat. Plătesc și n'a fost nimic. N'am...

— Charles... Tu știi bijuteriile mele. Sunt multe și de preț. Nu le port nici odată... Sunt o moștenire. Am și niște acțiuni, de care Georges nu se interesează nici odată... Dacă într'adevăr înțelegi ce însemnezi tu pentru mine...

— Ce-ți veni ? Cum ți-ai putut imagina aceasta? întrebă indignat Scarlat Bosie. Dar mâna lui o strângea captivă mai încleștat și indignarea sună moale.

— Uite... Mâine dimineață trec pe la tine. N'are să știe nimeni, niciodată... Dar nu mai dansa cu femeia aceia. Charles, tu pentru dânsa vii aci, când nu ești cu noi !

— Cum poți să-ți închipuești aceasta, Annie ? E întâia oară când o văd...

— Adevărat ?

— Când ți-am mințit, eu ? Să ne oprim. *Pauvre Georges !*... I s'a lungit nasul privind la noi și așteptând, vorbi Bosie generos și cu glas îmbunat.

Intr'adevăr, Guță Mereuță, aștepta în fața paharului neatins, cu o resignare de martir. El nu găsea nici o plăcere în aceste nopți pierdute, unde îl târa Ana și pe care le-ar fi schimbat cu un jâlț înaintea sobii, unde să citească ziarele în papuci și-n halat.

Se ridică să le facă loc. Noptile acestea sau poate altceva, îi lungise nasul de proboscidian și-i încetoșase ochii, mai mici și mai îndepărtați, spre tîm-

ple. Gulerul smockingului îl gătuia. Se uită la ceas. Ana se uită în oglinda poșetei.

Dar cu gândul dus. Urzind planul cum să ia mâine inelele, colierul și brățările, pachetul de acțiuni din birou, fără să știe Georges nici odată. Va spune că le-a pierdut. Că i le-a furat cineva. De altfel explicația nu cere nici o grabă. Va veni târziu... Cine știe când! Acum, important e numai să-l convingă pe Charles să primească.

Scarlat Bosie, privea în scrumul țigării. Așa de amar și departe — încât Ana i-ar fi prins tâmplele în palme, să-l strângă la piept și să-l facă să uite. Are să-l roage să jure că nu mai pune mâna pe cărți, niciodată.

De undeva, din alt local de noapte, apăru prințul Anton Mușat.

Se așeză la una din mesele acum golite. Mai mult căzu. Ceru o cafea neagră, dar chelnerul nu se grăbi să-l servească. Nici nu mai era acelaș om. Nici nu mai era om.

Un vagabond cu hainele destrămate și cu gulerul murdar, cu barbă de o săptămână. Obrazul scobit și ochii stinși în cavernele orbitelor, buzele albe și nările arse arătau risipirea din urmă a cocainei. Schimbase morfina pe praful alb, fiindcă era mai ușor de găsit. Când n'avea cu ce să-l cumpere, îl cerșea. Ca acum, când se ridică împleticindu-se să meargă până la masa lui Iordan Hagi-Iordan. El poate să-i dea oricât și oricând. Numai un semn să-i facă și toate femeile de aci, îi întind cutioara de fildes.

Iordan Hagi-Iordan se afla însă într'un ceas turbure și crud. Incordarea îndârjită din aceste din urmă zile și băutura acestei nopți, se descărcau într'o dușmănoasă clocotire împotriva întregului univers.

— Nu te-a invitat nimeni să stai jos, Prințule! rânji. Poți rămâne la distanță. Aduci insecte. Și poți să mă scutești în astăseară cu milogeala... O cunosc. Ai plictisit toată lumea cu ea.

Quatorul rusesc cânta o melopee gravă și tristă.

Anton Mușat rămase în picioare. Așa se vedea întreg, cu hainele spânzurând pe schelet, cu mâinile lui albe și lungi, tremurând gelatinos. Nu mai avea tăria să plece. Uitase mândria să răspundă. El ar fi plătit cu orice, dacă ar mai avea cu ce, un singur dram de praf pe unghie sau pe lopățica de fildeș. Rămase în picioare, fiindcă și creerul era golit de gând.

Ceilalți, din jur, priveau. Ion Ozun, adormise cu fruntea în palmă. Leon Mătăсарu, urcase câinele botezat pe masă, și cu spatele întors la toată sala, îi jura duios că l-a adoptat, ca să nu mai fie amândoi singuri pe lume ca niște orfani.

— Am să te duc la bae, pă'ătosule!... Și-o să ne cumpă'am amândoi 'aine noi... Am să-ți cumpă-ă on zu'galău ș'on pa'adesiu, o să ne p'imbăm ca 'iște boe-ei, pă'ătosule!...

Individul cu fața verzuie și cu glumele fără nici o tresărire în obraz, se plecă să șoptească o inspirație la urechea lui Iordan Hagi-Iordan.

— Ei bravo ! Asta e o idee ! se înveseli entuziasmat Iordan Hagi-Iordan.

Și întorcându-se, către chelner :

— Chiamă pe Mitzi, garderobiera. Să se prezinte îndată.

Garderobiera veni. Corul sfârșise.

— Asculți, Prințule ? Știu ce vrei, dar și tu știi, că ori ce pe lume se plătește... Cred că ești convins de asta, tu care o viață întreagă ai plătit... Poți să plătești și acum.

— N'am ! râse idiot, Anton Mușat, cu această unică tresărire a realității în creerul lichefiat.

— Știu și asta ! Ție n'are ce să-ți mai ia fiscal lui Vintilă. Cu toate acestea, putem cădea la înțelegere... Prietenul de aci, mi-a dat o idee. Tu vrei să-ți plătești o plăcere. Eu vreau să-mi plătesc un gust... E simplu ?

— Simplu, repetă mașinal Anton Mușat.

— Atunci ne-am înțeles. Nu ești atât de imbecilizat, cum spune lumea, Prințule !... Eu nu-ți cer mare lucru. Ingenunchi aci și săruți talpa lui Mitzi. Nu e întâia oară când săruți pantoful unei femei. Pentru aceasta, plata e aci !... (Puse pe masă cutia rotundă de os, trimisă de o femeie din mână în mână, pe sub mese).

Haide ! Miuzik !

Garderobiera vru să fugă.

— Stai ! o prinse cu mâna de fier, Iordan Hagi-Iordan. Aceasta, e pentru tine ! — îi mototoli o hârtie albastră în pumn.

— Ei Prințule ! Ce-aștepți ? Uite aci ; au apărut

două cutii. E lumea generoasă cu tine în astă noapte... Două cutii, ai pe o săptămână... Grăbește, căci îmi retrag oferta.

Prințul Anton Mușat privi împrejur cu ochii goi. Poate nici nu vedea nimic. Poate îi păreau toate ireale. Poate îi erau toate indiferente.

— Imi dai ? găngăvi neîncredător.

— Suntem între oameni de onoare ! se scandaliză Iordan Hagi-Iordan. Un cuvânt am. Uite, aici ! puse laba păroasă, pe ambele cutii.

Anton Mușat se îndoii de genunchi, cum se îndoia când era copil, în fața altarului, dus de guvernantă în zilele de sărbătoare, în haina de catifea cu guler de valansienă.

— Cum poți face, aceasta ? sări împingând mesele și smuncindu-l de mână, femeia cu ochii imenși și cu rochia de alge, care stătuse alături de Fredy Goldstein. Cum poți face, aceasta ? Și dumneata cum poți cere aceasta ? Dumneata, brută ! îl fulgeră cu ochi fosforici, pe Hagi-Iordan. Și voi toți, cum puteți tolera aceasta, voi toți care vă pregătiți să priviți, brute ? se adresă tinerilor sclivișiți, cu râsul vâscos și poltron, care toată noaptea o asasinaseră cu ochiade.

Vorbind, se întorcea spre toți svârlindu-le mânia în obraz și mânia îi lumina figura, cu ochii sclipitori sub părul de aramă.

— Bravo ! Eumenindo ! aplaudă Leon Mătăsaru, care atunci observă că a fost ceva.

Cățelul ingrat, cu toate jurămintele de frăție ale

lui Leon Mătăсарu, profită de ocazie și o tuli de fugă pe sub mese.

— Ascultă fetișo ! mormăi amenințător în mustățile groase, Iordan Hagi-Iordan, încă mai stacojiu.

Femeia îl măsură fără să răspundă și-i întoarse spatele. Anton Mușat se lăsă dus de mână, la masa ei, ca un copil care s'a rătăcit.

Dar Fredy Goldstein dispăruse. Găsise că e mai prudent.

Patronul făcu semn jazzului și alămurile isbucniră un dans vesel ca să acopere glasurile.

Când au plecat toți, Scarlat Bosie rămase în urmă și vru să cheme privirea femeii. Femeia răsucii disprețuitoare capul și începu să toarne cafeaua neagră în ceașca lui Anton Mușat. Prințul Anton, stătea cu mâinele pe gennuchi și poate nici nu pricepuse ce s'a întâmplat cu el.

— Ține-mi te rog, haina, domnule Bosie, rosti Ana.

Guță Mereuță i-o luă din mână și o ținu el. Prin oglindă, Ana îl văzu deodată învăluind-o cu o privire pe care nu i-o cunoștea. O privire care era desigur, cea adevărată, a lui, când credea că nu i-o surprinde nimeni. Iar din privirea aceea, Ana înțelese cu o rece cutremurare până în tălpi, că el știe.

„GROAZNICUL ASASINAT“.

Brusc, în larma voioasă și fără presentiment a străzii, un strigăt strident a săgetat :

— Citiți ediția specială !... Speciaaalaaa !

Și îndată o ceață de demoni cu piept în desmăț, au erupt întrecându-se'n răcnet :

— Ediția specială !.. Groaznicul atentat ! Primul Ministru asasinat !..

Demonii negri svăcnesc printre automobile și cai. Șerpesc pe sub oiști. Dau busna și într'o singură clipă au improscat strada până în celălalt capăt, cu chiotul care poate e mincinos. Cinci mii de mâini au smuls foile cu păcura udă. Zece mii de ochii devoră avid litera lată, gigantă. Surăsul de adineaori a incremenit uluit.

În văzduhul electric cutreeră suflu de catastrofă. Glasurile s'au inecat de stupoare. Au apărut din pământ, patulând, cadențat, soldați cu arma la umăr incinși în carușierile pline. Semnale sfâșie timpanul prelung din gardist în gardist. De unde tălăzuește atăta norod ? Tumult de întrebări și răspun-uri. Brațe agitate. Urlet de clacson. Tropot sonor de copite. Fălfăe peste capete foile lor albe cu litere negre : „Speciala ! A apărut speciala ! Groaznicul asasinat !“ (Trece vertiginos un automobil ministerial spintecând zăgăzul de piepturi.) Și altul. Și încă unul. În toate sunt oameni cu haine întunecate și uniforme, oameni cu buzele strânse și cu privirea gravă, în gol. Și toate gonesc într'acolo. Acum știi că telefoanele sbărnaie neîntre-rupț și că pe spițe de sârme, vestea a fulgerat centrifug, până la marginea ultimă a țării.

— Primul Ministru asasinat !

Ce importă ? Undeva, într'o vâlcea de sub cerul imobil și indiferenți, un plug trage cuminte brazda cea grasă. Sună în o talangă de turmă. Scârțâie cară pe drumuri domoale de țară. Vântul alintă lanul cu verdele fraged. Se aude în luncă și un cântec. Totul e calm, cum a mai fost.

Viața, nu se oprește, pentru atât !

Costea Lipan se întoarce dela fereastră. Deschise sertarul mesei și scoase revolverul, mic, negru și plat.

Il jucă în palmă, cum văzuse și invidiase. Il aruncă, îl prinse, îl răsuci, până când metalul fu cald de căldura sorbită din sângele lui.

Il puse la loc și abia a trântit sertarul, că iar îl deschise și iar începu jocul cu arma fascinatoare.

Nu s'a oprit decât să asculte. Când a auzit pași separându-se de ceilalți pași și înaintând pe scările lui. Pași ușori de femei. Cu o svâcnire scurtă a inimii, s'a răsucit așa cum se afla, în picioare, rezemat de masă, cu jucăria de oțel în palmă. Pașii aceia parcă îi recunoaște. I-ar fi vrut ai femeii din noaptea și ceața de atunci.

De când o aștepta.

Pașii s'au oprit. Dincolo de ușă se ghici o șovăială intimidată. Poate nu crede că mai stă aci. Poate până sus, hotărîrea s'a sleit. Cunoaște aceasta. El prea bine, din mizeria propriilor hotărîri de atâtea ori ostenite, cunoaște aceasta. Desluși foșnet de manta cauciucată, de ploaie.

Așteptarea îi fu intolerabilă.

Chemă :

— Intră ! fără ca mâna de afară să fi bătut.

Ușa se deschise cu precauție. Prea încet. Prea încet.

— Sabina ! exclamă dezamăgit.

Era numai Sabina. Iar ca să-și strivească bucuria care împotriva vrerii, îi năvălea totuși ființa, își încruntă sprincenile, săpând între ele cutele adânci, din anii când era încă acasă. Anii când Sabina descoperise că această încruntare îi gravează

în frunte un *H*: „Inițiala ta ! Stigmatul tău... *H!*
Haine-Ură !“

— Costea! Bine că te-am găsit, dragă Costea! Înaintă Sabina, înaltă și ușoară, după cea dintâi sovăire, în prag.

Se repezi să-i cuprindă gâtul. Nu se văzuseră de patru ani. Costea Lipan se feri.

— Bagă de seamă, să nu atingi *acesta!* anunță, săltând revolverul în mână și în aceeași clipă se simți scăzut în ochii lui, fiindcă i se păru că a rostit cuvintele teatral.

Sabina nu ținu socoteală de avertisment, strângându-i umerii și îmbrățișându-l.

Numai după aceea, când se desprinsese de el, se alarmă.

— Ce însemnează aceasta, Costea ? Ce e aceasta?

— Cum vezi... Un revolver și nimic mai mult ! vorbi Costea cu o tărăgănată indiferență, de care fu și de aceea îngrijorat, fiindcă și aceea îi sună nefiresc.

— De ce umbli cu un revolver ? Ce vrei să faci cu un revolver, pentru numele lui Dumnezeu, Costea ? se sperie copilăros Sabina, cu toate că nu mai era o copilă.

— Nu vreau să fac nimic alt, decât ceia ce se poate face cu un revolver. Mă amuz. Eu lovesc întotdeauna, aci ! spuse, atingând tâmpla Sabineii, cu țeava circulară și, răsând, cum credea el, satanic.

Sabina se trase un pas îndărăt, înfiorată de atingere.

— Costea ! Ce sunt glumele acestea sinistre ?... Ah ! Ai rămas tot așa !... Strânge te rog oroarea aceasta și ascultă-mă, să-ți vorbesc. N'am venit pentru glume, Costea.

Costea Lipan aruncă revolverul în sertar și împinse cutia. Nu fiindcă așa îi ceruse Sabina. Ci fiindcă atât cât îl simțea în mână, nu putea rezista ispitei să-și dramatizeze gestul și glasul.

— Te ascult ! se așează pe marginea mesei, cu picioarele atârinate. Ia loc, te rog ! N'ai prea mult de ales. Aci, pat ! Dincoace, scaun !

Cu neplăcere se întreba dacă și în această insistență să atragă luare aminte asupra mobilierului sumar și a încăperii sărăcăcioase, nu scotea cumva cornițe subțiri, o fanfaronadă absurdă și inutilă. „De ce nu sunt natural ? De ce nu mai pot oare să vorbesc cum ne înțelegeam când eram copii ?“

Sabina își desfăcu nasturii impermeabilului pudrat argintiu de bura de afară. Il desbrăcă și îl atârnă în cuierul pe care l-a descoperit îndată, cu instinctul de interior al oricărei femei, în câteva minute la dânsa acasă, oriunde. Gândi : „Aci, se cunoaște lipsa unei mâini de soră sau de iubită. Totul e' prăfuit și lipsit de grație. Rece și trist. Masa trasă aci, ligheanul acesta de tablă acoperit, oglinda îndreptată în cuiu, ar fi luminat îndată totul. Aci n'a fost niciodată o floare într'un pahar. Cât e de singur !“

Se așează pe marginea patului. Amândoi se priveră. Au măsurat cât s'au schimbat. Sabina îl găsi

mai colțuros, voluntar, agresiv și enigmatic, în înfățișarea aceasta cu începutul de bărbăție împlinită, suprapus pe trăsurile de adolescent rebel, de eri. Pentru dânsa fusese întotdeauna un inspirat, un om tare, un răzbunător social. Era numai un tânăr chinuit de luptă cu el însuși. Dar ea îl admiră fiindcă a plecat de acasă și a rupt cu toți, ca să-și împlinească destinul lui mesianic, deși venise să-l întoarcă de unde plecase.

Costea o admiră altfel. Nu mai recunoștea în domnișoara aceasta frumoasă și sveltă, pe Sabina lui de acum patru ani. Se mlădiase în linii subțiri și în curbe fine. Doar ochii mai erau aceiași, cu lucirea lor neagră de antracit: „ochii ei, de galoși Tretorn“. Și poate în ei chiar, lucirea din adânc era alta. În aceasta nu mai exista nimic din Sabina drăcoasă, cu nasul turtit de geam, când privea afară.

Se scutură: „Cad în sentimentalism. M'am eliberat de tirania familiei și iată că e destul să apară unul dintre ei, ca să mă încleiu în duioșie mălăiață. A devenit, ceia ce trebuia să devină. O domnișoară probabil cu fumuri și care fără îndoială a început să charlestoneze. Are desigur un flirt. Măine va aștepta să se mărite, ca Ana, cu cel din-tâi imbecil pus de alții în cale. Ce vrea dela mine? Ce mai vor dela mine?“

— Aștept! anunță scurt.

Sabina veni la el și îi puse mânele pe umeri, privindu-l în ochi cu blândă iubire.

— Costea, te rog să nu-mi vorbești așa... Nu me-

rit să-mi vorbești cum faci tu cu ceilalți. Și te rog să nu întrebi nimic, numai să mă ascuți... Să mergi cu mine să o vezi pe maman. Te roagă ea să vii. Te rog eu.

Costea îi desprinsese mâinele încet.

— Ai urcat scările degeaba, Sabina. Știi bine că am plecat să nu mă mai întorc nici odată. Nu ne mai avem nimic de spus.

— Dar te roagă maman, Costea... E în interesul tău. Pentru tine.

— Dragă Sabina, de mine îmi port eu de grijă. V'am spus că...

— Tu nu știi cât e de grav, Costea! Întrerupe nerăbdătoare Sabina. Altfel nu veneam... Îți mărturisesc că am plecat cu gândul să te mint.

— Incepi frumos! observă el, ironic.

— Lasă-mă te rog, să urmez. Ascultă...

— Poftim! se uită Costea în tavan, ca să arate cât de puțin e dispus să asculte, dacă Sabina crede că există ceva care să-l poată aduce acasă.

— Mă gândeam să te mint, Costea. Să-ți spun că maman e bolnavă grav și că de aceia te chiamă. Am ținut hotărîrea până aci, sus, la ușă. Și aci am înțeles că nu te pot minți. Între noi, n'a fost nici odată minciună și ipocrizie... Am să-ți spun așa dar lucrurile cum sunt, adevărul...

Sabina se așează la loc, pe marginea patului acoperit cu pătură sură, și poveste.

Erau într'adevăr știri care nu puteau să-l lase nepăsător pe Costea Lipan, oricât își impunea el să pară că ascultă în silă, uitându-se în tavan, pe

pereți, la vârful ghetelor, ca un om obligat să aștepte sfârșitul unei istorii plicticoase.

Înțelese că a devenit un obiect de preocupare, ca ostatecii de războiu și văzu că îl așteaptă un ceas greu.

Întâmplările ajunseseră aci prin peripeții turburi, pe care Sabina le pricepea numai pe jumătate.

Gică Elefterescu, din cine știe ce pricini hotărîse să facă pace cu Iordan Hagi-Iordan. Se pare că se temea acum de el. Il chemase pe Constantin Lipan și îi ceruse să suspende urmărirea și să închidă dosarul. Constantin Lipan refuzase. Iși înaintase dimisia. Ministrul nu i-o primise. Avea tot interesul ca afacerea *Petrolul-Iordan Hagi-Iordan*, să fie închisă numai de cel care o deschisese, fiindcă actualul Procuror General se bucura de prestigiul unui fanatic al Justiției, incoruptibil. Numai el ar fi putut înmormânta cu toate onorurile, aceeași istorie care dura de patru ani.

Discuția s'a oprit aci, acum câteva zile. Eri Ministrul l-a chemat din nou și i-a pus înainte un dosar al lui Costea, alcătuit de poliția secretă. I-a arătat că dacă nu s'a atins nimeni de Costea până acum, această a fost numai grație lui. Dar că acum nu mai poate tolera un asemenea scandal. De altfel, chestiunea e de resortul Justiției militare și a Ministerului de interne. După cele ce s'au întâmplat la grevele de cărbuni, ciocniri cu armata, salve, răniți și morți, guvernul e dator să ia măsuri severe... Concluzia a fost netedă : ori Procu-

rul general renunță la capul lui Iordan Hagi-Iordan, ori Costea va fi dus în 24 ore la Jilava. Constantin Lipan firește a respins târgul, anunțând tot odată că-i este indiferent ce se întâmplă unui individ pe care demult nu-l mai consideră copilul lui.

Astăzi Ministerul a schimbat ordinea de bătaie și a reluat atacul pe alt front. A sunat pe Elena Lipan la telefon și i-a vorbit. A trimis-o pe Elvira Elefterescu să-i arate în culori patetice tot ce-l amenință pe Costea. Amândoi au rugat-o să pună toată energia de soție și de mamă, pe lângă Constantin Lipan ca să-și salveze copilul. Sunt interese mari la mijloc. Dictate din loc înalt. Gică Elefterescu pretinde că el, numai transmite dorința celor hotărâți să-l cruțe pe Iordan Hagi-Iordan cu orice preț. Dacă până diseară la nouă, Procurorul General nu înțelege să se supună acestor interese superioase de stat, atunci la noapte, cel mult mâine dimineată, Costea va fi dus între santinele, cu lanțuri la mână.

Elvira Elefterescu, n'a uitat să pomenească și tot ce-a făcut bărbatul ei pentru dâșii și ceia ce-ar putea să mai facă pentru toți: pentru Constantin Lipan, pentru Annie, pentru Nelly și chiar pentru Sabina, când va termina Facultatea. Și-a exprimat îndestul de bine simțit decepția, că la atâtea dovezi de prietinie, li s'a răspuns cu atâtea îngratitudine.

Pe urmă Elvira Elefterescu a plecat. Telefonul

și-a încetat sbârnâitul. Acasă a rămas Elena Lipan să-și frângă mâinile.

— Costea, mă ascuți ? se apropie Sabina de încheere. Trebuie să vii. Gândește la biata mămă. Ea nu îndrăznește să spună ceva lui papa. Știe că nici nu suferă să-i vorbească nimeni, nici odată, despre asemenea lucruri. Tot așa, nici pe tine nu vrea să te împiedice dela nimic. Dar vrea să te vadă. Să știe ce ai să faci... Haide, spune că vii ! Costea, la ce te gândești ? Unde te uiți, tu, acum ?

Costea, balansând picioarele pe marginea mesei, după ce sfârșise de privit tavanul, pereții și vârful ghetelor, căscă, deși nu-i venea de fel să caște. Intrebă :

— Aceasta e tot ?

— Ce mai vrei să fie Costea ? Cred că atât e destul...

— Ascultă, Sabina... La ce Facultate te-ai înscris tu ?

— La Litere... De ce întreb ? nu înțeleg Sabina..

— Credeam că la Drept. Ca să continui dinastia ilustră de jurisconsulți : Lipan-Mereuță, spre gloria dreptății patronată de domnul Gică Elefescu. Văd că pledezi prost. Dar pledezi lung. Ai fi avut astfel, toate șansele să devii o celebritate somniferă a baroului...

— Costea, n'am venit la tine ca să mă supăr de glumele tale stupide. N'am urcat scările până aici, pentru aceasta....

— Regret, Sabina. E tot ce-ți pot servi ! sără Costea de pe masă și merse să privească jos, stra-

da, și nu numai strada. Locul din fața oglinzii de frizerie, unde știa că se află întotdeauna la ceasul acela, un om care îl așteaptă.

Omul lipsea. Curios. Acum mai mult decât ori-când, era firesc să fie prezent. Acum, când în as-tăseară ori mâine dimineață, avea să-i bată la ușă : „In numele legii, te declar arestat !“

Sabina se apropie de el. Ii puse brațul pe după gât și îl întoarse spre ea :

— De ce nu vrei, Costea ? Fă aceasta pentru ma-man. Vezi eu n'am trecut niciodată peste cuvântul tău. Mi-ai spus să nu te caut niciodată. Te-am as-cultat. Poate simțeam nevoie să viu la tine. Eu nu-mai cu tine mă înțelegeam. De multe ori mă su-foca și pe mine viața aceasta uscată, de acasă. Ne vedeam risipiți în orașul acesta, toți, parcă am trăi fiecare în altă planetă. Deoparte Annie, de alta tu ; acasă eu și Nellu, streini, papa și maman cum îi știi, cu toată discuția lor redusă la o sută de întrebări și răspunsuri monosilabice. Imi era dor atunci de tine. Și nu veneam. Dar acum ți-am călcat cuvântul, pentru biata maman. Fă aceasta pentru dânsa... Tu nici nu vrei să mă ascuți, Cos-tea... Unde te uiți ?

Costea se desfăcuse de brațul ei cuprins după gât și privea absent, pe fereastră, în stradă unde soarele se amesteca oblic cu bura de ploaie, într'un joc luminos și plin de gingășie al cerului.

— Unde te uiți, tu ? repetă Sabina.

— Mă uit jos, cum vezi. La această Calea Vic-toriei, pe care probabil n'am s'o mai pot contem-

pla multă vreme, dela aceeași înălțime. Adun ultime impresii...

— Ce vrei să spui, Costea ?

— Nu vreau să spun nimic. Tu m'ai anunțat, doar. In astăseară sau mâine dimineată cel mai târziu, voi fi întărcat de acest spectacol. E întâia oară când am să regret Calea Victoriei. Privește și tu, Sabina. Imi plăcea de aci, să mă uit în fiecare zi. Este un om, care m'a învățat să văd cu ochii reci, lucizi. Imi plăcea acest spectacol, fiindcă îmi dădea tărie. De aci văd viermii și pe cei care strivesc viermii. Invăț să-i urăsc și pe unii și pe alții. Pe viermi fiindcă se lasă striviți. Pe ceilalți, fiindcă strivesc. Ii vezi ?...

Sabina aruncă o distrată privire dealungul străzii, cum se vedea de sus, în irizația fină a picăturilor aurite de soare, cu lanțul vehiculelor și cu furnicarea neagră a trotuarelor. Gândul ei nu-i era acolo. Spuse cu nerăbdare :

— Te-ai decis, Costea ? Nu e timp de pierdut.

— Ce să decid ? N'am nimic de decis. Rămân aci și aștept. Ceiace poate să mi se întâmple, e fără importanță și banal. Se întâmplă câtorva sute de oameni în țara românească, pe an. Și câtorva zeci de mii, în toată lumea. Regret doar, că timpul acela care-mi era prețios, l-am pierdut. N'am făcut nimic. L-am pierdut vorbind și trândăvind. Amânând. Nu bănuiam că am să devin atât de repede, ostatec în mâna domnului Gică Elefterescu. Poate că dacă știam, m'aș fi grăbit. Acum, nu-mi rămâne decât să aștept mesagerii domniei-sale.

Vorbind, Costea se întoarse la masă, trase ser-tarul și începu să joace din nou revolverul în pal-mă. Aruncându-l, prinzându-l, răsucindu-l, până metalul răcit se încălzi și prinse viață.

Sabina, îl privea cu inima golită de sânge. Nu-și putea înăbuși o ciudată pornire de admirație. Ce tare era, așa, cu fruntea lui pătrată și încruntată! Cu semnul urii scris deasupra sprincenilor și cu părul lui aspru, de sârmă! N'are să se dea înlă-țuri dela nimic. El trăește pentru alții.

Mai încercă odată, punând mâna pe oțelul plat :

— Incetează te rog, Costea. Și haidem !

— Ți-am spus că nu mă mișc de aci. Rămân să-i aștept. Vreau să vadă că nu mă tem și că nu fug. Iar dacă ții să-mi faci o plăcere, Sabina, lasă-mă acum singur. Am hârtii de ars. Scrisori. Tre-buie să mă pregătesc pentru o clipă, care nu se știe cât va dura. Nu vreau să te găsească și pe tine aci. Complici inutili, situația domnului Pro-cursor General.

Spunând, desprinse pardesiul Sabinei din cuier și o sili să îmbrace mânecile. O duse până la ușă.

— Lasă-mă să te sărut măcar, Costea.

— Despărțirea condamnatului la moarte. Tra-viata ! răsé Costea, dar întoarse capul, să nu i se vadă ochii.

Pașii Sabinei se mai auziră un timp, coborând treaptă cu treaptă. Pe urmă se topiră în ceilalți pași.

În Calea Victoriei, Sabina nu știu încotro să a-puce. Norii retrași, desveliseră o jumătate de cer.

Albastrul se boltea mai adânc. Pudra străvezie de picuri, dura încă, pulverizată din senin și scânteind diamantin în snopii de raze.

Văzduhul era înviorat de capricioasa scriură dintre ploaie și soare. Asfaltul ud se sbicea văzând cu ochii, în insule albe. Trecătorii își încetiniseră mersul, ca să se bucure mai îndelung de ceasul acesta rar, când și cerul voios pare că și-a luat încruntările în joacă.

— Unde alergi, păpușico? spurcă puritatea clipei; cu zâmbet libidinos, un băețandru fardat și cu tăetura hainelor exagerată până la caricatură, rezezat de bara unei vitrine.

Sabina trecu mânioasă, fără să privească în urmă. Alerga într'adevăr. Atâta lumină și soare și aer îmborsățit, îi strânseseră inima, la gândul lui Costea, rămas în camera deșartă și ostilă de sus, să aștepte ceasul când o mână va bate implacabilă ca destinul în ușă. Fusese prea copilă. Costea n'o luase în serios. Ea nu știuse să-i clintească hotărârea. Era nevoie de altcineva, autoritar. Un prietin. Își amintise că acum patru ani, înainte de a pleca de acasă, Costea vorbea despre un asemenea prietin. Ion Ozun, redactor la „*Voința*“; tânărul acela cu pălărie mare și cu părul pletos, care i-a smuls de pe linia ferată, din calea expresului, în noaptea când soseau în București.

La el alerga. Poate întâmplarea din noaptea aceea, fusese un avertisment profetic. El, cu mâini puternice, îi trăsese din fața primejdiei. Tot el, va ști acum, cu un braț tot atât de puternic, să-l o-

crotească pe Costea. Să-i dea un sfat, să-l adăpostească undeva, să-l convingă ce zădarnică bravură e să aştepti cu mâinele încrucişate o ameninţare care s'a anunţat. Poate mai grabnic, să-l împiedice dela cine ştie ce nebunie. De ce revenea Costea mereu la revolverul oribil ? „Eu lovesc întotdeauna aci !“ Părea hipnotizat de arma ucigaşă.

Sabina mai iuţi paşii. Inchipuirea-i urzea scene sângeroase, după modelul peripeţiilor de film cu aventuri de conspiratori şi spioni : uşa de sus zăvorită, o somaţie, două, a treia ; un umăr aruncând scândura în ţândări ; Costea rezemat de masă, cum l-a găsit, descărcând calm gloanţele până la ultimul.

Urcă într'un suflet scările redacţiei, printre afişele roşii, unde un pumn gigant sdrobea infime gângăni omenşti : „*Voinţa ! Citiţi Voinţa ! Voinţa exprimă dârz voinţa tinerii generaţii !*“

În patru ani, *Voinţa* îşi afirmase cu succes, mai mult decât voinţa dârză a unei generaţii, dreptul său nu mai puţin dârz la viaţă. Din gazeta săracută dar bătaioasă, ospitalizată în cele trei camere dosnice ale *Secolului* în schimbul unor servicii achitate, cu prisosinţă, astăzi devenise un abil mare cotidian, temut şi linguşit de oamenii tuturor partidelor, cu local propriu, cu o armată de reporteri şi cu anticameră întotdeauna tixită de toţi necăjiţii pământului. Astfel se împlinise enigmaticul oracol al lui Mirel Alcaz, când afirmase că independnţa e un bun, care se vinde scump.

În această sală de așteptare, fu invitată și Sabina :

— Domnul Ion Ozun e în conferință cu domnul director. Pe cine să anunț ?

Sabina își scrisese numele pe foaia de hârtie, și începuse să aștepte, alături de inventatorul nenorocos, chel, cu fruntea bombată și cu barbă de gnom. Inventatorul se strânse politicos în capătul banchetei. El aștepta resignat, în această cameră, cum aștepta în fiecare zi de ani și de ani, oriunde credea că va descoperi în sfârșit pe cineva să-l asculte. Din chelia sferică și lucie, radiau fire de păr diafane ca un nimb de argint în bătaia soarelui revărsat pe fereastră. Se simțea în elementul său, în toate sălile cu oameni frământați pe scaune, gemând, consultând ceasurile, oftând, citind de două și trei ori aceiași pagină de ziar și tresărind de câte ori se deschidea ușa. Poate uitase ce mai căuta și ce mai spera. El pornea în fiecare dimineață de acasă și se întorcea în fiecare seară la planurile, devizele și laboratorul lui, după ce colindase toate anticamerile din București. Și poate ultima descoperire și cea mai de preț, era aceea pe care o purta filosofic cu el din anticameră în anticameră, ignorând-o : Elixirul răbdării.

— Poftiți, domnișoară ! Domnul Ozun vă așteaptă.

Sabina merse după ușier. Inventatorul cu nimb subțire de argint, nu se miră și nu fu indignat că alții veniți mai târziu, îi trec înainte. L-ar fi sur-

prins desigur, o abatere dela această imuabilă rânduială.

Prin săli, reporterii și redactorii ucenici, plescăiră din limbă, admirativ :

— Al dracului Ion Ozun ! Numai lui îi pică toate bucățelele bune !...

— Luați loc, domnișoară. Vă stau la dispoziție...

Ion Ozun așeză un scaun în fața biroului. Avea un birou cum visase : cu telefon și numeroase butoane de sonerii.

— Să-mi dați voie să vă prezint mai întâi pe directorul nostru... Domnul Mirel Alcaz.

Mirel Alcaz rămăsese înadins, să afle ce poate voi dela dânsii fiica Procurorului General.

Cunoștea conflictul dintre el și ministru, pe chestia *Petrolul-Iordan Hagi-Iordan*. Gică Elefterescu îl rugase chiar să pregătească atmosfera, pentru o apropiată închidere a dosarului. Și dăduse să înțeleagă că nu i-ar displace de fel, oarecare aluzii mai apăsate, la excesul de zel al unor magistrați atinși de delir persecutoriu și primejduind cu șicanele lor, reputația oamenilor de muncă și de energie, care salvează prosperitatea întreprinderilor financiare și industriale, într'o vreme când creditul țării e atât de sdruncinat. Iordan Hagi Iordan își asigurase la rândul său bunăvoința *Voinții*, prin omul cu fața măslinie, confident nedespărțit în timpul din urmă și mijlocitor care condusesese cu machiavelică ferocitate condițiile împăcării cu Gică Elefterescu. Procurorul General...

n'avea astfel de ce se bucura, la *Voința*, de o presă prea blajină.

Sabina privi drept în ochii lui Ion Ozun. Așa cum privea întotdeauna. Nu-l recunoștea, în tânărlul acesta cu haină croită după ultimul jurnal și cu părul domesticit. Presimți că altfel ar fi vorbit „celuilalt“, mai hirsut și mai direct, mai simplu, în portul lui boem.

Dar „celălalt“, nu mai exista.

— Domnule Ozun, știu că sunteți prietin cu fratel meu, Costea. De el e vorba...

Sabina se opri și ridică genele lungi spre Mirel Alcaz.

Directorul *Voinții* înțelese și își luă ziua-bună :

— La revedere, domnișoară. Și țin înainte de a pleca, să vă asigur că ziarul nostru stă la dispoziție oricând și oricum, pentru fiica domnului Procuror General și pentru sora frumoasei doamne Annie Mereutză... Dragă Ozun, când termini, treci pe la mine...

Se întoarse un pas din prag, să adauge confidențial :

— Domnișoară, simt datoria să vă previn. Nu-i ascultați madrigalele !... Acest Ozun e o teribilă poamă!

Ion Ozun râse încântat de sine, puse o țigară între buze, oferì alta Sabinei și fu surprins că e refuzat ; sună. Avea chibrituri, dar nu putea rezista plăcerii să se afle servit, să sune, să distribuie ordine, să flecărească la telefon, să concentreze în jurul lui toate atențiile.

— Foc, Niculae ! Am cerut foc... Lasă chibriturile aci. Și pentru oricine mă caută, sunt plecat. S'aștepte !

Neculai servi foc. Lăsă cutia su chibrituri și se duse să împărtășească ușierilor celorlalți că domnul redactor Ion Ozun, iar a pus mâna pe o bombonică de față. Degeaba mai cerea foc, că părea destul de aprins.

Era acelaș Neculai, care într'o dimineață cruntă de foame, îi adusese lui Ion Ozun, pe o tavă paharul de apă rece, după ce așteptase alături de inventatorul nenorocos, cu barba de gnom și frunte nimbată. Neculai se strămutase dela celălalt ziar, după Mirel Alcaz. Atunci Ion Ozun își jurase să-l copleșească de bacșișuri princiare, fiindcă n'avusese de unde să-i arunce o singură monedă de doi lei. Acum îl copleșea cu amenzi. Neculai nu se mâhnea. Il admira.

— E vorba de frate-meu, Costea, reluă Sabina. Fiindcă știu că sunteți prietini buni...

— Eram, pot spune, domnișoară. Eram... De un timp încoace, mă evită. Ii par desigur un prea infam burghez.

— In acest caz... vru să renunțe Sabina.

— Aceasta nu înseamnă nimic, domnișoară. Eu îi păstrez aceiași prietinie... Sunt câteva luni de când nu ne-am văzut. Aș fi încântat să găsesc un pretext și să ne apropiem din nou... Mai ales când aceasta, s'ar face prin mijlocirea unei domnișoare atât de nostimă ca mata...

Sabina roși de indignare. Pentru ce venea ea ?
Și ce-i spuneau oamenii aceștia !

Inciudat pe cele ce spusese, era și Ion Ozun. Cum de nu găsisese alt compliment mai puțin uzat, decât eftinul „nostimă domnișoară ?“

— Vă rog, continuați, domnișoară...

Prin fumul țigării, Ion Ozun admira frumusețea mlădie și fragedă a Sabinei, minunându-se prin ce extravaganță a naturii, a apărut într'o familie cu oameni zidiți din aluat vârtos, ca fostu-i prietin Costea Lipan, sau uscați și mecanizați ca maniacul Constantin Lipan, sau cu înfumurare patriciană, ca doamna Annie Mereutză.

Sabina povestea. Ion Ozun privea.

Când sfârși, hotărîrea lui era luată. Va merge la Costea. Dar nu pentru el, fiindcă demult nu-l mai interesau toate rătăcirile lui de copil bătrân. Ci pentru această domnișoară cu genele lungi și frizate, cu negrul ochilor atât de adânc și cu însuflețirea glasului atât de irezistibil convingătoare.

— Numai dumneata, domnule Ion Ozun, poți să-l împiedici dela cine știe ce nebunie. Mă tem pentru dânsul. Mi-e penibil să mărturisesc aceasta, unui om pe care abia l-am cunoscut...

— Frumoașă domnișoară, prietinia dintre Costea și mine, îmi dă dreptul să nu mă consider un necunoscut pentru mata, spuse Ion Ozun cu emfază. Că v'ați gândit la mine, aceasta îmi pare o...

— Intr'adevăr. Poate am avut o fericită inspirație. Aș fi regretat toată viața, dacă nu aș fi în-

cercat și acest ultim mijloc... se ridică Sabina, întinzându-i mâna.

Ion Ozun duse la buze, degetele lungi și subțiri.

— Termin în câteva cuvinte cu directorul nostru, domnișoară, și într'un sfert de oră voi fi la Costea...

— Și încă mai cer ceva, domnule Ozun. Eu plec direct acasă și stau sentinelă la telefon. Aștept să-mi comunicî dumneata, ce-ai isbutit să-l convingi.

— Domnișoară, dorințele matala sunt ordine, se înclină Ion Ozun, cu o curtuozie larg gesticulată de mușchetar, deschizându-i ușa și conducând-o până la scări.

Sabina descoperi afară că lumina clementă a soarelui e mai suportabilă și că voioșia trecătorilor e mai puțin respingătoare.

— Ce voia bibilica ? întrebă Mirel Alcaz, când Ozun intră în birou.

Lui Ion Ozun niciodată directorul *Voinții* nu i s'a părut o mai desăvârșită canalie.

— Nimic interesant ! răspunse cu nepăsare. Un mic serviciu pentru un frate al ei, cu care am fost prietin... Costea Lipan, dacă-ți amintești, cel care vorbea astăiarnă la întrunirile comuniste.

— Apropos, de acest Costea Lipan... Chestia Iordan Hagi-Iordan se complică. Se pare că amicul s'a impacientat și pune condiții feroce lui Gică. Bietul Elefterescu m'a chemat la telefon, extrem de alarmat. Mi-a spus, atât cât se pot spune lucrurile acestea la telefon, că Hagi-Iordan i-a fixat termen până mâine la douăsprezece. Altfel, dă

drumul la scrisorile lui autografe... După cât cunosc eu cuprinsul acestor scrisori, ar fi destul una singură, ca să-l scoată definitiv din circulație pe Gică. Mă mir cum a lucrat atât de imprudent, chiar dacă e o poveste veche de acum șapte ani... Elefterescu e înebunit. Constantin Lipan e nebun complect. Am spus eu că ăsta are să-i frângă gâtul lui Gică !... Lui îi trebuia un om mai suplu... Acum ar fi bucuros să scape de el, dar vrea să-l forțeze să-și dea dimisiunea, fără ca publicul să facă apropiere între această dimisie și scandalul Hagi-Iordan... În consecință, ne roagă să-i dăm o mână de ajutor. Să-l somăm pe el, ca Ministru de Justiție, într'un articol cât mai violent, să ne răspundă cum tolerează un Procuror General, al cărui copil e unul din cei mai primejdioși agitatori comuniștri. Probabil e vorba de acest Costea Lipan, al dumitale...

— Dar nu-l văd agitator primejdios de loc, exclamă Ion. Ozun. Il cunosc bine. E un băiat foarte detreabă, cu o scrânteală revoluționară la cap... Aceasta are să treacă odată cu tinerețea.

— Il privește personal, dacă are să-i treacă ori nu, strânse din umeri Mirel Alcaz. Principalul e că trebuie să-l servim neapărat pe Gică. Ii suntem obligați până peste cap. De altfel obligați am rămas și față de grecoteiu... De Iordan Hagi-Iordan. M'am gândit la tine. Un simplu articolaș. Un aldin. Patruzeci de rânduri. Uite chiar titlul : „Lippan și Lipan“. Deoparte Lipan, procurorul ; de alta Lipan, agitatorul. Aci, gardianul neînduplecat al

ordinei și al legii — dincolo, dușmanul tot atât de neînduplecat, al ordinei și al legii.

— Dragă directore, aceasta n'o pot face..

— Pentru bibilica de adineori? râse printre dinți, Alcaz.

Ion Ozun își înghiți răspunsul care-i venise prompt pe buze și numai târziu, după ce-l alungă, răspunse cu alte cuvinte, mai calm :

— Nu pentru domnișoara Lipan... Pentru fostul meu prietin Costea Lipan. Știu că nu e agitator, știu că nu e primejdios..

— Prea mult știi, ricană directorul *Voinții*.

— Da, știu prea multe... Și chiar am să te rog, directore, să-mi faci și mie o singură dată o concesie. N'am cerut *Voinții* nimic. Dar nu pot admite să-l atacăm pe Procurorul General, nici pe chestia aceasta stupidă și nici pe oricare alta. Ești și dumneata tot atât de convins ca și mine că e un om onest și scrupulos până la manie. Facem o crimă... Nu e omeneste și nu e în interesul gazetei...

— Ta-ta-ta !... Ai început să mă înveți pe mine, ce e și ce nu e în interesul gazetei?... Ozun dragă, ți-a răsucit bibilica aia capul, în doi timpi și trei mișcări. Nu te-am crezut așa de slab de înger. Am înțeles.

— N'ai înțeles nimic, directore.

— Ascultă, Ozun ! își pierdu răbdarea Mirel Alcaz. Nu vrei să scrii articolul? Haide, admit ! Nu te constrâng. Dar te rog să nu-mi dai lecții. Aci eu sunt stăpân și eu dau directive. Au început să mă plictisească ifosele acestea de moraliști, de cugetă-

tori și de independenți. Dacă-ți place !... Dacă nu!.. (arătă cu mâna spre ușă). Necesari sunt toți, indispensabil nu e nimeni.

Ion Ozun avu o clipă fulgerarea amintirii, când alt om la alt birou de director, aproape cu aceleași cuvinte și cu acelaș gest, arăta ușa reporterului politic Mirel Alcaz. Atunci el, într'o dimineată de foame după alte dimineți de foame și de ger, în camera dealături unde fără voie ascultase, își spusese că n'ar fi răbdat să tacă așa cum a tăcut Mirel Alcaz, nici pentru toate diminețile de foame până la sfârșitul vieții. Rolurile se schimbă. Mirel Alcaz se afla într'un jâlț de director — iar el, Ion Ozun, tăcea. Tăcea, cum tăcuse celălalt.

Directorul *Voinții*, bătu cu o mișcare impacientată cartonul țigării în tabacherea lată de argint, gata să rostească încă odată :

— Am terminat !

Atunci trânti ușa de perete și svâcni în mijlocul cabinetului directorial, Dima reporterul fără pereche, care ca Balsamo, e în aceeași secundă în douăsprezece locuri prezent.

— Ați auzit ? Șefule, dă ordin să oprească editia de provincie ! Nu știți?... Primul Ministru a fost asasinat ! Hârtie !... Sună tipografia...

— Nu !... Ce-s basmele acestea ? refuză să creadă sărind de pe scaun Mirel Alcaz. Am vorbit cu el la Cameră, acum o oră jumătate...

— Șefule, dela Cameră vin. Acolo s'a întâm-

plat... Sub ochii noștri... Dați-mi hârtie... Fă-mi loc... Mișcați-vă fraților, că pierdem ediția...

— Dar e imposibil, Dima...

Reporterul, scurt, gras, asudat și găfâind încă, se așază la birou, înșfăcând blocul de hârtie.

— Eu scriu faptele... Tu Ozun, toarnă-i câteva rânduri despre lipsa măsurilor de pază... Primul Ministru plătește, fiindcă guvernul a fost prea tolerant cu agitatorii... Șefule, tu scrie necrologul... Mort la datorie, et cetera et, cetera...

— Tot nu 'nțeleg... Cum s'a întâmplat, *moncher ami*? nu voia încă să admită, Mirel Alcaz...

— Nu-e timp de povestit, Șefule... Ne iau ceilalți cu ediția specială înainte, scria Dima, svârlind file cu ieroglife sgâriate cu creionul... În câteva vorbe, aceasta e... După ce-a răspuns la interpelarea lui Ioanițeanu, Primul pleca la Senat... Pe scări i-a ieșit un individ înainte... Pac-pac! două gloanțe în tâmplă... N'a zis nici pis, s'a lungit jos și veșnica pomenire!... Individul a dispărut... Ceia ce e nostim, e că asasinul venise cu Lampagiu, inspectorul de poliție... De-o lună se învătea tot printre oamenii poliției. Se dăduse drept agent secret strein... Ii prostise pe toți... E după cât se pare un anarhist celebru și nu e la primul atentat... Dă ordin la secretariat să pună un clișeu mare... Il avem pe cel dela banchetul de-acum două luni, la aniversarea Premierului...

În câteva minute, redacția *Voinții* fu un infern de sonerii sbârnâite, de uși trântite, de ordine strigate și contramandate, de oameni gonind și întor-

cându-se dela tipografie. Penițele scârțâiau. Foile nepaginate sburau pe măsură ce erau scrise, în subsolul unde rotativa înțepenise, așteptând să svârle într'o jumătate de oră ediția specială cu litere ude, de-un lat de palmă.

— In ce an era născut?... La 64 sau la 65 ?

— Parcă-și luase doctoratul la Paris...

— De cinci sau de șase ori, a fost Prim-Ministru ? Ia vezi colecția...

— Echipa ! Dă ordin să fie gata echipa de vânzători.

In toate pâniile telefoanelor, glasurile sbierau răgușit. După stupoarea din primul moment, senzația evenimentului cutreeră toate încăperile.

— A adus o fotografie !... Costin, a adus o fotografie dela fața locului... Avea din întâmplare aparatul la el...

— Fuga la zincografie ! Clișeu lat, pe 3 coloane...

— Allo ! Allo ! Lasă-mă domnișoară... Aici *Vo-ința ! Vo-in-ța !* Dați-mi siguranța Generală ! Dați-mi Internele ! Allo ! Camera...

Mirel Alcaz, încheiase necrologul și adăogă câteva rânduri bine aduse, despre succesorul defunctului, care nu putea fi altul decât Gică Elefterescu... Așa îl cerea țara, așa îl voia partidul. Gândi că acțiunile lui Iordan Hagi-Iordan, au crescut vertiginos ca și ale lui Gică. O singură scrisoare publicată mâine, în autograf, ar decide pentru totdeauna soarta lui Gică Elefterescu. Il vedea pe Iordan Hagi-Iordan frecându-și mâinile.

Iși frecă și el mâinile.

Din asemenea complicații turburi, un om înde-

mânatic poate obține orice, dacă e destul de independent să joace pe amândouă tablourile.

Sună telefonista.

— Domnișoară, dă-mi casa Iordan Hagi-Iordan. Pe el personal. Dacă nu e acasă, biroul Hagi-Iordan. Sau Banca lui. Sau „Petrolul“.

Așteptând, deschise ușa de alături, să vadă ce face Ion Ozun.

La birou, Ion Ozun scria de zor, un scurt și fulgurant articol, vestejind lipsa de energie a guvernului care n'a știut să stârpească din timp plaga agitatorilor și acum plătește. Uitase cele făgăduite Sabinei Lipan. Uitase existența lui Costea Lipan. Mușcând cartonul țigării, se oprî să rotunjească în gând, o frază de sfârșit destul de patetică. Surâse încântat, când o găsi. Mirel Alcaz, se plecă și citi peste umăr :

— Ei bravo ! Așa mai vii de-acasă, puiule !

— Vă chiamă la telefon, casa Iordan Hagi-Iordan ! anunță un ușier.

În cabinetul înalt, rece și luminos, Procurorul General Constantin Lipan, nu semăna niciodată cu omul cenușiu și timid, care se strecura miop, confundându-se cu mulțimea fără nume a străzii.

Aci, un simțimânt aspru și drept al datoriei, îi îndrepta umerii și îi învârtoșa glasul. Pentru aceea trăia. Aceasta îi vibra ca o strună întinsă, toată ființa.

Iar când intra și ieșea dealungul culuoarelor hâ-

de cu haotica larmă care transformă acest palat al Dreptății într'un birt vulgar de gară, într'o cafenea de bursă și într'o hală de precupeți la taraba Justiției, apariția sa amuția deodată toate glasurile. Toți se fereau la o parte respectuos! Pusderia de martori, de împricinați gălăgioși, de avocați târând după dânșii ghiosdane uzate, toată mulțimea cu miros de sudoare și cu masca de pe figuri sfâșiată să arate goale; aviditatea, teama, viclesugul și minciuna — deschidea potecă despicateă să-i facă loc. Chiar la viesparul înveninat al „Urlătoarei“, de unde porneau slobozite poreclele infame și tocmelele cinice să cutreere bâzâind din sală în sală și din etaj în etaj, chiar acolo numele lui era rostit fără rânjet. Nimeni nu-i descoperise o articulație șubredă în armura-i intact lipită pe trupul lui, slăbănog, dar călit de o văpaie lăuntrică îndată ce pășea pragul intrării.

Constantin Lipan întrupa mistica Justiției și scepticii care la început îl asemuiseră cu un grotesc Don Quihote, luptându-se cu morile Dreptății legat la ochi pentru o Dulcinee legată și dansa la ochi, sfârșiseră prin a recunoaște că Ministrul a avut o mână mai ferică decât merita.

În cabinetul înalt, rece și luminos, Procurorul general Constantin Lipan, veghea după parapetul dosarelor, cu spatele rezemat de spătarul scaunului înalt și drept. De puține zile numai, umerii coborau treptat și ochii se stingeau sub sticla ochelarilor, arătându-l așa cum îl cunoștea lumea de afară când se prefiră neobservat printre trecători.

Trupul trudit se scorojea, încât părea că numai haina îl susține în cutele metalizate. Mâna osoasă întârzia pe foile dosarelor. Creionul roșu luneca...

Își aducea aminte tresărind. Corpul revenea la loc, cu umerii rectificați, ca o armă care s'a încărcat din nou, automat.

Așa l-a găsit acum două ore soneria telefonului, când Gică Elefterescu i-a vorbit ceva și el a răspuns : Nu ! Așa l-a găsit și acum, a doua chemare a Ministrului.

Cu pâlnia la ureche, Constantin Lipan nu putea ști ce culoare cadaverică, i-a cuprins obrazul pe măsură ce asculta.

Răspunse totuși și de astădată, răspicat : Nu !

Așeză cu meticulozitatea lui de miop, pâlnia pe suportul de nichel. Dar mâna îi tremura. Își strânse cu o mare sfârșeală între oasele degetelor, tâmpilele în care s'au înfipt dureros doi dinți de clește. Primul Ministru asasinat și omul acela nu gândeste decât la târgul lui !...

Își trosni încheeturile degetelor. Se ridică și reveni la loc. În câteva clipe, vestea uciderii va cuprinde instantaneu tot orașul. Iar cea dintâi represiune va fi urgia împotriva tuturor suspectilor. A tuturor — și a lui Costea.

Se ridică iarăși. Nu mai orându-i hârtiile cu minuțioasă grijă de maniac. Nu mai închise sertarele. Își luă pălăria din cuier și ieși, grăbindu-se atât de neînfierea lui, încât ușierul rămase privindu-l din urmă, cu mâna la gură și cu ochii cășcați.

Colcățul sălilor era acelaș dintotdeauna. Încă

n'a ajuns știrea. În cinci minute, toată mulțimea aceasta se va îmbulzi spre ieșiri împinsă de bestială curiozitate să afle, să strige, să alerge!... Constantin Lipan nu răspundea la saluturi. Nu le vedea.

Răsufală ușurat, când căzu pe pernele taximetru-lui.

— Mai repede! Am spus, Calea Victoriei!

Urcă scările, cum nu făcuse niciodată, nici în tinerețea lui cumpănită. Câte două și trei trepte. Se opri în fața ușii să-și astâmpere bătăile inimii pretimpuriu bătrână și slabă. E ușa aceasta? E alta?

— Intră!

A fost glasul lui Costea.

Era glasul lui Costea și pornirea lui Constantin Lipan, a fost să străbată distanța până la dânsul, să-i prindă fruntea strâns la pieptul lui uscat, cu un gest fierbinte de ocrotire.

— Bună ziua, Costea!

Atât spuse. Și cu atât se opri în prag.

— Bună ziua, papa!

Costea s'a ridicat fără grabă de pe scaunul din fața sobei de fier, unde este un morman de hârtii arse, iar glasul i-a sunat cu îndepărtare.

Nu-și întinseră mâinile. Costea nu-l pofti să șadă. Constantin Lipan alese marginea patului de fier și se așeză, cu pălăria pe genunchi. Nu-și închipuisе vreodată că are să se simtă atât de jenat și strein, în fața unui copil al lui. Costea văzu că a mai albit și că din gulerul larg, gâtul i se deșiră

mai lung. Constantin Lipan, constată că ochii lui Costea, sunt mai adânc scobiți, sub fruntea lui aspră și încăpățânată.

Vorbi.

Dela început, cu sentimentul că se izbește într-o rezistență stâncoasă, pe care nimic n'are s'o poată sfărma.

Costea ridică privirea surprinsă, numai la episodul atentatului. Așa dar *acela* s'a ținut de cuvânt. Ii recunoaște mâna. Două gloanțe în tâmplă. „Eu lovesc întotdeauna, aci!“ S'a ținut de cuvânt, iar el în vremea aceasta, stătea la adăpost, așteptând o arestare pe care o dramatiza anticipat, cu o fanfaronadă de cabotin al revoluției. Ce-au făcut toți, ceilalți? Ca și el, s'au împrăștiat, lăsând un necunoscut, un strein, să răzbune cei optzeci de morți dela minele de cărbuni.

— Asasinul a dispărut, continuă Constantin Lipan. Dar sperăm, pentru scurtă durată... Nu poate să scape...

— Pe acela nu-l prinde niciodată, nimeni! rosti Costea.

— De unde știi?.. Sunt copilării!... Asemenea oameni sfârșesc întotdeauna unde trebuie să sfârșească și cum trebuie să sfârșească.

— El nu. Știu că nu va sfârși așa, fiindcă îl cunosc.

Constantin Lipan înclină fruntea, biruit de o amenințare mai grea decât o aștepta când a urcat aci. Dacă l-a cunoscut într'adevăr, cercetările vor ajunge din fir în fir, până la Costea. Copilul a-

ceasta va fi strivit ca o găză, sub talpa unui om cum e cel care i-a vorbit adineori la telefon.

Se hotărî :

— Costea... Să uităm tot ce-a fost...

— Eu nu am nimic de uitat.

— ...te iert, pentru...

— Nu am nevoie de nici o iertare, pentru nimic.

— Înțelege, Costea că sunt la mijloc ani din viața ta. Poate toată viața ta...

— Sunt major. Dispun de viața mea...

— Costea, este un mijloc... Lasă camera aceasta și vino acasă. La mine nu are să te caute nimeni. N'au să cuteze... Pe urmă îți găsesc o posibilitate să pleci... Până se uită...

— Papa, când eram copil m'ai învățat să am curajul actelor mele. Să răspund pentru faptele mele.

Constantin Lipan coborî mai jos fruntea.

După o tăcere, în care străbătu de jos, din stradă, răcnetul vânzătorilor de ziare, anunțând ediția specială, mai încercă :

— Cel puțin vei spune că n'ai cunoscut omul acela... Asasinul acela... Vei spune că n'ai știut cine era și ce avea de gând să facă... Vei spune că te-a indus în eroare. Că l-ai crezut un agent secret strein, cum l-a crezut toată lumea...

Costea, vorbi apăsător, privind-l în ochi :

— Papa, tot când eram copil, tot dumneata, m'ai învățat să nu mint niciodată. Și n'am min-

tit. E greu să învăț aceasta acum... Și s'o învăț dela dumneata...

Constantin Lipan nu putut suporta privirea copilului.

— Aceasta e ultima ta hotărîre? întrebă cu ochii în pământ.

— Papa, nu există nici ultimă, nici primă hotărîre. E una singură. Acea care se potrivește cu tot ce m'ai învățat, când eram copil.

Se ridicară amândoi, în acelaș timp. Constantin Lipan își spuse că poate ar fi plecat cu o ușurare dacă discuția sfârșea altfel, dar cu o urită ușurare. Nu-și putu înăbuși, ascuns, într'o firidă tăinuită și neștiută a sufletului, mulțumirea, aproape recunoștința, că într'acest ceas, Costea a vorbit într'acest chip.

— Cu bine, Costea.

— La revedere, papa.

De astădată și-au strâns mâinele. Poate Costea și-ar fi apropiat fruntea de buzele lui Constantin Lipan, poate Constantin Lipan și-ar fi apropiat buzele uscate, de fruntea lui Costea.

Dar îi țintui mândria pe amândoi.

Coborând scările, Constantin Lipan văzu firma biroului de publicitate.

Intră și întrebă unde e telefonul.

— Sunt Procurorul General. Vreau să comunic ceva urgent Ministrului de Justiție...

— Înțelegem, domnule Procuror-General, spuse un tânăr roșcat cu ochelari, care citea lacom edi-

ția specială... Poftiți pe aci. Înțelegem, cu oribilul acesta asasinat...

Se trase respectuos și discret la o parte.

— Allo ! chemă Constantin Lipan, în gura neagră de ebonită. Allo, domnul Ministru al Justiției?.. Da-da ! Primul Procuror, Lipan... Chiar pentru aceasta, chemam... Am meditat și am ajuns la concluzia că aveți dreptate... Firește, domnule Ministru... Exact, cum mi-ai cerut dumneata. Facă-se voia dumitale !...

Pe scări, coborî încă mai jos, până în Calea Victoriei, un om mai adus de spate și mai lăturalnic privind să nu înfrunte alte priviri : un om care îndată se înecă neînsemnat în fluviul celorlalți oameni.

VI

MĂINE MERGEM LA CURSE.

Erau doi. Un domn bătrân și simpatic, cam demodat ca umbrela lui cenușie. Celalalt, un tânăr înalt și musculos, cu umerii lași și cu mijloc subțire; un exemplar superb și bronzat, după care femeile întorceau involuntar ochii pe stradă.

Bătrânul se născuse, trăise și aștepta să moară în acest București, despre al cărui trecut scrisese o Istorie în trei tomuri; nepotul acum sosea din viața vastă și însoțită a câmpurilor.

— Recunosc că sunt un ghid fără nici un haz, surăse bătrânul cărturar cu oarecare melancolie. Ce te-aș putea iniția dintr'o viață prin care am trecut spectator? Eu știu când a fost alădită și de câte ori a fost restaurată o biserică. Mai știu când a ars o uliță și unde a fost spânzurătoare. Pot să-ți descriu după documente precise, cum a fost viața de aci, acum cincizeci, o sută ori două de ani. Pentru viața de acum însă, ochii mei sînt prea uzați și inima mea a fost închisă. Căutați așa dar un ghid tânăr, de tinerețea și sănătatea ta. O călăuză, dacă se poate, cu juste. Lecțiile ca să fie mai puțin monotone și sînt sigur că n'au să se poarte prin biserici pustii și prin muzee cu molii... Eu atât pot să îți zugrăvesc; o închipuire de bătrân maniac. Vezi tu, mie Calea Victoriei îmi apare întotdeauna ca un arbore. (Nu rade! Te-am prevenit că e o idee de băț-ân!) Un arbore cu rădăcina în Lipscani și în întortochetura aceasta stufoasă de străzi vecine, cu bănci, case de schimb, zarafi, engroști și cu magazine mereu primenite și până seara golițe. De aci își populează tot orașul sucul vieții. Banii și belșugul. Substanța și podoabele. Ceia ce-i îndestulează nevoile lacome sau numai deșertăciunea... Tulpina, îmi pare că e tot traectul, de aci, dela Poștă și Casa de Depuneri, până la Capul Podului. Precum vezi, e o tulpină cam deșirată și indestul de strămbă. Nu e un arbore rectilin și aerisit. Dar pe scoarța acestei tulpine mișună toate găzele: și cele urâte și cele neplăcute ochiului: și cele cu aripi și cele care se târăie; și care adună și cele care risipesc... Iar acolo, în vârf, dela Capul Podului înaintea, Șoseaua și aleele răsfirate cu vile, frunzarul umbros pentru desfătarea indestulaților. Mergi într'o zi cu soare ca aceasta: ai să găsești vânturându-se o lume voloasă și gureșă, în cele mai frumoase straie și în cele mai scumpe vehicule. E o fluturare de aripi irizate și o întrecere de culori, într'adevăr incân-

tătoare... Înă un lucru e bine să iei aminte: dacă fluturii au ajuns acolo, sus; omizile lor și-au hrănit și își hrănesc încă viața de aci, de jos, dela rădăcina Lipscanilor, din bănci și case de schimb, societăți cu o jumătate de miliard capital sau tejehele muced de zarafi — iar praful irizat de pe aripi și toată amăgeala pentru ochi, le cară ambalate în hârtie de mătase, tof din vitrinele Lipscanilor mereu primente. De aci și-au supt viața, dar și răul de care adesea mor... Înțeleg că ești nerăbdător să pornești într'acolo ț zâmbi cărturarul bătrân

— Ai înțeles bine, unchiule! recunosc tânărlu cu obra bronzat și cu dinți de zăpadă.

— Bagă de seamă. Viața de acolo, câte odată ucide..

— Cât despre aceasta... Eu am culcat un urs, cu punnii mei, rosti tânărlu umflându-și pieptul puternic, gata să dărâme în joacă, toate împotrivrile.

Cărturarul bătrân, îl privi din urmă, cum se depărta spințecând voinicește mulțimea. Apoi plecă pășind mărunt, cu umbrela lui cenușie, să cerceteze un zapis din leatul 7146.

Încă odată, Ana străbătea Calea Victoriei, le-gănată pe elastice roți de gumă, expusă ca într'o vitrină în automobilul cu largi ferestre de cristal.

Dar ochii nu mai căutau privirea trecătorilor, unde citea altădată cu egală satisfacție, admirarea sau invidia.

Ana privea în nevăzut, cu buzele subțiri și strânse.

Oricine ar fi observat dacă s'ar uita atent, că nepăsarea n'a încremenit numai în obrazul cu pudra și roșul mai spălăcite. A invadat nesimțit portul hainei, pălăria care nu mai e ultimul model dela Paris, henēul părului neîmprospătat la timp, lăsând rădăcinile negre.

Frumoasa doamnă Annie Mereutză, trecea pe Calea Victoriei, ca prin pustiul lunar.

Alături, Guță Mereuță, stând incomod și drept ca întotdeauna pe marginea banchetei, fără să se razeme de spătarul cu resorturi, cu palmele pe genunchi, îmbumbiat până sus ca un cioclu, nu rostise de-un sfert de oră nici un cuvânt. Ana îi fu

recunoscătoare. Ea știa acum, că la orice cuvânt, nu mai avea glas să răspundă cu sumeția tăioasă de odinioară.

Iar tăcerea aceasta imobilă a bărbatului, era mai încărcată de amenințări ca toate muștrările. Era explicația suspendată: poate peste un ceas ; poate peste un an ; poate pentru niciodată.

Povestea ei fusese scurtă. Și ca oricare, banală.

În dimineața când a hotărît, a dus scrinurile pluşate cu bijuterii și pachetul cu acțiuni. Scarlat Bosie s'a împotrivit. A fost nevoie de rugămintele și de plânsul ei, ca să le primească. Două săptămâni pentru dâșii, s'a luminat din nou un calm armistițiu, în garsoniera cu divanuri scunde, cu blăni moi sub picioarele goale și cu pijamale schimbate după culoarea cerului. Apoi telefonul a început să sune fără răspuns. Scarlat Bosie era din nou preocupat și întotdeauna grăbit...

Într'o zi, Georges trecând pe Calea Victoriei, s'a oprit în fața unei vitrine de giuvaergiu să admire un colier cunoscut. A intrat, a întrebat prețul și mai stărditor decât prețul, cum ajunsese din ser-tarul Anei acolo. Nu i-a fost anevoie să afle ; iar ce n'a aflat, să completeze cu gândul. ..Da, da, un domn cu o brățară subțire de platină... Avem dovezi la mână, domnule judecător. Noi nu lucrăm decât cu persoane cunoscute“. Două zile, Guță Mereuță a cules toate economiile din anii când era burlac și a făcut datorii, ca să răscumpere cutiile cu nestemate. A pus negustorul să le trimită Anei, fără nici un cuvânt.

A aşteptat.

N'avea ce aştepta. Numai Ana îşi mai închipuise că dela Scarlat Bosie, putea să aştepte ceva. Când a ajuns acasă la el, cu haina de stradă trasă în fugă peste haina de casă, Charles a primit-o surprins şi nerăbdător, după ce-o ţinuse cinci minute, la uşă. Era un miros de parfum strein în cameră; ţigări strivite la jumătate în scrumiere, cum fumează numai femeile; două pahare pline de Porto.

— Charles, dragă Charles, se întâmplă ceva rău cu noi. Georges ştie...

— Nici nu l-am crezut aşa de dobitoc, ca să nu simtă măcar atât, întrerupse Scarlat Bosie, căutând cu ochii ceva.. A înţeles ce căuta, când a văzut unde i s'au oprit ochii. La o cămaşă de femeie şi la ciorapii svârliţi mototol, aşa cum au fost ju-poişti în grabă de pe picior.

— Charles ! îi prinse Ana cu amândouă mâinile reverurile pijamalei, să-l apropie şi să-l privească în adâncul negru al pupilelor. Tu ai pe cineva la tine.

— Ar fi idiot să neg ! râse cinic Scarlat Bosie, ocolindu-i privirea. M'am trădat singur... Nu trebuia să-ţi deschid.

Măinile Anei căzură dealungul trupului. Scarlat se aşeză pe un taburet, aprinse o ţigară şi legănând picior peste picior, în pantofii de marochin, începu să şi cureţe unghiile, apropiindu-le şi depărtându-le să le contemple lacul.

Ana venise cu o năvală de planuri şi cu o singură încheere. Să-i spună cum a primit cu o jumă-

tate de ceas înainte pachetul dela bijutier ; cum a întrebat la telefon și cum negustorul i-a răspuns că nu domnul Scarlat Bosie le-a răscumpărat, ci domnul Judecător Mereuță ; cum a dat fuga la el să-l avertizeze și poate, să se bucure amândoi că se limpezește așa o stare dintre ei, turbure. Va cere divorț. În câteva luni va fi liberă. Și atunci nimic nu-i mai împiedică să dea vieții lor înfățișarea legitimă pe care o cere societatea.

Toată această clădire din șubrede cartoane, se surpase într'o singură clipă. Se vedeau și pantofii femeii. Pantofi pe care Ana îi socoti cu două numere măcar, mai mari ca ai ei. Desigur e o femeie înaltă și voinică. Și desigur că s'a refugiat în baie, de unde pândește și ascultă. Ce desgust !...

Scarlat Bosie sfârșise toaleta unghiilor.

Ana nu mai avea nimic de sfârșit.

În urma ei, pe fereastră, de după perdeaua brodată, femeia dinlăuntru se uita să o vadă cum pleacă. Era cu un sân scăpat din pijamaua lilă a lui Scarlat — aceiași pijama pe care o îmbrăca deobicei Ana.

— A doua oară, când mă mai sechestrezi cu picioarele goale pe ciment, pentru toate amorurile tale „crampon“ din lumea mare, să știi dragă Scarlat că...

Scarlat Bosie n'o lăsase să continue, alintându-i circular cu buzele, globul sânelui spre vârful, unde se opri mai îndelung.

De atunci Ana ocolea privirea bărbatului și Guță Mereuță tăcea. Nu era în această tăcere, nici ură

stăpânită, nici revoltă, nici amărăciune. Cu acestea Ana ar fi luptat. Era o mare milă și în acelaș timp o hotărîre calmă și puternică, asemeni apelor adânci, să o smulgă din tot ce i-a fost viața până acum și s'o apere de ea însăși. Nici odată Ana nu bănuise în omul cu nasul prelung de proboscidian, o neclintire atît de delicat afirmată și o voință atît de simplu exterminând toate împotrivițiile.

Acum o săptămână, îi spusese la masă, între două feluri, ca o știre foarte firească și neînsemnată :

— Annie, de Luni dimineață au să vină hamalii să împacheteze mobila. Ne mutăm. A apărut astăzi numirea mea, președinte de Tribunal, în Ardeal... N'a fost greu. Se luptă o sută pentru un loc în Capitală.

— De ce să ne mutăm ?.. Nu înțeleg ce înseamnă această ? rămăsese Ana, cu furculița în aer și o așezase în farfurie, fără să mai ducă mâncarea la gură.

— Annie, tu ai nevoie să schimbi aerul de aci. Am explicat tuturor, că aceasta este recomandăția medicilor. E bine acelaș lucru să-l spui celor ai tăi.

A fost singura dată în trei luni când au vorbit atît de lung.

Acum mobilele au plecat închise în sicrie de lemn. Le-a rămas un singur pat, și divanul din birou, pe care doarme Guță Mereuță. Măine dimi-

neață vor pleca și ei. Pentru cine știe cât timp. Pentru totdeauna — poate.

E ultimul drum, pe Calea Victoriei, și-i pare că trece ca osândiții la ghilotină, deposedați de toate bunurile, într'o zi de execuție cu lumina lividă, pe acolo unde fuseseră aclamați și stăpâni.

Soarele era însă strălucitor — numai în ochii ei o ceață fumurie care va împâcli totul deacum, se instalase până la moarte. În clipa aceea, se gândea încă numai la nimicurile frivole de care nu se descătușase. Cum va comenta lumea plecarea lor. Cât se va simți lipsa la ceaiurile și la premiarele unde patru ani era nelipsită. Cât va mai dura în amintirea tuturor, „frumoasa doamnă Annie Mereuță”. Se gândea că frumusețea ei nu va însemna mare lucru, în târgul netrebnic unde se vor îngropa. Că nu va însemna nimic. Numai târziu, când această frumusețe va fi definitiv devorată de timp, ca un chip văzut fantomatic într'o oglindă de plumb, numai atunci avea să măsoare câți ani de viață care putea fi altfel, a ucis într'un ceas cu zloată urâtă și cu tramvaiele purtând necunoscuți din necunoscut, spre destinul lor necunoscut.

— Annie, vorbi Guță Mereuță coborând și întinzându-i mâna cu o corectă politețe, s'o ajute. Annie, a rămas înțeleș. Spui tuturor că așa a fost recomandăția medicilor... Și spui că totul, nu va fi decât pentru un an ori doi.

— Da, Georges, răspunse docil Ana.

Cu un glas cât de străin de ea ! Cu o grijă să-i

evite ochii, cât de departe de disprețuitoarea privire, cu care îl măsură din tălpi până în creștet.

Urcară scările până la etajul al doilea, de unde familia Lipan nu se strămutase decând au sosit în București.

Despărțirea a fost în puține cuvinte și rece. Elena Lipan se interesă dacă au găsit casă încăpătoare și dacă mobilele au plecat în condiții bune. Bănuia altceva decât explicația lor, ceva mai ascuns, poate mai aproape de adevăr. Era albită. Cu un tremur al mâinilor înăsprite de munci grosolane și cu o haină prea largă, pe trupul împușinat.

— Const e în biroul lui... Să-l chem, sau mergeți la el?... El acolo stă toată ziua închis, de un timp.

— Mergem noi, hotărî Guță Mereuță, iar Ana se supuse.

Constantin Lipan se ridică de pe scaun pipăindu-și ochelarii pentru distanță, să-i schimbe în locul celor cu care citea.

— Așa dar plecați!, vorbi cu o mare osteneală în glas. Mai bine copii. Bucureștii aceștia omoară totul în noi... omoară totul în noi, repetă cu ticul căpătat în ultima vreme, să mai rostească odată sfârșitul frazelor. Cred că nu e ceva prea grav, cu tine Annie... prea grav, cu tine Annie.

— Nu tată, răspunse în locul ei Guță Mereuță. Dar am crezut mai prudent, să ascultăm sfațul medicilor din timp.

— Nu e nimic grav papa, repetă și Ana.

— Eu dacă ies la pensie, am de gând tot așa să

plec de aci, declară Constantin Lipan. Să plec de aci... Atunci va termina și Sabina... va termina și Sabina.

— La revedere papa...

— La revedere, copiii... și scrieți-mi, copii. Scriți Elenei, copiii. Elena e tot mai singură... tot mai singură, copii.

Rămase în birou și-și schimbă ochelarii pentru distanță, cu ochelarii pentru citit.

De când Gică Elefterescu devenise Președinte de Consiliu, din recunoștință pentru serviciul făcut cu închiderea dosarului Iordan Hagi-Iordan, îl îndemnase cu tot felul de delegații și onoruri. Constantin Lipan le refuzase. După trei luni își ceruse un concediu mai lung, renunțase la delegația de Procuror General și rămăsese acum în vechea lui ierarhie de Consilier de Curte, așteptând anii de pensie. Se închidea în birou. Alăcătuia un proiect pentru reforma justiției, pe care avea să-l lase la moarte, în sertar. Il salvase pe Costea, dar Costea nu știa cu ce preț. El continua să vorbească la întruniri comuniste și să semneze manifeste, al căror conținut poliția îl cunoștea înainte de a fi apărut tipărite.

— S'o văd și pe Sabina... Să-mi revăd camera mea, vorbi Ana și se uită la Gută Mereuță, parcă și-ar fi cerut învoire și pentru această dorință inofensivă.

Sabina se îmbrăca. Ana își spuse că s'a făcut mai frumoasă decât dânsa, mai ales așa cum e acum, bronzată, după o lună de soare marin.

— Ce plăcută ai făcut camera aceasta, Sabina ! se miră Ana. N'am văzut-o de doi ani...

Și atunci abia, își dădu seamă cât de rar s'a mai întors aci, și cât de streină de toți a devenit.

— Câteva nimicuri. O perină aci, o cadră... explică Sabina. Câteva flori... Cum vezi și tu Annie, e mai mult un *trompe-l'oeil*. Ca și rochia aceasta prefăcută a doua oară... Spune și tu, îmi vine bine, s'ar crede ?...

Sabina se răsuci în călcâile subțiri și rochia albastră închis se înfoie. Era de o statură cu Ana, dar părea mai înaltă, fiindcă liniile erau mai mlădii și mijlocul mai subțire. Oprindu-se din piruetă, observă neclintirea din fața Anei, ochii cu lucirea împâclită.

— Annie, îi cuprinse gâtul silind-o să se așeze pe scaun, Annie, tu ai altceva... Tu nu pleci, fiindcă ești bolnavă. E altceva, mai rău.

— Ce te face să crezi, Sabina ? se apără moale Ana. Mi-au spus doctorii... Georges s'a sacrificat. Îți mărturisesc, că începuse să mă obosească viața aceasta de București.

„Cât de streine suntem una de alta ! — gândi Sabina. Ea nu-mi poate spune ce într'adevăr duce cu dânsa. Eu până în trei zile am să uit, chiar dacă mi-ar spune“.

Gândea și din nevăzutul unde se hotărâsc destinele, nici un presentiment nu străbate prin nevăzute antene, să-i spună că peste trei zile, pentru ea nu va mai exista nici într'un caz, nici amin-tire nici uitare.

— Nu vrei să-mi vorbești, Annie?... Poate mă crezi tot capul drăciilor, care-ți umbla prin borcanele cu cremă și-ți strica vaporizatorul de parfum... Annie, vezi tu cum ne-am schimbat amândouă?... Acum când mă gândesc, îmi aflu și eu o vină, că am ajuns atât de îndepărtate una de alta. Intotdeauna mi-am făcut o plăcere să te agasez. Tu treceai pe aci, ca o streină în vizită... Acum e inutil să recapitulăm cine și cât am fost de vinovate... Ți-o spun numai, ca să-ți amintești Annie, când vei fi în târgul acela, că ai aci o soră. Eu nu știu pentru ce pleci, într'adevăr. Nici ceia ce te poate aștepta acolo... Vreau să-ți amintești Annie, că poți găsi în mine mai mult decât o soră cum greșit am spus : o prietină. Eu înțeleg mai bine aceasta decât crezi tu, fiindcă singura mea prietină, Viorica Hagi-Iordan, pleacă și ea peste câteva zile. Rămân aci singură numai între mama și papa — și Nelli, adică nimeni, adică neantul... Chiar la Viorica mă pregăteam acum să plec. Cobor odată cu voi...

Ana asculta fără o singură fibră de mușchiu tresărită în obraz. Măsura cu ochi reci camera unde s'a simțit și ea înăbușită, a plâns, a ascultat în nopți deșerte de nesomn vaerul orașului — dar unde exista atunci pentru dânsa căldura unei mici văpăi tremurate, ca o lumină vie de candelă într'un unghiu : nădejdea într'un miracol, în *altceva*. Acum, și acea mică văpaie era stinsă, iar ori unde ar fi mers, avea să băjbâie cu mâinile întinse, ca orbii într'un veșnic întuneric de hrubă.

Descoperi un simțimânt ciudat și rău. Ii se părea injust, că Sabina rămâne aci și că dânsa are drept să plăzmuiască într'o sută de chipuri ferice viitorul. Că Sabinei i-a rămas dreptul să spere tot ceia ce ei viața i-a interzis, brutal pentru totdeauna. O privi fără iubire. Cu toată drojdia ei neputincioasă și înfrântă, de egoism. Se ridică și vorbe cu glas ostil :

— Dacă mergi cu noi, puneți pălăria. E târziu. Mai am ultimile lucruri de împachetat. Eu nu plec la prietene, să mă amuz...

Sabina își tuflă pălăria, aruncând o singură fugară privire în oglindă. Din treacăt, atinse un benchiu de creion roșu pe buze ; singura culoare streină în figura ei mată, fără pudră și cu genele natural : lungi, negre și frizate.

— Gata ! anunță la ușă. Hai să-l vezi și pe Boțocan. A îmbătrânit și e reumatic. Mai bine îl luam cu mine la mare, să facă băi de nămol.

În sufragerie, unde Boțocan, pisoiul, îmbătrânea morocănos și fidel tenebrelor de sub canapea, Sabina se plecă în genunchi și îl trase remorcat de coadă.

— Cum vezi, dragă Annie, a rămas tot solemn și țâfnos ca un mandarin. Onorabile ! Ia-ți adio dela Annie și mie spune-mi la revedere ! îi scutură laba.

Boțocan ofensat, se retransă în vechea-i fortăreață.

— La revedere, maman.

— La revedere, Annie. Sabina, când te întorci ?

— Poate rămân la masă... În orice caz, dacă întârzii, mă aduce Viorica. N'avea mata grijă, că nu scapi de mine atât de ușor.

În prag, înainte de a începe să coboare scările, Ana se mai uită la zidurile unde a rămas ceva din viața ei și unde poate n'avea să se mai întoarcă. Sabina n'avea ce privi. Ea, care pleca să revină peste câteva ceasuri.

— Maman, să-mi pună Catinca, în odaie la mine mașina de spirt și serviciul de cafea. Vreau să citesc noaptea pentru examene...

Ea știa că nimic nu există să poată schimba o rânduelile din totdeauna.

Și coborî scările, copilă încă, sărind treptele două câte două.

Elena Lipan le privi din urmă, aplecată peste marginea balustradei. Oftă pentru Ana. Pentru Sabina, n'avea de ce ofta.

În stradă surorile își luară rămas bun. Sabina se oprea să aștepte tramvaiul pentru Bufet: de acolo până la Viorica Hagi-Iordan e cale de cinci minute.

— Sabina! vorbe Guță Mereuță, prinzându-i mâna subțire în palma lui mare și lată. Sabina, eu nu mi-am permis niciodată să-ți dau un sfat. Am rămas pentru tine un străin... Dar dă-mi voie înainte de a pleca, să mă abat dela această regulă. Sabina, peste trei ani când îți vei lua licența, caută o catedră cât mai departe de București. Bucureștii îți iau din viață totul și nu-ți dau îndărăt nimic.

— Ce poate să-mi ia mie? râse Sabina cu toți dinții. Sunt o fată atât de săracă, încât nimeni nu poate să-mi ia nimic.

Spunând, flutura mâna în urma lor. O clipă gândi la glasul surd și la mâhnirea stăpânită, cu care îi vorbise bărbatul Anei. Nu mai părea omul ridicol, așa cum îi pusese ea diagnosticul, când l-a văzut întâia oară: „stângaciu, fiindcă se simte desigur incomodat de nasul prelung, de proboscidian“. Pe urmă strânse din umeri și sări sprintenă pe treapta tramvaiului.

La Bufet, coborî cu acelaș neastâmpăr, înainte de a se opri vagonul. Dar soarele palid de început de toamnă, îi încetini mersul după primii pași.

Era un amurg de-o largă și gravă splendoare, cum aveau să mai fie multe în acel an.

Frunzele teilor mureau anemiate, de ceară. După lanțul automobilelor, întrecându-se în vârtej, fâlfâiau multicolore eșarfe de mătase. Copiii alergau fugărind cercurile pe nisipul stropit. Sabina își spuse că dacă va trece pe aci mâine sau peste douăzeci de ani, aceiași copii se vor afla la aceiași joacă și larmă. Nu prinzi de veste când au fost înlocuiți. Indată ce un ciclu dispăre, sunt alții care din urmă răsar. Și-i păru glumeață ideia, că așa, cu pulpele goale și cu obraji asudați, târâți de-o aripă de guvernante și sgâlțâți pe înfundate, se hârjonesc acum bancherii avizi de mâine, cărturararii miopi, personagiile simandicoase și solemne, canaliile și victimile, doamnele cu ifose, fericiții și nefericiții de mâine.

Pe urmă, hotări cu începere de a doua zi să-și alcătuiască un program; dimineța și noaptea să citească pentru examene; după amiaza să vină întotdeauna aci, ca să-și împros păteze gândul, sângele și plămânii.

Va începe de mâine. Curios, cum îi revine stăruitor ca niciodată, cuvântul acesta : mâine. Nău mai de-ar fi mâine și poimâine și toate dupăamiezile până la sfârșitul lui Septembrie, tot atât de senine și calde.

Toate după amiezile și asfințiturile lui Septembrie, au fost în acel an atât de senine și blânde și calde, încât mulți n'aveau să le uite până la sfârșitul vieții, povestind ca despre o minune nespasă și rară. Dar nimeni n'avea să mai vadă nici mâine și nici vreodată, printre frunzele de ceară, în soarele molatec și bun, fluturând rochia albastră de acum.

Sabina pășea ușor, prin intervalele de lumină și umbră, după cum scăpăta apusul oblic prin vârful de crengi. S'ar fi spus că lumina și umbra, îi aștern înainte, pe nisip, tot atâtea imateriale bare, să-i retez mersul. Sabina nu le vedea, nu le simțea; erau mai fragile ca firele de fungei.

Găsi porțița de fier dată în lături. Casa lui Iordan Hagi-Iordan, monumentală și albă, se afla în fundul unei grădini imense, celebră în tot Bucureștii !

Aci, înaintând pe trotuoarul de lespezi roșcate, lumina și umbra svârlite printre zăbrelele grilajului, păreau c'o biciuie mai grăbit, s'o oprească,

cu vergi de raze și de întuneric. Sabina zâmbi de jocul acesta, care-o lovea inofensiv și alintat, peste obraz, în ochi.

Iși încruntă voioșia numai când îi apărură înaintea Nicki Hagi-Iordan. Sărise pe fereastră, fiindcă scurtase așa din drum, și se opri în fața ei, cu picioarele rășchirate și cu mâinele lui lungi, spânzându-se aproape de genunchi.

— Mă ierți, domnișoară Sabina că am ieșit așa, sumai în switer, fără haină ? Suntem încălzii rău de tot... Facem o bombă grozavă de adio ! Păcat că lipsește și Nelly... Jucăm poker și am ajuns la al optulea cocktail.

Sabina primi confirmarea în obraz : răbufnea mirosului de alcool.

Ea nu-l putea suferi cu privirea lui falsă și cu buzele lui vinete și groase, ca două umede lipitori. Un adevărat fiu al lui Iordan Hagi-Iordan. Intotdeauna i-a părut monstruos și absurd, că o ființă atât de diafană ca Viorica, poate avea un asemenea tată și un asemenea frate.

Gesturile lui Nicki Hagi-Iordan, erau eliptice. Gesticula stenografic. Spiritul îl făcuse încă mai respingător, dând obrazului o culoare pământie și ochilor verzi, un turbure murdar, ca verdele trosotului prăfuit din marginea de șanț.

Se împiedică de treptele peronului și râse, restabilindu-și anevoie echilibrul. Se muștră fără prea mare severitate...

— Te-ai cam amețit, dragă Nicki ! M'ai făcut de răs !...

Apoi, în răcoarea de catedrală a holului, se re-
culese :

— Viorica e sus... Eu rămân aci cu băieții. Sus
mai sunt și niște domnișoare... Adică vorba vine,
domnișoare !... Insfârșit domnișoarele Elefterescu;
cele trei *greații* !...

Sabina urcă scările pe covorul moale, bucuroasă
că s'a descotorosit atât de repede.

— Domnișoară Sabina ! chemă din urmă, Nicki
Hagi-Iordan.

Sabina se opri cu mâna pe bara lucie, întorcând
capul să-l privească în jos. Intrebă retezat :

— Cé e ?

— Domnișoară Sabina, știi că nu-mi prea place
cum te porți cu mine, așa ca o ducesă !.. Eu numai
de aceasta regret că plec... Că nu m'ai înțeles. Eu
am crezut întotdeauna...

Sfârșitul se înecă într'un sughit. Sabina ajun-
sese sus.

Nicki intră în camera unde-l așteptau tovarășii.
Din ușă, îi încredință pe toți plescăind limba în
cerul gurii, că sora lui Nellu Lpan are niște pulpe
teribile : „cele mai frumoase *picere* din București!“

— Mă ostrogoților, mă ! Acum mă uitam când
urca scările. M'a luat amețeala... Halal, de cine-a
pune laba pe ea !...

Se întristă. Destăinui că l-a lovit cea mai mare
venorocire care putea să i se întâmple în acest
ceas. Mabel l-a procopsit cu o boală urâtă :

— Spurcăciunea ! Tocmai acum, când plec cu

Viorica în streinătate și mă pregăteam de trai, ostrogoților, să dau iama prin franțuște...

Prietenii îl coplesiră cu sfaturi și cu rețete, dar mai ales îl consolară cu pahare.

Cele trei grații : Lola, Lulu și Lili, au întâmpinat-o pe Sabina cu o sgomotoasă surpriză, sărutând-o, îmbrățișând-o și pipăind-o atât de stăruiitor și îndelung, încât Sabina simți aceeași repulzie de adineori, când privirea lui Nicki Hagi-Iordan, se târâse pe corpul ei, lipicioasă ca o dără de melc.

— Ne pregăteam să plecăm, Sabina. Dar fiindcă ai venit tu, nu putem rezista... Mai stăm !

Viorica se uită la Sabina consternată. Înțelegerea între ele fusese să rămână singure în această ultimă seară. Acum știau că nu vor scăpa ușor.

— Ești delicioasă așa, arămie ! declară Lulu.

— Parcă ai mai crescut, Sabina ! constată Lola.

— Nu porți *soutien-gorge* ? Uitați-vă la dânsa, nu poartă *soutien-gorge* și ce sâni pietroși are ! se miră Lili.

— Vrei ceaiu ? Lichior ? Vrei să trimitem jos să ne dea băieții cocktail ? își asumă Lulu atribuții de gazdă.

— Sabina ! Eu dacă aș fi bărbat, aș săvârși orice pentru tine ! Aș ucide, aș fura... m'aș ucide !

Toate trei, cu țigări groase între buze și cu glas răgușit, o asaltau cu întrebări, n'așteptau răspunsuri, o îndemnau să stea lângă dânselle pe divan, clădind pernele pufoase, gesticulând și întrerupându-se una pe alta cu o ațătare crescândă.

Viorica Hagi-Iordan, ca să-și descarce scârbierea acestei priveliști, luă cravașa din cuiu și biciu scurt, ogarul alb și nevinovat, care se afla întotdeauna încolăcit la picioarele ei. Ogarul o privi cu o muștrare omenească în ochi. Viorica svârli cravașa și îl desmierdă. Pe urmă se așeză la pian, ca așa cel puțin, să întoarcă spatele celor trei chipuri desfigurare de o patimă demult scăpată din orice stăpânire.

Prietinia ei cu Sabina, se născuse și dura, tocmai fiindcă lângă această copilă cu șase ani mai tânără, loială, firească și fără ascunzișuri, găsea o reconfortare. Prezența Sabinei o ajuta să lupte cu tot ce vedea, știa și presimțea că se întâmplă în juru-i, între un asemenea tată și un asemenea frate. Dar o apărare această prezență, mai cu seamă de ea însăși.

Căci și în sângele ei, se afla ceva din sângele lui Iordan Hagi-Iordan. Nu fusese cruțată de acelaș venin, filtrat în substanța vieții. Oricine ar fi ghicit aceasta, urmărind cum gura ei, cu toată finețea străvezie a figurii, capătă câteodată o crispăție urâtă și crudă : aceiași care dădea înfățișare bestială lui Iordan Hagi-Iordan și lui Nicki Hagi-Iordan. Acum se biruise. Dar după ce luptă !

Cu trei ani în urmă și ea coborâse povârnișul până la fund. Departe de țară și de ochii care o cunoșteau aci numai într'un singur fel ; neașteptat, ca într'o năpraznă, urmas somnambulic într'o noapte, în camera lui, unul din acei eventurieri ai lumii pe care nimeni nu-i știe precis de

unde-au venit și unde vor sfârși. Toate s'au întâmplat la Cannes. Iar când dansatorul cu ochi migdalați, care poate era într'adevăr mlădiță blasonată cum spunea sau numai un dansator de profesie, când a plecat spre alte Palaçuri, la alt cazino cu ruletă, după altă femeie, n'a lăsat-o singură. A lăsat-o cu o consolare. I-a transmis prafurile și fiolele, de unde oricine își poate urzi în câteva clipe, paradisul artificial. Cu acestea a trăit trei ani, în afară de viață și de legi, ca deșteptarea de a doua zi să fie mai acră. În locul dansatorului a fost altul și pe urmă altul și apoi căderi tot mai repezi, din care nici amintirea nu mai păstrează decât nehotărîte, dar pline de spaimă umbră. I-a trebuit o voință cum nimeni n'ar bănuși că se poate încorda într'o făptură atât de șubredă, ca astăzi să se ridice din nou spre o lumină împăcată, dintr'un adânc populat cu atât de spasmodice vedenii. Ea știe că aceasta a fost cu puțință numai fiindcă decâteori o atrăgea iarăși afund chemarea întunericului, prezența Sabinei o desmeticea învigorând-o, ca un șipot rece cu apa proaspătă a vieții. În jurul ei, toate conspiraseră să-i sugrume ultima sbatere. Toți dimprejur, din casă, prietene, văzduhul respicat și încă mai viclean decât toate și mai tenace, îndemnul lăuntric al sângelui, care nu era numai al ei, ci și acel al unui asemenea tată și al unui asemenea frate.

Sabina săvârșise minunea.

Iar acum, când medicii o trimeteau să-și vindece pieptul mistuit încă de văpaia îngerului de

unde s'a întors, singura mâhnire e că se îndepărtează de Sabina. Ii pare că pleacă îngrată, cum nu se mai uită îndărăt convalescenții, la Sanatoriul alb de care nu mai au nevoie.

Viorica Hagi-Iordan, gândea la toate acestea, iar degetele alergau pe clapele de fildes, furată de cântecul cântat numai pentru Sabina, fiindcă îl știa al ei, preferat între toate.

Iși amintea dimineța rece de iarnă, cu soarele sclipind în albul diamantin al zăpezii. Dimineța când s'au cunoscut, la patinaj. Copacii ninși transfigurau grădina într'un fantastic peisagiu de basm pentru copii. Sabina apăruse lunecând pe oglinda de ghiață, lin și vertiginos, în haina albă, ca o pură încorporare a tot ce zăpada și iarna evocă în orice închipuire, tânăr, proaspăt, feciorelnic și înviorător. Din ceasul dintâiu s'au împrietinit. De atunci, numele ei, gândul la ea și prezența ei, i-au rămas nedespărțite de senzația aceasta de alb, luminos și pur. E cum ar intra deodată dintr'o lume uzată și întristătoare, într'o magie ninsă, de unde hăzănia și mâhnirile și teama de besna de unde sosea, au dispărut printr'un îndurător miracol.

Se opri. Insfârșit Lola, Lulu și Lili s'au hotărât să plece. Le întovăârși cu vagi făgădueli să le trimită cărți poștale ilustrate.

Veni la Sabina și așezându-se alături, îi prinse încet mâinile. Ogarul se culcă la picioarele lor.

Se priviră în ochi lung. Și înotară umezi, ochii de miosotis și ochii de antracit. Cum se aflau alături, păreau că s'au căutat și s'au găsit, mânate

numai de o poruncă irezistibilă a contrastelor... Lângă Sabina, cu sănătatea ei tânără și fragedă, Viorica Hagi-Iordan, albă și plăpândă, în rochia argintie, cu cearcănele viorii sub ochi și cu buzele ofilite, arăta ca o înduioșătoare scăpată dela înnece, peste care au bântuit toate furtunile oceanelor. Că firava ei fiindă ieșise la liman, era încă de mirare...

— Povestește, Sabina, ce-ai făcut tu...

— Povestește, Viorela, ce-ai să faci tu...

Mai mult decât spusa cuvintelor, își ascultau glasul. Și mai mult decât învăluirea glasului, prietenia lor s'ar fi mulțumit și numai cu prezența, cu simțământul acela de siguranță și de întregire, care le întăria încrederea în ele însăși, decât ori se aflau împreună. Poate prietenia nu este decât aceasta. O prezență care se întregește cu altă prezență. Prietenii de obicei se caută, iar când s'au găsit tac.

Ele erau însă și femei. N'ar fi știut să tacă.

Au povestit, așa dar. Au râs. Și-au adus aminte de întâmplări trecute și au plăsmuit întâmplări viitoare. S'au întristat și au lăcrimat. Și-au mărturisit secrete, și-au jurat să le păstreze.

Toate treceau ca în orice întâlnire de prietinie, care pentru prietinia lor mai au încă înaintea o viață întreagă, de multe și atât de importante nimicuri. Viorica Hagi-Iordan avea să se întoarcă la primăvară. Atunci vor lega firul rupt. Nimic nu putea fi turbure și îndoelnic între ele. Totul era simplu, fiindcă acum și Viorica Hagi-Iordan, învățase să fie simplă.

— Și n'ai să mai începi niciodată? îi strânse mâinile Sabina. Mă tem pentru tine...

— Sabina, e singurul lucru de care acum nu mă tem. Tu nu știi tot... Din ce lume m'am întors. Sunt lucruri care nu se pot spune...

Iși aminti:

— De altfel, mi-am făcut singură dovada cea mai bună. Se află aci, în sertar, închise toate... toate ororile acelea. Mi se părea că niciodată n'osă am provizii destule. Le am avut aci. Cheia e aci. Oricând aş fi putut să deschid... O singură dată. Aceasta e grația pe care și-o acordă toți, ca la doua zi să reînceapă, și a treia zi, și după aceea până la ruina totală... Ce vrei mai bună dovadă?.. Sunt vindecată, Sabina mea. Acum și gândul mă degustă.

— Oricum ar fi, cred că tot e mai bine să le arunci... ororile acelea, cum le spui tu. Să nu le iei cu tine...

— Ce copilă ești, Sabina! Dar oricând, dacă m'ar prinde iar nebunia, oricând ași găsi cum să-mi refac rezerva la loc... Tu nu știi la ce abjecte viclenii ajungi și de câtă josnicie devii capabilă... Ai un exemplu... Spectrul celui care a fost principel Anton Mușat.

Se ridică în haina argintie și se îndreptă spre sertar. Ogarul păși după dânsa și se opri, privindu-o cuminte în ochi.

— Am să fac o faptă generoasă, Sabina. Imi pare bine că mi-am amintit... Ti împachetez toate și le trimit principelui Anton. Pentru dânsul tot una e...

Vindecare nu mai există. Nici nu i-ar folosi să se mai deştepte... Ar fi prea înspăimântător pentru el... I le trimit. Au să-i vină fără să ştie dela cine şi de ce... E mai bine așa, decât să le cerşească...

Viorica Hagi-Iordan, deschise sertarul şi aruncă pe masă cutiile una câte una. Erau multe şi de toate înfăţişările. De argint şi de email. De aur şi de sîdef.

— Cum vezi o farmacie întreagă, Sabina... Să extermini un pension. Aci cocaină... cocaină... tot cocaină. Aci eroină. Aceasta e cea mai teribilă. De zece ori mai puternică decât morfina. Cu efectul instantaneu... Şi după un ceas de nălucire minci-noasă, cu deşteptarea aceia îngrozitoare, când nu ştii ce-ai făcut, ce s'a întâmplat, ce-ai putut să accepţi... Tu nu poţi şti, Sabina. Fericită eşti, că n'ai să ştii niciodată !..

Sabina admiră filigramul cutiilor, gravurile subţiri din argint, emailul şi încrustaţiile. Deschise o cutie. Alta. Ii părea cu neputinţă să admită că rămăşiţele acestea de pudră albă, de pe fundul unor cutioare cât jucăriile, conţin condensată o atât de fatală putere, să schimbe destinele şi să nălucească vieţile.

— Le adun toate, vorbi Viorica Hagi-Iordan. If aflu adresa şi le trimit. N'are să ştie de unde-i vin. Cred că așa cum e, are să-i fie indiferent... Dar sunt sigură că în toată viaţa lui, el care s'a risipit în patru vânturi şi şi-a plătit orice plăcere, cred că n'a avut fericirea pe care are s'o simtă acum... Tu nu-ţi imaginezi ce înseamnă să-ţi lip-

sească acestea, când nu te mai poți lipsi de ele... Aci e fericirea lui, pentru două luni cel puțin... Ceia ce nu mai spera niciodată. Un cadou dela un fost camarad, necunoscut și evadat... Am devenit patetică! adăogă Viorica Hagi-Iordan după o pauză, în care timp privise în întunericul lăsat în urmă.

Se întoarse la divan. Povestiră iar nimicuri fără vreo însemnătate, decât pentru ele. Ogarul adormi la picioare și scânci ușor prin somn.

Noaptea cuprindea odaia. Viorica aprinse o singură lumină albăstrie, în capsula de mătase.

Cum pomeniră despre alergările de a doua zi, cele mai însemnate din tot anul, Sabina mărturisî că n'a fost nici odată la curse.

— Posibil?... Adevărat, Sabina? se miră Viorica Hagi-Iordan, care în scurta ei existență de până acum, epuizase toate desfătările. Dar aceasta e ceva absurd... Ah! Dă-mi voie puțin să mă gândesc. Măine urma să mă duc după amiază la o mătușă plicticoasă și surdă, să-mi iau rămas bun. Am să contramandez corvada. Inventez un pretext. Și mergem împreună la curse. O să ne amuzăm admirabil. Te învăț să pariezi... Cum de n'ai avut curiozitatea să vezi până acum, Cursele?

— Poate curiozitate am avut, Viorela. Dar m'am învățat de mult, să-mi liniștesc dorințele... Cu cine m'aș fi dus?

— Și eu care, de atâtea ori mă plictiseam, fiindcă n'aveam cu cine merge! Așteaptă să căutăm în

ziar. Să vedem ce cai aleargă și să facem pronosticurile noastre.

Viorica Hagi-Iordan aduse un ziar și începură să discute cu aprindere. Pentru Sabina, orice asemenea plăcere împlinită, însemna un eveniment rar. Ceru sfat, ce rochie să îmbrace. Deciseră la ce oră să se întâlnească. Duminica de a doua zi căpătă deodată importanța unei date memorabile, în existența ei săracă în peripeții. Se bucură copilărește, că mâine va fi și ea însfârșit una din acele ființi privilegiate, pe care le vedea de două ori pe săptămână, depărtându-se în întrecerea grăbită a automobilelor, spre un mare spectacol al Capitalei. Viorica Hagi-Iordan, își aminti alte alergări de cai, dela Longchamp, Auteuil, Maisons-Laffitte, Vincennes. Sabina se gândi că în viața ei de viitoare profesoară obscură, nu are să le vadă, pe acelea, niciodată... Dar ea se mulțumea cu atât de puțin !

Servitoarea veni să anunțe pe cineva. Viorica Hagi-Iordan, sări bucuroasă în picioare :

— Să mai spui Sabina, că nu există Providență! E tocmai mătușa mea, despre care-ți vorbeam. Te las un sfert de oră, cât stau cu dânsa în salon. Am să-i ascult resemnată toată cronică Bucureștilor... Nici nu-ți imaginezi, o femeie surdă câte cancanuri cunoaște din auzite ! Născocesc ceva, să mă scuz că nu pot veni mâine și-am rămas cu toată după-amiaza a noastră. Să fi vrut și nu s'ar fi putut întâmplă mai bine... Cântă ceva, până ce mă întorc...

Iar dela ușă :

— Vezi că rămâi cu acestea de aci ! — arătă cutioarele de pe mesuța de toaletă. Nu ți-o da în gând cumva să încerci și tu... Bob, stai aci cu Sabina și păzește-o ! porunci în glumă ogarului care se ridicase, venind după dânsa până la ușă.

Ogarul se întoarse și se culcă supus la picioarele Sabinei.

— Ce filosof cuminte ești tu Bob ! îl desmierdă Sabina, jucându-se cu urechile lui mătăsoase. Nu te miri de nimic, nu dorești nimic, nu vrei nimic... Iți spune : haide ! — mergi. Iți spune : stai ! — rămâi...

Pe urmă, Sabina se ridică să se ducă la pian. Trecând, se opri la cutioarele de argint, de sifed, de fildeș. Luă între degete una, să-i admire filigramul negru în argintul mat. O deschise... De ce-i spusese să nu cumva ?... Ea e atât de stăpână pe dânsa !... Aproape tot așa de înțelept resignată ca Bob ! Svârli cutia. Cutia se deschise. Praful se risipii pe lemnul mesuței. Il culese cu o lamă de unghii și îl turnă cuminte înapoi... De ce-i spusese să nu cumva ?... O singură dată ce-ar putea să însemne ?... Duse lama la nări și aspiră praful de cristali. Un praf și nimic mai mult... O senzație desagreabilă chiar. Nările și buzele, lemnificate. Se poate numi aceasta o voluptate atât de ucigașă, cum exagerează toți ?... Mai aspiră odată. Și încă. Apoi luă cutia și se întoarse la divan.

Ogarul o privea poate cu o blândă desaprobare în ochi. Vedea că și această prietină a stăpânei, ține acum aceiași cutioară în mână și aceiași un-

ghie de fildes la nări, cum își văzuse de atâtea ori stăpâna, când era atât de neînțeleasă, cu mâinii și cu accese de înveseliri fără pricină. Atunci nici el nu știa, dacă mâna se întinde să ia cravașa sau să-i alinte.

Sabina trase o pernă sub cot. Mai aspiră încă, așteptând... De ce-i spusese să nu cumva?... E într'adevăr o senzație ciudată, dar nu atât de neplăcută cum i s'a părut la început. S'ar spune a dematerializare... Corpul eliberat de ghiulelile de plumb care-l atârnă greu, la pământ. Și gândul planând euforic. Nu un gând. Două, o sută, o mie... Perdeaua se depărtă ireală, îndată prefăcută în pânză purpurie de navă. Iar lumina albastră, e un soare fantastic, dintr'un alt cer, cu alte planete. Se aude un clipotit argintiu de valuri. Ca un sunet delicat și îndepărtat, de zale, cum sună valurile seara în scoici. Nava a intrat într'o mare calmă de miragiu. S'a apropiat de insula de corali care nu era adineori și a apărut ca un inel de logodnă al oceanului. Ce bizari copaci! Se văd întâi în apă, cu vârful în jos. Par creșcuți vertical, în adânc, cu rădăcinile în aer. Pe urmă numai ridici ochii, să-i vezi și pe cei aveau, cu pământul de frunze lucioase în vârful. Și deodată, furtuna aceasta din senin! A sosit neașteptat, din cine știe ce depărtări... Nava a început să se legene pe creste spumegoase de val! Prea mult! Încă odată dacă mai izbește sus, are să troznească lemnul. A și troznit. Ce bine e că a învățat să înnoate astăvară! Iar apa ce caldă e... Se văd la fund, în transparența adâncă, animale

și plante de feerice culori. O lume cum n'a știut nici odată că există. Dar mâinile au rămas împietrite. Nu le poate mișca, țintuite de-o vrajă. Se duce la fund. Lin. Lin. Pe deasupra trec pești ca svâcnite suveici de aur, sunt crini aplecându-se s'o primească, o stea străvezie plutește legănat ca și dânsa, lin, lin... Aci este tot basmul divin din copilărie, scufundat cu toate minunile închipuirii de atunci... Erau aci, și nu le știa. Dar prea în adânc a ajuns. N'are să mai iasă niciodată la suprafață. E acum captiva mării. Ajunge!... Cine are s'o mai elibereze vreodată de aci? Numai a gândit aceasta și cineva a și înotat până la ea. S'a scufundat, a prins'o ușure de mijloc, o ridică. O poartă pe brațele lui tari. Ce înotător frumos și puternic, cu trup de aramă, cum sunt gravurile din atlasuri! Un înotător dela antipozi, din cei care culeg din fundul oceanului scoicile cu mărgăritate. Numai de n'ar fi un sălbatic. Ce gând i-a dat? Toți oamenii de aci sunt simpli și blânzi, ca într'o asemenea natură paradisiacă, unde totul e albastru de mare, de cer, de arbori... A așezat-o pe nisipul cu umbre albastre. Pe nisipul cald. S'a aplecat în genunchi deasupra ei, să simtă dacă mai respiră... Ea îi surâde recunoscătoare... Dar ce vrea omul acesta? Omul acesta hidos, dintr'odată altul, cu buzele vâscoase ca melcul vâscos, astupându-i gura să nu poată striga? Ce vrea omul acesta hidos? De ce soarele albastru deodată s'a stins? Cu un fulger roșu, a iluminat și s'a stins... Ce vrea, iar brațele ei, de ce nu i se supun?..

Viorica Hagi-Iordan, prin ușa deschisă a salo-
nului, îl văzuse pe Nicki, trecând pe lângă pereți,
cu mersul lui balansat și prelins. Voise să-l che-
me. Pe urmă doamna bătrână și surdă, o întreba-
se ceva, la care nu înțelegea răspunsul. Iși aduse
din nou aminte, când iar îl surprinse întorcându-
se și închizând ușa. Ochii pieziși și pașii de pândă
vicleană, îi strecuraseră o senzație nelămurită de
neliniște, cum mai simțise numai noaptea, surprin-
să de întuneric în câmp. Tot așa i se păreau atunci
că umbre de oameni sau de fiare sau numai închi-
puri, înaintau tupilate pe linia neagră a zării, în-
cărcate de o amenințare necunoscută. Strigase :
Nicki ! „Da ! Da ! Imediat vin !“ răspunse Nicki și
nu mai venise. Doamna bătrână voia să afle tot
itinerarul călătoriei. Viorica uită definitiv impresia
apăsătoare și de altfel nu nouă. Nu întâia oară
mersul lui Nicki, noaptea, o frapase prin această
strecurare suspectă pe lângă ziduri, căutând un-
gherele întunecoase ca răufăcătorii.

Abia după ce conduse doamna la ușă și se în-
torcea, se întrebă din nou: Unde-o fi Nicki ? De ce
n'a venit ?... Prietinii îl așteaptă jos.

Urcă scările în fugă, mânată deodată de-o pre-
simțire absurdă.

Deschise ușa și când văzu întunericul, într'o ful-
gerare de-o singură clipă, înțelese că a ajuns prea
târziu. Răsuci butonul luminii.

Nicki se ridică și-i stătu înaintea, cu brațele lui
lungi și cu fruntea plecată în pământ, legănându-

se pe tălpi, ca un urs surprins de lumină în co-vernă.

Când a pus mâna pe cravașă ? Biciul de piele șueră isbind până la sânge, obrazul.

— De ce-ai făcut aceasta ? Ah ! De ce-ai făcut aceasta ?

Cravașa tăia vârgi roșii, iar el se trăgea înapoi, legănându-se pe picioarele scurte cu mâinele spânzurate, fără să se apere. Cu spatele ajuns în perețe, se opri. Cravașa tăia înainte. Iar acum gura celei care lovea, avea acelaș rictus teribil ca buzele celui lovit : semnul lui Iordan Hagi-Iordan.

— De ce-ai făcut aceasta ? De ce-ai făcut aceasta ?

Cravașa reteza aerul, șuerător..

I WANT TO BE HAPPY!

Nu i se vede fața.

O zdreanță albastră, căzută pe pragul ferestrii. Deasupra perdeaua și-a închis înalt aripile întunecate. Așa le strânge arhanghelul negru, de câțori poposește așteptând.

Nu i se vede fața. Nu i se vedeau ochii.

S'ar fi părut că privește afară. Sus poate; cerul cu soare molatec ca mierea, cum va dura în toate amintirile din toamna aceasta. Jos poate; năvalnicul iureș al străzii, întrecându-se s'ajungă alergarea de cai. Eri se bucura, fiindcă știuse că și ea avea să se afle printre voioasele nerăbdări, de acolo.

Astăzi ochii nu mai privesc în lumea aceasta. Iar fața-i rămâne ascunsă.

În camera de aci n'au fost nici odată flori.

E o cameră aspră și tristă, unde n'au intrat decât două femei. Odată una desprinsă într'o noapte, din întuneric și ceață. Ea a trecut să nu lase în urmă nici numele. Alta se întoarce acum, în ceață și întuneric. Și al ei nume încă viu, încet se va șterge.

A fost o fată care iubea florile, lumina și râsul. E o față ascunsă în palme; doi umeri sgribiliți, depărtându-se încet în ceața și întunericul unde toate se îneacă.

Ea a iubit întotdeauna florile. În camera aceasta n'au fost niciodată flori.

Scrâșnește alături aceiași placă de patefon. E cântecul repetat până acum de o sută de ori, cu aceeași hilară și inhumană explozie de talgere și țimbal.

El știe, chiar ea l-a cântat la clavir nu mai departe de eri.

I want to be happy!

Vreau să fiu fericit.

(Stăpânii de jos sunt plecați. Sluga a rămas cu singura placă neîncuiată. Și-a adus patefonul sus și cântă. Cântă aceeași placă de o sută de ori).

I want to be happy!

În iarna aceasta avea să se ducă la cel dintâiu bal.

I want to be happy!

A fost pe marginea apei urâte, astănoapte. Apa curgea cleioasă, cu tinichele la fund și oase, cu stârvuri și viermi.

Ea a iubit întotdeauna apa adâncă și vastă a mării, unde înota departe în larg, să revină la țârm cu fața în sus, alintată de val, cu tot cerul deasupra boltit. Ea iubea ghița străvezie, pe-al cărei scânteeor cleștar, luneca în iernile reci, cu aripi subțiri de oțel la picioare.

Era hotărâtă. Și laș a cuprins-o spaima mâlu-

lui dela fund, cu tinichele și oase, cu stârvuri și viermi.

A fost între linii ferate, cu verzi constelații, descinse în catran, între cabluri și sârme. Un tren a trecut și alt tren.

Ea a iubit întotdeauna ceasul când trenul pornește din gară, spre munți și orașe, pe poduri sonore și ape, în țări pe care niciodată nu le-a văzut.

Era hotărîtă. Și laș a cuprins-o cutremurat amintirea cărnei strivite, în balta de sânge negru, în noaptea când trenul o aducea în orașul acesta, întâi.

A fost printre copacii pădurii, unde un singur cordon ajunge s'atârne un cadavru, trei palme deasupra planetei.

Ea a iubit întotdeauna pădurea cu umbra aromată de mintă și saltul elastic al veveriței, din creangă în creangă: un joc.

În luna imensă și nepământeană, o cucuvaie cu aripi moi a sburat. Da. A sburat dintr'un ram, sinistru și drept, în lumina rotundă.

Era hotărîtă. Și laș a cuprins-o fiorul ochilor mâncați de furnici, limba rânjită vânat spre lună.

Ori unde a fost, tot ce-a iubit, a respins-o. Tot era hâd și neprimitor. Pașii s'au împleticit sfârșiți, mâinile au căzut frânte. Mâinile ridicate spre cerul cu nepăsătoarele stele, să ceară putere pentru o ultimă crudă tărie.

Eu lovesc întotdeauna, aci !

Gândul i-a tresărit scurt, la arma neagră și pla-

tă, din sertarul de atunci. Rotund și rece în tâmplă, s'a deșteptat amintirea țevii lipită, când s'a retras cu spaimă și poate cu un presentiment : Eu lovesc întotdeauna aci.

Nu i se vede fața.

O sdreanță albastră, căzută în pervazul ferestrii.

Deasupra perdeaua și-a închis înalt aripile întunecate. Așa le strânge arhanghelul negru, decâte ori a sosit la chemare și așteaptă.

I want to be happy !

S'a întors. Dar fața tot nu i se vede. Nici nu mai este o față din această lume !

Iată patul alături, cu pătura aspră. Pat de cazarmă, cu margini de fier.

În camera aceasta n'au fost nici odată flori. E numai pe masă, revolverul mic, negru și plat. Jucăria morții.

Ea n'a strișit în viață nici o furnică.

Oțelul ce rece e. Il încălzește cu mâna ei, la pieptul ei, din sângele ei.

E un pat cu pătura aspră și cu o pernă tare, de cazarmă.

În camera aceasta n'au fost niciodată flori.

N'are să tragă în tâmplă. Aci, sub sân, unde bate cald și mărunț ceasornicul inimii. Ea n'a strișit, nici o furnică. Dar mâna acuma nu-i tremură.

I want to be happy !

A fost numai atât ?

Iordan Hagi-Iordan, s'a urcat în automobil, cu hainele lui cadrilate, care-i dau înfățișare de turist american, miliardar după ce-a săpat la carbuni.

A aprins o țigară groasă de foi. Și-a ras mustățile gigante. Acum fălcile puternice, își arată râsul feroce, întreg.

După ce automobilul a pornit și după ce a închis geamul dela mijloc să n'asculte șofeurul, s'a întors către prietinel cu fața lividă și cu șuvița subțire de păr, pe frunte :

— Bine că am sfârșit și cu aceasta ! Iți spun drept c'am trecut printr'o grijă. Noroc că-i scosesem pașaport. Tot avea să plece peste câteva zile. L-am expediat azi. Peste un an, când se întoarce, totul este uitat, mult și bine... După câte zile amare mi-a făcut mie imbecilul ăla de Lipan, mărturisesc că nu prea regret. Toate se plătesc în lume. Nicki parcă ar fi fost într'un gând cu mine. Ceiace e mai nostim, e că era și bolnav, canalia ! Canalia dracului !

Epitetul a fost repetat cu o indignare ocrotitoare, aproape admirativă.

— Și domnișoara Viorica ? Când pleacă, în cazul acesta ? întrebă omul livid, cu șuvița pe frunte.

— Domnișoara Viorica !... Domnișoara Viorica !... Cine le mai înțelege pe femei ? Acum nu mai pleacă... M'au plictisit mofturile aste ! I-a stricat obrazul băiatului cu cravașa... Ar trebui să începi a-i face curte serios, să se sfârșească toată povestea.

Ti-am spus. Odată ce ai consimțimântul meu, ce mai aștepți ? N'am să te iau eu de spate, să te împing în brațele ei...

Viorica Hagi-Iordan nu mai pleca. Era în camera cu perdelele trase. Cu toate cuțioarele în sertarul dela căpătâiu, să-i fie la îndemână. Nu le-a mai trimis. Nu le mai trimite. Acum îi trebuiesc ei. Firul subțire care o ținea la suprafața luminii s'a rupt. I-a dat drumul din nou în adânc, unde se scufundă cu o acră voluptate în svârclolirile cu pline de spaimă vedenii.

A și început.

E cu haina argintie mototolită pe trup, între pernele fierbinți, cu cearcănele viorii mâncându-i iarăși toată figura, cu buzele în care pecetea cea veche a reapărut cum se redeschide o rană vânăță: semnul lui Iordan Hagi-Iordan.

Ogarul s'a depărtat dela picioarele ei. E în celălalt colț. Știe că de acum iarăși n'are să mai poată ghici când mâna se ridică să apuce cravașa și când să-l desmierde.

Perdelele sunt trase.

Noaptea a rămas închisă înlăuntru.

I want to be happy!

Cântecul metalic al patefonului sună lugubru, în camera unde se află o moartă.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru, se uită cu o în-
cruntare spre peretele unde dincolo, cântecul se
deslănțuie ca o farsă macabră de ventriloc.

— Ar trebui să înceteze !... Sunt nebuni ?

Costea n'a auzit.

El privește patul cu pătura aspră, care învele-
ște până la bărbie. Privește cu ochi lărgiți și fără
lacrimi. În ei se vede că ochii aceia nu vor uita.

Mihai Pop-Spătaru își caută mănușile, pălăria.
Nu mai are ce face aci. Ar vrea să știe doar un
lucru și nu-i vine să întrebe. Ii pare că undeva,
chipul acesta imobil, în recea și marea lui împă-
care, de undeva, de mult, îi este cunoscut. Altfel.
Acesta și poate nu acesta... Dacă i-ar vedea ochii,
e sigur că și-ar aminti. Dar ochii sunt pentru tot-
deauna acoperiți să nu mai primească toate lumi-
nile lumii : ochii fără astâmpăr cu luciul de an-
tracit. Ochii de-atunci, de galoși Tretorn.

Atinge cu mâna umărul lui Costea :

— Era iubită ?

— Nu. Soră !

Poate s'a înșelat. El a văzut atâtea și-a uitat a-
tâtea ! Făcu până la ușă câțiva pași. Se întoarse.
Cum putea să lase copiii aceștia aci, cu oribilul
cântec de dincolo ?

I want to be happy !

Îl prinse de braț și îl duse la fereastră :

— Nu sta alături. Nu privi. Aceasta distruge
nervii.

Nu mai ținea minte, că aproape cu aceleași cu-
vinte, odată, într'o noapte, pe acelaș om îl mus-

trase fiindcă lăsa o copilă să se înfricoșeze de înfățișarea morții.

— Costea... Cum poate face cineva, aceasta ?

Acum Sabina știa, cum poate face cineva aceasta.

Cântecul a tăcut.

Doctorul Mihai Pop-Spătaru a plecat.

Costea a rămas la fereastră.

Calea Victoriei răsună de clamoarea mulțimii care se întoarce dela cea mai isbutită cursă din acel an, în cel mai triumfal amurg din acea toamnă. E o fâlfăire nebună de eșarfe în urma automobilelor, o întrecere biciuită de echipagii, o larmă hohotitoare de glasuri, risipindu-se până aci, în camera unde n'au fost niciodată flori și unde, pe patul cu pătura aspră, se află o moartă pentru faptul divers de mâine.

Perdeaua smulsă de mâna lui Costea, și-a deschis în lături larg aripile întunecate. Așa le desface arhanghelul negru, de câte ori după ce-a poposit, pornește aiurea unde-i chemat.

Pe cerul nemărginit albastru, două brațe întinse descătusează însfârșit plânsul. Dar nu știi ce vor. Poate imploră lumina de sus. Poate blestemă viermuirea deșartă de jos.

Cerul e înalt și gol.

TABLA CAPITOLELOR

<i>Partea întâia.</i>	<u>Pag.</u>
București-Gara de Nord	7
Bursucăria lui Chir Panaioti	40
Strada	56
No. 117 bis Etaj II.	82
Un ministru — băiat bun	101
<i>Partea doua.</i>	
Foamea	115
Vraja cea rea, se desleagă	140
Ceaiul dansant	167
Primăvara neagră	204
<i>Partea treia.</i>	
Cheia visurilor	225
Nu există „Ceas rău“	258
Spartacus	267
Arizona Bar	290
Groznicul asasinat	318
Măine mergem la curse	351
Iwant to be happi	382

Romanul CALEA VICTORIEI s'a imprimat
în 8700 exemplare din care 200 exemplare
pe hârtie de lux, vellnă, în atelierele Socie-
tății Tipografice Române Unite din București.

4.52617.

ANTICARIAT
Lei 8

„COLECȚIA AUTORILOR ROMÂNI”

APĂRUTE:

T. ARGHEZI	I C O A N E D E L E M N
F. ADERCA	MĂRTURIA UNEI GENERAȚII
ROMULUS CIOFLEC	SUB SOARELE POLAR
MIHAIL GASPAR	FATA VORNICULUI OANĂ
D. D. PATRAȘCANU	UN PRANZ DE GALĂ
CEZAR PETRESCU	SIMFONIA FANTASTICĂ
C. C. PETROVICI	TURNEUL CANDIDATULUI
I. GR. PERIȚEANU	CANTECUL PLOPILOR
MIHAIL SADOVEANU	O INTAMPLARE CIUDATA
” ”	ZODIA CANCERULUI
AURELIU WEISS	AUTORI ȘI PĂREBI

VOR APĂREA:

EMIL DORIAN	PROFEȚI ȘI PAIAȚE
GIB I. MIHAESCU	MICII DIAVOLI
VICTOR EFTIMIU	D R A G O M I R N A
M. RCEA ELIADE	Isabel și apele diavolului

COLECȚIA «CIORNEI» PENTRU COPII ȘI TINERET

N. BATZARIA (Moș Nae)	HAPLEA, ALTE PĂȚANII
ION PAS	NICUȘOR COPIL CUMINTE